

**KARABÜK ÖĞLEBELİ MAHALLESİNİN
KÜLTÜREL MİRAS POTANSİYELİ OLAN
GELENEKSEL DOKU ÖZELLİKLERİ,
KORUMA SORUNLARI VE
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İÇİN ÖNERİLER**

Esra YÜKSEL

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr.Aysun ÖZKÖSE**

**KARABÜK ÖĞLEBELİ MAHALLESİNİN KÜLTÜREL MİRAS
POTANSİYELİ OLAN GELENEKSEL DOKU ÖZELLİKLERİ,
KORUMA SORUNLARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İÇİN ÖNERİLER**

Esra YÜKSEL

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Aysun ÖZKÖSE**

**KARABÜK
Haziran 2022**

Esra YÜKSEL tarafından hazırlanan “KARABÜK ÖĞLEBELİ MAHALLESİNİN KÜLTÜREL MİRAS POTANSİYELİ OLAN GELENEKSEL DOKU ÖZELLİKLERİ, KORUMA SORUNLARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İÇİN ÖNERİLER başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Aysun ÖZKÖSE

.....

Tez Danışmanı, Mimarlık Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Mimarlık Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 24/06/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Hülya YÜCEER (İYT)

.....

Üye : Prof. Dr. Aysun ÖZKÖSE(KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Yasin DÖNMEZ(KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Esra YÜKSEL

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KARABÜK ÖĞLEBELİ MAHALLESİNİN KÜLTÜREL MİRAS POTANSİYELİ OLAN GELENEKSEL DOKU ÖZELLİKLERİ, KORUMA SORUNLARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ İÇİN ÖNERİLER

Esra YÜKSEL

**Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalı**

**Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Aysun ÖZKÖSE
Haziran 2022, 243 sayfa**

Mekanlar, olaylar ve yaşam arasındaki bağlantı kent kimliği bilinci ile sağlanmaktadır. Bu yüzden kent kimliğini oluşturan öğeleri tespit etmek ve korumak çok önemlidir. Sürdürülebilirliği adına şehirlerin belleğini oluşturan zaman-olay-mekan ilişkisini kurmak, öneminin farkında olmak ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayarak kent hafızasını taze tutmak gerekmektedir.

Karabük şehri, tarihi süresince dönüm noktaları yaşamış ve kısa zaman diliminde önemli gelişim sağlamış bir yerleşim alanıdır. Dönüm noktalarından en büyüğü olan Kardemir Demir Çelik Fabrikası kurulmasıdır. Karabük fabrika kurulmadan önce Öğlebeli Köyü'nün bir mahallesidir. Günümüzde ise Öğlebeli, Karabük'ün Merkez ilçesinin bir mahallesidir. Bu durum Öğlebeli Mahallesi ve çevresini kent hafızası için değerli bir odak noktası haline getirmektedir.

Öğlebeli Mahallesi, mahalleyerleşimi ve öğeleri bakımından geleneksel mimarlık ürünlerini barındırmaktadır. Öğlebeli Mahallesinin, Karabük'ün bir mahalleden bir kent olma yolundaki rolünü; mahalledeki mimari değerleri, izlerinin devam ettiği geleneksel dokuyu, konut yapılaşmalarındaki katmanlaşmayı ortaya çıkarmak böylece kuşaklara aktarılmasını sağlamak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Mahalle; Osmanlı Mahallesi, gecekondulaşma, çözüm ve üretim mekânlarını bir arada bulundurduğu zenginlik açısından incelenmiştir. Öğlebeli Mahallesi akademik bir çalışma kapsamın daha önce konu olmadığı için bu alan üzerinde analizler, okumalar ve görüşmeler yapılmıştır.

Çalışma alanı olarak seçilen mahalle, barındırdığı kırsal mimarlık özellikleri ile kentleşme arasındaki aşamaları, yaşadığı göçler, yerleşim-yapılaşma, malzeme kullanımı, kültürel ve sosyal çeşitliliği incelenmiştir.

Yapı, sokak, mahalle bazında yapılan analizler ve incelemeler ile mahallenin eksik, güçlü yönleri ve sorunları belirlenmiş, korunması gereken değerler ortaya çıkarılmış, Öğlebeli mahallesinin sürdürülebilirliği için bölgeye uygun öneriler getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler : Karabük, Öğlebeli, Mahalle, Göç, Gecekondulaşma, Geleneksel Doku, Kültürel Miras, Koruma, Kent Hafızası, Kimlik

Bilim Kodu : 80 118

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

SUGGESTIONS FOR THE TRADITIONAL TEXTURE CHARACTERISTICS WHICH ARE CULTURAL HERITAGE, PRESERVATION PROBLEMS AND THE SUSTAINABILITY OF ÖĞLEBELİ NEIGHBORHOOD IN KARABÜK CITY

Esra YÜKSEL

**Karabük University
Institute of Graduate Programs
Department of Architecture**

Thesis Advisor:

Prof. Dr. Aysun ÖZKÖSE

June 2022, 243 pages

Connection between places, events and life is provided by awareness of urban identity. That is why it is very important to identify and protect the elements that make up the identity of the city. In order to ensure sustainability, it is necessary to establish the time-event-space relationship that forms the memory of cities, to be aware of its importance and to keep the city memory fresh by ensuring that it is passed on to future generations.

Karabük city is a residential area that has achieved significant development in a short period of time with its turning points during its history. Being a neighborhood of Öğlebeli Village before the establishment of Kardemir Iron and Steel Factory, which

is the largest of the turning points, and the fact that Öğlebeli residential area is now a neighborhood of Karabük, constitutes a valuable focus for the city's memory.

Although it is located in the center of the city, the Öğlebeli Neighborhood contains traditional architectural products. This study was carried out in order to reveal the role of Öğlebeli Neighborhood in Karabük's way of becoming a city from a neighborhood; the architectural values in the neighborhood, the traditional texture that its traces continue, and the stratification in housing structures so that it can be passed on to generations. The neighborhood was examined in terms of the wealth that the Ottoman Neighborhood has, the Decimation, solution and production spaces. As the Öğlebeli Neighborhood was not the subject of an academic study before, analyses, readings and interviews were conducted on this area.

The neighborhood selected as the study area, the stages between the rural architectural features it contains and urbanization, the migrations it experiences, settlement-Deconstruction, material use, cultural and social diversity were examined.

With the analysis and examinations carried out on the basis of structure, street, neighborhood, the missing, strengths and problems of the neighborhood were determined, the values that should be protected were revealed, and appropriate recommendations were made to the region for the sustainability of the Öğlebeli neighborhood.

Key Word : Karabük City, Öğlebeli, Neighborhood, Migration, Slum, Traditional Texture, Cultural Heritage Protection, Sustainability, Urban Memory, Identity.

Science Code : 80 118

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının planlanmasında, yürütülmesinde ilgi ve desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirmeleri ile çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocam Prof. Dr. Aysun ÖZKÖSE'ye içten teşekkürlerimi sunarım.

Manevi olarak destekleri ve çalışma sürecime olan ilgileri için Enes KÜÇÜK'e, uzaktan ve yakından her daim ulaşabildiğim yanımda varlığını hissettiren tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Hayatımın ve çalışmamın her aşamasında benimle olan, benim oldukları için daima şükrettiğim annem Fadime YÜKSEL'e, babam Metin YÜKSEL'e, ablalarım Şerife ÇOŐKUN ve İmren KAPLAN'a maddi ve manevi hiçbir yardımı ve desteği esirgemediği yanımda oldukları için tüm kalbimle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	ixii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xixx
KISALTMALAR DİZİNİ	xxi
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. TEZİN AMACI	2
1.2. TEZİN KAPSAMI.....	2
1.3. TEZİN YÖNTEMİ	3
1.4. LİTERATÜR ÖZETİ.....	8
BÖLÜM 2	16
KARABÜK’TE GELENEKSEL DOKUYU OLUŞTURAN ETMENLER, DOKU ÖZELLİKLERİ VE KORUMA SORUNLARI	16
2.1. TARİHİ GELİŞİM SÜRECİNDE KARABÜK’TEKİ YERLEŞİM ALANLARI	17
2.1.1. Karabük Yerleşim Alanında Koruma Sorunları	31
2.1.2. Fiziksel Özellikleri	40
2.1.3. Kültürel Ve Sosyal Değerleri.....	49
2.1.4. Karabük’te Planlı Yerleşim Alanları.....	52
2.1.5. Karabük’te Plansız Yerleşim Alanları.....	58
2.1.6. Göç Olgusunun Karabük Üzerindeki Etkileri.....	66
2.2.KIRSAL MİMARİ İLE KENTLEŞME ARASINDAKİ İLİŞKİ VE GECEKONDU KAVRAMI	71

BÖLÜM 3	76
ÖĞLEBELİ MAHALLESİ GELENEKSEL DOKUSUNU OLUŞTURAN ETMENLER VE KORUMA SORUNLARI.....	76
3.1. ÖĞLEBELİ MAHALLESİNİN YERLEŞİM ALANI.....	78
3.1.1. Konum, Ulaşım, Coğrafi Ve Topoğrafik Özellikler	79
3.1.2. Arazi Kullanımı Ve Mahalle Yerleşim Analizi	83
3.1.3. Demografik Yapı.....	85
3.1.4. Geleneksel Mahallelerin Doku Özellikleri Ve Öğeleri	87
3.1.4.1. Geleneksel Mahallelerin Fiziksel Özellikleri.....	87
3.1.4.2. Geleneksel Mahallelerin Kültürel Ve Sosyal Değerleri.....	91
3.1.4.3. Göçlerin Geleneksel Mahalle Üzerindeki Etkisi	96
3.1.5. Öğlebeli Mahallesi'nin Kent Tarihinde Önemi	101
3.1.6. Öğlebeli'yi Oluşturan Geleneksel Öğeler.....	109
3.1.6.1. Mezarlık	109
3.1.6.2. Dini Yapılar Ve Meydanlaşma	113
3.1.6.3. Eğitim Yapıları	116
3.1.6.4. Samanlık, Ahır (depolama) Yapıları.....	117
3.1.6.5. Dükkan Yapıları	121
3.1.6.6. Çıkmaz Sokaklar.....	123
3.1.7. Öğlebeli Yerleşiminde Göç Kavramı	126
3.1.8. Mahallede Gecekondulaşma	131
3.2. ÖĞLEBELİ MAHALLESİ GÜNÜMÜZDEKİ YERLEŞİM ANALİZİ	136
3.2.1. Sokak Karakteristiği	137
3.2.2. Cephe Analizi ve Mahalle Silüeti	140
3.2.3. Konut-Konut ve Konut- Sokak İlişkisi	141
3.2.4. Doluluk-Boşluk Analizi	145
3.2.5. Kat Adedi Analizi	146
3.2.6. Malzeme ve Yapım Sistemleri Analizi	148
3.2.7. Korunmuşluk Durumu	152
3.2.8. Değişmişlik Analiz.....	158

	<u>Sayfa</u>
3.2.9. Öğlebeli Mahaltesinde Kültürel Miras Potansiyeli.....	162
3.2.9.1. Envanter	162
3.2.9.2. Cephe Özellikleri	191
BÖLÜM 4	199
SONUÇLAR.....	199
4.1. SORUNLAR	203
4.2. ÖNERİLER.....	206
4.3. DEĞERLENDİRME	215
KAYNAKLAR.....	223
EK AÇIKLAMALAR A.	229
EK AÇIKLAMALAR B.	235
EK I KAT ADEDİ ANALİZİ	239
EK II ÖĞLEBELİ MAHALLESİ, İSTİKLAL CADDESİ SİLÜET	241
ÖZGEÇMİŞ.....	243

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1. Tez çalışmasının hazırlanması süreci diyagramı.....	5
Şekil 1.2. Karabük Öğlebeli Mahallesi ve Karabük kent merkezindeki önemli yapılaşma alanları arasındaki ilişki	7
Şekil 2.1. Karabük'ün Türkiye Siyasi Haritası üzerindeki ve komşu iller arasındaki konumu ve Karabük ilçeleri haritası.....	16
Şekil 2.2. MÖ 264 Tarihinde Paflagonya sınırları ve Karabük konumu.....	17
Şekil 2.3. A. Co. Ltd. Şirketi'nin 22 Kasım 1935'a ait, kurulacak olan Demir Çelik Farikasına teklif mektubu	19
Şekil 2.4. Atatürk tarafından onaylanan 30 Aralık 1936 yılından Karabük'te Fabrika kuracak olan şirketin imzalamış olduğu anlaşma	20
Şekil 2.5. Karabük'ün nahiye haline getirilmesi üzerine 4 Ocak 1940 tarihli arşiv belgesi.....	22
Şekil 2.6. Cezaevi yapıları konumu	23
Şekil 2.7. Yaptırılan cezaevi ve yerleşimler alanları ile konumlarının gösterimi	23
Şekil 2.8. Karabük'ün yakın çevresinde ki merkezlere günümüzdeki, demiryolu ve karayolları güzergahlarının gösterimi	24
Şekil 2.9. KDÇF kurulduğu zaman, Öğlebeli mahallesi ve Karabük mahallesi birbirine göre konumları ve yapılaşma durumu	25
Şekil 2.10. Karabük Mahallesi, Fabrika ve Öğlebeli Mahallesi'nin birbirine göre konumları ve günümüzdeki yapılaşma durumu	25
Şekil 2.11. Bakış açısından 1940'lı yıllarda şehir merkezi ve ilgili konumların ilişkisi.....	30
Şekil 2.12. Karabük Eskipazar, Hadrianapolis Antik Kenti kalıntıları.....	32
Şekil 2.13. Karabük Eflani İlçesi, Efleni hamamı	33
Şekil 2.14. Karabük Safranbolu, Yazıköy'de değişim gören konutlar örnekleri.....	33
Şekil 2.15. Karabük Safranbolu, Yörük köyünde değişim gören konut.	34
Şekil 2.16. Karabük Merkez, Saitler Köyü'nde değişim gören konut	34
Şekil 2.17. Karabük Merkez, Kadıköy Köyü'nde taş yapı üzerine ilave yapılan betonarme konutun yıllara göre değişimi.	36
Şekil 2.18. Karabük Merkez, kent meydanı tarihsel değişimi.....	36
Şekil 2.19. Karabük Bayır Mahallesi'nde bulunan Münci Tangör'ün tasarladığı Karabük Apartmanı'nın yıllara göre değişimi	36
Şekil 2.20. Karabük Merkez, Bayır mahallesi zemin katı dükkan, çok katlı betonarme konut ahşap çatı detayı.....	37

Şekil 2.21. Yenişehir Mahallesi Havuzlu bahçenin yıllara göre değişimi.	38
Şekil 2.22. Karabük Merkez, Öğlebeli Mahallesi, eğime konumlanmış farklı malzeme teknik ile inşa edilmiş bir konut örneği.	38
Şekil 2.23. Karabük Merkez, Fevzi Çakmak Mahallesi yapılaşma dokusu.	40
Şekil 2.24. Karabük, idari sınırları ve fiziki haritası.	40
Şekil 2.25. Karabük, engebeli yapısı ve yerleşim dokusu.	41
Şekil 2.26. Türkiye orman varlığı haritası ve Karabük'ün konumu	42
Şekil 2.27. Karabük Merkez ilçe ve mahallelerinin birbirine göre konumları ve bir araya gelişleri sembolik gösterimi.	45
Şekil 2.28. Öğlebeli mahalesinde 3 Nisan kutlamaları	50
Şekil 2.29. 3 Nisan kutlamalarına giden 'Yenişehir Gençlik' konvoyu.	51
Şekil 2.30. 2022 yılı 3 Nisan kutlamaları.	51
Şekil 2.31. Karabük Yenişehir Mahallesi.	54
Şekil 2.32. Karabük Yenişehir Mahallesi	54
Şekil 2.33. Karabük Merkez, Kent Meydanı (Yüzevler'in bulunduğu alan)	55
Şekil 2.34. Karabük Merkez, Kent Meydanı (Yüzevler'in bulunduğu alan) fotoğrafları.	55
Şekil 2.35. 2010 yıllarda Yüzevler	56
Şekil 2.36. Karabük Merkez, Kent Meydanı (Yüzevler alanı).....	56
Şekil 2.37. Karabük Merkez, Beşbinevler Mahallesi.....	57
Şekil 2.38. Karabük Merkez, Terminal Karşısı, KDÇF peyzaj alanı (38 evler).....	58
Şekil 2.39. Karabük Merkez, Terminal karşısı, 38 evler.....	58
Şekil 2.40. Karabük Merkez, Kayabaşı Mahallesi.....	59
Şekil 2.41. Kayabaşı Mahallesinde konum ve yapılaşma	60
Şekil 2.42. Kayabaşı Mahallesi	61
Şekil 2.43. Kayabaşı Mahallesi apartman arasında kalmış sokak ve konut örneği	61
Şekil 2.44. Karabük Merkez, Fevzi Çakmak Mahallesi.....	62
Şekil 2.45. Fevzi Çakmak Mahallesi yapılaşması ve konut örnekleri.	63
Şekil 2.46. Karabük Merkez, Karabük Mahallesi.....	63
Şekil 2.47. Karabük Mahallesi yapılaşması ve konut örnekleri	64
Şekil 2.48. Karabük Mahallesi çıkmaz sokak örnekleri.....	64
Şekil 2.49. Karabük Mahallesi Bahçelievler Caddesi, Aydınlikevler Mahallesi	65
Şekil 2.50. Karabük Baçelievler (a) ve Adynlıkevler (b) yerleşim birimleri.	65

Şekil 2.51. 1944’ de düzenlenen Karabük’ün şehirleşmesinde bölgelerin payları.....	68
Şekil 2.53. Karabük Mahallesi.....	70
Şekil 2.54. Fevzi Çakmak Mahallesi.....	70
Şekil 2.55. Kayabaşı Mahallesi.....	70
Şekil 2.56. Köy sakini ile gecekondu arasındaki süreç	73
Şekil 2.57. Karabük Mahallesi, kırsal rutinelere devam eden mahalle yaşamı.....	74
Şekil 3.1. Öğlebeli Mahallesi sakinleri	77
Şekil 3.2. Öğlebeli Mahallesi Sınırları ve Kent Meydanı, Şehirlerarası Otobüs Terminali, Üniversite, Sanayi Sitesi ile Konumları	78
Şekil 3.3. Karabük Öğlebeli Mahallesi ve KDÇF konumu	79
Şekil 3.4. Karabük Öğlebeli Mahallesi ve KDÇF konumunun gösterimi	80
Şekil 3.5. Karabük Öğlebeli Mahallesi yerleşimi	80
Şekil 3.6. Öğlebeli Mahallesi izohips eğrileri gösterimi.	81
Şekil 3.7. Öğlebeli Mahallesine ulaşım aksları ve yoğunlukları	82
Şekil 3.8. Öğlebeli Mahallesi sokak dokusu ve konumlanışı	83
Şekil 3.9. Öğlebeli Mahallesi arazisi üzerine yerleşimin sembolik gösterimi.	84
Şekil 3.10. Öğlebeli Mahallesi eğimli araziye uyum sağlamış konut örnekleri	84
Şekil 3.11. Öğlebeli Mahallesi sokaklarının gösterimi	85
Şekil 3.12. Öğlebeli Mahallesini yıllara ve cinsiyete göre dağılım grafikleri.....	86
Şekil 3.13. Osmanlı’da yerleşim idari birimlerinin gösterimi	88
Şekil 3.14. Karabük Kayabaşı mahallesi analizi, iki çıkmaz sokak ve birleşiminde oluşturdukları meydan örneği.	90
Şekil 3.15. Zimem defteri örneği	93
Şekil 3.16. Sadaka taşı örnekleri.....	94
Şekil 3.17. Karabük Kadıköyü merkez mahallesinde imece yöntemi ile mahalle bakını yapılması örnekleri.....	95
Şekil 3.18. Karabük, Öğlebeli Mahallesi mezarlığında bulunan bir mezar taşı.....	99
Şekil 3.19. Karabük, Öğlebeli Mahallesinde küçük bir çocuk iken babası ile göç eden ve evi kendi imkânları ile yaptığını ifade eden mahalle sakini.....	100
Şekil 3.20. Öğlebeli ile Başköy’ün birbirine göre konumları	102
Şekil 3.21. Tahta Evler, mahkum evleri ve Öğlebeli mahallesinin birbirine göre konumları	103
Şekil 3.22. 1940’1 yıllarda, şehirlerarası otobüs terminalinin bulunduğu alandan Öğlebeli Mahallesi.....	103

Şekil 3.23. Öğlebeli Mahallesi, Üniversite Caddesi İle İstiklal Caddesi arasındaki bölgenin gösterimi	104
Şekil 3.24. Şekil 3.15'deki taralı alanda bulunan terkedilmiş, harabe, atıl durumdaki yapılar	105
Şekil 3.25. Öğlebeli Mahallesinde bulunan harabe durumdaki bir işçi evi	106
Şekil 3.26. Öğlebeli Mahallesi konutlar ve çevresindeki yapılar ile yaşam alanları	107
Şekil 3.27. Öğlebeli Mahallesi çıkmaz sokak ve patika yollar ile sürpriz mekân örnekleri	108
Şekil 3.28. Öğlebeli Mahallesi 'harabe değeri' olan yapı örnekleri	108
Şekil 3.29. Öğlebeli Mahallesi mezarlığı konumu	110
Şekil 3.30. Öğlebeli Mahallesi mezarlığı	111
Şekil 3.31. Öğlebeli Mahallesi mezarlığı mezar taşı örnekleri	112
Şekil 3.32. Öğlebeli Mahallesi mezarlığı Metin Türker'in mezarı	112
Şekil 3.33. Öğlebeli Mahallesi dini yapılar ve meydanlaşma gösterimi	113
Şekil 3.34. Öğlebeli Mahallesi eski ahşap minareli cami önü	114
Şekil 3.35. Öğlebeli Merkez Cami çevresi yapılaşma	114
Şekil 3.36. Öğlebeli Merkez Cami ve Topçular Cami birbirine göre konumları	114
Şekil 3.37. Öğlebeli Merkez Cami, çevresi ve meydanlaşma	115
Şekil 3.38. Öğlebeli Şehit Naif Topsakal ilkokulu konumu	116
Şekil 3.39. Mahalle değişim görmeden önce okul ve caminin birbirine göre konumları	116
Şekil 3.40. Günümüzdeki ilkokul alanında bulunan okul	117
Şekil 3.41. Öğlebeli Mahallesi; samanlık, depo, garaj, ahır yapılarının konumlanması	118
Şekil 3.42. Öğlebeli Mahallesi ahır ve samanlık yapıları	119
Şekil 3.43. Öğlebeli Mahallesinde taş yapı ve bitişik nizam samanlık yapısı	119
Şekil 3.44. Öğlebeli Mahallesi konutlar ve samanlık, depo, ahır yapıları	120
Şekil 3.45. Öğlebeli Mahallesi dükkân işlevli yapıların konumu	121
Şekil 3.46. Öğlebeli Mahallesi Dükkân/Konut Yapıları	122
Şekil 3.47. Öğlebeli Mahallesi Dükkân/Konut Yapıları	123
Şekil 3.48. Öğlebeli Mahallesi çıkmaz sokakları ve yoğun yapılaşmanın oluşum hattı	124
Şekil 3.49. Öğlebeli Mahallesi çıkmaz sokakları ve sürpriz mekânlar	125
Şekil 3.50. Öğlebeli Mahallesi 1990'lar yerleşim dokusu	128

Sayfa

Şekil 3.51.Öğlebeli Mahallesi 2022 yerleşim dokusu.	129
Şekil 3.52. Öğlebeli Mahallesi, İstiklal Caddesi üzerinde gecekondulaşma.....	133
Şekil 3.53. Şekil 3.52’da gösterilen gecekonduların ön cepheleri.....	133
Şekil 3.54. Öğlebeli Mahallesi gecekondulu konutlardan üste birim eklenerek oluşması örnekleri.	135
Şekil 3.55. Öğlebeli Mahallesi geleneksel konutlara üste ve yana birim eklenmesi örnekleri.	135
Şekil 3.56. Öğlebeli Mahallesinde düzensiz büyüme ile mahalle dokusunun değişimi örnekleri.....	135
Şekil 3.57. Öğlebeli Mahallesinde malzemelerin teknik ve uyum bakımından sorunlu gecekondulu örnekleri	136
Şekil 3.58. Öğlebeli Mahallesi sokakları	137
Şekil 3.59. Mahalledeki çeşitli patika yollar.	139
Şekil 3.60. Öğlebeli Mahallesi İstiklal Caddesi silüeti.....	140
Şekil 3.61. Mahallenin dükkân girişi ön cephede, konut girişi ise merdiven ile yan cephede olan yapı örnekleri	141
Şekil 3.62. Konut yapılarında ilk inşa edilen ve ilave edilen katın merdiven ile yan cepheden sağlanan girişleri	142
Şekil 3.63. Öğlebeli Mahallesinde, sokakların ve konutların merdivenler ile bağlanması	142
Şekil 3.64. Öğlebeli Mahallesinde, merdivenler sayesinde giriş doğrudan ana caddeden olmasının engellenmesi.	143
Şekil 3.65. Öğlebeli Mahallesi İstiklal Caddesi’nde yan cephelerden girişi olan konut örnekleri.....	144
Şekil 3.66. Çevresinde bahçe, bahçe duvarı, çit olan yapıların konut girişleri zemin katta ve cephede bulunması örnekleri	144
Şekil 3.67. Öğlebeli Mahallesi yapılaşmanın kademeli bir şekilde büyümesinin gösterimi	145
Şekil 3.68. Öğlebeli Mahallesi kat adedi analizi	147
Şekil 3.69. Öğlebeli Mahallesinde sokak dokusu, farklı kat adedine sahip konutların birlikteliği.....	148
Şekil 3.70. Öğlebeli Mahallesi konut malzeme analizi.....	149-151
Şekil 3.71. Korunamayan konut yapı örneği.....	153
Şekil 3.72. Yıkılan bir samanlık yapısı.....	154
Şekil 3.73. Yıkılan bir ahır yapısı.....	154
Şekil 3.74. İstiklal Caddesi Yüceler Sokakta bulunan bir konut yapısı değişimi.....	155

Sayfa

Şekil 3.75. İstiklal Caddesi Yüceler Sokakta bulunan bir konut yapısı değişimi.....	156
Şekil 3.76. Korunamayan konut yapı örneği.....	157
Şekil 3.77. Öğlebeli Mahaltesinde bir konutun değişimi.....	158
Şekil 3.78. İstiklal Caddesi üzerinde yaşanan değişiklikler	159
Şekil 3.79. İstiklal Caddesinde bulunan konutların yıllara göre değişimi.	160
Şekil 3.80. İstiklal Caddesinde bulunan konutların yıllara göre değişimi.	161
Şekil 3.81. Öğlebeli Mahallesi kültürel miras potansiyeli görülen yapı konumları.	163
Şekil 3.82. Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından tescil kararı alınan 9 taşınmazın bulunduğu parsellerin Öğlebeli Mahalle planı üzerinde gösterimi.	197
Şekil 4.1. 1950’li yıllar Öğlebeli tarlalarında kağrı ve düven ile ekin hasat yapan Öğlebeliler. (İstasyon ve Bayır Mahallesi civarı yapılaşması işaretlenmiştir.).....	199
Şekil 4.2. TCDD istasyonu ve Bayır Mahallesi (Şekil4.1’de işaretlenmiş alanın günümüz yapılaşması).	199
Şekil 4.3. Öğlebeli Mahaltesinde imece usulü düğün hazırlıkları ve eğlenceleri	200
Şekil 4.4. Öğlebeli Mahallesi’nde aynı mekanda farklı yıllara ait sünnet düğünü(a) düğün(b) fotoğrafları	201
Şekil 4.5. Öğlebeli Mahallesi Yüceler Sokak’ta yapılan farklı yıllara ait düğün fotoğrafları	202
Şekil 4.6. Gümümüzde devam eden mahalle düğünleri ve gelenekleri	202
Şekil 4.7. Öğlebeli sakinlerinin toplu fotoğrafları	205
Şekil 4.8. İstiklal Caddesi’nde aynı konumun yıllara göre değişimi	206
Şekil 4.9. İstiklal Caddesi’nin hakim olduğu Karabük manzarası	208
Şekil 4.10.Önerilen güzergâhın akış yönü ve sokaklarda bakış açıları.....	209
Şekil 4.11.Şekil 10’da gösterilen 1 numaralı bakış açısı	209
Şekil 4.12.Şekil 10’da gösterilen 2 numaralı bakış açısı	209
Şekil 4.13.Şekil 10’da gösterilen 3 numaralı bakış açısı	210
Şekil 4.14.Şekil 10’da gösterilen 4 numaralı bakış açısı	210
Şekil 4.15.Şekil 10’da gösterilen 5 numaralı bakış açısı	210
Şekil 4.16.Şekil 10’da gösterilen 6 numaralı bakış açısı	211
Şekil 4.17.Şekil 10’da gösterilen 7 numaralı bakış açısı	211
Şekil 4.18.Belirlenen güzergâh ve giriş/ask/mezdan kademelenmesi.....	212
Şekil 4.19.Mahallenin İstiklal Caddesi aksında bulunan değerlendirilebilecek dükkânlar.....	212

Sayfa

Şekil 4.20. Karabük Merkez, Yenişehir saat kulesinden şehir merkezine bakış	220
Şekil 4.21. Karabük Merkez, Karabük Mahallesi.....	220
Şekil 4.22. Karabük Merkez, İstasyo/Bayır Mahallesi	220
Şekil 4.22. Karabük sokaklarında genel bir mevcudiyet olarak harabe yapılar	221
Şekil 4.25. Karabük Merkez, Güven Kavşağı'nın yıllara göre değişimi	221

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 2.1. Kronolojik olarak Karabük ve çevresinde hüküm sürmüş topluluklar...	18
Çizelge 2.2. Karabük'ün il olma sürecinin kronolojik gösterimi	22
Çizelge 2.3. Karabük'te 1960 yılı verilerine göre mahalleler ve nüfusları.....	26
Çizelge 2.4. Karabük yapılaşmasında yıllara göre hazırlanmış planlar ve mimarları	27
Çizelge 2.5. 1960 Yılında Karabük'e ('kaza merkezi' iken) bağlı 34 köy venüfusları.	29
Çizelge 2.6. Karabük iklim grafiği- Karabük sıcaklık grafiği.....	42
Çizelge 2.7. Karabük, Mahalle ve köy sayıları.....	43
Çizelge 2.8. Karabük, nüfus grafiği	44
Çizelge 2.9. Karabük, Merkez ilçe mahalleleri konumları ve sınırları.	46
Çizelge 2.10. Karabük adının verilme nedeni olan rivayetler	49
Çizelge 2.11. Karabük'te 16 yıllık inşaat sayıları	69
Çizelge 3.1. Geleneksel mahalle öğelerinin kategorize edilmesi	89
Çizelge 3.2. Göç çeşitleri ve nedenleri tablosu grafik tasarım.	96
Çizelge 3.3. Öğlebeli'nin 1940-1960 yıllarındaki nüfus değişimi	127
Çizelge 3.4. Karabük'te 1945 ile 1955 yılları arasında kayıt edilmiş resmi inşaat sayıları.....	132
Çizelge 3.5. Öğlebeli Mahallesi gecekondü tipi konutlar ve eklenen birimlerin oluşum şemaları.....	134
Çizelge 3.6. Kültürel miras potansiyeli olan yapıların, Şekil 3.74'deki numaralara göre listelenmesi (a).....	164
Çizelge 3.7. Kültürel miras potansiyeli olan yapıların, Şekil 3.74'deki numaralara göre listelenmesi (b)	165
Çizelge 3.8. 1. Yapı envanteri	166
Çizelge 3.9. 2. Yapı envanteri	167
Çizelge 3.10. 3. Yapı envanteri	169
Çizelge 3.11. 4. Yapı envanteri	169
Çizelge 3.12.5. Yapı envanteri	170
Çizelge 3.13. 6. Yapı envanteri	171
Çizelge 3.14. 7. Yapı envanteri	172
Çizelge 3.15. 8. Yapı envanteri	173

Sayfa

Çizelge 3.16. 9. Yapı envanteri	174
Çizelge 3.17. 10. Yapı envanteri	175
Çizelge 3.18. 11. Yapı envanteri	176
Çizelge 3.19. 12. Yapı envanteri	177
Çizelge 3.20. 13. Yapı envanteri	178
Çizelge 3.21. 14. Yapı envanteri	179
Çizelge 3.22. 15. Yapı envanteri	180
Çizelge 3.23. 16. Yapı envanteri	181
Çizelge 3.24. 17. Yapı envanteri	182
Çizelge 3.25. 18. Yapı envanteri	183
Çizelge 3.26. 19. Yapı envanteri	184
Çizelge 3.27. 20. Yapı envanteri	185
Çizelge 3.28. 21. Yapı envanteri	186
Çizelge 3.29. 22. Yapı envanteri	186
Çizelge 3.30. 23. Yapı envanteri	188
Çizelge 3.31. 24. Yapı envanteri	189
Çizelge 3.32. 25. Yapı envanteri	190
Çizelge 3.33. Ön cephede, zemin katta kapı bulunan yapıların envanter numaraları ile kategorize edilmesi	193
Çizelge 3.34. Belirlenen 25 konutun çıkma mevcudiyetinin kategorize edilmesi ...	193
Çizelge 3.35. Belirlenen 25 konutun balkon özelliklerinin kategorize edilmesi.....	194
Çizelge 3.36. Belirlenen 25 konutun değişmişlik durumunun kategorize edilmesi. 195	
Çizelge 3.37. Belirlenen 25 yapının korunmuşluk durumunun kategorize edilmesi	196

KISALTMALAR

DÇ : Demir-Çelik

HGM : Harita Genel Müdürlüğü

KDÇF : Kardemir Demir Çelik Fabrikası

OGM : Orman Genel Müdürlüğü

TCDD : Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Yaşam birimleri; toplulukların, dönemlerin ve yaşanmışlığın kodlarını veren, şahit olduğu süreçler ile kimlik izlerini sürebileceğimiz belgelerdir. Mekanlar; sahit olduğu olayları bünyesinde barındıran katmanlı hafıza alanlarıdır. Şehir, mahalle, sokak, konut ve hatta bir baraka, kültür değerlerinin taşınımını sağlayan birimlerdir. Bu nedenle küçük yerleşim alanları çekirdek görevi görmekte ve şehirlerin oluşum kodlarını içermektedir. Bu kodlara ulaşabilmek adına bir şehrin en küçük birimi olan 'mahalle' kavramına odaklanmak gerekmektedir.

Mahalle, içinde barındırdığı soyut ve somut değerleri ile kendi kendine yetebilen ve içindeki insanların sosyal bir bağ ile birbirine bağlı olduğu, yapısal ve sosyal organizasyona sahip bir yerleşimin temel birimidir. Dışa kapalı içe dönük oluşumu, bünyesinde bulundurduğu sosyolojik yapı ve yapısal öğeleri, kültürel unsurları farklılık göstermektedir. Mahalle sakinleri, mahallenin hem kullanıcısı hem de inşaa edenidir. Bu yüzden mahalle birimini kavramak; yapılaşmayı çözümleyebilmek ve olaylar ve mekânlar arasındaki bağlantıyı kurabilmek için önemlidir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun 624 yıl hüküm sürmesindeki başlıca kaynaklardan biri, mahalle kavramı olduğu bilinmektedir. Mekân sadece somut öğelerle, inşa edilen yapı sistemleriyle değil soyut olgular, davranış biçimleri ve anı değeri ile var olmaktadır. Osmanlı'da mahalle kültürünü bu kadar önemli yapan şey soyut ve somut unsurların güzel bir harmoni içinde olmasıdır. Osmanlı'da mahalle oluşum süreci, biçimini oluşturan toplumsal, siyasal, teknik ve sanatsal güçlerin bir bileşimi olarak ortaya çıkmaktadır. Osmanlı Mahallesinde kültürel parametrelerin kentsel biçimdeki mekânsal temsili ise sokaklardır. Mahalleler sokakların oluşumunda ve kullanımında kendini var etmektedir. Bu nedenle, sokaklar her toplumun kendine

ilişkin değerleri anlatma gereksinimini karşılayarak kültürel süreci ve dönemin izlerini barındırmaktadır.

Karabük şehri için ise Öğlebeli Mahallesi bir başlangıç noktası niteliğine sahiptir. Karabük'ün küçük bir mahalleden bir sanayi şehri olma yolunda izlediği tüm sürecin şahidi olan Öğlebeli, kent hafızasına ve bulundurduğu öğeler ile miras potansiyeline sahip bir mahalledir.

1.1. TEZİN AMACI

Çalışmanın amacı, Karabük Öğlebeli Mahallesi'nin kültürel miras potansiyeli olan geleneksel özelliklerini inceleyerek, kent tarihi açısından önemini ortaya çıkarmaktır.

Mahallede korunması gerekli mimari değerleri, yapılaşmalarındaki katmanlaşmayı araştırmak, geleneksel yapım tekniklerini ve oluşum serüvenlerinin zenginliğini incelemek, kayıt altına almak, mimari ve mekânsal özellikleri inceleyerek akademik literatürde yer almasını sağlamak, kent hafızası açısından önemini ortaya çıkarmak ve koruma açısından bilinç oluşturmak istenmektedir.

Bilimsel metotlarla yapılacak olan bu çalışma ile mahallenin güçlü yönleri ve değerleri ortaya çıkarılıp eksik yönleri için öneriler sunmak, sürdürülebilirliğini sağlayacak fikirler ortaya atarak bölge ile ilgili çalışmalara, mimari, kent tarihi ve şehircilik açısından altlık oluşturmak istenmektedir.

1.2. TEZİN KAPSAMI

Öğlebeli Mahallesi'nde kent ve kır kavramları ayrılmamaktadır. İkisini de aynı anda görebileceğimiz bu mahalle, hem Karabük'ün girişinde hem çeperindedir hem de merkezindedir. Konumu, oluşumu, gelişimi açısından birçok özelliği aynı anda içerdiği görülmektedir. Bulunduğu coğrafya itibari ile komşu bir mahalle

bulunmamaktadır. Bu sayede saf bir şekilde kalması, geçirdiği değişimlere rağmen geleneksel dokusunu kaybetmemiş olması çalışmanın sınırlılığı açısından önemli bulunmaktadır.

Mahallenin kent tarihinde ve konumunda yeri ve önemini kavrayabilmek adına çalışma, Karabük Merkez İlçesi mahallelerini tanıtarak ve yapılaşmalarını analiz ederek başlamıştır. Sonrasında ise kültürel miras potansiyeli açısından Öğlebeli Mahallesi, mahalle sınırları içinde analiz edilmiştir.

Çalışma kapsamında Cumhuriyet kenti olan Karabük'ün küçük bir mahalleden bir sanayi şehrine dönüşmesi sürecinde her anına tanıklık etmiş ve geleneksel mahalle dokusunu günümüzde kaybetmek üzere olan Öğlebeli mahallesini, kent tarihindeki önemini ve yerini ortaya çıkarmak, yapısal ve mimari katmanlaşmayı kayıt altına alınmaktadır. Böylece çalışma Karabük ili, Merkez ilçesindeki Öğlebeli mahallesini ile sınırlandırılmıştır.

1.3. TEZİN YÖNTEMİ

Öğlebeli Mahallesi çeşitli özellikleri bünyesinde barındıran bir yerleşim alanıdır. Bu nedenle çalışmaya altlık oluşturması açısından geleneksel mahalle okumaları, Karabük kent tarihi araştırmaları yapılmıştır. Ayrıca sanayileşmenin ve kentleşmenin doğal bir ürünü olarak kabul edilen gecekondulaşma, yarı-gecekondu, çözüm mimarlığı, mimarsız mimarlık; bölgenin kimliğinin çeşitliliğini yansıtan kavramlar incelenmiştir. Çalışmada Karabük kent tarihini ve Öğlebeli Mahallesi'ni analizi ederken, göç çeşitlerinden bahsedilmiştir. Göçlerin içerdiği sosyolojik, mimari, kültürel ve psikolojik anlamlar ile birlikte, mahalledeki geleneksel izler takip edilmiştir. Analizler sırasında kullanılmak adına literatür taraması perspektifi geniş tutulmuştur.

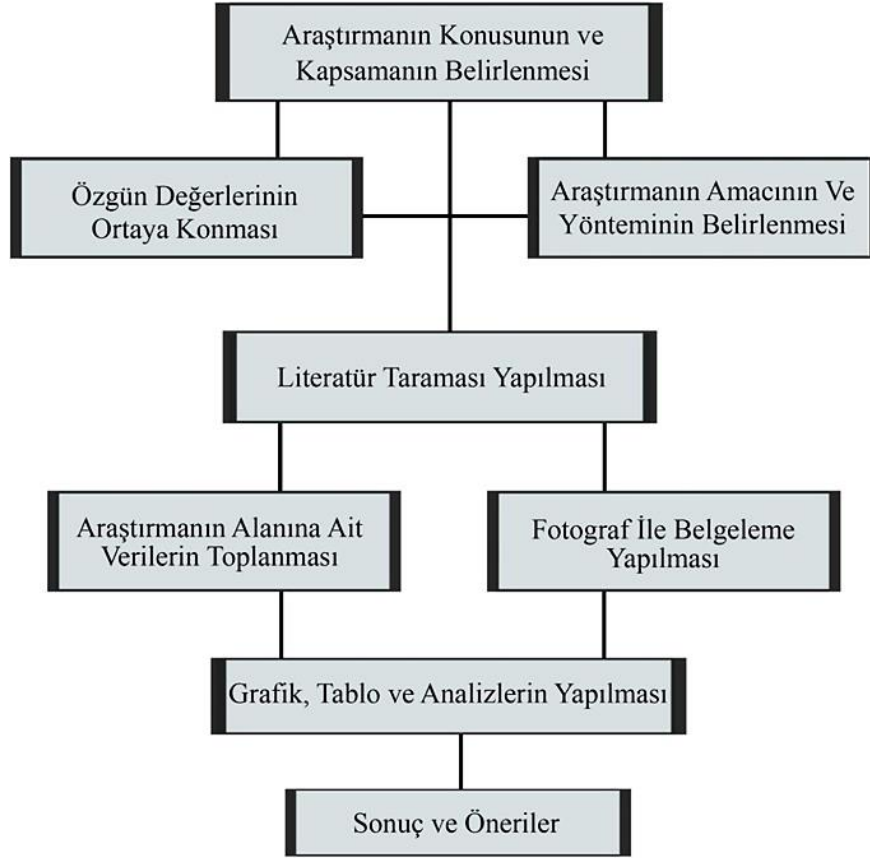
Karabük kent tarihi, Öğlebeli'nin temelini atıldığı andan günümüze kadar ki süreç gözden geçirilerek kronolojik bir iz sürülmüştür. Benzer şekilde kayıt altına alınmış mahallele incelenerek arazi çalışması ve teknik analiz için sistem oluşturulmuştur.

Karabük yerleşim alanları planlı ve plansız mahalleler olarak ayrılmıştır. Karabük için bu şekilde mahallelerinin tümünün tanıtıldığı, mahalleler arasında ortak karakteristik sivil ve yöresel mimari oluşumun gösterildiği ve Öğlebeli Mahallesi ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Öğlebeli Mahallesi'nin tarihsel oluşumu ve analizi aşamasında mahalleli ile iletişime geçilerek aile albümleri, fotoğraflar gibi materyaller toplanmıştır. Mahalle; oluşumu, öğeleri, dokusu, konutları açısından incelenmiştir.

Çalışmalar esnasında güncel ve yerinde araştırmalar yapılmıştır. Karabük Belediyesi'nden mahallenin hali hazır imar planı alınmıştır. Alan çalışmaları sayesinde mahalle sakinleri ile iletişim kurulmuş, mahallede analizler yapılmış ve fotoğraflanmıştır. Gecekondu görünümündeki yapıların bir süreç ve çözüm mimarisi değerinde incelemek, mahalle öğelerinin mekânsal okumalarını yapmak, geleneksel mimari izlerini takip etmek; bölgenin değerlendirmesini yaparken başvurulmuş yöntemlerdir.

Alan analizlerine, çalışma boyunca devam edilmiştir. İki yıllık zaman dilimindeki değişiklikleri gözlemleyip sonuçları mahallenin karakteristik özelliğini anlatmak için kullanılmıştır. Çalışma sokak ve yapı ölçeğine indirilmiştir. Mahalle içindeki nitelikli yapıları belirlenmiştir. Yapı görselleri, haritalar ve çizelgeler yardımıyla miras potansiyeli yüksek yapılar belirtilerek envanterleri oluşturulmuştur.

Çalışma kapsamında kültürel miras değeri taşıdığı tespit edilen yapılar Kültür Varlıkları Koruma Müdürlüğü'ne bildirilerek, mahallenin korunması adına çaba gösterilmiştir. Yapılan analizler ışığında ve ulaşılan sonuçlar göz önünde bulundurularak öneriler oluşturulmuştur.

Şekil 1.1. Tez çalışmasının hazırlanması süreci diyagramı.

Çalışma dört başlık altında gerçekleştirilmiştir. İlk bölüm genel olarak çalışmadan bahsedilen özet bilgiler içeren ‘Giriş’ bölümüdür. Tezin amacı, kapsamı, yöntemi ve literatür özeti alt başlıklarından oluşmaktadır.

2.bölümde Karabük’ün yerel yerleşimi ve yapılaşması hakkında bir düzenleme yapılmıştır. Yörenin geleneksel dokusu, koruma sorunlar hakkında görsel destekli bir analiz bulunmaktadır. Karabük Merkez İlçesinde bulunan mahalleler, konumları, sınırları, planlı ve plansız olanları, özellikleri ve yapılaşması hakkında incelemeler bulunmaktadır. Bu incelemeler ışığında Karabük’ün sivil mimari özellikleri hakkında bir farkındalığa ulaşılmıştır. Karabük yerel mimarlık ürünleri ile fabrika varlığı, sanayi göçü, kentleşme, kırdan kente nüfus hareketi gibi olgular arasındaki ilişki anlatılmaktadır.

3. bölümde Karabük Öğlebeli Mahallesi hakkında konumundan, oluşumuna, somut ve soyut değerleri, günümüzdeki haline gelişinde geçirdiği süreçleri anlatılmış ve tanıtılmıştır. Mahalle detaylı bir şekilde incelenip analiz edilmiştir, tablolar ve görseller ile anlatım desteklenmiştir. Öğlebeli mahallesi, özgün yönleri, kültürel açıdan farklılığı, Karabük kent tarihinde yeri, etkisi ve etkilenişi, katmanlaşma ve sürdürülebilirlik kavramları açısından incelenip anlatılmıştır. Kültürel miras potansiyeli olan yapılar belirlenerek, envanterleri çıkarılmıştır. yapılmış olan analizler ışığındaki genel değerlendirme sayesinde geleneksel mahalle özellikleri, katmanlaşma, geleneksel yapım sistemleri, kent tarihi-gecekondulaşma-geleneksellik-sanayileşme-göç-farklılık-kırsallık-kentleşme kavramlarının birbiri içinde erimesi ile ortaya çıkan kültür zenginliğinden bahsedilmiştir. Değerlendirme yapılmıştır. Analizler ve değerlendirmeler ışığında 25 yapı tespit edilerek envanterleri çıkarılmıştır. Envanterleri çıkarılan yapılar malzeme ve cephe özellikleri açısından incelenmiştir. Korunmuşluk ve değişmişlik analizleri bağlamında belirlenen yapıların Kültür Varlıkları Koruma Müdürlüğü'ne bildirilmesi, tescil kararlarının alınması ve kararların iptal edilmesi sürecinden bahsedilmiştir.

4. bölümde Öğlebeli Mahalle tarihi ve geleneksel değerlerin sürdürülebilirliği için yapılabilecekler ve öneriler incelenmektedir. Sahip olduğu potansiyeller incelenerek mahalle sorunları ile birlikte önerilerde bulunularak panoramik görseller ve şematik anlatımlarla ifade edilmiştir. Çalışma sonunda , 'gecekondu', 'eski' , 'terkedilmiş' kavramları arasında değersizleşen bölgelerin sunduğu derin izlerin farkına varmak ve Karabük kent tarihi hakkında bu bölge için yapılacak çalışmalara altlık oluşturmak hedeflenmiştir. Sorunlar ve sonuçlar ışığında Mahalle sürdürülebilirliği için önerilerde bulunulmuştur. Çalışma sonunda Karabük kent tarihi ile ilgili arşiv belgeleri, mahallenin mevcut durumu, tablolar, grafikler gibi çeşitli görsel anlatım teknikleri ile incelemeler, açıklamalar ve Öğlebeli Mahallesinin bu süreçte korunmasını sağlamak adına girilen çalışmalar kayıt altına alınmıştır.

Şekil 1.2. Karabük Öğlebeli Mahallesi ve Karabük kent merkezindeki önemli yapılaşma alanları arasındaki ilişki [1,2].

Öğlebeli Mahallesi'nin konumu Şekil 1.2 gösterilmektedir. Mahalle; barındırdığı çeşitlilik, sahip olduğu mahalle dokusu, geleneksel konutlar, karakteristik yapılaşması ve şehir merkezine sunduğu silüet ile görülür olmayı beklemektedir. Karabük'ün küçük bir köyden bir sanayi şehri olma aşamalarının izlerinin sürülebileceği katmanlaşmanın izleri sürülmektedir. Çözüm odaklı sivil mimari içeriğine rağmen bakımsızlık ve koruma sorunları ile karşı karşıyadır. Konumu ve değerleri bakımında önemli olan Öğlebeli Mahalle'si yanlış uygulamalar ve bilinçsizlik gibi nedenlerden dolayı karakteristik dokusunu kaybetmektedir.

Mahalledeki değerlerin korunması için öneriler geliştirilmektedir. Karabük'ün Merkez ilçesindeki ilk oluşum mahalleleri ile ilgili henüz akademik çalışma bulunmamaktadır. Bu açıdan çalışmanın dikkat çekeceği ve bir ilk adım olacağı düşünülmektedir.

1.4. LİTERATÜR ÖZETİ

Çalışmanın çerçevesi için geniş kapsamlı literatür taraması yapılmıştır. Kent arşivleri ile güncel çalışmalara eş zamanlı incelemeler yapılarak arada güçlü bağlar kurulmuştur. Geleneksel Osmanlı Mahallesi gibi derin, hassas ve geniş bir konudan Karabük Öğlebeli Mahallesi'ne akış gösteren çalışmamız sayesinde Karabük'ün karakteristik yerleşim özellikleri, kent tarihi ile yaşam biçimleri arasındaki ilişki, kültürel miras potansiyeli varlığı, farkındalık oluşturma, koruma sorunları gibi değerli sonuçlara ulaşılmıştır.

Literatür taramasında, Karabük'ün genel ve bölgesel tarihi, Demir Çelik Fabrikası ile birlikte oluşum süreci, konumu, kültürel özellikleri, mimari ve doğal güzellikleri hakkında araştırmalar bulunmaktadır. Ayrıca gecekondulaşma, sivil mimari özellikleri, mahalle kültürü, geleneksel mahalleler üzerine yapılmış incelemeler ile ilgili farklı yöntemde çok çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Anlatımı zenginleştirmek ve en doğru ifadeleri bulabilmek adına çeşitli disiplinlerin birliğinden faydalanılmıştır. Şehir planlama, felsefe, mimarlık tarihi, sosyoloji, kent tarihi, kentsel çalışmalar, modernizm/sanayileşme okumaları, göç kavramı üzerine çalışmalar, mekân-kültür-yapılaşma-kimlik-aidiyet üzerine çalışmalar taranmıştır.

Literatür taramasında, Karabük'ün genel ve bölgesel tarihi, Demir Çelik Fabrikası ile birlikte oluşum süreci, konumu, mimari ve doğal güzellikleri hakkında araştırmalar bulunmaktadır. Ayrıca gecekondulaşma, sivil mimari özellikleri, mahalle kültürü, geleneksel mahalleler üzerine yapılmış incelemeler ile ilgili farklı yöntemde çok çeşitli çalışmalar bulunmaktadır.

Karabük Belediyesi, "Karabük 85" kitabı Karabük ile ilgili ilk yayınlardan kitapta, Karabük'ün kuruluşu, fabrikanın yapılışı ve fabrika ile büyüyen şehirde yaşanan gelişmelere değinilmiştir. Sanayinin gelişi ile artan nüfusun oluşturduğu ihtiyaçlar doğrultuna atılan ve atılması gereken adımlar ile dönemin ekonomik ve sosyal yaşantısı aktarılmıştır [3].

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun 'Kuruluşunun 25. Yılında Karabük', eserinde tasvirici bir şehir sosyolojisi sunmayı amaçlanmıştır. Karabük isminin topolojik incelenmesinden başlayarak 1962 yılına kadar ki fabrika ile geçirdiği 25 yıla ağrılık verdiği incelemeler ve gözlemlerinden bahsetmektedir. Nüfus bilgilerinden, fabrika hammadde miktarına kadar çeşitli konularda detaylı inceleme sunulmuştur. Karabük oluşumunu ve sosyolojik açıklamalarını yapabilmek adına bünyesinde mahalleler ile birlikte Öğlebeli mahallesinin 1962 yılındaki durumu hakkında idari bilgiler vermiştir. İçeriğinde dini hayattan siyasi tutuma kadar çeşitli konularda incelemelerle birlikte röportajlar ile alan analizleri de mevcuttur[4].

Şafak Gazetesi Yayını, 'Karabük'96' araştırması, Karabük 1995 yılında il olmasından sonra yapılmış ilk çalışmalardandır. Karabük'ün tanıtımını amaçlamıştır. Tanıtımındaki 'Safranbolu'nun köyü olan Öğlebeli'nin Mahallesi Karabük,...' cümlesi ile başlamaktadır. Öğlebeli mahallesi sadece bir ibare olarak kullanılmıştır. Karabük'ün genel ihtiyaç ve sorunlarından bahsedilmiştir. 2. Bölümünde ise Safranbolu hakkında bilgiler derlenmiş, bulunan mimari ve doğa güzelliklerinden bahsedilmiştir [5].

Karabük Valiliği İl Kültür Müdürlüğü (1999), 'İl Yıllığı' kitabında Karabük ile ilgili detaylı bir tanıtım bulunmaktadır. Karabük, tarih öncesi devirlerden başlayarak sanayinin kuruluşu ve il oluşu süreci derlenmiştir. Sayısal veriler ile desteklenmiştir. Karabük'ün coğrafya özellikleri, idari yapısı, eğitim, öğretim durumu, kültürü, turizmi, sağlık sosyallik, hayvancılık, ormancılık, ticaret... gibi her alana değinildiği bir çalışmadır. Karabük'ü tanıtma amaçlı bu alışmadan kentin kuruluşundan genel bir şekilde bahsedilmiş [6].

Nazım Yılmaz'ın 'Arşiv Belgeleri Işığında Karabük Şehri ve Karabük Demir Çelik Fabrikası Tarihi Süreci' çalışmasında Başbakanlık Arşiv Belgelerindeki, yazışmalar ve kararnamelerden yararlanarak, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerindeki Karabük'e tarihsel bir akış oluşturmuştur. Detay bilgilere sahip olmasına rağmen mahalleler ile ilgili, bağlandığı köy ve ilçeler veya köyden mahalle olma kararları haricinde bilgiler bulunmamaktadır [7].

Mehmet Kütükçüoğlu “Türkiye'nin İlk Ağır Sanayi Kenti Karabük” kitabında Karabük'ün, kurulan Demir Çelik Fabrikası ile farklı bir boyut kazandığından, fabrika ile gelişen şehrin 1930'lardan sonraki sürecini ve bu sürece insanların tepkisinden bahsetmektedir [8].

Meltem Özkan Altınöz'ün ‘Endüstri Kenti Karabük'ün Sosyal Yaşantısının Şekillenişinde Yenişehir Sineması'nın Rolü’ araştırmasında fabrika ile gelişen şehrin üzerinde etkili olan mimarlar ve Karabük'e kurulan ağır sanayinin sosyal hayata etkisiyle birlikte kurulan modern mahalle Yenişehir ile ilgili analizler bulunmaktadır [9].

Yüksel Kaştan ve Halil İbrahim Demirci, ‘Karabük Demir Çelik işletmelerinin Karabük ve çevresinin toplum yaşamına etkisi’ çalışmasında sanayileşmenin neden olduğu köyden kente geçişin, kültür, örf, adet, gelenekler ile olması; kentleşme sürecinde kırsallıktan kopamayan halkın sentez ve kendilerine özgün bir ortam oluşturmasını Karabük Demir Çelik Fabrikasının kurulması ile başlayan Cumhuriyet şehri Karabük açısından incelemiştir. Yaşanan iç göç sonucu ortaya çıkan durumlardan bahsetmiştir. Kültür, sosyal yaşam gibi bölümlerinde şehrin gelişimini modern kentleşme örneği olarak sadece Yenişehir ve 200 Evler ‘den bahsederek sınırlı kalmıştır [10].

Suat Çabuk, ‘Cumhuriyet’in Yeni Kenti Karabük'ün 1937–1988 Dönemi Mekânsal Gelişimi Ve Şehir Planları’ araştırmasında Karabük'ün bir mahalleden orta büyüklükteki bir sanayi kenti durumuna gelmesindeki 1933-1988 yılları arasındaki mekânsal gelişimi incelenmiştir. Mekânsal analizleri, şehir planları etkileşimi analizlerini Prost Planı, Pertev Taner Planı Yenişehir mahallesi üzerinden yapmıştır. Analizleri, yapı işlevleri, yapılma yılları, kullanıcı çeşitleri gibi detaylardan oluşmaktadır. Mekânsal analizlerinde çevre mahalleler plansız, düzensiz bir kısmı gecekondulu mahallesi olarak bahsedilirken, Öğlebeli mahallesinden sınırlarını koruyan bir yerleşim olması şeklide kısaca bahsedilmiştir [11].

Ali Karatay'ın, Demir Çelik Karabük/ Bir İşçi Kentinin Hikayesi, çalışmasında yapılan röportajlar ve elde edilen belgeler sayesinde köylerden ve çevre illerden fabrika için Karabük 'e göç eden insanların anıları üzerinden Karabük'ün o zamanki sosyo-kültürel- ekonomik ortamı hakkında incelemeler sunmaktadır. Dönemin durumunu ve ortaya çıkan kültürel çeşitliliği hatıralar yardımıyla sunmaktadır [12].

Pelin Dursun'un 'Gecekondu ve Yarı-gecekondularda Morfolojik Analiz' çalışmasında kentleşme ve sanayileşme ile yaşanan göçler ve kimlik arayışı esnasında doğal ve olması gereken bir olgu olarak oluşan gecekondu dikkat çeken karakteristik yönleri ile yaklaşmakta ve işlevsel, duygusal oluşum aşamalarına odaklanmaktadır. Gecekondu kavramını mekânsal boyutu ve ilişkileri açısından incelemekte geleneksel ile ihtiyaç odaklı modern izleri birlikte kullanıldığını göstermektedir. Konutları topolojik ve morfolojik olarak inceleyerek kavram altyapısını oluşturup incelediği gecekondu mahallesinden çeşitli konutların planları ile çalışmayı desteklemektedir [13].

Sevilhan Şimşek, Gecekondu olgusunun sosyal ve mekânsal açıdan incelenmesi- Kullanıcıların memnuniyet düzeyinin ölçülmesi, Antalya, çalışmasında Antalya, Beşkonaklar bölgesinde çalışılmış ve burada gecekondu sahipleri ile röportajlar yaparak ve alan incelemeleri, analizlerinde bulunarak mekânsal ve sosyolojik incelemeler yapmıştır. Mekânsal boyutların insan hayatına ve kent oluşumuna etkilerine dikkat çekmiştir [14].

Uğur Tuztaş'ın 'Gölgesiz Şehirde Zaman Ve Mekân. Şehir, Kültür, Mekan Okumaları' kitabında bir şehrin mimari düzeneğindeki kavramların içerdiği tarifler, anımsattığı duyular, kayboluş ve hatırlanış gibi sorgular içermektedir. Konut, soka, mahalle, kentsel doku gibi mekânsal bileşenleri sorgulamaktadır ve karşılaştırmalar yapmaktadır. En küçük bileşenin bir büyük bir şehir tutkusuna hizmet etmesi gibi duygusal içeriğini çeşitli yerlerden örnekler vererek açıklamaktadır [15].

Nur Altınyıldız Artun'un 'Muhafaza Mimarlık' kitabında Tanzimat'tan Cumhuriyet erken döneminin sonuna kadar Türkiye'nin ve İstanbul'un mimarlık mirası koruma tarihini, koruma adına ideolojileri, Türkiye'nin mimarlık ürünlerine politika ile çeşitli

disiplinlerin yaklaşımlarını bir araya getirerek ortaya çıkmış olan uygulamaları incelemektedir. Ayrıca bir derleme olan bu kitapta ‘harabe, harabe değeri, harabe kültürü’ gibi kavramlara ışık tutmaktadır. ‘Muhafaza etme, toplumsal hafıza, süreklilik, geleneksel imge, eski/yeni, korumak, yıkmak, inşa etmek, onarmak, zaman, mekân, dönem’ kavramlarının benzer farklı yönleriyle aradaki bağlantıyı kurarak, bilinen doğrulara bakış açısı genişleten bir etki oluşturmaktadır [16].

Kemal H. Karpat’ın ‘ Türkiye’de Toplumsal Dönüşü / Kırsal Göç, Gecekondu ve Kentleşme’ kitabında göç, kırsal yaşam, modernleşme, köylüleşme, kentleşme, gecekondu, beklentiler, yaşam biçimlerinin dönüşümleri üzerine Türkiye’nin oluşum ve dönüşüm gerçeği olan kavramları derinlemesine araştırmaktadır. Kırdan kente olan 1950 ve sonrası yılları kapsayan dönüşüm ilişkileri, tartışmaları ve çatışmalarını her alanı ilgilendiren bir bakış açısı ile kültürel yapı ve etkilerini ele almaktadır. Kır ve kent mekânları arasındaki insanlar ve yaşamlar ile ilgili sayısal veriler, derinlemesine araştırmalar, istatistikler, tablolar ile yaşanan uzun süreçli ve geniş kitleye hitap eden Türkiye’nin çoğu zaman görmezden gelinen bağlantılarını ve değişimlerinin somutlaştırarak toplumsal dönüşüm ilişkilerini; tarihsel, kuramsal ve evrensel ve özgün anlatımla sunmaktadır [17].

‘Kimlik Mekânları/ Küresel medya, elektronik ortamlar ve kültürel sınırlar’ kitabında David Morley ve Kevin Robins 1970’li yıllardan itibaren ortaya çıkan modernizm, ve entelektüel dünyada yaşanan kimlik krizlerini cesur bir anlatıyla ortaya koymaktadır. Kimlik oluşumu, yerel bağlanma, yerel kimlik, kentsel kültür, gelenek sorumluluğu, toplumsal ifade, yer ruhu, süreklilik, mirasa sahip çıkarak yaşam kalitesi artırma durumların arasındaki güçlü bağı kurarak elde edilebilecek sürdürülebilir bir yaşam biçiminin; aynılaştırma, kültürsüzlük krizleri, kimliksizleşme, yerelsizlik, tutarsızlık, bağlanamama sorunlarını ile kesintiye uğradığını net bir şekilde önümüze seren bir çalışmadır [18].

‘Şehir Hakkı’ kitabında Henri Lefebvre, kırsal yaşam, kentleşme, şehir üretme gibi derin ve incelenmesi güç mevzular üzerine çeşitli bilim dalları sayesinde analizler yapmaktadır. Mesken, şehir başlangıcı/sonu, yeniden üretme, mübadele, adil ve

yaşanması bir kent gibi herkesi ilgilendiren ama açıklamakta zorlanılan konuları araştırdığı bir çalışmadır. Bu kitapta sanayileşme sonucunda yeni şehir algısı için detaylı incelemesi karşımıza çıkar, incelemeyi mesken edinme, kent gerçeği, kent bilinci, bağdaşıklık, mutluluk ideolojisi kavramları ve sosyoloji, felsefe gibi toplumsal bilimlerin yardımıyla desteklemektedir. Şehir toplumunu bir organizmaya benzetmesi sayesinde büyük ve köklü kentlerde küçük taşralara kadar çeşitli yerleşim birimlerine uyucak açıklamalar ve analizler bulunmaktadır [19].

Mekân ve yaşam üretimi okumalarından biri olan 'Eşitsiz Gelişim/ Doğa, Sermaye ve Mekânın Üretimi' kitabında Neil Smith, 'her şeyin eşitsiz gelişmesi' üzerine tüm olguların bir arada düşünülmesi gerektiği ve çok etmenli üretimin ideolojileri üzerine derinlemesine araştırmalar yapmıştır. İnsan ideolojisi ile mekan ideoloji arasında tüm bilimlerden faydalanarak kentsel büyüme hakkında derinlemesine analizler yapmış ve keskin bir dil ile ifadelendirmiştir. İnsan doğasından küreselliğe kadar soyut ve somut tüm mekân algısını açıklamaya çalışmaktadır. Mekan algısını genişletmiş ve maddeleştirmiştir [20].

Anthony Diddens'in 'Modernliğin Sonuçları' kitabı modernliğin ve modernizmin özünü göz önüne sermek adına yeni kavramlar geliştirdiği özgün bir çalışmadır. Giddens'e göre modernliğin insanları geri dönüşsüz bir biçimde küreselleşmeye götüren, kendilerini ve mekânları algılayış biçimlerini etkileyen bir döneme sürüklemektedir. Aynılaşıma ve yozlaşmaya karşı insanların kedilerini bir proje gibi baştan inşa etmelerini gerektiğini savunmaktadır. Kitaba göre bu inşa sürecinin kaynağı, yerellik ve kültürel kimlik olmalıdır [21].

'Göç, Kültür, Kimlik' kitabında Iain Chambers, göç kavramını detaylı bir şekilde analiz etmiştir. Çeşitli okumalar ve çok sayıda alıntılarla zenginleştirdiği göç olgusu Chambers'e göre modernizmin altını oyan ve hareket halindeki yapısı sayesinde farklılığı koruyan ve kimlikleri şekillenmesini sağlayan bir olgudur. Aidiyet ve bir yer edinme duygusu üzerine yoğunlaşarak mekan edinme ve oluşturma süreçlerini ruhsal açıdan incelemiştir [22].

Funda Şenol Cantek'in 'Kenarın Kitabı/ Ara'da Kalmak, Çeperde Yaşamak' kitabı, saha çalışmalarını, katılımlı gözlemler ve mülakatlar yoluyla edinilen bilgilerle oluşturulmuştur. Görüşmelerin ve gerçek hayat hikâyelerin yoğunluktadır. Her bölümde farklı bir kentsel ögeye ve soruna değinmektedir. Değinilen durumlar şehir tarafından dışlanmış, görmezden gelinen, dönüştürülmesi istenen yerler ve yaşam biçimleridir. Bu çalışmada Cantek; sokak, gecekondulaşma, Türkiye'de gecekonduya olan bakış açısı ve gecekonduda yaşam, gecekondularda toplumsal yaşam, yerel hafıza noktaları ve çeşitli politikalarından bahsedilmektedir. Negatif algısına rağmen içinde otantik ve karakteristik değerler ve kültür öğeleri barındıran kenar mahalleler ve gecekondular ile kent ve kentli arasındaki ilişkiyi tüm gerçekliği ile göstermeyi amaçlamıştır [23].

'Bu Çamuru Beraber Çiğnedik/ Bir Gecekondulu Mahallesi Hikâyesi' kitabı Burcu Şentürk'ün akademik çalışması için Ankara- Mamak'ta bulunan Ege Mahallesi'ne yerleşerek görüşmeler, incelemeler yapmıştır. Deneyimleme, mülakatlar yapma yoluyla gecekondulu mahallesi kavramına içinden baktığı, şahitlik içeren bir çalışmadır. Yapılaşma yanı sıra sosyal yapısına ışık tutan bu kitap, gecekonduların kentlerin çekirdeğini oluşturan kültür öğelerini barındırdığını göstermektedir [24].

Yaptığım literatür araştırmaları arasında farklı şehirlerde, çeşitli mahalleler adına benzer analiz ve kayıt çalışmaları olduğu görülmüştür. Karabük ile ilgili kaynaklarda ise Öğlebeli Mahallesi'nden de sınırlı ifadeler ile bahsedilmektedir. Mahallenin oluşumu, kültür ve değerleri, konut ve mahalle bazında incelemeleri gibi kapsamlı bir çalışma ve kayıt bulunmamaktadır. Modern mahalle örneği olarak örnek gösterilen ve şehrin tarihinde önemli olan Yenişehir Mahallesi detaylı çalışmalar bulunurken hepsinden önce var olan Öğlebeli hakkında herhangi akademik bir girişim ve kayıt söz konusu değildir.

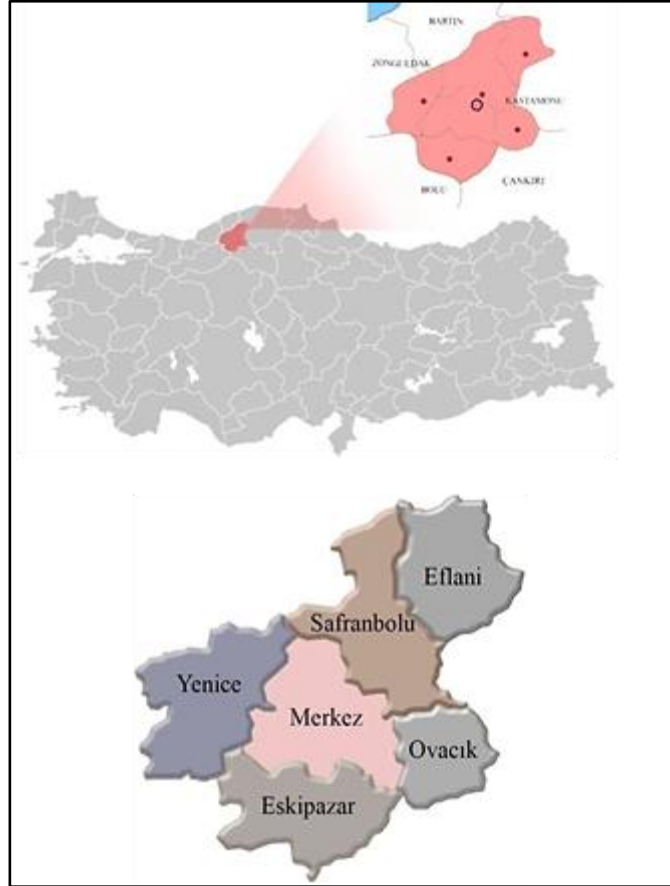
Literatür taramasının geniş yelpazesi sayesinde göç, kimlik, yerel hafıza, kent belleği, gecekondulu, kırsallık, kentleşme kavramları derinlemesine inceleme fırsatı bulunmuştur. Karabük'ün yapılaşması ve Öğlebeli Mahallesi çeşitli bakış açıları ile incelenebilmiştir. Karabük kent tarihi ile ilgili en detaylı kaynaklarda bile, Karabük'ü

tanımlamak için kullanılan ‘Öğlebeli köyünün 13 haneli mahallesi’ ibaresindeki, varlığı çalışma konusu için değerli bulunmaktadır. Öğlebeli, Karabük her anına şahit olmuştur. Gelişim sürecinden etkilenmiş ve etkilemiştir.

BÖLÜM 2

KARABÜK’TE GELENEKSEL DOKUYU OLUŞTURAN ETMENLER VE DOKU ÖZELLİKLERİ VE KORUMA SORUNLARI

Türkiye’nin 78. İli olan Karabük, Batı Karadeniz Bölgesinin en genç illerindedir. Bartın, Çankırı, Kastamonu, Bolu, Zonguldak illeri ile komşu olması ile birlikte Ankara- İstanbul gibi büyük illere de yakın konumdadır (Şekil 2.1). Batı Karadeniz’in ortasında bulunmaktadır. 1937 yılında Demir Çelik Fabrikası ile Karabük kurulmuştur [25].

Şekil 2.1. Karabük’ün Türkiye Siyasi Haritası üzerindeki ve komşu iller arasındaki konumu ve Karabük ilçeleri haritası [2,25].

Karabük'ün altı ilçesinden biri olan Eskipazar'da yapılan çalışmalarda bölgenin en eski yerleşim yeri olarak gündeme gelen 'Yazıboy' köyü ve tarihi ilk Tunç Devri'ne dayanan höyük, bölgenin değerini artırmıştır. İlçelerinden Eflani Hititlerin, Ovacık Friglerin yerleşimlerinin ekonu olmuştur. Ayrıca Karabük köylerinde çeşitli Roma Kalıntılarının bulunması, bölgenin keşfedilmeyi bekleyen bir hazine olduğunu göstermektedir [25].

2.1. TARİHİ GELİŞİM SÜRECİNDE KARABÜK'TEKİ YERLEŞİM ALANLARI

1937 yılında kurulan Karabük'ün adı, resmi kaynaklarda Cumhuriyet'ten sonra görülmektedir. Genç bir Cumhuriyet kenti olmasına rağmen yörenin yerleşim izleri tarih öncesine kadar dayanmaktadır. Bulunduğu yöre itibari çeşitli dönemlerden konut, köprü, tarihi eser bulunmaktadır. Karabük, Kastamonu, Bartın, Samsun gibi şehirlerinde içinde bulunduğu yöre, tarihi 4000 yıl öncesine dayanmaktadır. Bu yöre Şekil 2.2'de gösterilen Paflagonya adı verilen bir coğrafyada bulunmaktadır. Bu dönemden kalma kalıntılar bulunmaktadır [25].

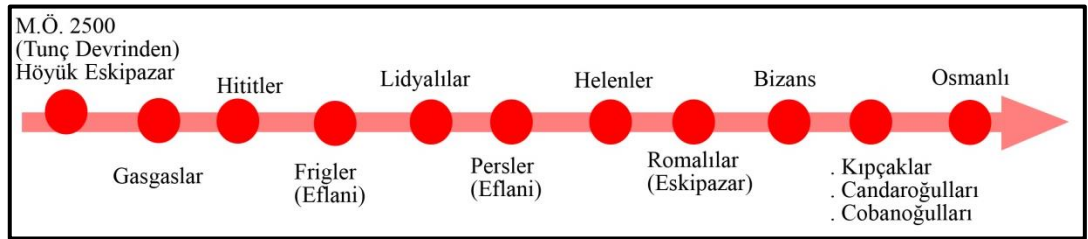
Şekil 2.2. MÖ 264 Tarihinde Paflagonya sınırları ve Karabük konumu [26].

Siyasi olarak 1084 yılında Türk egemenliğinden bahsedebileceğimiz Safranbolu ve çevresinde o döneme kadar kalıcı bir hâkimiyet olmamıştır. Zamanın güçleri arasında gelgitlere şahit olan bu yöre için kesin Türk hâkimiyeti 12. Yüzyıla dayanmaktadır.

Tümülüs, höyük, çeşitli kalıntılar, yerleşim yeri izleri, antik şehir buluntuları Karabük ve bölgesinin tarihinin tahmin edilenden çok daha eskiye dayandığını göstermektedir [3]. Çalışma kapsamında hazırlanan Çizelge 2.1 ile bu yörede varlığını sürdürmüş olan ulusları görülmektedir

Osmanlılar, Çobanoğulları ve Candaroğulları arasındaki mücadeleler sonunda 1416 yılında Osmanlı Devletinin kesin hâkimiyetine girmiştir. Bölge M.Ö. 2500'lü yıllardan itibaren yerleşim alanı olarak kullanılmanın ardındaki izleri birçok yerinde taşımaktadır [27]. Karabük ve çevresi bulunan höyük, tümülüs ve diğer kalıntılar içinde yazısız kültür dönemine uzanan bir tarihin olduğunu göstermektedir. Ancak bilimsel arkeolojik çalışmaların azlığı gibi eksiklikler bulunmaktadır.

Çizelge 2.1. Kronolojik olarak Karabük ve çevresinde hüküm sürmüş topluluklar [2,3,15,27].

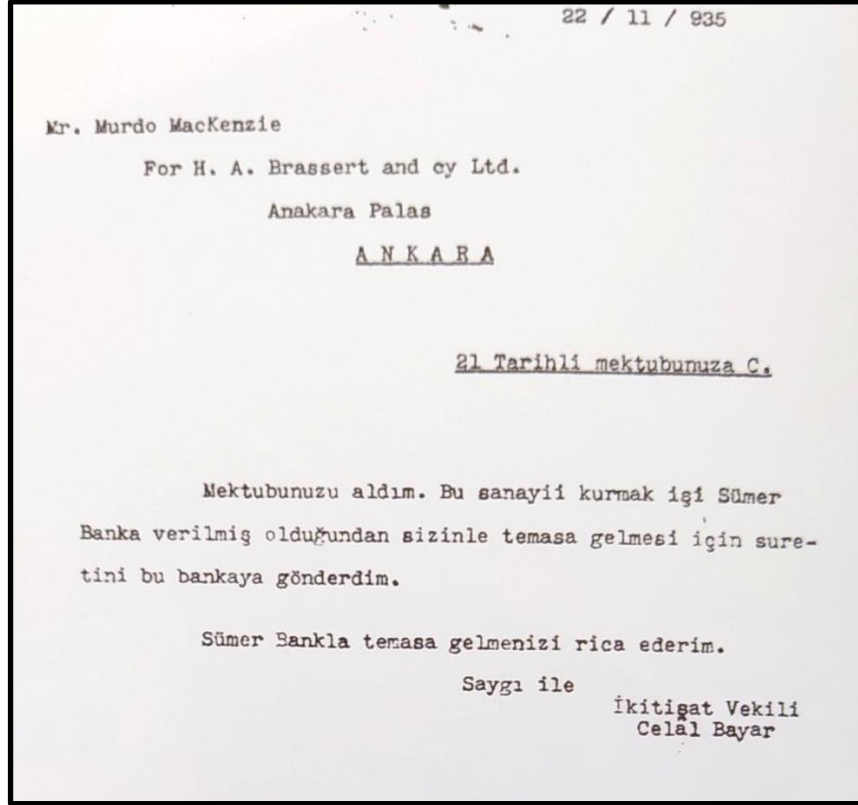

Demiryolunun gelmesine kadar adını kaynaklarda göremediğimiz Karabük ve civarı; yazısız kaynaklardan ve incelemelerden sağlanan bilgiler ile Horasanlardan ve Türkistanlardan gelen gazi ve dervişler için bir durak noktası olduğu ve kimisinin o zamanlar bir köy mahallesi olan Karabük'e yerleştiği edinilmektedir [4]. V. Guinet 1894 yılındaki, La Turque d'Asie 4. cildinde Safranbolu için 'olos', 'eflani' ve Aktaş' nahiyelerinden oluşan bir kaza olarak bahsedilmektedir. 19. yy sonlarındaki bu çalışmada 3 nahiyeli Safranbolu kazasında 73 köy bulunduğu söylenmektedir. [4]. Karabük ise 73 köyden biri olan Öğlebeli'nin mahallesidir.

Kaza nüfusu 19. yy sonlarında: Müslüman; 26,351 kadın ve 27,954 erkek, Rum; 1,886 kadın ve 1,909 erkek olmak üzere 58,100'dür [4]. Yörede gerçekleşen

sanayileşme hareketi, beraberinde birçok konuda da hareketlilik getirmiştir. Büyük adımlar atarak kısa zamanda değişimler ve gelişimler yaşanmıştır.

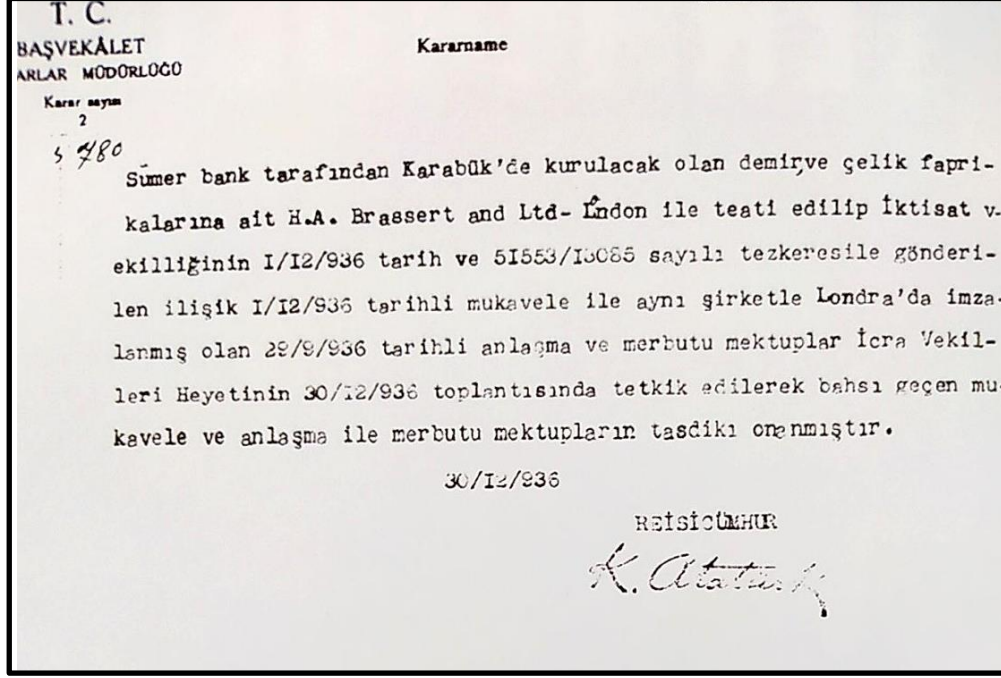
Mehmet Kütükçüoğlu bir röportajda, bu şekilde az nüfusun bulunduğu ve yapılaşma konusunda da oldukça küçük kalan engebeli bölgede fabrika kurulmuş olması hakkında, Karabük'ün gizli kurucularından Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın “*Tesis, düşman ordusunun top menziline düşmeyecek kadar içerlek, piyadenin ulaşamayacağı kadar kuytu, süvarinin dörtlü kalkanı kalkamayacağı kadar sarp bir yerde kurulmalıdır*” sözünü iletmiştir [28].

Şekil 2.3. A. Co. Ltd. Şirketi'nin 22 Kasım 1935'a ait, kurulacak olan Demir Çelik Farikasına teklif mektubu [29].

Bu yöredeki endüstrileşme, 1920-1930 senelerinde yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin demiryolu çalışmaları ve sanayileşme girişimleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Karabük civarında bir demir çelik fabrikası kurabilmek için de görüşmeler 1935 yılında başladığı görülmektedir (Şekil 2.3). Karabük, çeltik tarlalarının, çalılık

alanların ve birkaç konutun olduğu kırsal bir bölgeden, gazetelerden kendinden söz ettiren, hızla gelişen, yerleşim alanlarının hızla arttığı, göç alan bir sanayi şehri olmuştur.

Şekil 2.4. Atatürk tarafından onaylanan 30 Aralık 1936 yılından Karabük'te Fabrika kuracak olan şirketin imzalamış olduğu anlaşma [29].

1936 yılında (Şekil 1.4) Mustafa Kemal Atatürk onayı sonrasında Karabük Demir Çelik Fabrikası'nın kurulması görüşmeler başlamıştır. Derin diplomasi işlemleri ve kararlılık sayesinde ilk adımlar atılmıştır. Demir yolunun olması, rezervlere yakınlık, coğrafi konumu ve bölgenin yerleşime müsait olması nedeniyle kısa süre içinde çalışmalar başlamıştır.

20. yüzyılın başında nüfusu az olan bölge, dağınık yapılaşmaya sahiptir. Mevcut nüfusu tarım ve hayvancılık ile hayatını idame eden kırsal yöre halkı oluşturmaktadır. Fabrikanın kurulması bu yöre için bir dönüm noktası niteliğindedir. Kardemir Demir Çelik Fabrikası kurulma süreci;

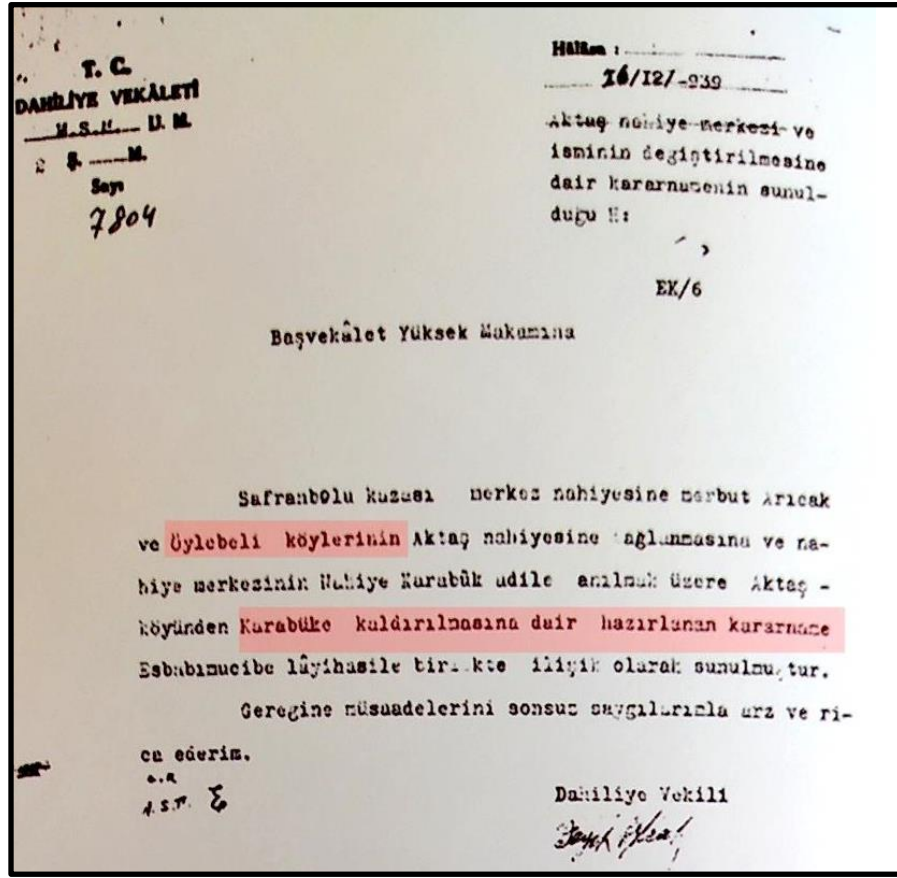
- 1924: Demiryollarının inşasının başlaması
- 1931: Ekonomide Devletçilik ilkenin benimsenmesi
- 1932: Karabük İstasyonu inşa edilmesi

- 1933: Sümerbank'ın kurulması- Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlıkları
- 1934: Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nın uygulanmaya başlaması
- 1934: Karabük'e ilk trenin gelmesi
- 1936: Karabük'te fabrika arazilerinin kamulaştırılması-tesviye edilmesi
- 1936 (29 Eylül): Kredi sağlayan ve fabrikayı inşa eden İngiliz H.A Brassertand Co. Ltd. firması ile anlaşma yapılması
- 1936 (30 Aralık): Anlaşmanın Atatürk tarafından onaylanması
- 1937(3 Nisan):Başbakan İsmet İnönü tarafından fabrikanın temelinin atılması
- 1938 (1 Mart): Demir Çelik Fabrikası'nın montaj işine başlanması
- 1939 (9 Eylül): Fabrikanın 'Fatma' adındaki ilk yüksek fırını ateşlenmesi [7,8,16,30,31,32]

Yaşanılan yoğun süreç ve hızla gelişen olaylar sonucunda Karabük, Türkiye ve dünya basınında yerini almaya başlamıştır. Ulus Gazetesinin 1937 yılında *"Karabük'ün altında bir define varmış! Bu define şimdi köyün üstündedir; iki yüz nüfuslu Karabük köyü artık bir şehir olma şuurunda"* şeklinde başlık bulunması yörenin ilgi odağı oluşunu göstermektedir [9]. Fabrikanın kurulduğu 3 Nisan 1937 tarihi, Karabük'ün doğum günü olarak bilinmekte ve kuruluş yıl dönümü olarak her yıl çeşitli etkinlikler ile kutlanmaktadır.

DÇF Türkiye'nin ilk ağır sanayi fabrikasının Karabük'te kurulması için yaşanan yoğun görüşmeler ve çalışmalar sonunda faailemete başlamıştır. Sonrasında ise bölge için yoğun bir istihdam çalışması, nüfus hareketi, yerleşme, yapılaşma gibi gelişmelere neden olmuştur. Kırsaldan ve çevre yörelerden fabrikada çalışmak için gelen göçmenler Karabük'ü kısa sürede daha görünür kılmıştır.

Sadece Türkiye'de değil Dünya basınında da adı geçerek bir sanayi şehri olma yolunda hızla ilerlemiştir. Sanayileşme ile birlikte Karabük'e yoğun bir göç başlamıştır. Hür Kalyoncunun 2007 yılında yayınladığı yazısında belirttiği gibi; 1940 yılında 6825 olarak kaydedilen Karabük nüfusu 5 yıl sonra ki sayımda 10782 yaşamaktaydı [30]. Bu hızlı artış çeşitli barınma çözümleri arayışlarını da beraberinde getirmiştir.

Şekil 2.5. Karabük'ün nahiye haline getirilmesi üzerine 4 Ocak 1940 tarihli arşiv belgesi [29]

Şekil 2.5'te 1940 yılına ait arşiv belgesinde görüldüğü üzere, 1939 yılında fabrikanın ilk fırınının ateşlenmesinden kısa bir süre sonra Öğlebeli köyünün Aktaş nahiyesine bağlandığı, nahiye merkezinin ise Zobra köyünden alınıp Öğlebeli'nin bir mahallesi olan Karabük'e verilmesi, yaşanan gelişmesinin sürati hakkında somut bir örnektir. Fabrikanın kurulması ve Karabük şehri; 1920-40'lar Türkiye'si gelişme mücadelesinin çok önemli ve hassas bir ürünü olarak kabul edilmektedir.

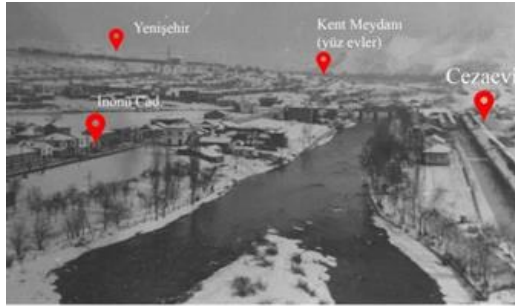
Çizelge 2.2. Karabük'ün il olma sürecinin kronolojik gösterimi [2,3,8,15,29].

Hızlı gelişmelere rağmen fabrikanın kurulduğu ilk yıllarda işçi bulunamamıştır. Tam kadro ile çalışmaması nedeniyle Karabük'e Şekil 2.6 ve 2.7' de konumu gösterilen, yeni bir cezaevi yapılarak mahkûmlar fabrikada işçi olarak çalıştırılmıştır. Mahkûmların fabrikada çalıştıkları her iki gün için hükümlerinden bir gün düşülmesi şeklinde bir uygulama yapılmıştır. Aynı zamanda da kazanç elde edebilen 550 hükümlü, işçi olarak çalışmıştır [7,33].

Şekil 2.6. Cezaevi yapıları konumu [33].

a) 1960'lı yıllarda Karabük [34].

b) 1973'li yıllarda Karabük [35].

Şekil 2.7. Yaptırılan cezaevi ve yerleşimler alanları ile konumlarının gösterimi.

Demiryolu inşasından ve fabrika kurulmadan önce 13 haneli ve yaklaşık 100 nüfuslu olduğu bilinen Karabük, 1945 sayımında 10682 nüfusunda olduğu kaydedilmiştir [15]. 10 yıllık bir zaman zarfı içinde çok hızlı bir büyüme göstermektedir.

Bölge sanayileşme etkisi ile yoğun göç almıştır. Küçük bir köyün küçük bir mahallesinden sanayi şehri olmasına kadar ki süreçte tarım ve sanayi arasında toplumsal farklılaşma yaşanmıştır. En yoğun ikamet edenler ise Kastamonulu, Çankırlılı, Bartınlı ve Zonguldaklılardır. Sanayileşme nedeni ile çeşitli yörelerden aldığı göç sayesinde kozmopolittik bir yapıya sahiptir.

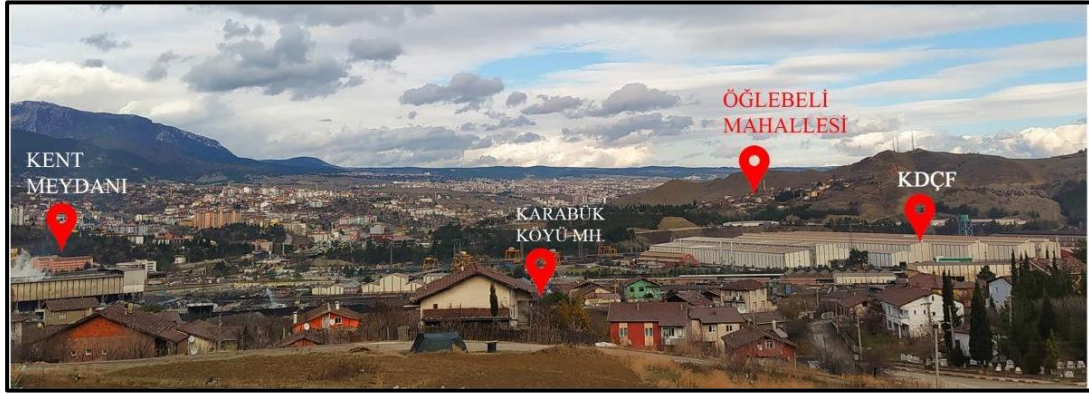
Şekil 2.8. Karabük'ün yakın çevresinde ki merkezlere günümüzdeki, demiryolu ve karayolları güzergahlarının gösterimi [25,36].

Çevresindeki şehir merkezlerine göre konumu Şekil 2.8'de verilen Karabük için, Demiryolu ulaşımı da göç almasında ve gelişmesinde en önemli etkenlerden biridir. 1941 yılında bucak ve 3 Mart 1953'te ilçe olan Karabük'ün 19 mahallesi bulunmaktaydı. Bu mahallelerin isimleri; Adatepe, Atatürk, Bayır, Ergenekon, Fevzi Çakmak, Fabrika, Hürriyet, Kayabaşı, Kurtuluş, Kartaltepe, Namık Kemal, Soğuksu, Şirinevler, Öğlebeli, Yeşil, Beşbinevler, Yenişehir'dir [27].

Şekil 2.9. KDCF kurulduğu zaman, Öğlebeli mahallesi ve Karabük mahallesi birbirine göre konumları ve yapılaşma durumu [37].

Yaşanan nüfus hareketliliği, ulaşım ve sanayileşmenin birbirini besleyen bir organizasyonu sayesinde olduğu görülmektedir. Şekil 2.9/2.10'da Karabük merkezideki yerleşimler ve KDCF'nin birbirine göre konumları sayesinde fabrikanın yapılaşma da etkisi görülmektedir.

Şekil 2.10. Karabük Mahallesi, Fabrika ve Öğlebeli Mahallesi'nin birbirine göre konumları ve günümüzdeki yapılaşma durumu.

Bir köyden bir şehir oluşumu, Karabük için bir sıçrama hareketini tanımlamaktadır. Kaynağı olarak da fabrikanın kurulması olarak kabul edilmektedir. Fabrika için işçi ihtiyacı, hızlı nüfus artışı, acil konut ihtiyacı, hareketli nüfus gibi durumlar çözüm arayışlarını doğurmuştur. Fabrika etkisi ile artan nüfus, tahmin edildiği gibi kentleşmeyi beraberinde getirmiştir. Böylece 1936'dan başlayarak Kapullu Köyünün

bir kısmı kamulaştırılmıştır. Fabrikada çalışanların ve ailelerinin barınma sorunlarını çözmek amaçlanmıştır [15,16].

Çizelge 2.3. Karabük’te 1960 yılı verilerine göre mahalleler ve nüfusları [2,15].

MAHALLE ADI	NÜFUSU
Yeşil Mahalle	3145
Yenişehir Mahallesi	4959
Fabrika Mahallesi	5254
Bayır Mahallesi	13087
Kayabaşı Mahallesi	5038
ŞEHİR NÜFUSU : 31483	

Oluşturulan Çizelge 2.3 ile 25 yılda 13 haneli ve yaklaşık 100 nüfuslu bir bölgenin nüfus artışı görülmektedir.

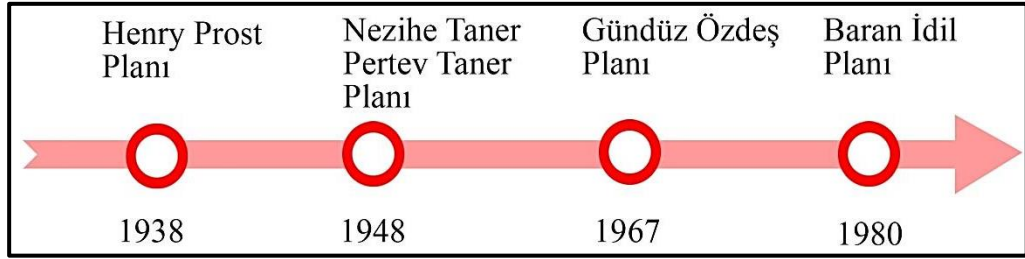
İlk Türk demirinin üretildiği demir çelik fabrikası, barınma için yerleşim alanı sorunu yaşanması ile çözüm arayışları meydana gelmiştir. Bölgeyi örnek bir Cumhuriyet şehri modeli haline getirme çalışmalarından önce planlı olarak kurulmuş bir mahalle bulunmamaktadır.

1938 yılında fabrika için gelen 400 tuğla işçisi için ortaya çıkan konut ihtiyacı ve fabrikanın inşası için Karabük’e gelen İngiliz mühendislerin ikamet etme durumu ilk iskân çalışmalarının başlatılmasını sağlamıştır [38].

Meydana gelecek olan nüfus artışı, girişilen kamulaştırma ve yeni mahallelerin kurulması girişimlerini ortaya çıkmıştır. Böylece Karabük, dönemin yıldız mimarları tarafından tasarlanmaya başlamıştır [3].

Karabük'te belli bölgeler için olan planlar Karabük'ün kentleşmesi, mühendis, memur, mimar, teknisyen, işçiler için modern bir barınma imkânı olması, bu alanın gelişimi hızlandırmıştır. Sonrasında ise plansız dokular eklenmiş, değişim görmüş ve günümüzde bakımsızlıktan kullanım dışı olmuş yapılar bulunmaktadır.

Çizelge 2.4. Karabük yapılaşmasında yıllara göre hazırlanmış planlar ve mimarları [2,7,16].

Yapılan planlar (Çizelge 2.4) ve belediye teşkilatlanması faaliyetleri, sanayileşme ve değişen hayat koşulları; yoğun göçün önüne geçememiş ve daha fazla konut ihtiyacı doğmuştur. Yaşanan düzensiz büyümeyi düzenli bir gelişime dönüştürmek adına 5 Kasım 1941 tarihinde şehir planı hazırlanması talep edilmiştir [6,14]. Karabük'ün hâlihazır haritalarının oluşturulmasına karar verilmesinin ardından 1946 senesinde 1/10000, 1/5000, 1/2000, 1/1000, 1/500 ölçekli haritalar hazırlanmıştır [28]. Hazırlanan hâlihazır planlarında; Araç ve Soğanlı çaylarının birleşim noktasındaki Cezaevi yapıları, fabrika alanı içindeki 13 sıra halinde Tahtaevler olarak bilinen işçi evleri, DDY lojmanları bölgesi, 11 sıra halinde Yenişehir'in doğusunda bulunan Dereevler, 15 sıra halinde yapılmış, Yüzevler yerleşim alanları planlı/ plansız gelişim gösterenler birlikte kayıt altına alınmıştır [14,46]. 1948 yılında 50 yıllık hazırlanmış olan Taner Planı'nda nüfus tahmini yapılmayıp fabrika gelişimine bağlı olduğu ifade edilmesi ile dikkat çekmektedir. Planda her yerleşim birimi için kendilerine özel çarşı, kültürel ve sosyal tesisler önerilmektedir. Ayrıca bu planda Prost tarafından hazırlanmış olan Yenişehir Planı dışında yapılmış, adaların arasına yapılmış yeni konutlar gibi müdahalelerin onarılması mevzusu söz konusu olmuştur [11,39].

Nezihe, Pertev Taner Planı özellikleri [14] :

- Kapalı sinema salonu ve Ted Koleji alanları iskâna açılmıştır.
- Yüzevler ile Dereevlerin adalarına 39 adet ev önerilmiştir.
- Önerilen konutlar üç tipte sunulmuştur. Tasarımlarında Safranbolu konutları referans alınmıştır.
- Yerleşim olarak Prost Planı ile uyumlu bulunmakta iken cephe tasarımında ve parselleşme yaklaşımında farklıdır.
- Kreş, misafırhane, çocuk bahçesi, park Prost Planına eklenmiştir.
- Stadyum yapılması kararları bulunmaktadır.
- Ulaşım şeması düzenlenmiştir.
- İstasyon ile İnönü caddelerinde ‘yol boyu ticaret’ benimsenmiş ayrıca Ticaret merkezi bulunmamaktadır.
- Safranbolu ile Eskipazar’dan Karabük’e girişlere han yeri konumlandırılmıştır.
- Her konut alanına pazar yeri önerilmiştir.
- Zanaatkârlar için küçük sanayi alanı istasyon kuzeyinde ayrılmıştır. Ateşle ilgili Zanaatlar için alan Eskipazar yolunda alanlar düşünülmüştür.
- İstasyon Caddesi üzerinde düşünülen meydan etrafında resmi yapılar ve belediye oteli toplu olarak düşünülmüştür.
- Teknik birimler Araç çayı yanına düşünülmüştür.
- Ulaşım meydanı olarak İstasyon Cumhuriyet ve Hükümet Meydanı olarak iki farklı meydan oluşturulmuştur.
- Tüm kararlara rağmen sadece eğitim ile ilgili kararlar uygulanabilmiş ve kreşler yapılmıştır.
- Kapsadığı alanın darlığı nedeni il 1950 yıllarında yetersiz kalmıştır.
- Yetersizliğe ve artan nüfusa ile ihtiyaca bağlı olarak düzensiz yerleşimler ile gecekondulaşma yerleşim gerçekleşmiştir.

Çizelge 2.5. 1960 Yılında Karabük'e ('kaza merkezi' iken) bağlı 34 köy ve nüfusları [15].

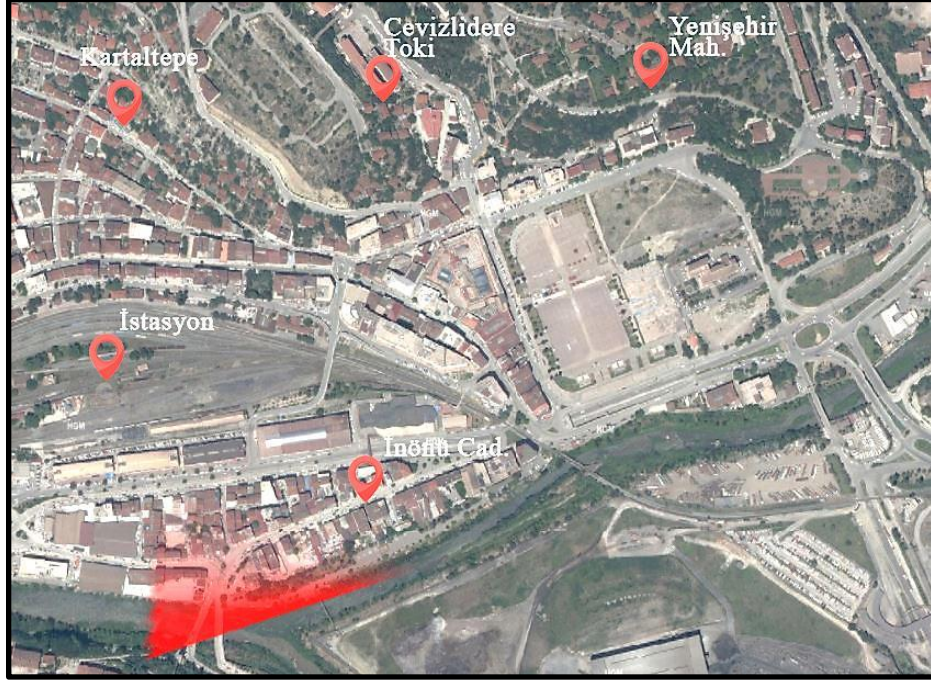
KÖY ADI	NÜFUS	KÖY ADI	NÜFUS	KÖY ADI	NÜFUS
Arıcak	431	Gölveren	281	Ödemiş	209
Aceviz	322	Kadıköy	474	Öğlebeli	1038
A.Kızılcamahamam	475	Kahyalar	428	Saitler	553
Başköy	269	Kamış	384	Salmalar	487
Belen	269	Karaağaç	420	Sipahiler	473
Bulak	926	Karaşar	326	Tandır	375
Burunsuz	683	Kapullu	675	Üçbaş	2374
Bürük	708	Klanıylar	380	Y.Kızılcamera	471
Çerçiler	507	Kızdap	402	Zapram	417
Çukurca	579	Mehterler	393	Zara	472
Davutlar	382	Melise	248		
Demirciler	473	Ortaca	384		

Hazırlanan Çizelge 2.5 ile Karabük'ün mevcut mahallelerde ve nüfuslarında 1960 yılındaki durum görülmektedir. Her geçen gün yöre kırsalından ve çevre illerden gelen göç ve yapılaşma gereksinimlerini de beraberinde getirmektedir. Karabük Demir Çelik Fabrikası Türkiye'nin ilk ağır sanayi fabrikası olduğu için yapılan uygulamalar örnek teşkil etmektedir. Modern bir kent yapısı ve yaşama biçimi açısından fabrika yerleşimleri endüstrileşme sürecinde önemli bir konumda bulunmaktadır [40].

Karabük Mahallesi Bahçelievler Caddesi, Aydınlikevler mahallesi, Şirinevler mahallesi, 200 Evler mahallesi gibi düzenli bir yapılaşma oluşmuştur. Zamanla nüfus hareketlerine göre eklerin olduğu da görülmektedir.

Kartaltepe Mahallesi; TCDD ile Karabük Belediyesi arasında yapılan devir teslim ile 2017 yılında, Kartaltepe Mahallesinde bulunan, Devlet Demir Yolları'na ait 77 lojman, kentsel dönüşüm yapılmak üzere belediyeye devredilmiştir. Bunu üzerine

Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğüne Soğuksu Mahallesiindeki TOKİ'den 97 adet konut daire verilmiştir [25].

(a) Karabük şehir merkezinde ilgili konumların birbiri ile ilişkileri [1].

(b)

Şekil 2.11. Bakış açısından 1940'lı yıllarda şehir merkezi ve ilgili konumların birbirine göre ilişkisi [34].

Dönem fotoğrafları ile hazırlanan Şekil 2.11 sayesinde Kartaltepe Lojmanları, İstasyon, Cevzlidere, Yenişehir yerleşim yerlerinin birbirine göre konumları ve kent merkezindeki yapılaşmanın yoğunluğu görülmektedir.

Ancak hazırlanan planların bir kısmı gerçekleştirilememiştir. Yetersiz uygulamalar, belediyenin yapılaşma hususunda yanlış yaklaşımları yapılaşmanın kontrol edilememesine, düzensiz ve orantısız büyümeye, gecekondulaşmaya neden olmuştur. Barınma ihtiyacının beraberinde getirdiği bu hareketlilik her dönem için geçerli olmuş bir durum olmuştur. Dönem dönem kooperatiflerin kurulması, düzenli mahallelerin oluşturulması, toplu yerleşim alanları, lojmanlar inşa edilerek barınma ve alt yapı eksikliği giderilmeye çalışılmıştır. Karabük gibi hızlı nüfus hareketine maruz kalmış ve altyapı eksikliği yaşayan bir bölge için lojmanların, kooperatiflerin, yerleşim birimlerinden her birinin çok değerli olduğunu görülmektedir.

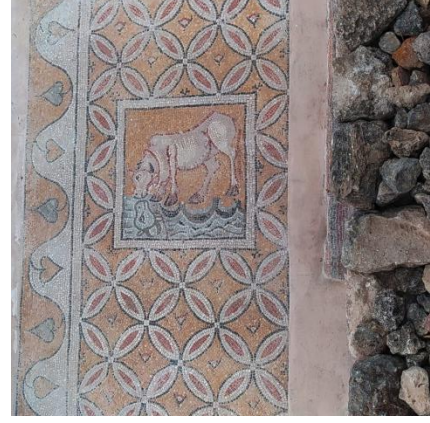
Göç ile çevre yörelerden ve yörenin kırsalından gelen nüfus, kendini ait hissettiği, yaşamının ve alışkanlıklarının sürekliliğini sağlayabildiği, kendine özel bir alan oluşturabilmeyi önemli bulmaktadır. Özellikle Karabük gibi çok farklı memleketten farklı kültürlerden insanların bir arada bulunduğu yerde, aidiyet ve kimlik devamlılığı oldukça önemlidir. İmkansızlık ve plansızlık gibi durumlar; kullanıcıyı hızlı karar vermek ve bir çözüm üretme durumunda bırakmıştır. Gecekondulaşma, var olan yapılara ilaveler yapılması, imkânsızlık, ilgisizlik, bazı bölgelere nüfus yığılmaları, alt yapı eksikliği, malzeme ve yapım sistemi sorunları, farkındalık eksikliği gibi durumlar Karabük merkezinde, kırsalında ve ilçelerinde yerleşim ve yapılaşma sorunlarına neden olmuştur.

2.1.1. Karabük Yerleşim Alanında Koruma Sorunları

Karabük genelinde koruma sorunları mevcuttur. Genel olarak var olan yapıları yıkma ve ekleme yapma eğilimi görülmektedir. Yapılarda ve mekanlarda süreklilik sağlanamadığı ve bilinçsizlik yerleşim alanı koruma sorunlarının başında yer almaktadır.

(a) Kapatılarak, yürüyüş platformu olan kilise kalıntısı

(b) Üstü kapalı kilisede bulunan mozaik örneği

(c) Etrafı çevrilmiş yerleşim yeri

(d) Üstü açık kilise kalıntısı

Şekil 2.12. Karabük Eskipazar, Hadrianapolis Antik Kenti kalıntıları

Karabük'ün Eskipazar ilçesinde bulunan, Roma Dönemi ve Erken Bizans Dönemi kalıntıları bulunan, Hristiyan inancına göre kutsal bir alanı tanımlayan Hadrianapolis Antik Kenti bölgesindeki hayvan, kadın, erkek, meyve figürlerinin birleşiminden oluşan mozikler Anadolu'da benzeri olmayan bir kompozisyona sahiptir [56]. Bu değerli günümüzde alan kaçak kazılara ve açıkta olan kısımları hava koşullarına maruz kalmaktadır (Şekil 2.13). Bu nedenle üzeri bir kısmının üzeri toprakla kapatılmıştır.

(a) Karabük Eflani İlçesi,
Efleni hamamı, 2018 öncesi

(b) 2018Yıkılma anı

Şekil 2.13. Karabük Eflani İlçesi, Efleni hamamı [40].

Ayrıca 1994 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'ne giren Safranbolu, tarihimiz açısından çok büyük öneme sahip ve değerlidir. Geleneksel Türk mimarisi ve Osmanlı günlük hayatı açısından güzide bir örnektir. Kullanım esnasında her zaman yeteri bilinç seviyesinde ve hassasiyette olunmadığı da koruma sorunlarından biridir. Malzeme ve dönemi mimarisine uygunluk çok önemli iken Şekil 2.14 ve Şekil 2.15 ile koruma altında olan değeri konut yapılarına mevcut yanlış uygulamalar, düzenlemeler görülmektedir.

(a)

(b)

Şekil 2.14. Karabük Safranbolu, Yazıköy'de değişim gören konutlar örnekleri.

Safranbolu koruma altına alındıktan sonra sosyalleşme projeleri, tanıtım çalışmaları ve bölge insanının katılımı sayesinde günümüzde Karabük için bir marka değeri sağlamakta, tanınırlığını artırmakta, tarihi ve mimari turizminin bel kemiğini oluşturmaktadır. Konutlarından çeşmelerine, köprülerinden dükkân yapılarına, yollarından resmi kurum yapılarına ve köylerine kadar derin bir hazine niteliğindedir. Bununla birlikte aktif kullanıma devam edilen yerleşim birimlerinde yapılan bilinçsiz ilaveler yapı niteliğine zarar vermektedir.

Şekil 2.15. Karabük Safranbolu, Yörük Köyü'nde değişim gören konut.

Şekil 2.16. Karabük Merkez, Saitler köyü'nde değişim gören konut.

(a) 2020

(b) 2020

(c) 2021

Şekil 2.17. Karabük Merkez, Kadıköy Köyü'nde taş yapı üzerine ilave yapılan betonarme konutun yıllara göre değişimi.

Karabük Merkez ilçesi köylerinde bulunan geleneksel tarzta konutlar ve yapılar sayısı azımsanmayacak derecede bulunmaktadır. Köy evlerini onarma, ilaveler yapma ve üzerine yeni yapılar inşa etme durumu bir moda akımı gibi yayılmaktadır. Bu durum Şekil 2.16 ve Şekil 2.17'de görüldüğü üzere yerel kimliğe zarar verebilecek koruma sorunlarındandır.

(a)

(b) 2008 tarihinde Yüzevler.

(c) 2010 tarihinde Yüzevler

(d) 2018 tarihinde Yüzevler

Şekil 2.18. Karabük Merkez, kent meydanı tarihsel değişimi [25].

Yeni düzenlemeler ve kent planlamaları için şehrin kent tarihi için önemli bir veriye sahip yapılarının yıkılması (Şekil 2.18), kent hafızası ve anı değeri gibi değerli olgulara zarar veren uygulamalardır.

(a) 2019 yılı [41]

(b) 2022 yılı

Şekil 2.19. Karabük Bayır Mahallesi'nde bulunan Münci Tangör'ün tasarladığı Karabük Apartmanı'nın yıllara göre değişimi.

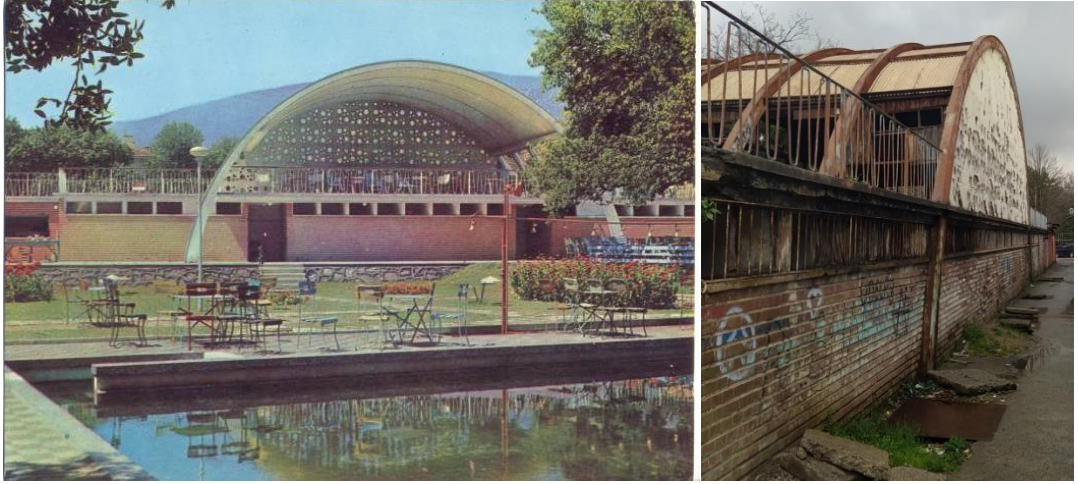
Uyumsuz malzeme kullanımı, atıl bırakmak, terk etmek, bakımsızlık, yanlış müdahaleler, çıkar gözetmek, bilgi yetersizliği, uyumsuz ekler, koruma konusundaki isteksizlik gibi durumlar mevcuttur. Yapılar değişmeye, yok olmaya, yok edilmeye veya kimliklerinden uzak dönüştürülmektedir. Kimlik ve dönem özelliği taşıyan yapılarda yapılan cephe düzenlemelerinde (Şekil 2.19) koruması gereken karakteristiğe zarar verdiği görülmektedir.

Bölge, çeşitli yörelerden insanların yerleşimlerine tanıklık etmiş olsa da adının konulması ve güçlü bir barınma birimi olarak görülmesi yakın zamanlara dayanmaktadır.

Şekil 2.20. Karabük Merkez, Bayır mahallesi zemin katı dükkan, çok katlı konut ahşap çatı detayı.

Terkedilme, işleve uygun olmayan kullanım, ilgisizlik, bakımsızlık, gerekli planlamayı sağlayamamak da konut, ticari (Şekil2.20), sosyal alanlar (Şekil 2.21) için koruma sorunları teşkil etmektedir.

(a) [34].

(b) 2022 yılı

Şekil 2.21. Karabük Yenişehir Mahallesi Havuzlu bahçenin yıllara göre değişimi.

Var olan mahallelerinin büyümesi, köylerden ve çevre bölgelerden gelen insanların barınma ihtiyacına karşılık inşa ettikleri plansız alanlar, planlı mahalleler/bölgeler gibi yerleşim birimleri mevcuttur. Bu mahallelerin bir kısmında Osmanlı mahallelerinin izleri sürülebilmektedir. Doğal oluşum diyebileceğimiz, insanların ihtiyaçları ve yetersiz imkân doğrultusundan oluşan ve gelişen mahalleler de Karabük sınırları içerisinde dikkat çeken bir miktarda bulunmaktadır. İnsanların belleklerinde bulunan geleneksel bilgileri elinde bulunan malzemeler ile inşa etmesi (Şekil 2.20) sonucunda kent ve dönem hafızası bakımından önemli bir edinmektedir.

Şekil 2.22. Karabük Merkez, Öğlebeli Mahallesi, eğime konumlanmış farklı malzeme ve teknik ile inşa edilmiş bir konut örneği.

Karabük, fabrika sonrasında hızlı ve yoğun bir gelişim göstermiştir. Bu yoğun dönem sonrasında ise gelişim hızının yavaşladığı ve durağan bir zaman dilimine geçiş olmuştur. Karabük yapılaşmasındaki yüksek gecekondulaşma oluşmasına neden olmuştur. Oluşum kaynağı ve geleneksel varoluştan kopma olmadığı için olumlu taraflara sahip olsa da, korunamayan ve bakımsız kalan yanları ile de sorunları barındırmaktadır.

Kırsal mimari ile kent mimarisi arasında kalmak, uyumsuz malzeme kullanımı (Şekil 2.22), düzensiz yerleşim ve dengesiz nüfus hareketleri geleneksel mahallelerin gecekondulu izlenimi oluşturmaya neden olmaktadır. Bu izlenim ve cephenin altına girilip incelendiğinde doku özelliklerine sahip bir bellekle karşılaşılmaktadır.

Mehmet Kütükçüoğlu'nun 2016 yılında verdiği bir röportajda, kent belleğini oluşturan öğelerin Karabüklüler tarafından çok hızlı bir şekilde unutulmaktadır. Bütünüyle insan odaklı kurulan bir kent olmasına karşın hafıza kaybı yaşayarak zaman geçtikçe kent tarihine olan ilginin azaldığından bahsetmektedir. Kütükçüoğlu'na göre popüler kültürün akışına kendini kaptırmış, şehir için emek sarf etmiş kişilerin ilişkisini bilmeyen bir Karabük ile karşı karşıya bulunmaktayız. Yapılan röportajında, hayatımızda kitapların olmayışı kadar şehrin park ve bahçelerinde anıt ve heykellerin olmayışına da dikkat çeken Kütükçüoğlu; Karabük girişindeki fabrikanın ve şehrin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Fevzi Çakmak ve işçilerden oluşan heykelin korunamayıp kaldırılmasının kent belleği oluşturmak açısından doğru bulmadığını belirtmektedir [7].

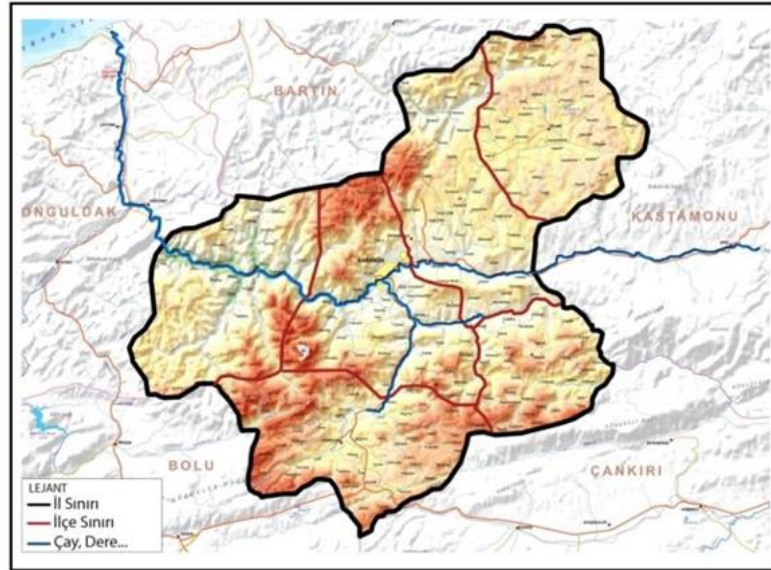
Bölgenin yer şekilleri etkisi ile de oluşan düzensiz ve yoğun yapılaşma, bize karakteristik bir katmanlaşma yerleşim dokusu sunmaktadır (Şekil 2.23). Karabük'ün birçok yerinde görebileceğimiz yerleşim; kırsal yapılaşma, gecekondulaşma, apartmanlaşma birlikte izlenmektedir. Bu birliktelik alanlarının oluşum süreçleri incelenmelidir.

Şekil 2.23. Karabük Merkez, Fevzi Çakmak Mahallesi yapılaşma dokusu

2.1.2. Fiziksel Özellikler

Karabük Batı Karadeniz Bölgesinde bulunmaktadır. Bartın, Kastamonu, Çankırı, Bolu ve Zonguldak illeriyle komşudur. Vadiler ve platolardan oluşmaktadır [42].

Şekil 2.24. Karabük, idari sınırları ve fiziki haritası [42].

Merkezi Soğan ve Araç çaylarının birleşerek Filyos Çayının oluştuğu mevkide bulunmaktadır. Küre Dağlarının güneyi ve Köroğlu Dağları arasında uzanan idari sınırlarda coğrafi olarak engebeli bir araziye sahiptir (Şekil2.24). Büyük düzlükler bulunmamaktadır [43]. Deniz seviyesinden 270 metre yükseklikte bulunmaktadır.

Bununla birlikte tepe ve yaylaları ile 2000 metreyi bulan yüksekliğe ulaşabilmektedir [58]. Etrafını çevreleyen yüksek tepeler ve dağlar Kuzey Anadolu Dağları bir parçası olduğundan kıvrımlı özellik göstermektedir. Yokuşlu ve tepelerden oluşan bu yörede, mahalle ve mekân isimlerine de bu özelliği ilham olmuştur [25].

Şekil 2.25. Karabük, engebeli yapısı ve yerleşim dokusu.

Karabük için yer şekilleri, yerleşim alanlarının sınırlarını belirleyen bir etkidir. Şekil 2.25'te görüldüğü üzere yapılaşma eğimli yapıya göre biçim almaktadır. Karabük ve çevresi jeoloji bakımından incelendiğinde ise 3. Jeolojik dönemde oluşan kireçtaşı araziler ile kaplıdır. Çeşitli tabaka, arazi ve yataklar bulunmaktadır. Farklı alanlarda farklı özellikteki kaynaklar bulunmaktadır. Ovacık, 4. Jeolojik zamanda oluşan travert alanı oluşmuştur ve bol miktarda alçı taşı bulunmaktadır. Eflani'de mermer yatakları, çakmak taşı, kömür yatakları bulunmaktadır. Safranbolu'da kalkerli arazi ile zengin mermer Yenice'de ise dolomit ve kurvarsit yatakları bulunmaktadır. Yüzölçümü: 4.145 km²'dir. Bu alanın 93.00 hektarının tarım toprakları, 271.403 hektarının ormanlardan ve kalan alanların yerleşim yeri mera ve çeşitli alanlardan oluşmaktadır [25].

Anadolu Ajansının Kasım 2021 tarihinde yaptığı açıklamaya göre Türkiye'nin '*en büyük blok ormanları*', Karabük'te bulunmaktadır. Şekil 2.26'da görüldüğü üzere topraklarının % 71'ini ormanlar oluşturmaktadır. Ayrıca (WWF) Dünya Doğayı Koruma Vakfı tarafından; *Orman Denizi* olarak adlandırılıp, *acil olarak korunması gereken 100 sıcak noktadan biri* olarak gösterilmektedir. Ormanlarında; erguvan, akağaç, kızılıçık, ahlat, kurt bağı, meşe, söğüt, fındık, kayın, köknar, çam, çınar, ceviz, yasemin, şimşir gibi çeşitli ağaç ve bitki türlerine sahiptir [37].

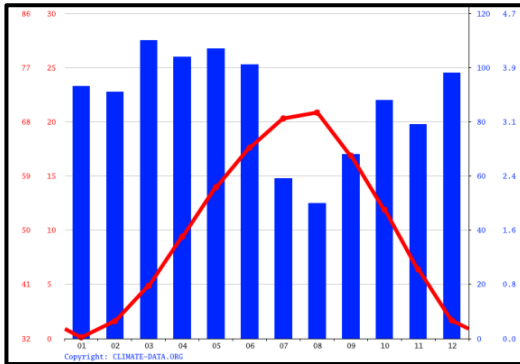

Şekil 2.26. Türkiye orman varlığı haritası ve Karabük'ün konumu [44].

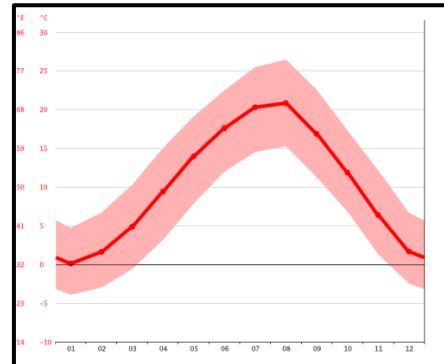
Karabük'ün sıcaklık değişimi ve yağış özellikleri:

- Sıcak ve ılıman iklim görülmektedir.
- Belirgin derecede yağış görülmektedir. En kurak aylarda dahi yağış oldukça fazladır. Yıllık ortalama yağış: 1048 mm.
- En kurak ay Ağustos ayıdır 50mm yağış alır. Aynı zaman 20.8 °C sıcaklıkla en sıcak aydır.
- Ortalama 110mm yağış ile Martı en fazla yağış alan aydır.
- En düşük sıcaklık ortalaması 1 °C ile Ocak ayındadır (Çizelge 2.6).
- Yıl boyunca 20.7 °C civarında sıcaklık değişimi yaşanmaktadır. [45]

Çizelge 2.6. Karabük iklim grafiği- Karabük sıcaklık grafiği [45].

(a) İklim grafiği

(b) Sıcaklık grafiği

Karabük hava kirliliği açısından incelendiğinde pek de iç açıcı olmayan sonuçlar ile karşılaşmaktadır. ‘*Türk Tabipleri Birliği’nin (TTB) de dâhil olduğu 16 sivil toplum kuruluşunun yer aldığı Temiz Hava Hakkı Platformu (THHP), geçtiğimiz aylarda “Kara Rapor 2021: Hava Kirliliği ve Sağlık Etkileri” başlığıyla düzenlediği rapora göre Muş, Iğdır, İstanbul, Sinop, Malatya, Edirne, Tokat, Kayseri, Denizli, Düzce, Karabük, Ağrı ve Ankara’da yıl boyunca yapılan ölçümlerde yüksek hava kirliliği gözlemlendi.*’ [46]. Türkiye Çevre Mühendisleri Odasının hazırladığı rapora göre Karabük, azot oksit ve kükürt dioksit ölçümlerinin en kirli iller arasında bulunmaktadır [47]. Dağlarla çevrili coğrafi yapısı durumunun da etkisinin olduğu, Karabük’ün özellikle kış aylarında sisli ve dumanlı bir hale getirmektedir ve çeşitli hastalıkların yoğun olmasına neden olmaktadır.

Karabük, bulunduğu coğrafya ile dağlarla çevrili olması, orman, tarım, turizm gibi olguları ile dönemin sanayileşmesi için de önemli bir adımın atılmış olması dar alanda önem kazanmıştır.

Merkez ile birlikte altı ilçesi bulunmaktadır. Merkez, Safranbolu, Eskipazar, Ovacık, Yenice, Eflani ilçelerinin her biri taşıdığı doğal ve tarihi değerleri sayesinde Anadolu’nun kuzeyinde Karadeniz’in bu genç şehrine olgun bir tarihi değer ve göz dolduran tabiat güzellikleri kazandırmaktadır.

Çizelge 2.7. Karabük, Mahalle ve köy sayıları [48].

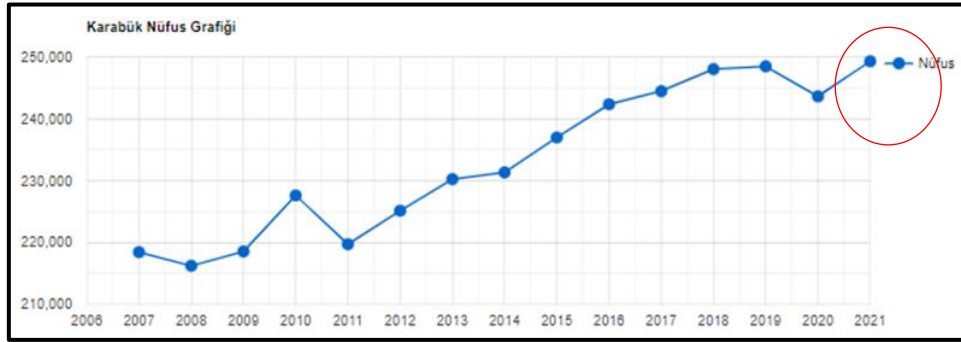
İLÇELER	MAHALLE SAYISI	KÖY SAYISI
EFLANI	6	54
ESKİPAZAR	7	50
MERKEZ	28	37
OVACIK	1	42
SAFRANBOLU	21	60
YENICE	17	34

Nüfusun çoğunluğu vadi tabanlarında bulunmaktadır. TÜİK verilerine göre;

- 2020 yılı Karabük nüfusu 243.614’ dür. Karabük nüfusu 2020 yılına göre

- 5.673 artmıştır.
- 2021 yılı nüfusu 249.287'dir.
- 2021 yılı nüfusun %49,95 erkek, %50.05 kadındır.
- Geçilen son 10 yılda nüfus azalması bir tek 2020 yılında (Çizelge 2.8) gözlemlenmektedir [48].

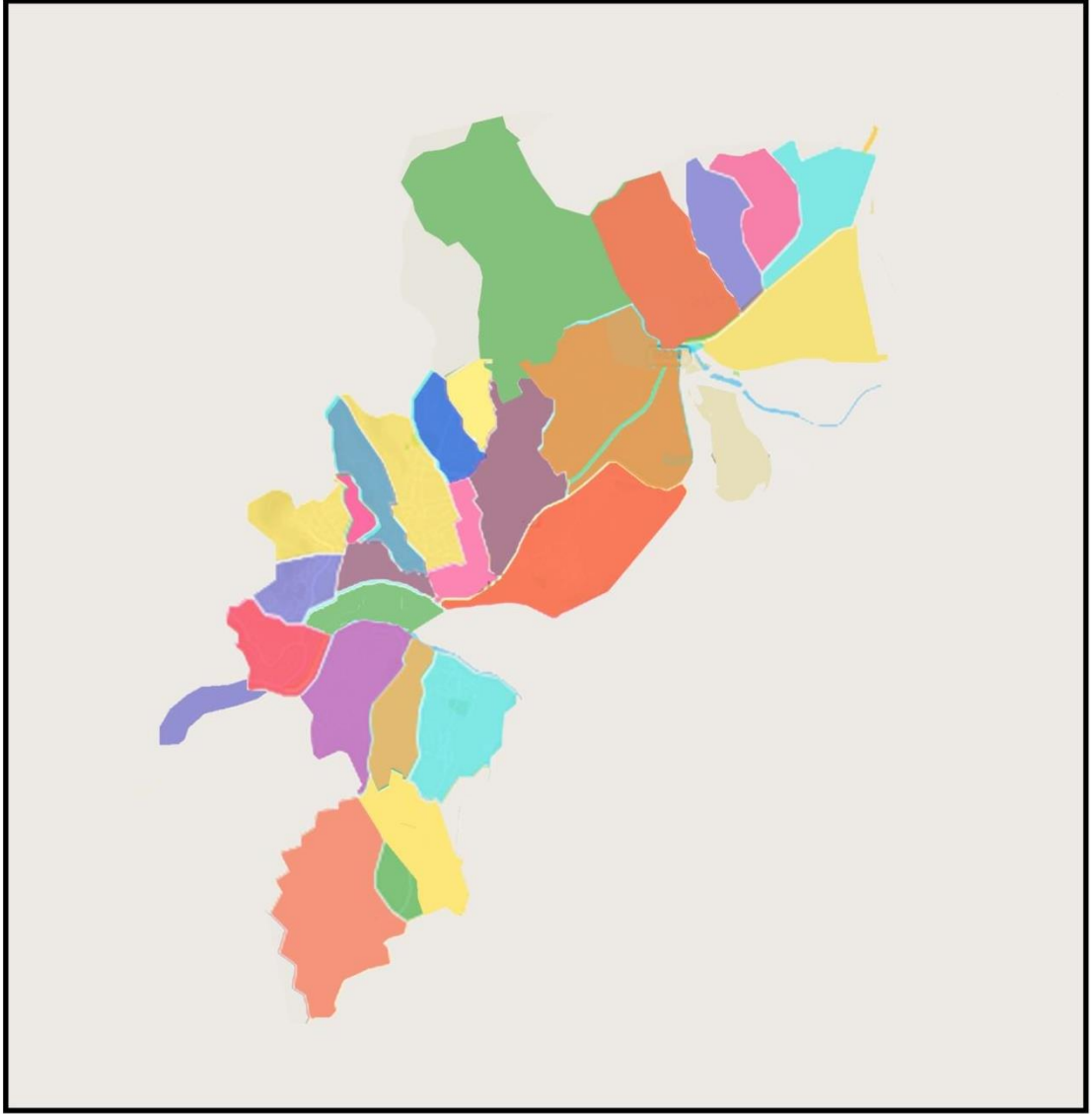
Çizelge 2.8. Karabük, nüfus grafiği [48].

Coğrafi yapısı, fiziksel özellikleri, sanayileşme, aldığı göçler, iklimi gibi nedenler yapılaşmayı ve oluşan şehir dokusunu etkileyen nedenlerdir. Eğimli yapısı ve içinden geçen 'su' faktörü bu etkenlerin başında gelmektedir.

Karabük Merkez ilçe Araç Çayı, Soğanlı Çayı ile Filyos Nehri tarafından üç ana parçaya ayrılmaktadır. Ek olarak Cevzlidere ve Ortaköy Deresi ile birlikte şehir merkezi dört bölgeye ayrılmaktadır [16]. Su ögesi ve yerleşim birimlerinin birlikteli ve alakası her türlü yaşam alanında gözlemleyebileceğimiz bir durum olarak bulunmaktadır. Fabrika kurulmadan önce mevcut olan, çayların yakınındaki Karabük Mahallesi ve Öğlebeli Mahallesi'nin şu anda da hemen hemen aynı sınırlarda bulunmaktadır.

Konutların öncelikleri yaşama dâhil olma aşamasında öncelikli olarak eğime uyum sağlamaktadır. Mahallelerin boyutları ve yerleşim dokularının farklılaşmasında; yer şekillerinin yanında, hava akımı, manzara ve doğal ışıktan yararlanmak önemli bir nedendir.

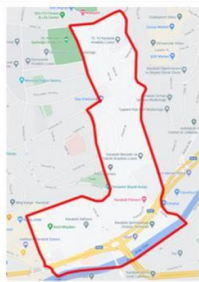

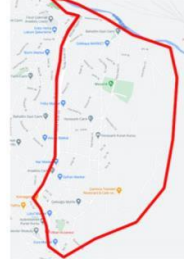

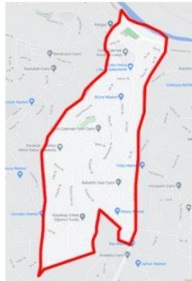

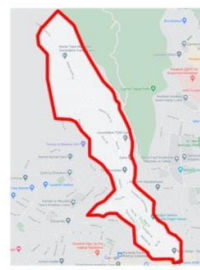

Şekil 2.27. Karabük Merkez ilçe ve mahallelerinin birbirine göre konumları ve bir araya gelişleri sembolik gösterimi.

Karabük Merkez ilçesi oluşturulan 40 köy ve Şekil 2.27’de görüldüğü üzere 28 mahalleden oluşmaktadır. Yer şekilleri, imkânların çeşitliliği, ulaşım ve erişim kolaylığı gibi durumlar nedeni ile çeşitli büyüklük ve nüfuslara sahiplerdir. Şekil 2.27 ve Çizelge 2.9 Karabük Belediyesi arşivinden yararlanılarak oluşturulan görseller Karabük Merkez İlçesi’nde mahallelerin birbirine göre konumları, alakaları ve sınırlarını sistematik bir şekilde görebilmemizi sağlamaktadır

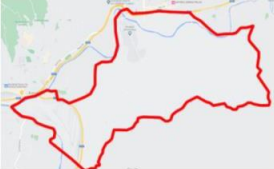

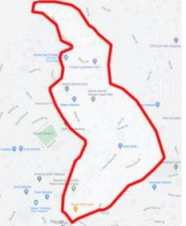

Çizelge 2.9. Karabük, Merkez ilçe mahalleleri konumları ve sınırları[2,25].

Mahalle Adı Konumu	Mahallenin Sınırları	Mahalle Adı Konumu	Mahallenin Sınırları
Adatepe		Beşbinevler (Bahçelievler)	
Atatürk		Beşbinevler Cumhuriyet	
Aydınlıkevler		Beşbinevler 75.Yıl	
Bayır		Belenköy	
Yeni		Yeşil	

(a)

Mahalle Adı Konumu	Mahallenin Sınırları	Mahalle Adı Konumu	Mahallenin Sınırları
Çerçiler 		Hürriyet 	
Ergenekon 		Kapullu 	
Fatih 		Karabük 	
Fevzi Çakmak 		Kartaltepe 	
Yenişehir 		100.Yıl 	

(b)

Mahalle Adı Konumu	Mahallenin Sınırları	Mahalle Adı Konumu	Mahallenin Sınırları
Kayabaşı		Öğlebeli	
Klavuzlar		Soğuksu	
Kurtuluş		Şirinevler	
Namık Kemal		Üniversite	

(c)

Mahalleler yapısı itibari ile hücreler ile benzerlik göstermektedir. Yaşam alanlarının, kullanıcılarının, birlikte oluşum süreçlerinin incelenmesi sayesinde bir şehir tarihi için önemlidir. Mahallelerin oluşumu, yerleşimi, dokusunu incelemek; Karabük'ün bu güne kadar geçirdiği gelişim durumu, kent hafızası/tarihi/belleği için önem arz etmektedir. Yerleşim alanlarında bulunan detaylar, bize önemli izleri sunmaktadır.

2.1.3. Kültürel Ve Sosyal Değerleri

Bir yerleşim yerinin ismi o yere karşı hissedilen adiyet duygusu ve kimlik bilgisi için önem arz etmektedir. Yer isimleri, yaşayan insanlar için geçmiş, şu an ve gelecek zaman akışından birleştiren ortak paydalardan biri olma özelliğini taşımaktadır. ‘Karabük’ adının da çeşitli kaynaklardan birden fazla verilmiş nedeni bulunmaktadır. Kesin bir bilgi bulunmamasıyla birlikte; Çizelge 2.10’da görüldüğü üzere coğrafi yapı, zamanında yaşayan topluluk ve yerel ürün genel başlıkları altında toplanabilir, yöreye özgü olan nedenlerdir. Birden fazla görüşün aynı anda geçerli olma olasılığı da mümkün görülmektedir.

Çizelge 2.10. Karabük adının verilme nedeni olan rivayetler

1
COĞRAFİ YAPI
1) ‘ ÇALILIK KARALTISI ’
‘ Kara’ ve ! Bük’ Bük : Orta Karadeniz’de bulunan bitki adı (Karabük İl Yıllığı, 1999)
2) İKİ ÇAYIN BİRLEŞTİĞİ YER
Bük: Kıvrım , ‘Büklüm ’ (Tuncel, M., 2001, Karabük , TDV İslam Ansiklopedisi)
2
CEMAAT ADI
‘TÜRKMEN CEMAATİNİN ADI ’
1547 yılına ait Adana Tapu Deterleri’nde bu isimli Türkmen Topuluğundan bahsedilmiş olması
Safranbolu yöresinin Türkmen boylarının fazla olması ve Yörelere yaşayan toplulukların adıyla anılabiliyor olması durumu (Karabük İl Yıllığı, 1999)
3
YEREL MEYVE
‘KARA ÜZÜMLÜK ’
Bük: Üzüm (yerel anlamda)
Aynı isimle Karabük Köyü Mahallesi’nde üzüm bağının çok olması (Karabük İl Yıllığı, 1999)

Safranbolu’nun Öğlebeli Köyü’nün 13 haneli bir mahallesi olan Karabük [10], Ankara-Zonguldak demir yolunun açılması ve istasyona adının verilmesiyle Devlet

Demir Yolları haritasında 1935'te adı geçmeye başlamıştır [49]. Tarihi boyunca birçok topluluğa ev sahipliği yapmasına rağmen Karabük bölgesi için 1937 yılına kadar tarihi oluşumda bir şehir kavramından bahsedilememektedir. Tüm serüven bir 'isim' verilmesi ile başlamaktadır.

Bölgedeki köy adlarının bilgisi verilen idare mahallelerinin listelerinde bile adı geçmeyen Karabük 1935 öncesinde Öğlebeli adında bir köyün mahallesi olarak bulunmaktadır. 1928 Dâhiliye Vekâleti neşriyatı kaynaklarından edilen bilgilerde de Eski Karabük köyü ve Yenişehir etrafında 'tepe' ile sonlanan yer adlarından bahsedilmektedir. Bunlar; Esentepe, Çamlıktepe, Gültepe, Ağutostepe gibi yerlerdir. Bununla birlikte bu 'tepe' isimli mahallelerin isimleri ve mevcudiyeti hakkında bir başlangıç bilgisi bulunmamaktadır [15]. Kültür ve Turizm bakanlığınca Karabük'ün Saranbolu lokumu, Safranbolu simidi, Eflani hindi bandurma, Eflani cember bezi, Safranbolu kıtır gibi ürünleri tescillidir [33].KDCF kuruluşu, Karabük'ün kuruluşu olarak kabul edilmektedir. 3 Nisan 1937 tarihinde fabrikanın temelini atılması da Karabük'ün doğum günü olarak bilinmektedir. Bir şehrin varlığı fabrikanın kuruluşu ile bu derece bağlı olduğundan ötürü 3 Nisan günü Karabük için özenle kutlanan ve her yıl dönümünde saygıyla anılan bir tarihtir. Bu kutlama geleneği ilk temel atılışındaki şenlikli ortamdan bu yana bir gelenek haline gelmiştir (Şekil 2.28).

Şekil 2.28. Öğlebeli mahalesinde 3 Nisan kutlamaları [50].

Kütükçüoğlu'nun 28 Nisan 1937 tarihli Cumhuriyet gazetesi haberi kaynaklı olarak aktardığı bilgiye göre, 3 Nisan kutlamalarında fabrikanın inşa edileceği alana, gecedan itibaren, Kastamonu, Zonguldak gibi çevre vilayetlerden, Bartın, Devrek, Ereğli gibi yöredeki kazalardan, Safranbolu'dan ve köylerinden gruplar halinde insanlar toplanmıştır. Gelen insanların ellerinde bayraklar vardır. Köylüler davul ve zurna çalıyorken ayrıca mızıkacı takımları da bulunan şenlikli bir kalabalık meydana gelmiştir [8].

Şekil 2.29. 3 Nisan kutlamalarına giden 'Yenişehir Gençlik' konvoyu [34].

(a)

(b)

Şekil 2.30. 2022 yılı 3 Nisan kutlamaları [25].

Fabrika, yöre ve kurulan şehir arasındaki kültür bağı ve özelliklerinden biri de kurulan kooperatiflerde, sitelerde, yapılan apartmanlarda; 'Kaynakçılar, Ustabaşları, Demirciler kooperatifi, Konyalı Sokak, Karabüklüler Sitesi' örneklerinde görüldüğü üzere isimlerinde, mesleki konum, meslek, memleket ifadeleri mevcuttur. Bu

durumda İnsanların aidiyet ve yaşadığı yere, kimliklerini aktarması gözlemlenmektedir.

Karabük yapılaşma özelliklerinden olan şehirleşme ve kırsal hayat arasında kalış durumu mahallelerde her ne kadar apartmanlaşma ile komşuluk kültürü azalıyor olsa da; bayramlaşma, Hıdırellez piknikleri, düğünler, cenaze törenlerinde birlik beraberliği devam etmektedir. Karabük'te bulunan çeşitli yöre, bölge, köy, ilçe ve şehirden olan halk, kendini Karabüklü olarak tanıtmaları ile birlikte var olduğu en küçük mekâna ait 'hemşerilik olgusu' güdülmektedir ve insanlar arasında tanışırken nereli oldukları ilk sorulan sorulardandır.

Konuşma şekli ve kelimelerin yere özgü olması hem kültür zenginliğini yansıtmakta hem de aidiyet duygusunu artırmaktadır. Bir guruba dâhil olmak bir topluluğa has kelimeleri anlayabiliyor ve onlarla iletişime geçebiliyor olmak aynı zamanda kendini ifade ederken ve onları anlayabiliyor olmak elbette çok önemli unsurlar olarak görülmektedir. İnsan benimsediği ve benimsendiğini hissettiği yerde çıkar ve zorunluluklar haricinde daha aktif ve üretken olabilir. Türk dilinin zenginliği ve dilin yaşayan bir varlık gibi sürekli büyümesi, gelişmesi, genişlemesini ifade eden şiveler ve konuşma şekli her yerde rastlayabileceğimiz gibi Karabük için de geçerlidir. Bu yöreye has kelimelerin mekân isimlerinde kullanılması, eğitim amaçlı belirli bir süreliğine buraya gelen kişilerin dahi bir süre sonra günlük hayatında kullanıyor olması önemli sosyal özelliklerdendir.

2.1.4. Karabük'te Planlı Yerleşim Alanları

Bu yüzden sanayi ile var olan bu şehir için yapılan girişimler ve atılan adımlar tüm Türkiye için örnek oluşturmaktaydı. Sanayileş ve sonrasında işçi verimliliğini ve mühendis, memur çekme kuvvetini barınma imkânlarından ayrı düşünülmemelidir. Büyük bölümünün kırsal nüfustan ve köylerde yaşadığı bir toplumsal yapıdan, sanayileşmiş bir topluma dönüşme süreci devamında 'iskân' sorununu gündeme getirmektedir [8].

Karabük'te kurulan fabrika, şehrin uzağında ve henüz yerleşimin ve ulaşımın çok yetersiz olduğu bir konumda yapılmış olması, birçok sorun ortaya çıkarmıştır. 1930-1940'lı senelerde bu sorunlardan yola çıkılarak bölgede işçiler, mühendisler ve bir yaşam alanında olması gereken meslek birimlerinin çalışanları adına modern imkânlar, gerekli sosyal ve fiziksel açıdan detaylandırılmış yerleşim alanları oluşturulmuştur. Bu oluşturulan alanlar şehir dışında bulunmaktadır. İlk olarak lojmanlar ve işçi pavyonları ile çözülmek için çaba gösterilmiştir. Bu çaba bir barınma ihtiyacının giderilmesinden çok yeni bir yaşama biçimi ve kent tipi oluşturmak temeli barındırmaktaydı.

Sanayileşme için yer seçimi yapılırken 1930'lu yıllarda bu bölgeler kalkınacak yerler olmakla beraber; eğitim ve kültür merkezleri olarak da görülmektedir. Genellikle bahçeli ev sistemlerinin olduğu tek ailelik konutların olduğu yerleşimlerdir. Alışveriş merkezlerinden okullara, sağlık birimlerinden yüzme havuzlarına kadar her türlü sosyal ve idari birimlerin bulunduğu planlar tasarlanmaktaydı. Aynı zamanda kalifiye işçi, usta, mühendis yetiştirmeyi amaçlayan bir toplumun her türlü ihtiyacına hizmet edebilecek kompleks birimler olması çok önemli bir faktör olarak bulunmaktaydı [8].

1930'lu senelerde 13 haneli bir köy mahallesinden 114 farklı meslek birimine ve her açıdan etkinliğe sahip sosyal hayata sahip etkin bir kent şekli alması 25 yıl gibi bir süre içinde gerçekleşmiştir. Yapılan planlamalar, atılan adımlar, hareketli ve dinamik nüfus bu sürecin baş temelleridir [15]. Her ne kadar planlı ve kontrollü bir gelişim sağlanmış olsa da plansız mahallelerin büyümesi ile genişlemiştir.

Yaşanan ve yaşanacak olan iskân sorunları için ilk çalışma Paris bölge planını ve İstanbul planlarını hazırlayan Fransız Mimar Henri Prost'un Yenişehir yerleşme planı yapması ile başlamıştır [8]. 1938 Prost Yenişehir Planı modern bir kentleşme modeli olarak sunmuş olsa da yörenin yaşama biçimi ve mimarisi dikkate alınarak modernizmin sert çizgilerinden çıkılarak parselleşmeye gidilmemiş ve adalar şeklinde bir yerleşim tasarlanmıştır [16].

Şekil 2.31. Karabük Yenişehir Mahallesi [1].

(a) 1940'lı yıllar [29]

(b) 2022

Şekil 2.32. Karabük Yenişehir Mahallesi.

Yenişehir; sosyal, eğitimsel çoğu yapı tasarım aşamasında düşünülmüştür. Sinema, kulüpler, kreş, ilk/ortaokul, büfeler, cami, parklar, havuz, spor sahaları gibi donatılar ile birlikte detaylandırılmış bütüncül bir plandır. Konutlar bahçeleri ile birlikte

düşünülmüş, kırsaldan göç eden işçinin kendini ait hissedebileceği bir yaşam alanı olması planlanmıştır.

Yüzevler olarak bilinen, tek katlı fabrika işçileri için inşa edilmiş olan lojmanlar 2010 yılında Karabük Belediyesi çalışmaları kapsamında Şekil 2.35’de görüldüğü üzere yıkılmıştır. Şu an bulunduğu alan(Şekil 2.34) içinde nikâh salonu, Atatürk anıtı, restoran ve kafelerin bulunduğu kent meydanı (Şekil 2.37) olarak faaliyet göstermektedir.

Şekil 2.33. Karabük Merkez, Kent Meydanı (Yüzevler'in bulunduğu alan) [1].

(a) 1940'lı yıllar [49].

(b) 2010 yılında yıkılma anı [40].

Şekil 2.34. Karabük Merkez, Kent Meydanı (Yüzevler'in bulunduğu alan) fotoğrafları.

Şekil 2.35. 2010 yıllarda Yüzevler [34].

Şekil 2.36. Karabük Merkez, Kent Meydanı (Yüzevler alanı).

Diğer planlı mahalle ise Merkez ilçede bulunan Beşbinevler mahallesidir. Beşbinevler Cumhuriyet, Beşbinevler Bahçelievler ve Beşbinevler 75. Yıl olmak üzere 3 etapta, oluşturulmuştur. İlk inşa edildiği dönemde, bölge insanı tarafından tercih edilmesi, insanların köylerin gelip buralarda yaşamaya ikna edilmesi için çeşitli uygulamalar yapıldığı bilinmektedir. Çoğunluğu tek katlı ve konutların çevresinde bahçe olması bu yüzden önemli görülmektedir.

Mehmet Kütükçüoğlu, Avrupa'da konferanslarda konuşulan, dönemin örnek projelerinden olan, Necmettin Şeyhoğlu'nun oluşumu sağladığı Beşbinevler mahallesinin bir anıt korunmuş gibi korunması, evler mimari olarak değerli yapılar

olmamasına rağmen yapılaşma mantığının kayıt altına alınması ve bir müzede yaşatılması gerektiğini söylemektedir [28].

Şekil 2.37. Karabük Merkez, Beşbinevler Mahallesi [1].

Günümüzde apartmanlaşma etkisi ve konumu nedeniyle kabalıklaşmaktadır. Şekil 2.38’de gösterilen sınırlar içinde yapılaşma yoğunlaşmatadır. Ayrıca konut yapıların etrafına ve yapılara yapılan ekler ve ilaveler lojmanların görünüşlerinin bozulduğu görülmektedir.

Karabük’ün günlük akışı içinde önemli bir düğüm noktası olarak tanımlanabilecek, Şekil 2.39’da görülen alanda bulunan, Kardemir çalışanları adına yapılmış lojmanlardan biri olan 38 evler bulunmaktaydı. Karabük girişinde daha iyi bir şehir izlenim oluşturması amacıyla Belediye çalışmaları Şekil 2.40’da görüldüğü üzere kapsamında yıkılarak günümüzde bir peyzaj alanı kullanılmaktadır.

Şekil 2.38. Karabük Merkez, Terminal Karşısı, KDCF peyzaj alanı (38 evler) [1].

(a) 2010 [34].

(b) 38 evler yıkılma anı [25].

Şekil 2.39. Karabük Merkez, Terminal karşıtı, 38 evler.

2.1.5. Karabük'te Plansız Yerleşim Alanları

Tüm planlamalar, düzenlemelere rağmen hızlı nüfus artışına karşı koyulamamıştır. Gecekondulaşma 1940-1950 yılları arasında kendini göstermektedir. Sadece ayrı bir yerleşim alanı olarak değil, planlı mahallelerin çevresini de sarmaktadır. Ayrıca çay ve nehir kenarlarında yoğun, plansız gelişim bulunmaktadır. Bayır Mahallesi, Yeşil Mahalle, Kayabaşı Mahallesi o dönemde meydana gelmiş mahallelerdendir.

Karabük'te sanayi tesislerinin, yerleşim birimlerinin çevresine ve yakınlarına kurulmuş olduğu görülmektedir. Yerleşim birimlerinde, sanayileşme ve şehirleşmenin önünü açmıştır. Aynı zamanda bu süreç, kırsal yerleşimlerin aleyhinde

olmuştur. Köy kesimlerinde tarım ve hayvancılık ile yaşamlarını sürdürenlerin, sanayide çalışmak üzere işçi olmalarına neden olmuştur. 1929 yılında yaşanan buhran ve sonrasında tarım, geçim sağlamak ve hayatı idare ettirebilmek adına yeterli olmayarak insanları alternatif aramaya sevk etmiştir [8]. Tarım ve sanayi arasındaki odak kayması, ayrışmalara da neden olmuştur. Öyle ki şehrin mahallelerinde çeşitlilik göstermiştir. Sanayi çevresinde yerleşimlerin ve yapılaşmanın artmıştır.

Karabük'teki mahallelere bakıldığında, özellikle plansız mahallelerde, insanların köydeki yaşamlarını devam ettirdiğini kır ve kent yaşamı arasında bir yaşam tarzına sahip oldukları görülmektedir. Karabük Merkez ilçesindeki yapılaşma mantığı ve yerleşim düzeni hakkında genel bir yorum elde etmek için olan plansız mahalleleri incelemek gerekmektedir. Bu durum kullanıcıları için plansızlık değil bir yaşam ve kültür şeklidir. Karabük'ün Bahaddin Gazi Köprüsü güneyinde, birbirine komşu olan, Karabük için geniş bir bölgeyi ifade eden, Kayabaşı, Fevzi Çakmak, Karabük ve Aydınlikevler mahalleleri incelenmiştir.

(a) Mahalle sınırları [1].

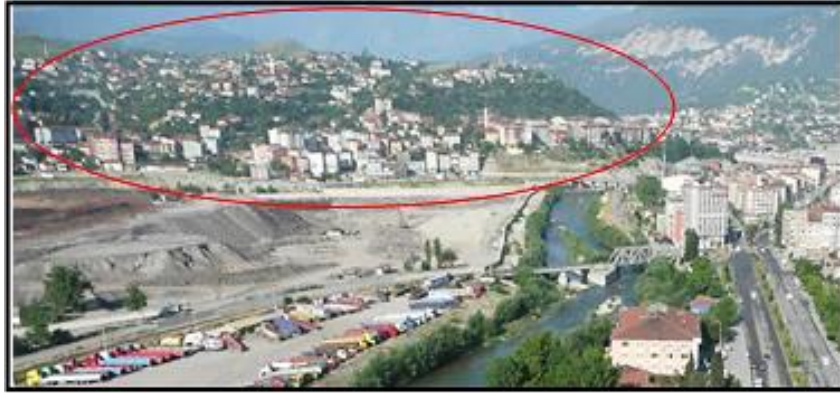
(b) Kayabaşı mahallesinin konumu [34].

Şekil 2.40. Karabük Merkez, Kayabaşı Mahallesi.

Şekil 2.41’de görülen Kayabaşı Mahallesi Karabük Merkez ilçesinde, ilçe merkezinde Araç Çayı ile Yenice Çayı’nın birleştiği noktadadır. Dik bir şekilde yükselen kaya üzerinden başlayarak genişleyen bir alanda bulunmaktadır.

(a) 1940’lı yıllar [34].

(b) 2010 [49].

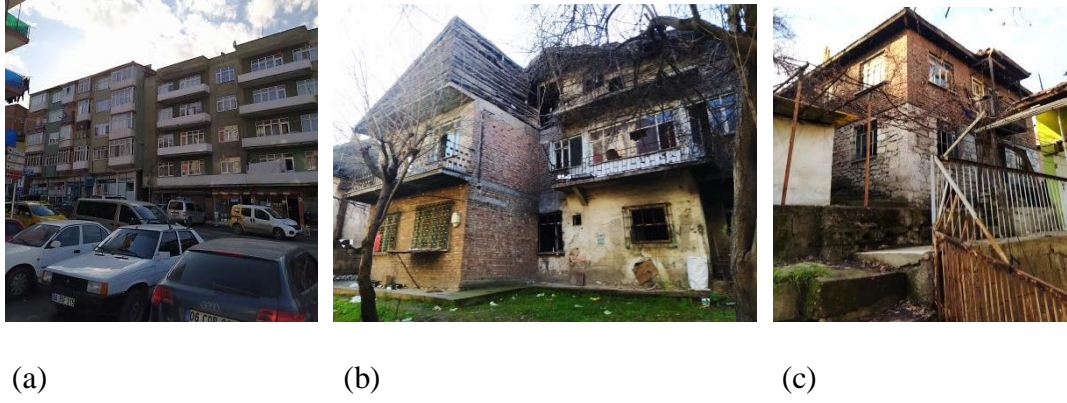
(c) 2022 yılın Kayabaşı Mahallesinde yapılaşma.

Şekil 2.41. Kayabaşı Mahallesi’nde konum ve yapılaşma.

Şekil 2.42. Kayabaşı Mahallesi [34].

Kayabaşı Mahallesi yapılaşması ve yerleşimi geleneksel mahallelerde olan, Şekil 2.42’de görüldüğü gibi bir ağ modelindedir. Mahalle yerleşim olarak geniş bir alana sahiptir.

Şekil 2.43. Kayabaşı Mahallesi’nde apartman arasında kalmış sokak ve konut örneği.

Nüfus artışı nedeni ile hızlı bir yapılaşma yaşanmıştır. Siteler halinde apartmanların yoğunluğu göze çarpmaktadır. Mahallede apartmanlar arasında geleneksel yöntemlerle konutlar bulunmaktadır. Atıl kalmış yapılar, gecekondular, konutlar, harabe halde bırakılmış mekânlar Şekil 2.43’de görüldüğü üzere bir arada bulunmaktadır. 1980’li yıllarda dükkânların ve sosyal hayatın aktif olması bölge insanı tarafından bilinmektedir.

Fevzi Çakmak Mahallesi’de eğimli bir bölgede bulunmaktadır. Sık yapılaşma ile dikkat çekmektedir. Bitişik nizam gibi görünecek şekilde birbirine yakın konumlanmıştır. Yapılar arasında, uzun ve sahanlıksız basamaklı sokaklar ve çıkmaz sokaklar ağırlıklıdır. Kat sayısı bir ve iki kat arasında çoğunluk gösterdiği bir mahalledir. Oluşum yapısı ve yerleşim itibari ile geleneksel mahalledir. Gecekondulaşma ve yapı ilavelerin nedeniyle dağınık ve özensiz bir görünüme sahiptir. Geleneksel malzeme ve teknikle inşa edilmiş yapıların bulunduğu mahallede dar ve kıvrımlı sokaklar bulunmaktadır. Konutlara üst katlara ilavelerin yapıldığı çoğunlukla gözlemlenmektedir. Böylece apartmanlaşma mevcuttur. Bulunduğu konum ve genişleme karakteri sayesinde silüet etkisine sahiptir.

Karabük nüfusunun kaynağı olan göç, yerleşim birimlerine gecekondulaşmayı getirmiştir. Yapılar kırsal mimarlık ürünleri ile ortak karakterde yapılarıdır. Zamanla değişen ihtiyaçlar ile bir çözüm mimarlığını da ifade etmektedirler. Kırsal mimari ile şehirleşme arasındaki bağlantıyı sağlayan birimlerdir.

(a) Mahalle sınırları.

(b) Yapılaşma düzeni.

Şekil 2.44. Karabük Merkez, Fevzi Çakmak Mahallesi [1].

(a)

(b)

(c)

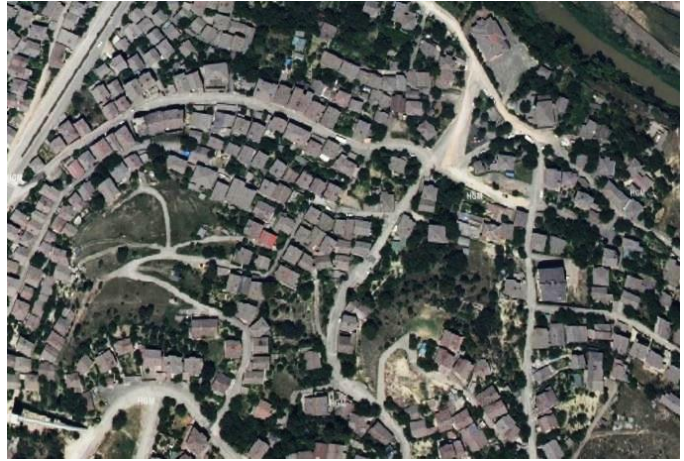

(d)

Şekil 2.45. Fevzi Çakmak Mahallesi yapılaşması ve konut örnekleri.

(a) Mahalle sınırları.

(b) Yapılaşma düzeni.

Şekil 2.46. Karabük Merkez, Karabük Mahallesi [1].

(a)

(b)

(c)

(d)

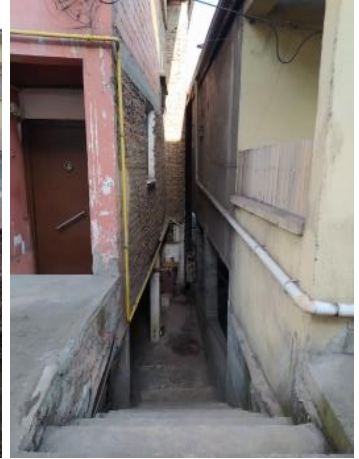
Şekil 2.47. Karabük Mahallesi yapılaşması ve konut örnekleri.

(a)

(b)

(c)

Şekil 2.48. Karabük Mahallesi çıkmaz sokak örnekleri.

Karabük'te planlı yapılaşmanın yetersiz olması; kooperatifler kurulmasına, bahçeli veya apartman siteleri inşa etmesine yol açmıştır. Şekil 2.49'de ve Şekil 2.50'de gösterilen yerleşim birimleri, Bahçelievler Caddesi ve Aydınlıkevler Mahallesi plansız mahallelerdendir. Kooperatifleşme sayesinde düzenli bir yerleşim alanına sahiptir. Kullanıcılarına, konutlarına ve çevresine ilaveler ve ekler yapma değiştirme fırsatı vermektedir.

Şekil 2.49. Karabük Mahallesi Bahçelievler Caddesi (sağ), Aydınlıkevler Mahallesi (solda) [1].

(a) [39].

(b)

Şekil 2.50. Karabük Bahçelievler (a) ve Aydınlıkevler (b) yerleşim birimleri.

Plan tipleri aynı olan konutlar, cephe karakteri bakımından birbirinden farklıdır. Açıklıkların boyutları ve âdetinin değiştirilmesi, balkon ekleme-çıkarma, istenilen renkte boyayabilmek gibi değişimlerin yanısıra, kat sayılarının artması, konutlara çeşitli birimlerin eklenmesi gibi hareketlilikler görülmektedir.

2.1.6. Göç Olgusunun Karabük Üzerindeki Etkileri

Göç; çeşitli nedenlerden dolayı yer değiştirmektir. Hayatı devam ettirmek, daha iyi koşullara sahip olabilmek, daha iyi bir yer edinebilmek için girişilmiş bir arayıştır. Soyut ve somut birçok anlamı içeren çok katmanlı bir etkileşimdir. Ait olunacak bir yer bulma ve kendi ile birlikte geleceğini var etmek için bir yere/yerde hareket halidir. İnsanlık tarihinin ilk anından şu ana kadar sürekliliği hiçbir zaman kesintiye uğramamıştır. Güncel ve taze olan bir konudur. Tamamlanmak, yarım kalmak, inşa etmek ve yıkmak kavramlarını aynı anda içerebilmektedir. Bazen bir düzensizlik ve kargaşa bazen de kurulan yeni düzen ile eskisinden daha iyi olabilmek halidir. Büyük potansiyeller, bilgi ve yaşanmışlık aktarımıdır. Iain Chamber göç olgusunu incelediği; Göç, Kültür, Kimlik kitabında '*...başka kültürlerin şiddetini deneyimlemeye başlıyorum ve nihayet nu noktada, başka uzamlarla ve başka insanlarla karşılaşma, diyalog ve çarpışma içinde ayakta kalabileceğini keşfediyorum*' diyerek büyük bir etkileşimden bahsetmektedir [22].

Göçün nedenleri ve göç esnasında yaşananlar gibi göç sonrasındaki değişiklikler, değiştirilen yerler, yaşam şekli toplum üzerindeki tesiri çok önemlidir. Olumlu ve olumsuz sonuçları bulunmaktadır.

Göçün olumlu sonuçları:

- Bilgi, deneyim aktarımı,
- Yeni başlangıçlar,
- Kültür etkileşimi, zenginliği
- Yeni oluşumlar fırsatı,
- Hızla gelişme
- Sosyal eşitlik ve fırsat arayışında istenileni elde etme

- İş gücü kazanımı, mesleki çeşitlilik,
- Ticari hareketlilik, daha iyi ekonomik koşullar
- Yerleşim alanı gelişmesi
- Güçlü adaptasyon yeteneği kazanma
- Yeni koşullara yeni çözümler bulabilme

Göçün olumsuz sonuçları:

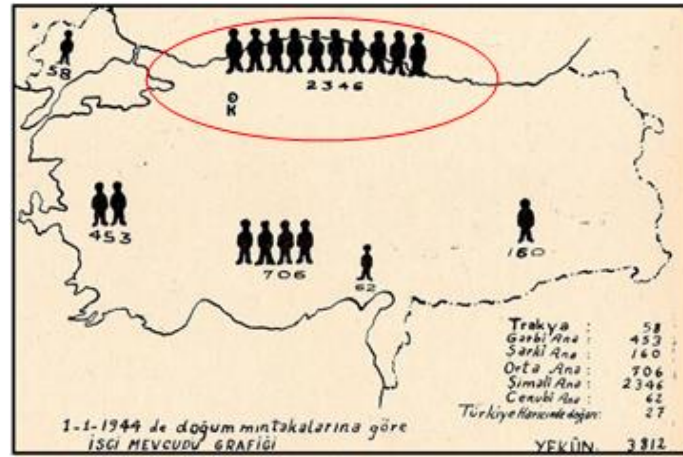
- Kopma, ayrılma hissi
- Aidiyet duygusu eksikliği, adapte olamama, alışamama
- Kabul görmemek, görülmemek, dışlanmak
- İklim ve topoğrafya farklılığı
- Kültürel çakışma, yanlış anlaşılmalara
- Kontrolsüz nüfus artışı
- Altyapı yetersizliği, Düzensizlik, yığılma
- Barınma sorunu, işsizlik
- Sağlık, eğitim hizmetleri yetersizliği
- Gecekondulaşma, plansız büyüme, gelişim
- Asayiş ve güvenlik açıklarının oluşması
- Orantısız nüfus değişikliği

Sonuçların hepsi aynı anda da gözlemlenebilmektedir. Sonuçlar bir başka göçlere de neden olarak bir döngü ve süreklilik oluşturmaktadır. Toplum yapısı ile birlikte en somut etkileri mekânlar üzerinde analiz edilmektedir. Çünkü insan çevresini inşa ederken, onunla var olan sosyal bir varlıktır.

Ülkemizin genelinde yaşanan sanayileşme hareketleri sonrasında, 1950 sonrası dönemde, kırdan kente göç ile başlayan kentten kente göç ile devam eden bir hareketlilik yaşanmıştır. Kırsal kesimdeki işsizlik, refah arayışı, aile otoritesinden uzaklaşma isteği, eğitim görme, daha iyi koşullara ulaşma gibi durumlar iç göç nedenlerindedir [51]. Bu nedenlerin en büyük kaynağı ise sanayileşme ve dönemin beklentilerinin değişmesidir.

Sanayi oluşumu, bir yerleşim yeri için çekici özelliğindedir. Bulunduğu yörenin yaşam biçiminde sakinlerinin alışkanlıklarına, nüfusundan meslek çeşitliliğine kadar derin ve etkili değişikliklere neden olmaktadır. Karabük, 1935 yılında atılan istasyon inşası adımı ile çok uzun yıllar sakin olan nüfus hareketi, bu tarihten sonra büyük bir ivme kazanmıştır. 1945 yılı öncesinde Öğlebeli köyünde, 100 kadar nüfuslu Karabük; 1945 yılında 10682, 1950 yılında 9778, 1960'da ise 19092 nüfusa sahiptir. 25 yıl gibi kent tarihi açısından kısa bir zamanda ise Karabük, 31483 nüfuslu bir kaza merkezi haline gelmiştir. 13 haneli bir köy mahallesinden 102 konutlu bir semt olmuştur [15]. Fabrikada çalışılması için yapılan teşvikler ve dönemin gerekleri neticesinde oluşan nüfus artışı, yoğun göç sonucu olduğu görülmektedir. İmkânlarının sınırlı ve gelişim hızının yavaş olduğu bu kırsal alan için önemli sonuçları ve çalışmaları beraberinde getirmiştir.

Karabük nüfusunda bulunan memleket çeşitliliğindeki 1940'lı yıllarda fabrika için göç etmiş ailelerin günümüzde kendini Karabüklü olarak tanımladığı gözlemlenmiştir.

Şekil 2.51. 1944' de düzenlenen Karabük'ün şehirleşmesinde bölgelerin payları [15].

1938 yılında Henri Prost'un tasarladığı plan ile hızla artan nüfus sonrasında 1948 yılında Taner Planı hazırlanmasına rağmen uygulanamayan imar planı, kararlar ve sanayi göçü karşısında direnemeyen yapılaşma gecekondulaşma şeklini almıştır.

Çizelge 2.11. Karabük'te 16 yıllık inşaat sayıları [2,15].

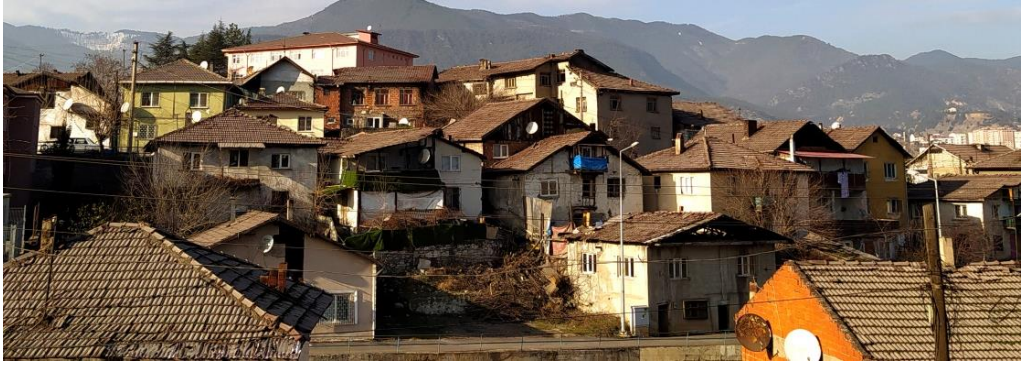
1939	101
1940	172
1941	75
1942-43	190 (Yüz evler)
1944	145
1945	167
1946	20
1948	50
1951	7
1952	7
1953-54	72 (Çamlık)
1955	5 (+ Sosyal bina)

1950'li yıllarda çıkarılan imar afları ve belediyenin kontrol altına alma çabaları başarılı olmamıştır. Hızla artan nüfusa çözüm üretemeyen kentleşme politikası, gecekondulaşmanın azalmasına değil, artmasına neden olmuştur.

1956 yılında 71 yapıya, sonrasında 1957 yılında 88 yapı inşaatına ruhsat veren Karabük Belediyesi kaçak yapılaşmanın önünü alamamıştır. Özellikle 1955-1958 seneleri arasında şehirde 2500-3000 kayıt altına alınamamış konut inşa edilmesi gecekondulaşmanın ne kadar önemli bir boyuta geldiğini göstermektedir [14]. Şekil 2.53, Şekil 2.54 ve Şekil 2.55'de farklı mahallelerde görülen aynı tip yoğun yapılaşma gözlemlenebilmektedir

Şekil 2.53. Karabük Mahallesi

Şekil 2.54. Fevzi Çakmak Mahallesi.

Şekil 2.55. Kayabaşı Mahallesi.

Karabük'ün çeşitli mahallelerinde görülen benzer gecekondulaşma, kırsal yaşam yapılaşmaları, yöre için karakteristik bir özellik haline geldiği gözlemlenmektedir. Planlı mahalleler, siteler ve kooperatifleşme dışında büyük bir alanın kır ile kent arasında kaldığı görülmektedir. Her iki olgunun özelliklerini de üzerinde taşıyan yapılaşma hâkimdir. Göç olgusu, Karabük'ün gelişimi ve yapılaşma hızını artırmıştır. Nüfus kitlesinin karakteri için, kimliğinin kaynağını oluşturmaktadır.

2.2. KIRSAL MİMARİ İLE KENTLEŞME ARASINDAKİ İLİŞKİ VE GECEKONDU OLGUSU

Bireyin kendini var olduğu alanda, mekânın bir parçası olarak hissetmesi bir bölgenin ‘yerleşim alanı’ olarak; ev, sokak, mahalle, memleket kavramlarını üstlenebilmesi için çok önemli bulunmaktadır. İnsanlar göç ettiğinde zaman, mekân, şartlar, ilişkiler değişmektedir. Tüm bu değişimler yumağı içinde kişi kendi kültürünü ve kimliğini benliğinde ve belleğinde taşımaktadır. Osmanlı Mahallelerinin güçlü ifadeleri arasında bulunan ‘süreklilik’ olgusu, ‘bellek’, ‘kimlik’ ile ifade edilebilmektedir. David Morley ve Kevin Robins in Kimlik Mekânları kitabında belirttiği üzere bazen yeni bağlamlar sayesinde topluluk, yerin ruhunu pozitif yönde baştan var ediyor olabilir. Bu yeniden dogma durumu potansiyeli yüksek kozmopolittik bir ortam oluşturabilir. Bazen ise içine kapanık, kimlik duygusu konusunda hassas, taşra olgusuna bağlı bir ortam oluşturabilir [16]. Karabük’ün yaşadığı hızlı kentleşme ve büyüme Morley ve Robin’in bahsettiği iki ihtimalinde görülmesini sağlamaktadır.

Modernizm ile geleneksel, eski ile yeni, tarım ile sanayi, köy ile şehir, kırsal ile kentleşme arasındaki geçişler; özellikle endüstrileşme sonucunda yoğun yaşandığı 1950’li yıllardan günümüze kadar gelen uzun soluklu ve önemli bir süreçtir. Bu süreci önemli kılan başlıca özellik sert geçişlerin yaşanmasını önleyip tampon görevi görmesidir.

İskân faaliyetleri nüfus artış oranının altında kaldığın hareketli nüfus, barınma ihtiyacını, belleğindeki bilgileri kullanmaktadır. Bu şekilde inşa edilen alanlar aslında kentleşme ve modernleşme yolunda olması gayet olağan durumlar olarak gözlemlenmektedir. Türk toplumu ve geleneksel yaşam tarzının çekirdeği olan ve tüm hayatın içinde döndüğü mahalleler, göç ve nüfus hareketlerinden bireyin bizzat kendisi eşdeğer bir etkilenme yaşamaktadır.

Statü ve derece farkı olmadan her bireyin aynı derecede parçası olduğu geleneksel mahalle yaşamı; içinde sakini ile birlikte var olmaktadır. Ayrıca bir mahalleyi özel yapan en önemli öğelerinden olan aidiyet hissi, yoğunluğu ve oto-kontrol mekanizmasıdır. Göç olgusu özellikle kırsal bölgelerdeki geleneksel mahallelerde, hızlı değişimlere ve kırsal yaşamdan kent yaşamına dönüşmeye neden olmaktadır. Kentsel hayatımızda oluşan boşluklar, deneyimlerimizin farklılığı ve karmaşıklık arasında tutunamayıp savrulması ile oluşmaktadır [16]. Bu boşlukları doldurma gücüne sahip değerler, yapılaşmadaki sistemleşme ve geleneksel mahallelerin dinginliği sahiptir.

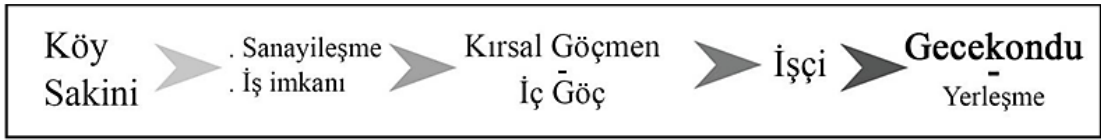
Göç alan bir bölge için tecrübeler, tarih, hatıralar ve 'yere varmak' birer sonuç değil tam tersine bir başlangıç noktasıdır. Beklentileri karşılayamayan 'yeni-lik'; eksikleri ve ihtiyaçları karşılayamadığı süre boyunca eskiye duyulan hasret her zaman var olacaktır [16]. Bu özlem hissi; geleneksel mahalleleri her geçen zaman daha da kıymetli yapan durumlardan biridir. Zaman döngüsünün hızlı çarkına maruz kalmış mahallelerimizde yaşanan değişim, beraberinde katmanlaşmayı olumlu ve olumsuz etkileriyle beraberinde getirmiştir.

Osmanlı mahallelerinde mekân ve yapı birden fazla işlev için kullanılması en özgün değerlerindedir. Dönüşmeye, gelişmeye ve değişmeye hazırdır. Sosyal ve fiziksel tüm öğeler, kalıcılığını zamanın etkisinde kaybetmeyen ve sürekliliğini sağlayabilmektedir. Geleneksel mahallelerde işlevsellik ve süreklilik kavramlarının izleri net bir şekilde okunabilmektedir. Göç eden bireylerin geldikleri yerlere adapte olma çabası, hayatı kolaylaştırma çalışması, bir yere 'yerleşme' kavramı gecekondular ve barakalarda karşımıza çıktığı gözlenebilmektedir.

Estetik yargıların ardında gecekondular mahallelerinde, kırsal yaşamda var olan yaşam şekli ve fiziği gözlemlenmektedir. Aynı zamanda gecekonduları yapan ve oralarda yaşayan bireyler şehirlerde çeşitli işlerde çalışan, kendilerine hayallerini kurdukları hayatı kazandırmaya çalışırken şehre hizmet ederek onun gelişmesini sağlayanlardır. Buradan gecekondular hem kırsal öğeleri kendileriyle şehre getirip şehirde kırsal mimari inşa etmiş hem de şehrin şehir olmasında yapı taşı olmuştur. Kendileriyle birlikte

getirmiş oldukları kırsal bellek ile birlikte kenti de oluşturmaktadır. Bu yüzden gecekonduların sakinleri hem köylü hem de kentlidir.

D. Morley ve K. Robins'in 'Kimlik Mekanları', K. H Karpat, 'Türkiye'de kentsel dönüşüm', N. Altinyıldız Artun'un 'Muhafaza Mimarlık', Mutlu, A., & Batmaz, N. Y. 'Türkiye'de kent hakkı' kitaplarından yapılan okumalardan derlenen bilgiler ışığında köy ile gecekondular arasındaki geçiş süreci analiz edilmiştir. Analizler sonucunda Şekil 2.56 oluşturulmuştur.

Şekil 2.56. Köy sakini ile gecekondular arasındaki süreç [16,17,18,52].

Yeni bir hayat kurmak ve daha iyi koşullara ulaşmak umuduyla yerleşilen alanlarda, uygulanan bir imar hareketi yok ise toplum kendi sorununu kendi bildiği şekilde çözmektedir. Karabük'te de Türkiye'de modern kentleşmenin ilk örneklerini bulunurken zamanla, sorunlar beklenmeyen durumlara neden olmuştur. İhtiyacı olan barınma birimlerini inşa eden ve sürekli artan nüfus, geleneğini aktararak kendini en yalnız hissedeceği mekânda yorumlayarak uygulamıştır.

Şekil 2.57. Karabük Mahallesi, kırsal rutinlere devam eden mahalle yaşamı.

Göç ederek, Karabük'e geldiği yerde inşa edilen gecekondu mahallelerinde;

- Konutunun çevresinde tarım yapmak (Şekil 2.57)
- Geleneksel konutlarda olduğu gibi aile nüfusunda sayı değişimine göre oda sayısını artırmak veya dönüştürmek
- İmkânların elvermediği zamanlarda bir mekânın aynı anda birçok işleve cevap verebilmesi
- Ahır, kümes, samanlık gibi birimleri eklemek
- Alana yerleşirken akraba veya hemşehrilerin yakın olmaya önem göstermek
- Manzara yönü, rüzgâr şiddeti, güneşten en fazla seviyede faydalanabilmek, su ögesi varsa yakınında bulunmak, meslek ve iş alanına yakın olabilmek gibi kriterleri gözetmek
- Konutların planlanmasında en az enerji harcanacak ve yer şekillerine uyumlu olacak şekilde planlanma
- Gelenek ve görenek, alışkanlıkların sürdürülmesi
- Komşuluk kavramının yüksek anlam içermesine devam etmek
- Yerleşim alanlarında otomatik işleyen bir savunma, mahremiyet, sosyal mekanizmasının oluşturmak

- Az malzeme ile çözüm üretmek, inşa etmek, dönüştürebilmek
- İhtiyaç odaklı yapılan özelliklerinde olduğu gibi geleneksel mahallelerin önemli özelliklerini barındırdıkları gözlemlenmektedir.

Bu öğeleri içerirken aynı zamanda sanayileşmeyi ve modern kent kurmayı sağlayan kitleyi barındırarak hava yastığı görevi görmektedir. İlk ağır sanayi fabrikası olan Karabük endüstrileşme hareketinin başlangıcı olmak, tarım ile geçim sağlayan ve kırsal yaşamda var olmuş Türkiye için, göç edenlerin bir şok yaşamasını önleyerek, kendilerini ait hissetmelerini ve yaşam alanlarını daha kolay kabullenmelerini sağlamıştır. Gecekondulaşma, kentleşme tarihi açısından kabullenilmesi gereken önemli bir süreç ürünüdür. Kırsal ve kent birlikteliğini sağlayan mekânlar ve konutları barındırmaktadır.

BÖLÜM 3

ÖĞLEBELİ MAHALLESİ GELENEKSEL DOKUSUNU OLUŞTURAN ETMENLER VE KORUMA SORUNLARI

Öğlebeli, Karabük'ün Merkez ilçesinin 28 mahallesinden biridir. Yazılı kaynaklarda adı Karabük'ten önce görülmektedir. Bu durum nedeni ile Öğlebeli için 'şehir doğuran mahalle' diyebiliriz. Görünüşünün ardında mahalle öğeleri ve yaşam şekli ile geleneksel mahallenin izleri ile karşılaşmaktayız. Geleneksel Osmanlı mahallelerinde görebildiğimiz oto-kontrol mekanizması bu mahallede yaşamaya devam etmektedir. Komşuluk ilişkilerinin önemli bir yere sahip olduğu, sokaklarının temizliğini gözlemleyebildiğimiz, herkesin kapısının önünden sorumlu olduğu yaşam biçiminin hala mevcut olduğu görülmektedir. Anlaşıldığı üzere sakinleri aynı zamanda mahallenin katılımcısı ve mimarıdır. İnsanlar kendi yaşam alanlarını, sokaklarını, tarım ve hayvancılık bilgilerini uygulama alanlarını, inşa ettikleri yaşam ile oluşan sosyal ağ sayesinde birimleri, yine kendileri oluşturmuş ve tanımlamıştır.

Günümüzde Öğlebeli Mahallesi gecekondulaşmaya maruz kalması, tersine göç vermesi nedeni ile bakımsız kalmıştır. Nüfusunun azalmasındaki başlıca nedenlerden biri de, köyün şehir merkezi ve diğer mahalleler ile doğrudan ilişkisinin olmamasının getirdiği bir özelleşmedir. Bu durum mahallenin kimliğini kendi içinde korunmasını sağlarken, ekonomik yeterlilik, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliğine neden olmaktadır. Öğlebeli'nin konumu ve mevcut imkânları nedeni ile şehrin mekezinde bulunan bir köy izlenimi oluşturmaktadır. Zamanla oluşan konut ve çeşitli birim ihtiyaçları da konut sakinlerinin imkân ve becerisi ile değişim gördükçe de çehresindeki geleneksel Osmanlı mahallesinin izlerini kaybetmeye başlamıştır.

Karabük şehrinde bulunan koruma sorunlarının kaynağı kent kimliği ve şehir hafızası bilincinin oturmamış olduğunu ifade eden Mehmet Kütükçüoğlu, 2016 yılında kendisi yapılan bir röportajda, işçiler, memur ve mühendislerin adına oluşturularak

anıtların, KDÇF üretim ve tarih müzesi oluşturularak Karabüklülük bilincinin oluşturacağı düşüncesi ile Kayabaşı veya Öğlebeli mahallelerinde müze önerisinde bulunmaktadır [28].

Karabük kent merkezinin bir yapılaşma bütünü olan kırsalık ve kentsellik kavramlarının bir aradadır. Şehrin kodlarını barındıran bellek noktaları olarak kabullenmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak gerekmektedir. İlgisizlik ve bakımsızlık veya değiştirme gerekliliği hissedilmesi Karabük şehri için genel bir eğilimdir. Kullanıcıların imkân ve istekleri doğrultusunda bir kadere sahip olan yapılaşma, düzensiz, plansız ve bilinçsiz ilaveler nedeni ile gecekondulaşma, yığılma, yıkılma ve terkedilme ile başbaşa kalmaktadır.

(a)

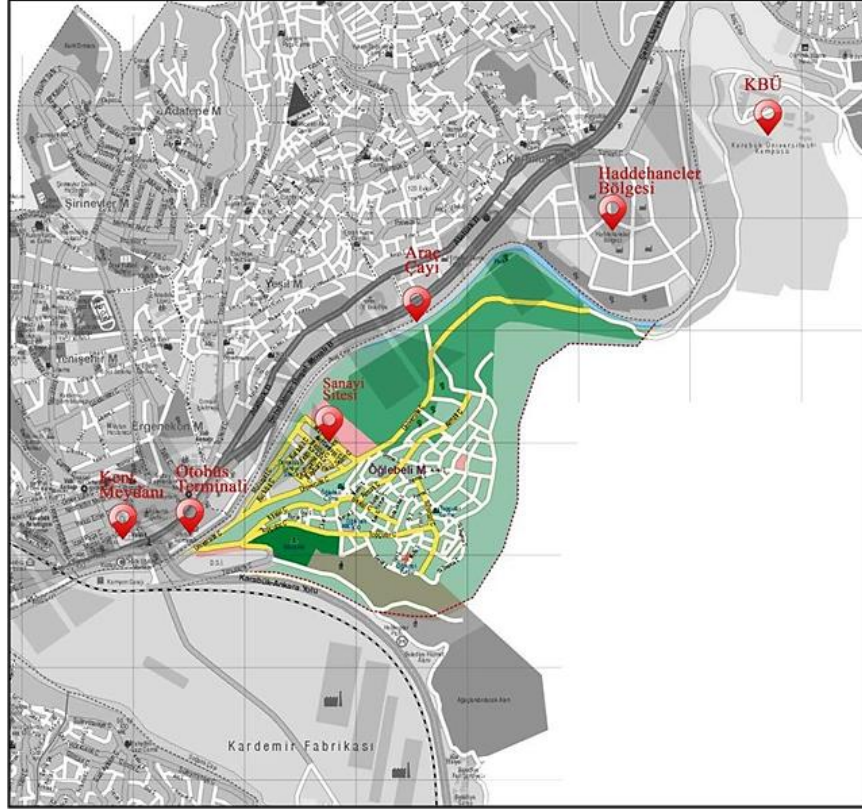
(b)

Şekil 3.1. Öğlebeli Mahallesi sakinleri

Aynı zamanda her konut ve onun küçük çevresi, kendi içinde, birçok amaca hizmet eden bir yaşam birimidir. İnsanların bu yaşam birimlerinden sorumlu olması (Şekil 3.1), birimlerden oluşan bu mahalleyi, bugüne kadar değişimler içinde özünün değişmeden gelmesine neden olmuştur denebilir.

3.1. ÖĞLEBELİ MAHALLESİNİN YERLEŞİM ALANI

Karabük'ün Merkez ilçesindeki Öğlebeli Mahallesi KDÇF'ı yanında ve girişi şehir girişinde bulunmaktadır. Kent merkezine, Merkez ile Safranbolu yolu arasında, eğime göre şekil almış yapılaşması ile siluet sunmaktadır.

Şekil 3.2. Öğlebeli Mahallesi Sınırları ve Kent Meydanı, Şehirlerarası Otobüs Terminali, Üniversite, Sanayi Sitesi ile konumları [2,25].

Mahalle konum olarak Şekil 3.2'de görüldüğü üzere fabrikaya yakınlığı, Araç çayı yanında oluşu, Karabük kent meydanına ve şehir merkezine yakınlığı, şehirlerarası otobüs terminali ile köprü ile bağlanabilmesi konum itibari ile önemli noktalarıdır. Araç çayı ile uzanan ve daha düz bir alana sahip aksı boyunca; meydana yakın alanda Öğlebeli Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Çay aksının devam ettiği eğimsiz bölgede, bölgenin verimli topraklarında sera ve tarlalar ile tarım yapılmaktadır.

3.1.1. Konum, Ulaşım, Coğrafi Ve Topografik Özellikler

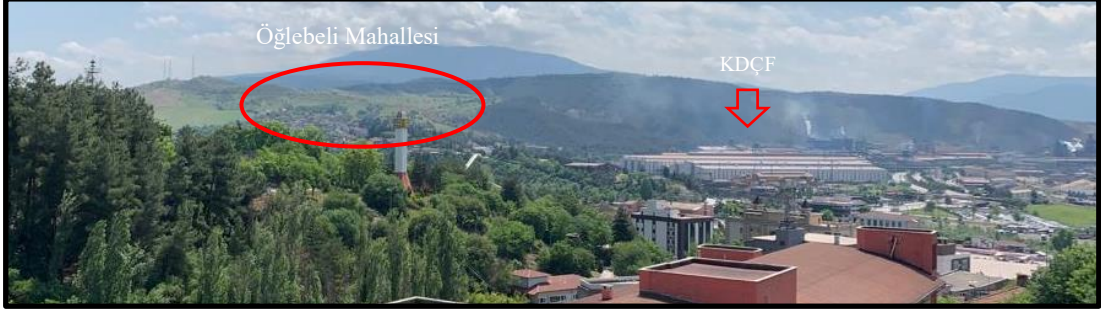
Karabük, bulunduğu coğrafya ile dağlarla çevrilidir. Orman, tarım, turizm ve ülke sanayileşmesi için önemli bir adımın adıdır. Küçük bir mahallenin küçük bir köyünden sanayi şehri olmasına kadar ki süreçte tarım ve sanayi arasında iş bölümü kayması ve toplumsal farklılaşma yaşanmıştır denilebilir.

Şekil 3.3. Karabük Öğlebeli Mahallesi ve KDCF konumu [1].

Konumu Şekil 3.3’de gösterilen Öğlebeli Mahallesi’nin konumu kimliğine işlemiştir. Doğaya ve bölgeye meydan yum sağlayarak gelişen ve biçimlenen çalışma alanımız, su ögesi sayesinde ile başlayan ve gelişen bir serüvene sahiptir.

Suya yakınlık ile başlayan varoluş sürecinde gelişmesi ve büyümesi zamanla sanayiye yakınlık ile bağlantılı olmuştur. Böylece konumu daha çok insana hitap etmesini sağlamıştır.

Şekil 3.4. Karabük Öğlebeli Mahallesi ve KDÇF konumunun gösterimi [53].

Şekil 3.5. Karabük Öğlebeli Mahallesi yerleşimi.

Öğlebeli mahallesinin Şekil 3.4 ve şekil 3.5’de görüldüğü üzere KDÇF’ye ve kent merkezine yakın olmasına rağmen sınırları kent merkezinden eğim ile ayrılarak yüksek bir alanda bulunmaktadır.

Karabük topografik olarak eğimli yer şekillerine ve yerleşim alanlarının kapladığı farklı yüksekliklere sahip tepelere bir yörede bulunmaktadır. Araç çayı yanında bulunan mahalle, yüksek ve çok eğimli bir araziye sahiptir(Şekil 3.6). Eğimin en yüksek olduğu alanda mahalle yapılaşması oluşmuştur. Mahallesin alt ve üst kotlarındaki düz alanlar tarım için kullanılmaktadır.

Şekil 3.6. Öğlebeli Mahallesi izohips eğrileri gösterimi [2,54].

Öğlebeli Mahallesi şehir merkezinde konum olarak kritik bir alana sahiptir. Karabük kent merkezi, Karabük Üniversitesi ve Safranbolu arasında kalmaktadır. Sınırları içinde DSİ binası bulunmaktadır. Hemen yanında KDÇF, Öğlebeli Sanayi Sitesi, tarla ve seralar bulunmaktadır. Hem tarım hem de sanayi ile oluşumu gerçekleştirmiştir. Mahalle sürekliliğini bu iki önemli etkene bağlıdır.

Öğlebeli Mahallesi her ne kadar merkezde bulunan ve mesafe olarak çevresindeki mahallelere yakındır. Bununla birlikte mahallenin yerleşim birimlerine doğrudan ulaşım bulunmamaktadır.

(a) [1].

(a) [34].

(b)

(c)

Şekil 3.7. Öğlebeli Mahallesine ulaşım aksları ve yoğunlukları [24].

Mahalleye ana ulaşım şehrin girişinde bulunan Timurlenk Caddesinden sağlanır Şekil 3.7 (a). Bu yol boyunca konut yapılaması bulunmamaktadır. DSİ binası mevcuttur. Diğer araç yolları ise Sanayi Sitesi, Üniversite Caddesi ve Sanayi Caddesi üzerinden Şekil 3.7 (c)'de görüldüğü üzere sağlanmaktadır.

Yayalar ise 2013 yılında Karabük Belediyesi tarafından hizmete açılan; Ergenekon Mahallesi Öğlebeli arası yay üst geçit köprüsünü ve yatay asansörü Şekil 3.7 (c) yoğun kullanmaktadır. Mahalledeki halk otobüsü yetersizliği, yaya geçidinin ve yatay asansörün önemini arttırmıştır.

‘Şehrin içindeki şehri görebilmek ve şehre aşinalık’ [16] ifadelerini Öğlebeli Mahallesi için kullanmak yanlış olmamaktadır. Sakinleri haricinde fark edilmeyen sakin bir mahalledir. Şehrin hemen hemen her yerinden görülmesine, oradaki ‘en başından beri’ var olması rağmen dikkat çekici bir yerleşim alanı değildir. Bu özelliği ile Öğlebeli Mahallesinin hem şehrin ortasında hem de dışında bulunmaktadır. Şehre gelen, fabrikaya işine giden, ilçeler arasında yolculuk yapan her bir bireye silüet sunmaktadır. Yapıları ile mahalle izlerini sürdürdüğümüzde kent hafızası adına büyük anlamlar ifade edebilmektedir.

3.1.2. Arazi Kullanımı Ve Mahalle Yerleşim Analizi

Mahalle dışarıdan tek bir parçadır. Yüksek bir bölgede olup, komşu mahalle olmaması onu kendi içinde çözünen, kendinin devamlılığını sağlayan, tüm gelişme ve aşamalarını yine kendine borçlu olan bir mekanizmaya sahiptir. Öğlebeli Mahallesinin oluşumu doğal, organik bir sürece dayanmaktadır. Göç edilmesi ve nüfusun artması ile aşama aşama büyümüştür. Sakinlerinin çeşitli memleketlerden olması, kullanıcı profilinin zamanla değişmesine rağmen mahalle doğa ile çatışmamasının karşılığını karakteristik bir yapıya sahip olması olarak almaktadır. Böylelikle topoğrafyaya uyumlu bir şekilde yerleşim sağlanmıştır. Oluşumundaki aşamalar katmanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

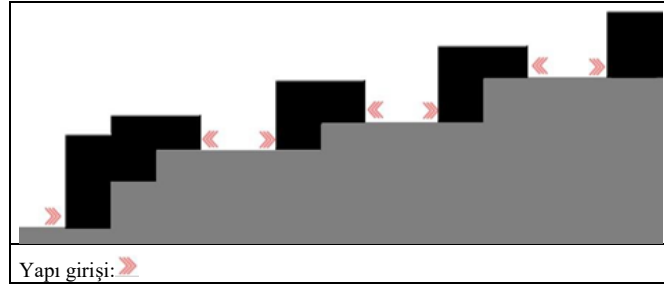

(a)

(b)

Şekil 3.8. Öğlebeli Mahallesi sokak dokusu.

Yoğun ve sık yapılaşmaya sahiptir. Konutların büyük çoğunluğu manzaraya hâkimdir. Öğlebeli mahallesindeki yapılaşma Karabük'ün genelinde görebileceğimiz eğimli araziye yerleşimin en iyi örneklerinden birine sahiptir. Uzun zamandır pozitif göç olmaması ve komşu mahallenin bulunmaması ile ani müdahalelere maruz kalmamıştır. Yapılaşmasının ve sokak oluşumu mekanizmasının korunmuştur.

Şekil 3.9. Öğlebeli Mahallesi arazisi üzerine yerleşimin sembolik gösterimi.

(a)

(b)

(c)

Şekil 3.10. Öğlebeli Mahallesi eğimli araziye uyum sağlamış konut örnekleri

Mahalle yerleşimi ve arazinin uyumu (Şekil 3.9), yapıların ve sokakların geçirgen özellikte olmasının temelidir. Yoğun bir dokuya sahip mahallede, konutun bir üstündeki ve bir altındaki sokak ile güçlü bir ilişkisi olabilmektedir. Konutun kullanıcısı aynı zamanda iki sokakta da etkindir. Şekil 3.10'daki konut örneklerinde, kullanıcının farklı kotlarda iki mekâna olan hâkimiyeti görülmektedir.

Şekil 3.11. Öğlebeli Mahallesi sokaklarının gösterimi [2].

Sokakların oluşumu, mahallenin büyüme sırasında izlediği yön, kıvrımlı yollar vardır. Evler, sokaklar ve tarlalar arasında bulunan patika yollar yoğunludur. Çıkamaz sokaklar ve konutun çevresine zamanla eklenmiş olan eşitli işlevler için yapılmış yapılar arasındaki bağlantılar bulunmaktadır. Bu yönleri ile Öğlebeli Mahallesi yerleşimi, geleneksel mahallelerin ortak özelliklerindedir. Yerleşimi ağ örgüsüne benzemektedir. Bu durum modern yerleşimlerin aksine taşıtların hareketlerini sınırlandırmıştır. Bununla birlikte mahalle kullanıcısı ve araziye tanıyan bir yaya için sokaklar geçirgen özelliktedir, ulaşım her yönden sağlanabilmektedir.

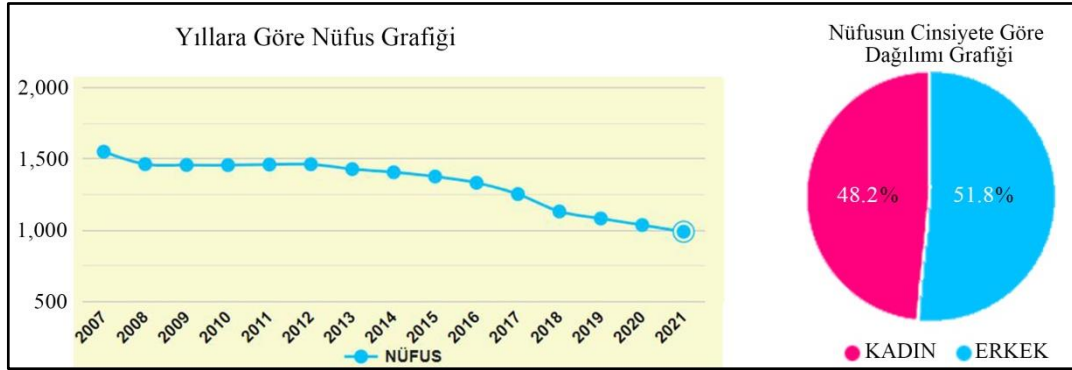
3.1.3. Demografik Yapı

Öğlebeli Mahallesi çevre köyler, çok çeşitli yörelerden ikamet eden barındırmaktadır. Mahalle günümüzde, çağdaş ihtiyaçlara ve isteklere karşılık veremediği ve değişen mekân algısı nedeni ile nüfusunda azalma yaşamaktadır. Kentsel ihtiyaçlar ile isteksizce yüzleşmek zorunda kalmıştır. Her şeye rağmen yakın zamana kadar varlığı süreklilik göstermiştir.

Karabük'teki işçi nüfusu 1940 yılında 2616 iken 1960 yılında 6881'e çıkmıştır 1960 yılında Karabük'te kaza merkezine bağlı olan 34 köyden biri olan Öğlebeli 1038 nüfusludur [15]. Artan işçi nüfusu ve işçiler ile birlikte yöreye göç eden aileleri bölgenin nüfusunun hızlı bir şekilde değişmesine neden olmuştur.

Doğal bir süreçle değil de göç gibi bir etkenle yaşanan nüfus artışları özellikle küçük yerleşim birimlerinde önemli etkilere sahiptir. Zengin çeşitliliğe sahip demografik yapı insan ilişkileri ve yaşam biçimine de yansımıştır. Sakinlerinden her birinin kendini 'buralı' diye tanıttığı bir mahalle konumuna gelebilmiştir.

Zamanla hayat şartları ve ihtiyaçlar, değişen günlük yaşamın işleyişi ve edinilebilen alternatifler ile bir süre sonra Öğlebeli Mahallesi tersine göçü yaşadığı görülmektedir. Sanayileşmenin etkisi ile hızlı bir şekilde artan nüfus 2000'li yıllara geldiğinde azalan seyir göstermeye başlamıştır.

Şekil 3.12. Öğlebeli Mahallesi yıllara ve cinsiyete göre dağılım grafikleri [38].

2020 Yılında 1037 olan mahalle nüfusu 2021 yılında 990 olduğu görülmektedir. Bu nüfusun 477'si kadın, 513'ü erkek nüfustur (Şekil 3.12). 2011 yılından günümüze göre mahallede azalan bir nüfus grafiği oluşmuştur.

TÜİK verilerine göre nüfusun %24'ü yaşlı, %48'i orta yaşlı, % 28'i genç nüfus oranına sahiptir [48]. Her geçen yıl genç nüfusunun azalması ve nüfus oranının orta yaş civarında toplanması; mahallede lisenin olmaması, iş imkânının, ulaşım imkânlarının sınırlı kalması ve yapılaşma bakımından bakımsız bir görünüme sahip olması ile yakın ilişkilidir.

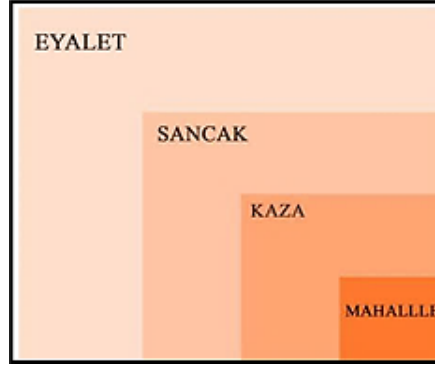
3.1.4 Geleneksel Mahallelerin Doku Özellikleri ve Öğeleri

Konumu, yerleşimi ve nüfusu ile ilgili araştırmaları paylaştığımız Öğlebeli Mahallesi, yerleşim özellikleri ve bulundurduğu öğeler bakımında geleneksel mahalle özelliklerini barındırmaktadır. Karabük'e bağlı bir mahalle olmadan önce Safranbolu'nun bir köyüdür. Gördüğü değişimler ve maruz kaldığı dönüşümlere rağmen geleneksel mahalle dokusunu kaybetmeden günümüze gelmiştir.

Mahalle analizleri, altlık oluşturmak adına geleneksel mahallelerin dokusu, öğeleri ve özelliklerini incelemek, çalışma için önemli bulunmaktadır. Öğlebeli Mahallesi analizlerinin arka planını oluşturmak adına bu bölümde geleneksel mahalleler hakkında yapılan araştırmalar yapılmıştır. Geleneksel mahalle özellikleri fiziksel ve sosyal özellikleri olarak sınıflandırılmıştır.

3.1.4.1. Geleneksel Mahallelerin Fiziksel Özellikleri

Şehirlerde, Osmanlı'yı batıdan farklı kılan özellik; yaşamın ve inancın doğal bir sonucu olarak oluşmasıdır. Tabiat Batı'da kendisinden korkulan bir güç iken Osmanlı şehrinde mahallenin içine aldığı bir parçadır [16,55]. Bu açıdan geleneksel mahalleler sadece bir yaşam alanı ve bir birim değil; doğa ve hayat gibi büyük bir bütünün temsilcisidir.

Şekil 3.13. Osmanlı'da yerleşim idari birimlerinin gösterimi [2,49].

Kendi içinde Şekil 1.3'de görüldüğü üzere sistematik bir düzene sahip olan mahalle kavramı, Tanzimat Dönemi ile bazı değişikliklere uğramıştır. Ondan önce cemaat olgusunun önde olduğu mahallede yönetim kadı ve imam ile sağlanmaktadır. Reformlar ile mahalle sorumlu kişisi muhtar olmuştur [55]. Düzenlemeler öncesinde imam sadece bir din adama değil aynı zamanda her türlü sosyal meselenin danışılabilirdiği, asayiş ve ihtiyaçları karşılamayı sağlayan bir yönetici konumundadır. Resmi olarak değişen durumlara karşı, mahalleli için değeri devam etmiştir.

Mahalle, organize bir topluluk oluşturmanın ve kentleşmenin temeli ve başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. Oluşturduğu alan olarak boyutu ve içinde ikamet eden kişi sayısını farklılık göstermektedir. Aynı farklılıktan içinde bulundurduğu öğeler, yapı nitelikleri ve yaşayış biçimleri için de söylenebilmektedir. Nur Altınyıldız Artun 'Muhafaza Mimarlık' kitabında Osmanlı şehirlerinin karakterini belirleyen şeyin; kalıcılık ve geçicilik arasındaki bağlantılı tezatlık olduğunu söylemektedir [16]. Her an dönüşmeye, gelişmeye ve genişlemeye hazır ama bir o kadar da yüzyıllardır aynı ve sağlam olması Osmanlı'da yerleşim birimlerinin özelliklerinden biridir. Alternatiflere ve çeşitliliğe açıktır. Aynı zamanda da belli bir disiplin ve kurallar çerçevesinde bulunmaktadır.

Geleneksel Osmanlı mahallelerindeki unsurların, çeşitliliğin, dengenin ve zenginliğin günlük yaşamdan, törenlere, yapılaşmadan, kimlik oluşumuna kadar, mozaik gibi bir oluşumu simgelemektedir. Mahallede var olan yaşam mahalleyi var etmektedir. Her

şehrin, her birimin; kendine has insanının kültürü, gelir durumu, coğrafyası, iklimi, mesleki dağılımı, topoğrafyası olması İslam kentlerinde tek tip oluşumu engellemiştir [11,56].

Mahalleyi oluşturan öğeler barındırdığı değerler kadar zengindir. Mahalle bir alan bir sınır ifade ediyor olsa da Çizelge 3.1’de görüldüğü üzere bir Osmanlı Mahallesi’ni yapısal, mekânsal ve sosyal öğeler oluşturmaktadır.

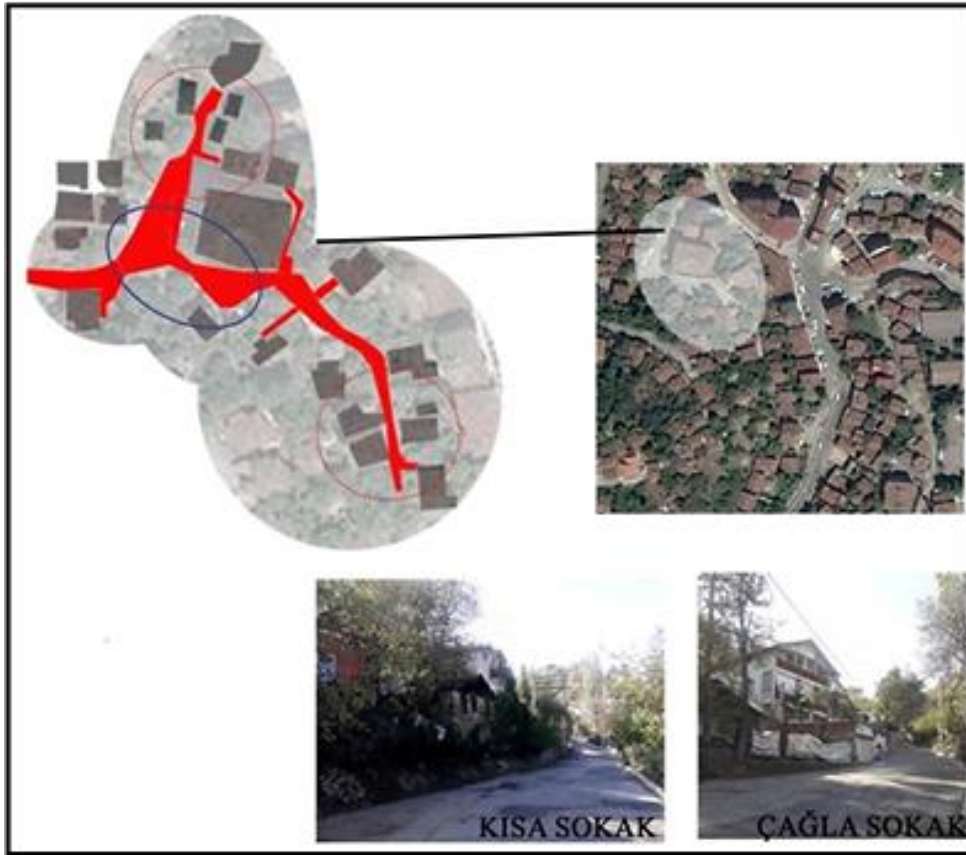
Çizelge 3.1 Geleneksel mahalle öğelerinin kategorize edilmesi [2,49,56,57,58].

SOSYAL ÖĞELER	YAPISAL ÖĞELER	MEKANSAL ÖĞELER
● Aile/ Soy	● Konutlar	● Sınırlar
● Din / Meshep	● Cami / Mescid /Türbe Dini Yapılar	● Sokaklar / Çıkamaz Sokaklar
● Irk / Köken	● Çeşme	● Avlular / Meydanlar
● Meslekler	● Okul / Mektep	● Harman /Mesire alanları
● Sorumluluklar / Görevler	● Dükkanlar /Fırın	● Patikalar
● Adetler / Gelenekler	● Kahvehane	● Tarlalar / Bahçeler
● Asayiş / Güvenlik	● Samanlıklar	● Pazar Alanı
● Oto-kontrol	● Çamaşırılık / Değirmen	● Mezarlıklar
● Aidiyet / Kimlik	● Han	
	● Hamam	
	● Aşevi / Şifahane	
	● Mezarlar	

Gayri Müslimler ile Müslümanları, etnik kökenleri farklı toplulukların birlikte yaşaması mahallelerdeki çeşitlilik kaynaklarından olduğu görülmektedir. Böylece yan yana iki mahallenin birbirinden farklı olabilmektedir. Büyük sınırlara sahip bir imparatorluğu yüzyıllarca, içindeki toplulukların kendini güvende hissederek yaşamasını sağlayan bu kolektif birimler, bulunduğu coğrafya, içinde yaşayanların kültürleri ile mekânsal ve yapılaşma olarak farklılık göstermektedir. Öğelerin yapısal

ve işlevsel olarak, yerleşim mantığı, işleyiş mekanizması benzerdir. Çeşitlilik içindeki genel mantık ‘Osmanlı Mahallesi’ gibi bir model oluşumunu sağlamıştır.

Geleneksel Osmanlı mahallelerini oluşturan, özgün yapan öğeleri; mahalle sakinleri, insanların birbiri ile etkileşimlerinden ortaya çıkan sosyal ağ, yapılar ve bunların çeşitli şekillerde bir araya gelmesidir. Sosyal ağ, tüm yapıları ve mekânları yaşam ile birbirine yapıştıran bir tutkal görevi görmektedir.

Şekil 3.14. Karabük Kayabaşı mahallesi analizi, iki çıkmaz sokak ve birleşiminde oluşturdukları meydan örneği [2].

Yolun genişlediği alanlar, birçok/birkaç yolun birleştiği kavşaklar küçük/büyük meydanlaşmalara (Şekil 3.13) neden olabilir. Buralarda cami, ibadethane, okul, çeşme, kahvehane, dükkân gibi hareketliliğe neden olan veya bu durumdan yararlanabilecek öğeler bulunabilmektedir. ‘Meydan’ ögesinin kültürel değeri içinde

gerçekleşen olayların çeşitliliği bakımından tam bir gelenek görenek mekânı, bir sosyal alan oluşundandır.

3.1.4.2. Geleneksel Mahallelerde Kültürel Ve Sosyal Değerler

Osmanlı'da bir cemaatin aileleriyle birlikte yaşamlarını sürdürdükleri bir şehir birimi olarak tanımlanan mahalle, içinde yaşayanlar için bir kimlik bilgisi olma özelliği taşımaktadır. Çeşitli meslek gurupları, farklı dine mensup kişiler, farklı etnik kökenler, farklı yerlerden göç etmiş aileler gibi hammadde çeşitlilik olan mahalle, bir araya gelip yaşam kavramı ile yoğurulduğunda homojen bir oluşumu meydana gelmiştir.

Mahallelerin kendi kendine yeten, çok işlevli organizasyon alanları olduğu görülmektedir. Osmanlı'da mahalle oluşum süreci toplumsal, siyasal, teknik ve sanatsal güçlerin bir bileşimi olarak ortaya çıkmaktadır. Sokağın kendine özgü niteliklerini tanımlamada yer alır. Toplumsal ilişkilerin, değer yargılarının, kültürel parametrelerin kentsel biçimdeki mekânsal temsili sokaklardır. Sokak oluşumunda ve kullanımında kendini var etmektedir. Bu nedenle, sokaklar her toplumun kendine ilişkin bir değerleri anlatma, gereksinimini karşılayan kültürel sürece yönelik yaşantının ve dönemin izlerini barındırmaktadır.

Geleneksel bir mahallenin en önemli özelliklerinden biri, içindeki etnik ve kabilesel çeşitlilik ne kadar fazla olursa olsun, bir bütünlüğün sağlanabilmesi, kendi kendini idare edebilmesi ve oto-kontrol mekanizmasına sahip olmasıdır. Mahalle kavramının gücü kendinden gelmektedir.

Osmanlı mahallesinde halk birbirini yakinen tanımaktadır ve birbirine karşı daima taze olan bir ilgiye sahiptir. Birbirine güvenir ve kefil olmaktadır [58]. Bazı mahallelerde bir birine komşu olan aileler genellikle akraba olduğu görülmektedir. Mahalle sakinleri mahallelerine gelip gidenleri denetlemeye çalışmaktadır. Oto-kontrol mekanizmasının tam verimle çalıştığı görülmektedir. Mahalleden olmayan kişiler kısa sürede fark edilir, orada bulunma nedenleri öğrenilmek istenmektedir.

Mahremiyetin korunması, ihtiyaç sahiplerinin gözetilmesi, birbirinden sorumlu olma hali ve planlama stratejileri mahalleyi dışardan başka hiçbir müdahale olmadan kendi kendini koruyan güvenli bir yaşam alanı olmasını sağlamaktaydı.

Sokakların sahip olduğu yaşantı ve dönemin izlerinin çözümlenmesi mahallenin kamusal mekânlar ile ilişkilerin anlamların keşfedilmesinde yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda mahalle-sokak ilişkisi toplumun yer ile kurduğu ilişkilerin kavranmasını sağlamaktadır. Mahalledeki mekânsal-kültürel değerlerin tanımlanmasına yardımcı olmaktadır.

Evin içi gibi yaşayanları ile özdeşleşen pek çok çıkmaz sokak bulunmaktadır ve bunların çoğundan herkes geçememektedir [59]. Çıkmaz sokaklar, izbe tekinsiz mekân olarak bir algıya sahip olsa da; korumacılığın, samimiyetin ve sahiplenmenin uzantısı olduğu bir kültür alanlarıdır. Modernizm ve teknolojikleşme ile hayatımızın daima kolaylaştırılmıştır. Araçların ulaşamayacağı her yolun birbirine çıkması gerektiğine inandırılmış toplumlar olarak ulaşılmayan köşelerin güvensiz görünmektedir. Hâlbuki durum Osmanlı mahallelerinde tam tersi olmaktadır. Çıkmaz sokaklar o sokağa kapısı açılan her bir evin, bir aile gibi yaşadığı; güvenlik, temizlik, dayanışma, sosyalleşme alanı olan mekânlardır. Çıkmaz sokaklar; bir yabancı için bir bitiş iken, sokak sakini için yaşamın başladığı sınırlardır. Aynı durum meydanlar için de geçerlidir. Dar, kıvrımlı, çıkmaz sokakların aksine; geniş toplanma alanlarıdır. Çocuklar oyunlarını burada oynar, düğün- sünnet-asker eğlence törenleri burada yapılır, önemli bir hadise cereyan ederken ilk buraya uğranılır.

Toplanma alanları genellikle ibadethane avlusu gibi cemaatin her vakit bir araya gelebildiği yerlerdir. Bunun ile birlikte birkaç yolun birleştiği, köyün/mahallenin camisinin yanı gibi alanlarda oluşan geniş alanlar, gün içerisinde daima hareketli ve gözetimli olması ve birçok kişinin yolu bir şekilde düşebilecek bir bağlanma noktası olarak görülmektedir.

Çeşitli yörelerden, ırklardan, mezheplerden insanların bir arada yaşayabildiği Osmanlı mahallelerinde sakinler, birbirinin adet ve geleneklerine saygılı, mümkün olduğunca olaylarına katılımcı olmaktadır. Kişiler hüzünlü, dertli, dini, kutsal, neşeli günlerde birbirine karşı dikkatli ve hassas davranmaktadır. Birbirine karşı, içindeki buldukları yardımlaşma, sorunların halledilmesi ve güzel duyguların paylaşarak artmasını sağlamaktadır.

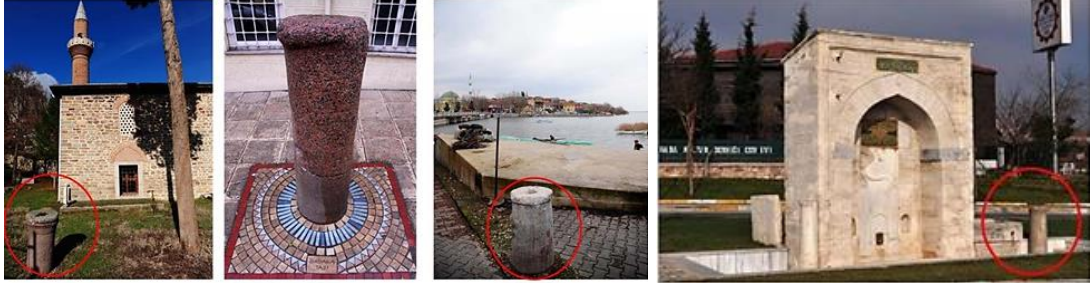
Yerleşim birimleri ile birlikte içindeki sosyal olgu ile birbirine bağlanan insanlar arasında doğan bağlayıcı etmenler bulunmaktadır. ‘Zimem defteri’ (Şekil 1.6) esnafların borçlunun borcunu kayıt ettiği defterlerdir. Belli zamanlarda ki özellikle sevapların katlandığı inancına sahip Ramazan aylarında varlıklı bir hayır sever tarafından ödenerek alanın verenin birbirini tanımadığı ya da görmediği bir yardımlaşma örneği olarak bulunmaktaydı. Günümüzde hal bu geleneğin devam ettiği mahalleler bölgeler bulunmaktadır [60].

Şekil 3.15. Zimem defteri örneği [61].

‘Sadaka taşı’(Şekil 3.15) denilen uygulamada ise Osmanlı mahallesinde/köyünde bulunan yerleşim alanının belli yerlerinde bulunan üstünde çukuru olan yüksekçe bir taş vasıtası ile gerçekleşen bir uygulamadır. Varlıklı ve durumu elveren kişiler buralar paraları sadaka olarak bırakmaktadır. Tek sütunluk bir yapıdır. İhtiyacı olan kişiler ise ihtiyacı kadar olanı alır fazlasını bir başkası için almamaktadır [60]. Bu olay örgüsü genellikle karanlıkta kimsenin kimseyi görmediği zamanlarda gerçekleşmektedir. Veren el ile alan elin birbirini görmediği kimsenin vermekle övünmedi alanınsa utanmadığı bir işleyiş söz konusuydu. Genellikle çeşme yanı, cami yanı, mezarlık girişleri, türbe yakını ya da mahallenin yol birleşimi gibi

yerlerde bulunmaktadır. Silindirik veya kare, işlemeli veya işlemez, genellikle de beyaz taşın oyulması olduğu görülmektedir. Hem yapısal hem de sosyal değeri olan önemli bir öğedir.

(a)

(b)

(c)

(d)

Şekil 3.16. Sadaka taş örnekleri [61].

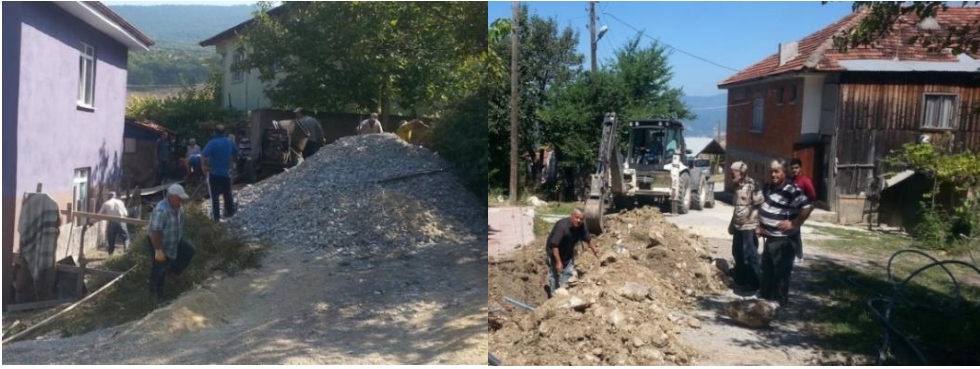
Günümüzde ise yapılan en küçük yardımı bırakın, kötü davranmamanın meziyet sayılmakta; küçük incelikler birçok kişiye duyması için yayınlanmaktadır. Hâlbuki bir yerleşim yerini yaşam alanına, yuvaya ve memlekete dönüştüren şeyin inceliklerde saklı bulunduğu apaçık görülmektedir. Yaşayanların bir yere daha iyisini inşa etme ve orayı kendisiyle birlikte yaşatma düşüncesi, bulunduğu yeri benimsemesi ile mümkün bulunmaktadır.

‘İmece Usulü’ denilen bir diğer yardımlaşma örneği ise, yerleşim birimlerindeki komşuların birbirinin işlerini sırayla hep beraber yapmaları veya bir özel gün, bir tamirat, köy/mahalle için yapılması gereken bir meselenin toplu bir şekilde çözülmesi durumudur. Düğün, cenaze, nevruz kutlamaları, panayır zamanları, bayramlar, iftar, sünnet töreni, asker uğurlama gibi özel gün ve zamanlarda bir araya gelen sakinler birkaç kişi için ağır yük olan işlerin sosyal bir etkinliğe dönüştürerek değerlendirilmesini sağlamaktadır. İmece için gerekli kararlar muhtarlar tarafından alınıp toplanması gereken bir miktar varsa muhtar tarafından toplanmaktadır. Herkesin ekmeğinde ve emeğinde herkesin payı olması yalnızlık ve dışlanma hissini olmamasını, minnet duygusunun artmasını sağlamaktadır.

(a)

(b)

(c)

(d)

Şekil 3.17. Karabük Kadıköyü merkez mahallesinde imece yöntemi ile mahalle bakımı yapılması örnekleri [62].

Şekil 3.17’de örnekleri verildiği gibi imece usulü devam eden mahallelerde, cami/ okul yapılması, yolların düzeltilmesi, suyuollarının temizlenmesi birlikte yapılmaktadır. Gerekli tamir işlemleri, köy fırını, harman, köy merası, mezarlık gibi ortak alanların temizlenmesi, gerekli kişilere yardım toplanması, düğün yerlerinin kurulması gibi toplu meseleler içinde bir araya gelinmektedir.

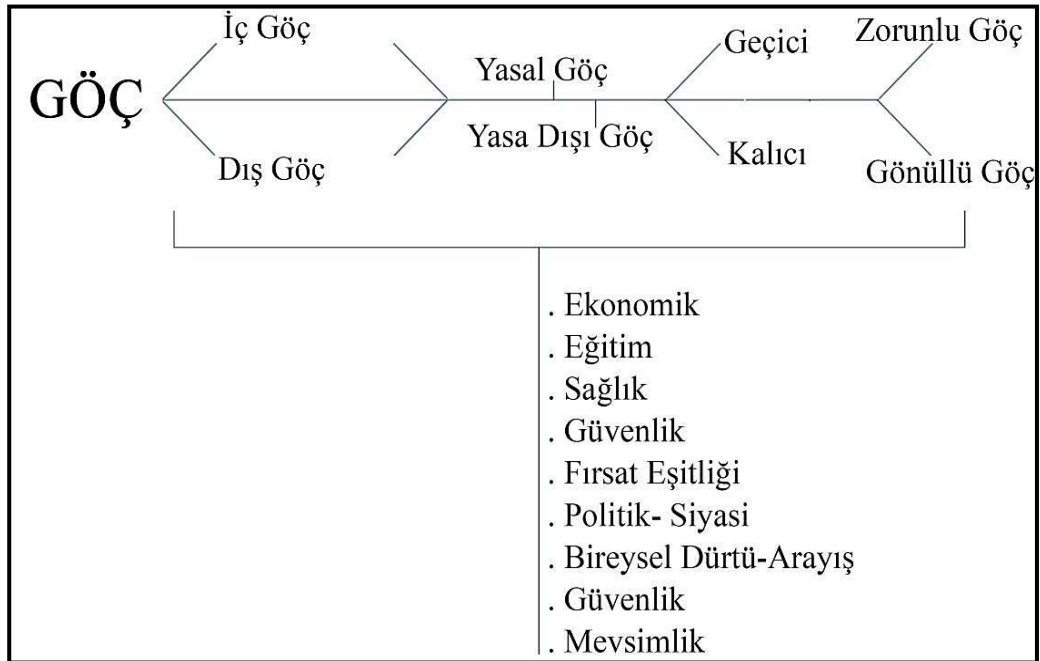
Osmanlı Mahallesi; mekânları, alanları ve yaşayanları kendi kendine yetebilen ve tüm sorunlarına çözüm bulup halleden bir çekirdek örneğidir. Yüzyıllarca hâkimiyet sürdüren ve huzur ortamı sağlanan bir imparatorluğun şifresi mahallelerde gizlidir. ‘İnsanı yaşat ki devlet yaşasın’ bakışına hâkimdir.

3.1.4.3.Göçlerin Geleneksel Mahalle Üzerindeki Etkileri

Göç etmek; varlıkların var olmaya başladıkları yeri değiştirmesi ile başlayan bir süreçtir. Mecburi bir arayıştır. Göç bir hareketin başlayıp bitmesiyle bitmemektedir. Sadece hareket halinde olanı değil bırakılan ve varılan yerleri etkileyen bir süreçtir. Göç olgusuyla yer değiştiren kişilerle adeta sınırlar kalkmakta ve akışkan yaşam, insan ve zaman bu özelliğini mimariye de bulaştırmaktadır.

Adapte olma, kabul görme, benimsenme ve benimseme çabası bu süreç içinde daha üretken olmayı sağlamaktadır. Bellekte bulunan bilgi ve imkân ortaya için ürünleri etkilemektedir. Bunun sayesinde bu ürünler ve oluşumlar analiz edilerek dönemin o bölge hakkındaki imkânları ve ortamı hakkında bize bilgiler vermektedir. Bu derece yoğunlukta bir mevzu yaşama ve akışa yaptığı derin etkiler nedeni ile onunla ilgilenmeyen bilim dalı bulunmamaktadır. ‘Yeni veya daha iyi bir hayat’ gibi göçe yüklenen büyük anlam, sadece göç eden bireyi ve yakınlarını değil, toplumun geçmişi ve geleceği arasındaki bağlantıyı ve mekânlar ve insanlar arasında bilgi aktarımını da sağlamaktadır. Göçün çeşidi, amacı, süresi, yöresi tüm bu bilgi aktarımında kaynak görevi görmektedir.

Çizelge 3.2. Göç çeşitleri ve nedenleri tablosu grafik tasarım [2,63,64,65].

Göç ile ilgili taranan çalışmalarından edinilen bilgiler ışığından hazırlanan Çizelge 3.2 ile özetlenmeye çalışılan çeşitleri ile birlikte ekonomik, sağlık, sosyolojik, siyasi, güvenlik, psikolojik gibi birçok nedenden kaynaklandığı görülmektedir. Nedeni ne olursa olsun şimdikinden daha iyi bir hayat bulma umudu taşıyan göç, dinamik bir olgudur. İnsanlar ile birlikte iş gücünden, bilgi birikimi taşınmasına, kültür aktarımından konuşma diline kadar meydana gelen yeni etkileşimler sağlanır. A. Yılmaz'ın dediği gibi buluşlar, icatlar gibi hastalıklar ve zorluklar da göç ile taşınmıştır. Hatta tekerliğin icadı, yazının bulunması gibi insanlık namına her şey göçler ile dünyaya dağılmıştır [63]. Yerlerin değişmeyen sınırları, zihinlerde geçirgen hale gelmektedir. Bırakılan yer unutulmadığı gibi gidilen yer de daha öncesinden vardır ve göç eden kişi bu iki zaman ve mekân arasındaki köprü vazifesini görmektedir. Iain Chambers Göç, Kültür, Kimlik kitabında göç etmeyi yürürken yere hafif basmayı öğrenmeye benzetmektedir. 'Göçerlik'i de *'Sürekli değişime maruz kalan dilde, tarihlerde ve kimliklerde ikamet etmeyi gerektirir.'* diyerek ifade etmektedir [22].

Kırsal göç ve sanayi göçü için özellikle 1927-1932 döneminde yaşanan gelişmeler Türkiye için önemli bir dönüm noktası olduğu görülmektedir. Çünkü alınan kararlar ve yönlendirmeler ile bir zaman, mekân ve kültür akışı yaşanmıştır. 1927 yılındaki sayımına verilerine göre toplam 13.648.888 nüfusun %83,7'si kırsal yerleşmelerde iken %16,3'ü ise kentlerde yaşamaktadır O dönemde köylü ve işçi gibi katmanlar çok belirgin olduğu görülmektedir. 15 yıl geçerliliği bulunan Teşvik-i Sanayi Yasası 1927 yılında çıkarılarak, 15 yıl geçerliliği sağlanmıştır. Böylece endüstrileşmenin önünün açılması hedeflenmiştir. Bu dönemde endüstriye verilen önlemlerin artması, özendirici faaliyetler ve açılan fabrikalar ile birlikte ani, hızlı bir gelişme ve değişme dönemi yaşanmaktadır. Bu hızlı değişim durumuyla kırsaldan kentlere veya endüstri adımı atılmış bölgelere yapılan bir nüfus akışı net bir şekilde görülmektedir. İşçi sayılarındaki artış gibi nedenlerle nüfusun sosyal yapısında değişiklikler meydana gelmektedir. Nüfus hareketleri için toplumsal değişimin en önemli sebeplerinden biri göçtür denilmektedir [66]. Haliyle her türlü açıdan büyük çarpışma ve çakışmayı içeren 'göç' durumu yaşama alanlarında da değişim ve gelişime neden olmaktadır. Gelip dâhil olan hayatlar eksik parçaların tamamlanmasını andıran bir uyum

gösterebilir iken bazı parçaların da bozulmasına veya kaybolmasına neden olduğu görülmektedir.

Kişinin kendini bulunduğu yere ait hissetmesi ve alışabilmesi oldukça önemlidir. Aidiyet duygusuna sahip kişiler ancak buldukları yerleri mekânlaştırabilir. Geleneksel mahallelerde de statü ve derece farkının olmaması gelen kişilerin kendini buldukları yere ait hissettirmesi, o toplumun bir parçası olan kişinin mahalle ve sakinleri ile birlikte karşılıklı, faydalı bir etkileşim yaşadığı görülmektedir. Kendini güvende hisseden kişi, kendisini tüm deneyimleri ile paylaşmaktadır. Dâhil olduğu yere kendini dâhil etmektedir. Böylece mahalle sadece boyut olarak büyümekle kalmayıp aynı zamanda gelişim de sağlayabilmektedir. Ancak yaşadığı kenti sahiplenen ve kente kendini ait hisseden kişi, şehrin durumu ve geleceği için bir şeyler yapmaya istekli olabilmektedir [67]. Göç alan mahallelerde değişimler ve dönüşümler görülmektedir. Çünkü her birey gelip kendine bir yer edindiği bir mahalleye var olan bilgisini, becerisini, kültürünü de getirmektedir.

Göç, hayatın her alanına nüfuz ettiği için felsefe, siyaset, mimari, şehircilik, sosyoloji, psikoloji, tarih, edebiyat gibi birçok alan tarafından incelenmektedir. Tazeliğini ve güncelliğini koruyan göç için 'bir araya gelişler' sonucunda, olumlu ve olumsuz birçok durumdan bahsedilmektedir. Çünkü yaşanan yerde ve yaşamlarda ayrışmalara neden olmaktadır.

Şekil 3.18. Karabük, Öğlebeli Mahallesi mezarlığında bulunan bir mezar taşı.

Öğlebeli Mahallesinde bulunan Şekil 1.8’da gösterilen bir mezar taşı örneğinde görüldüğü gibi merhumenin tanınması için adı soyadından önce nereli oldukları, eşi ve eşinin işi bilgi olarak yazılması gerek görülmüştür. Çevre şehirlerden çok göç almış olan bu mahalle mezarlığında birçok örnek görülmektedir. Mahallelerde kişi, toplum, soyut ve somut değerler, coğrafya ve zaman her biri birer üreticidir. Mahalle sakinleri üreticisi oldukları yerin kullanıcıları olarak bulunmaktadır. Uyumludur ve bir şekilde adapte olunmuştur. Göç eden kişiler hem 'oralı' hem de 'buralı'dır. Aynı anda içeriden ve dışarıdandır; belleğin ve tarihlerin çakıştığı noktada bulunmaktadır [63].

Şekil 3.19. Karabük, Öğlebeli Mahallesiinde küçük bir çocuk iken babası ile göç eden ve evi kendi imkânları ile yaptığını ifade eden mahalle sakini.

Nüfus hareketleri, sosyal yaşamdan fiziksel koşullara kadar kapsamlı bir etkileşim nedenidir. İnsan bulunduğu yeri değiştirirken kendi de değişir, gittiği yeri inşa ederken aslında kendini de inşa etmektedir (Şekil.10). Göçmenlerin belleklerinde var olan yaşama dair ne çeşit bilgi varsa onu taşımaları ve uygulamaları ile değişimler ve çeşitlilikler oluşmaktadır.

Özellikle 20 yüzyılın başlarındaki artan nüfus hareketleri ile görebildiğimiz bu geçiş ve hızlı süreç mekânlara da yansıdığı görülmektedir. Değişimlerin hızlı yaşanması, adapte olma durumunun zorlaşmasına neden olmaktadır. Kültürün devamlılığı için yaşama, mahalle ve konut kültürünün de devamlılığı oldukça önem arz etmektedir. Konutlar, sokaklar mahalleler, mahalleler içindeki diğer yapısal ve sosyal öğeler kültür sürekliliği için kritik derecede değerlidir. Bununla birlikte göç olgusu insanlarla yaşadıkları yerleri, mahalleleri de, hayat içinde var olan tüm organizasyonu etkilemektedir.

Göç alan yerlerde, altyapı, konut, hizmet yetersizliği olmaktadır. Böylece kendi çözümünü hızlı bir şekilde bulma girişimi nedeniyle gecekondulaşma meydana gelmektedir. Bu alanlarda, hareketli nüfusun belleğinde taşıdığı bilgiyi mekâna

aktarması ile kimi zaman dağınık bir görünüme de sahip olsa mahalle geleneksel mahalle kodları barındırdığı gözlemlenmektedir. Her şeyin sadece ihtiyacın giderilmesi için var olduğu ve kendi için bir düzeni ve akışı olan bölgeler olmaktadır. Tabii bu esnada göç veren yörelerde ise inşa ettiği doğduğu ve büyüdüğü yerlerden gelenlerin ardında bıraktığı mahalleler de varlığını devam ettirmektedir. Göç alan mahallelerde olduğu kadar göç veren mahalleler de bu olgudan etkilenmektedir. Çoğu zaman resmiyete ulaşmamış inşa, mahallelerin ortaya çıkan alt yapı, güvenlik, doğal afet gibi sorunları oluşmaktadır. Sorunlar yaşayanların organize olması ile çözülmektedir.

Yapılan yapılar kimi zaman gecekondular olarak tanımlanmaktadır. Toprak sahibi ile kullanan kişinin aynı veya farklı olabilir. Geleneksel mahalleler, köyler, kırsal alanlar ve içinde bulunan mimari ve sosyal öğeler kullanıcının, göç vermesi ile tenhalaşmaktadır. Sürdürülebilirlik için kullanıcı şarttır.

Bu kapsamda inceleme yapacağımız Öğlebeli mahallesinin barındırdığı Karabük 'ün kodlara geleneksel izleri sürerek ulaşmak amaçlanmaktadır.

3.1.5. Öğlebeli Mahallesinin Kent Tarihinde Önemi

Karabük ile ilgili söylenen ve sanayi şehri olma sürecinden bahsedilen hemen hemen tüm kaynaklarda karşımıza ilk önce '*Öğlebeli Köyü'nün 13 haneli mahallesi*' olduğu çıkmaktadır. 19. Yüzyılda Safranbolu kazasının, 73 köyünden biri olan Öğlebeli [15], günümüzde 78. İl olan Karabük'ün, Merkez ilçesinin, 28 mahallesinden biridir. Öğlebeli'nin varlığına Karabük'ten önce ulaşıyor olmamız, Karabük'ün kent tarihi açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü 13 haneli küçük bir mahallenin Türkiye'nin ilk ağır sanayi fabrikasına sahip bir şehir olması serüveninin her anına şahitlik yapmıştır. Böylece Karabük'ün geçirdiği her aşamanın izine Öğlebeli Mahallesi'nde bulunmaktadır.. Bu durum; sosyal yapı, göç alma/verme, yapılaşma, çeşitlilik, malzeme kullanımı gibi birçok özellik için geçerlidir.

Şekil 3.20. Öğlebeli ile Başköy'ün birbirine göre konumları [1].

Öğlebeli Mahallesi sakinlerinden, tanınmış bir esaf olan, vefat edinceye kadar aktif olarak terzilik yapmaya devam eden, Terzi Memiş (Goca Memişlerden) olarak tanınan, 2022 yılında 94 yaşında iken vefat eden Mehmet Öztürk ile 10 Mayıs 2020 tarihinde yapılan görüşmede;

“ Bulduğumuz yerde (Şekil 3.19’de gösterilen, Başköy) su yok, elektrik yok hiçbir şey yoktu. Oradan çay da uzaktı. Kılavuzlar Mahallesinin eski mezarlığın oradan su almaya çalışılırdı.

- Hatta bizim büyük dedelerimizin mezarı oradaki mezarlıktadır.
- Hayat şartları oldukça zorlaşınca bizim Başköy’den (Şekil 3.13), Karıt Köyü’nden 10 kadar aile kalkıp gelmiştir buraya. Bakmışlar burada her şey var; su var, toprak var, havası da güzel...
- Hüseyin Bey’ler, Mehmet Dayı’lar, Çavuşgil, Goca Memişgil, Koca İhsanlar (Karıt Köyü’nden), Çirkineller (Halil Amca’lar), Hatıp Hasan (Hasan Öztürk) Öğlebeli’nin esas yerlilerindedir.
- El ele verip kendi imkânlarıyla atalarından, büyüklerinden nasıl gördüler ise yapıp yerleşmişler.
- Bir öğlen vakti gelip yerleştikleri için de ‘ Öğlebeli’ ismi verilmiş.”

Mehmet Öztürk’ün aktardığı bilgiler ışığında Öğlebeli Mahallesi’nin oluşumu, ilk sakinleri ve ismi hakkında fikir sahibi olunmaktadır. Karabük ve KDÇF ile ilgili ulaşılan görsellerde

Şekil 3.21. Tahta Evler, mahkûm evleri ve Öğlebeli mahallesinin birbirine göre konumları [48].

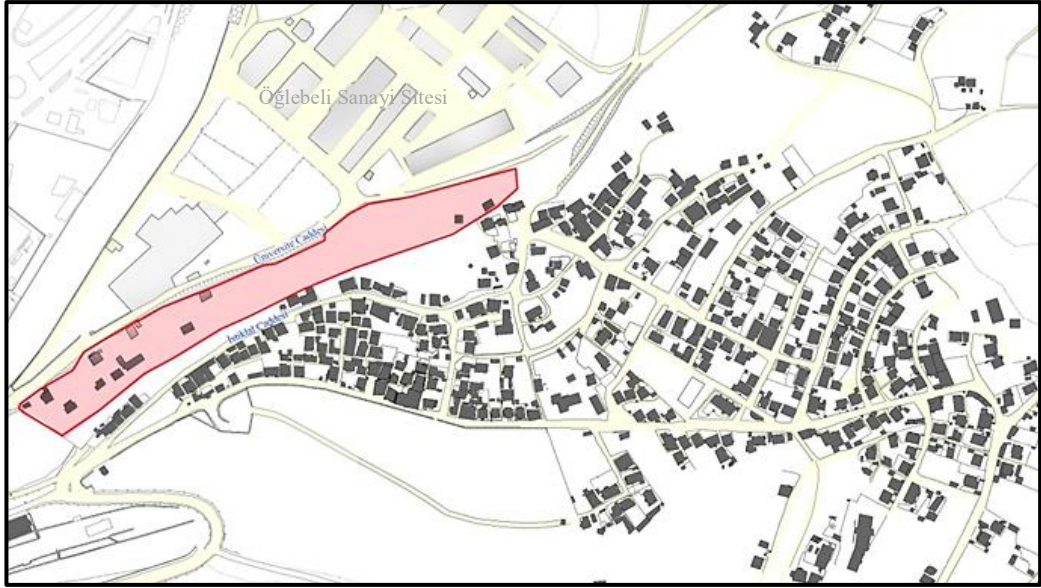
Şekil 3.21’de de görüldüğü gibi Öğlebeli Mahallesi’ne ulaşılabilir. Konumu ve yapılaşma mekanizması sayesinde varlığının ilk zamanlarından günümüze Şekil 3.22’de de görülen bir silüet sunmaktadır.

Şekil 3.22. 1940’lı yıllarda, şehirlerarası otobüs terminalinin bulunduğu alandan Öğlebeli Mahallesi [42].

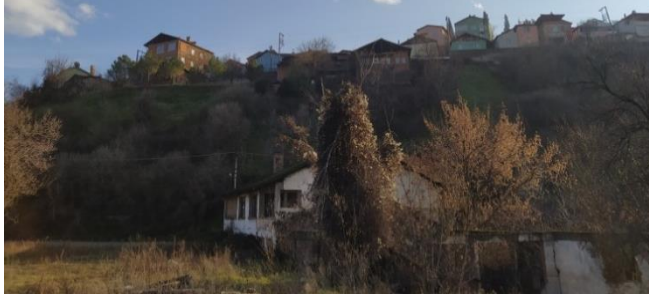
Her ne kadar farklılaşma, değişme, üretme, ayrışma gibi ifadeler kullanıyor olsak da Öğlebeli mahallesinde kökten bir değişiklikten söz edemeyiz. Bünyesindeki irili ufaklı zaman kırılmaları; onu sürekli çözülüp, kendini yeniden üretmesini sağlamıştır. Her üretim bir önceki üzerine gelerek bir yığılması oluşturmuştur. Bu yığılma sayesinde kent ve kır kavramlarını Öğlebeli Mahallesinde ayırmamakta, ikisi de aynı anda var olabilmektedir. Kentin merkezinde olmasına rağmen aynı

zamanda kenarında kalmış olan Öğlebeli Mahallesi ‘geleneksel ile yeni’ birbirine eklenerek ve hiçbir aşamasını kaybetmeden varlığına devam etmektedir. Mahalleyi bu güne getiren sürdürülebilirliğinin motivasyonu; oluşturan, inşa eden ve yaşayanların aynı kişiler olması ve içindeki mahalle ruhunun varlığıdır. Birlikte var olan ve ver eden, türlü durumlara, zamanlara karşı birlikte bir tavır edinmiş bir topluluk sosyal ağlar ile birbirine ve kendini ait hissettiği yaşam alanına bağlıdır. Aidiyet hissi, koruma sorumluluğunu beraberinde getirmektedir.

Şekil 3.23. Öğlebeli Mahallesi, Üniversite Caddesi İle İstiklal Caddesi arasındaki bölgenin gösterimi [2].

Öğlebeli Mahallesi için ‘ana arter’ olarak bahsedeceğimiz İstiklal Caddesi üzerinde devam eden konutlar olmasına rağmen Üniversite Caddesi ile arasında kalan bölgede, Şekil.3.23’de işaretli alan, fabrikada çalışmak için göç etmiş işçi ve ailelerin yerleşim alanı olarak kullanılmıştır. En dik bölgeler yerleşme birimleri için kullanılırsa daha düz ve suya yakın alanlar tarım yapılabilmesi için ayrılmıştır. Bu alan ile İstiklal Caddesi ile aradaki ulaşım dik basamaklar ve yokuşlar, kıvrımlı ve çoğu kapanmış patika yollar ile sağlandığı görülmektedir.

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

(f)

(g)

Şekil 3.24. Şekil 3.15'deki taralı alanda bulunan terkedilmiş, harabe, atıl durumdaki yapılar.

Günümüze çoğunun kalıntı halinde ulaştığı yapılar; taş, ahşap, kerpiç, tuğla, harman tuğlası malzemeler ile inşa edilmiş konut ve depolama birimleri olduğu görülmektedir. Bu alandaki (Şekil 3.24) incelemeler sayesinde Karabük'teki sanayileşme ve yerleşme için meydana gelen yapılaşmanın ilklerinin örneklerinden barındırdığını gözlemlenmektedir. Çoğu harabe durumdaki bu yapıların malzeme ve teknik bakımından geleneksel yöntemlerin bir veya birkaçının bir arada görmek bu

alanı şehirleşme tarihinde kat edilen süreç ve yaşam biçimi bakımından dikkat çekici yapmaktadır.

(a)

(b)

Şekil 3.25. Öğlebeli Mahallesiinde bulunan harabe durumdaki bir işçi evi ve iç mekânında bulunan gömme dolablı duvarı.

Her yanında göç ve kırsal yaşam ile ilgili ögeler görebildiğimiz Öğlebeli Mahallesi'ni Karabük kent tarihi açısından önemli yapan en önemli özelliği, içinde barındırdığı çeşitlilik ve zenginliğin kaybolarak değil üst üste birikerek günümüze gelebilmesidir. Şekil 3.25 görselinde görülen konut ve eklemeleri kerpiç, ahşap, harman tuğlası, taş, beton, tuğla malzemelerin birlikteliği ile oluşmuş bir yapıdır. Mahalle genelinde gözlemlediğimiz bu yapılaşma mevcuttur. Öğlebeli Mahallesi'nin dikkat çeken özelliği ise bu katmaları net bir şekilde görebilmemiz ve günümüze korunma sorunlarına rağmen gelebilmiş olmasıdır.

- Su ögesine yakınlık ve kolay tarım yapabilmek için kırsaldan kırsala yaşanan iç göç ile kurulmuş bir mahallede büyümesini sanayileşme ile dış göç sağlamaktadır.
- Mahalleli hem tarım hem hayvancılık hem de sanayi çalışanı olarak geçimini sağlamaktadır.
- Yapılar hem kırsal mimari hem gecekondulaşma hem de apartmanlaşma ile inşa edilmiştir.

Sayılan ve sayılabilecek birçok farklılığının bir araya gelebilmesi oralı olabilmis kullanıcı ile geleneksel bir mahalle ortaya çıkarması önem arz etmektedir.

Şekil 3.26. Öğlebeli Mahallesi konutlar ve çevresindeki yapılar ile yaşam alanları

Şekil 3.26’de görülen yaşam alanları mahallenin bütününde görülen bir yapılaşmadır. Sokaklarında yürürken Karabük’ün geçirdiği tüm süreçleri görebileceğiniz yapılar ve yaşanan her şeyden haberdar olduğunu hissettiğiniz insanlar ile karşılaşmaktadır. Her yönden çok çeşitliliğin, Karabük yapısının bir minyatürü özelliğini taşımaktadır. Mahalle dışardan bakan bir göz için yıllardır aynıymış gibi görünmekle beraber aslında içinde sürekli ve yavaş yavaş yaşanan bir değişim mekanizmasına sahiptir. Eski bir dükkânın eve, taş bir ahırın garağa dönüşmesi, bir samanlığın yıkılıp yerine bahçe yapılması ufak hareketler gibi görünse de, Öğlebeli Mahallesi’nin varlığının önemli karakteristik özelliğidir. Eski olan bir şey yok olmadan önce, başka bir amaç için dönüştürülmekte ve yeni işlevler kazandırılmaktadır. Ekler eklenerek ihtiyaç odaklı bir yapılaşma söz konusudur.

(a)

(b)

Şekil 3.27. Öğlebeli Mahallesi çıkmaz sokak ve patika yollar ile sürpriz mekân örnekleri

Sürpriz mekânlar (Şekil 3.27), kıvrımlı yollar, çıkmaz sokaklar, eldeki imkân ve malzemeyi yaşama ve ihtiyaca dâhil emek, devingen ve değişken bir mekanizma, organize olabilir mahalleli, genişleyip alanlar ile Karabük'te yaşamış, yaşamaya devam eden her çeşit insan ve yerleşim yeri özelliklerini barındırması sayesinde Karabük kent tarihi açısından kayıt altın alınması gereken bir mahalledir.

(a)

(b)

Şekil 3.28. Öğlebeli Mahallesi 'harabe' durumda olan yapı örnekleri

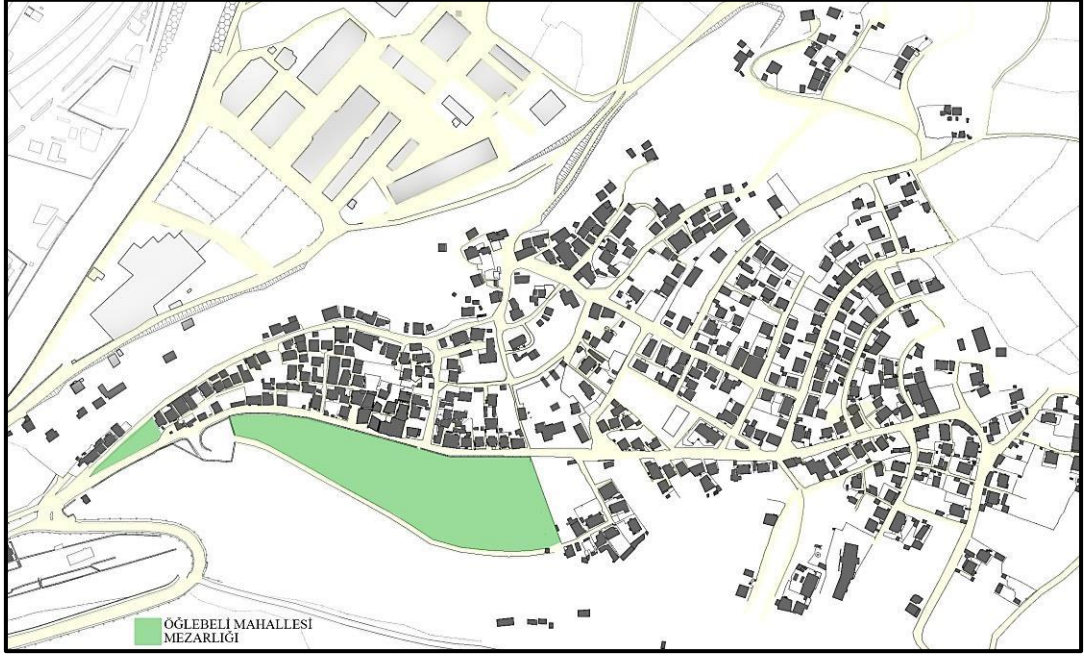
Günümüzde, her zaman olduğu gibi, Karabük ile paralel olarak Öğlebeli mahallesinin göç vermesi ve her geçen yıl nüfusunun azalması atıl durumda kalan ve gerekli onarımların yapılmaması ile harabe görünümüne ulaşan yapılar (Şekil 3.28) bulunmaktadır. Öğlebeli Mahallesinin kayıt altına alınması ve sahip olduğu potansiyelin ortaya çıkarılması oldukça önemlidir.

3.1.6. Öğlebeli Mahallesini Oluşturan Geleneksel Öğeler

Farklı kültürlerden, coğrafyalardan farklı meslek guruplarından veya farklı köylerden burada bir araya gelen Öğlebeli mahallesi sakinleri mahalle ile birlikte aslında kendilerini de yeniden inşa etmişlerdir. Oluşan yeni koşullar ve farklılıklar, değişen koşullar, hayat şartları, ortaya çıkan ihtiyaçlar, mekân üretme, bölgede ikamet eden sakinleri birbirine bağlayan ve adaptasyon sürecini kolaylaştıran; hatta yeni değerler doğuran bir durumdur. Öğlebeli Mahallesi'ndeki geleneksel mahalle oluşumunu, sahip olduğu öğeler ile görülmektedir. Günümüzde bir kısmının değiştiği, dönüştüğü, yoğun yapılaşma arasında eridiği, kullanılmadığı veya bakımsız kaldığı da gözlemlenmektedir. Ancak mahalle analiz edilip, eski fotoğraflar ile karşılaştırmalar yapıldığında, barındırdığı somut ve soyut öğeler sayesinde geleneksel mahallele özellikleri net bir şekilde görülmektedir.

3.1.6.1.Mezarlık

Geleneksel Mahallelerin ortak öğelerinden biri olan mezarlıktır. Ölü gömme, kültürler için değerli ritüellerdir. Mezarlıklar ise kültür ve yaşama biçimine göre farklılık gösteren mekânlardır.

Şekil 3.29. Öğlebeli Mahallesi mezarlığı konumu [2].

Öğlebeli Mahallesinin öğelerinden ilki olarak mezarlığı inceleyebiliriz. Geleneksel mahallelerin çoğunda gözlemleyebileceğimiz ‘mahalle girişinde mezarlık olması’ (Şekil 3.29) durumu bura için de geçerlidir. Mezarlıklar tarih boyunca toplumların yaşama ve ölüme olan bakış açılarını, kültürlerini, duygularını en yoğun olarak aktarma alanlarından biri olarak bulunmaktadır. Yerleşim yerlerindeki konumu, mezar taşları ve düzenlenmesi önemli anlamlar içermektedir. Öğlebeli Mahallesi girişinden başlayıp Topçular Caddesi’nin büyük bir kısmında yerleşim birimlerine eşlik eden bir alana sahiptir. Öğlebeli mezarlığı mahalleni ayırmsanmadan incelenmesi gereken bir öğesi olarak mahalleye katkı sağlamaktadır. Nitekim mezar taşları ve üzerlerindeki yazılar analiz edildiğinde mahalle tarihi ve sosyal hayatı bakımından değerli bir bilgiler edinilmektedir.

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

(f)

(g)

(h)

(i)

(j)

(k)

Şekil 3.30. Öğlebeli Mahallesi mezarlığı mezar taşı örnekleri

Şekil 3.29’da bir araya getirilen mezar taşı örnekleri, Eskipazarlı, Ovacıklı, Eflanili, Sürmeneli, Çaykaralı, Trabzonlu, Konyalı, Ürdünlü, Sivaslı, Çerkeşli, Çankırlı, Ağrılı, Eskişehirli, Bayburtlu, Gümüşhaneli, Amasyalı, Bartınlı, Erzurumlu, Zonguldaklı yazan mezar taşlarının yan yana olması, farklı memleketlerden göç edip burada yeni bir yaşam alanı kurarken, yaşarken olduğu gibi öldükten sonra da bir arada olmanın getirdiği zenginliği bize göstermektedir. Nereli olduklarını ve

memleketlerini ifade ederken, mesleklerini de eklenmiştir. Şekil 3.31’de görüldüğü üzere düzenli ve bakımlı bir mezarlığa sahip olan Öğlebeli ’de, mezar taşlarını bu kadar önemli yapan nedenlerden biri kişilerin isimlerinden önce nereli oldukları veya meslekleri, ne işe yaptıkları veya her ikisi bir arada olan mezar sayısının fazla olmasıdır

(a)

(b)

Şekil 3.31. Öğlebeli Mahallesi mezarlığı

Şekil 3.32. Öğlebeli Mahallesi mezarlığı Metin Türker’in mezarı

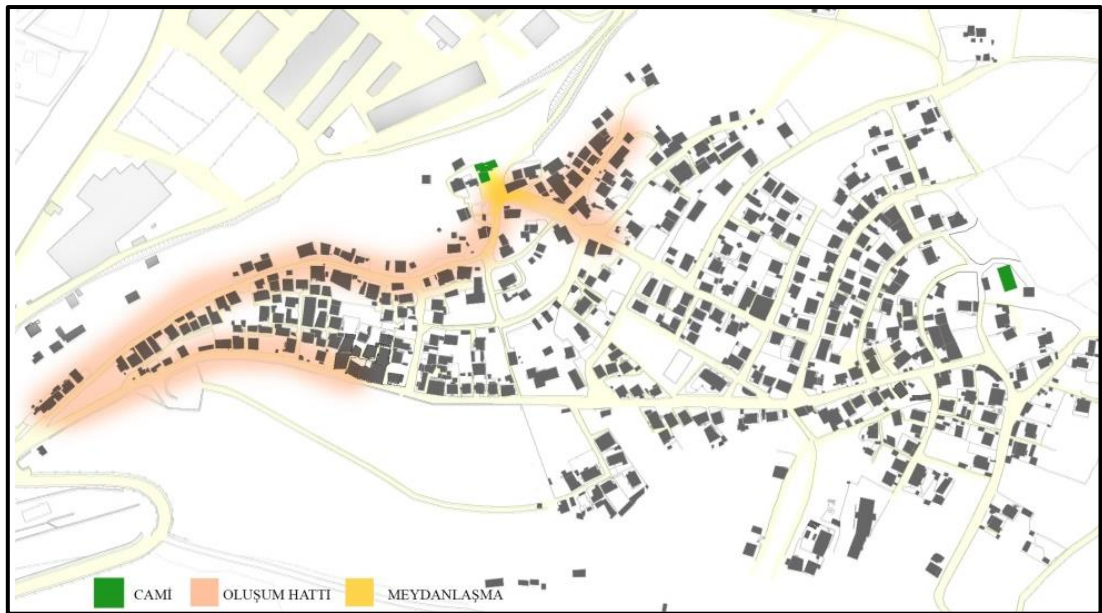
Ayrıca aslen Trabzonlu olan, başta KDCF’nda işçi olan ve sonrasında Karabük Kardemir Çelik İş Sendikası genel başkanlığı yaparak KDCF’nın kapatılmaması için

yoğun bir uğraş vermiş, 137 günlük grevi yürüterek, Karabük için hizmet etmiş Metin Türker'in mezarı da (Şekil 3.32) Öğlebeli Mahallesi mezarlığında bulunmaktadır.

3.1.6.2. Dini Yapılar ve Meydanlaşma

Geleneksel Osmanlı Mahallelerinde camiler sadece dini mekânlar değil aynı zaman önemli birçok sosyal olayın gerçekleştirildiği etkinlik alanlarıdır. Camiye yakın bir konuta sahip olmak da statü belirtisi olarak değerlendirilir. Bu nedenle dini yapılar etrafında sık yapılaşma bulunmaktadır. Camilerin çevresinde sokak birleşimleri ve toplanma alanları olarak kullanılmak üzere meydanlaşmalara görülmektedir.

Öğlebeli Mahallesi'nde de dini yapılar mahalle için bir odak noktasıdır. Yapılaşması açısından değerli bir sirkülasyon alanı olan İstiklal Caddesi ve Topçular Caddesi'nin bir kısmı arasında kademe kademe büyüyen sık mahalle dokusuna hizmet eden iki tane cami (Şekil 3.33) bulunmaktadır.

Şekil 3.33. Öğlebeli Mahallesi dini yapılar ve meydanlaşma gösterimi [2].

Şekil 3.34. Öğlebeli Mahallesi eski ahşap minareli cami önü [50].

Merkez caminin ahşap minareli (Şekil 3.34) bir cami olduğu, çıkan bir yangında büyük hasar gördüğü üzere yenisinin inşa edildiği bilinmektedir.

Şekil 3.35. Öğlebeli Merkez Cami çevresi yapılaşma.

Şekil 3.36. Öğlebeli Merkez Cami ve Topçular Cami'nin birbirine göre konumları

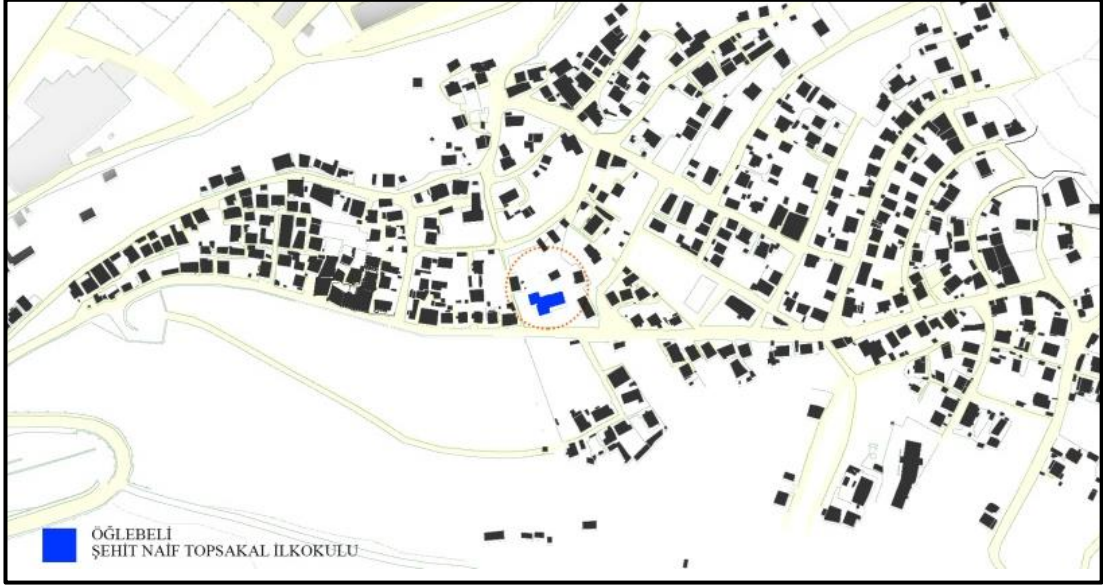
Ayrıca Merkez cami çevresindeki, bir kısmı harap (Şekil 3.35) ve yıkıntı halde bir kısmı da onarım görerek kullanılmaya devam eden taş, kerpiç, ahşap, harman tuğlası, tuğla, betonarme gibi geleneksel teknik ve malzeme ile inşa edilmiş yoğun konut dokusu mahalle için her dönemde önemli bir nokta olduğu gözlemlenmektedir. Mahalle nüfusunun artmasından dolayı Şekil 3.36’da birbirine göre konumları gösterilen Topçular Caddesi sonuna Öğlebeli Topçular Camisi inşa edilmiştir.

Şekil 3.37. Öğlebeli Merkez Cami, çevresi ve meydanlaşma [50]

İlk hattın takip ettiğimiz Öğlebeli Merkez Camisi ve önündeki meydan, mahallede yaşanan önemli olay, tören veya kutlamalarda toplanma alanı ve gün içinde çoğu kişinin yolunun geçtiği, Şekil 3.37’deki gibi önemli özel günlerin çevresinde cereyan ettiği bir odak noktasıdır. Mahallede gerçekleşen mevlit okutma, iftar verme, yazları Kur’an kursu açılması gibi olayların için ihtiyaç görülen alanlar eklenerek cami sınırları genişletilmiştir. Camiye oluşan patika yollar ve merdivenler ile erişilebilirliği dikkat çekmektedir.

3.1.6.3. Eğitim Yapıları

Şekil 3.38. Öğlebeli Şehit Naif Topsakal ilkokulu konumu [2].

Konum (Şekil 3.38) olarak mahallenin merkezinde bulunması erişilebilirlik açısından önemli bir özelliktir. Bununla birlikte, ortaokul dışında alt ve üst eğitim birimlerinin olmayışı mahalle nüfusunun azalması nedenlerinden biridir.

Şekil 3.39. Mahalle değişim görmeden önce okul ve caminin birbirine göre konumları [50].

(a)

(b)

(c)

Şekil 3.40 Günümüzdeki ilkokul alanında bulunan okul [50].

Öğlebeli mahallesindeki günümüzde betonarme malzemeleri ilkokulunun olduğu alanda daha önce tek katlı taş okul bulunmaktadır. Tek katlı okul sonradan inşa edilen ortaokulun bahçesinde bulunmaktadır (Şekil 3.40).

3.1.6.4. Samanlık, Ahır (depolama) Yapıları

Öğlebeli Mahallesinde hemen hemen bütün konutların yanında, çevresinde, konutun zemin katında, bitişik nizam veya bir küme halinde bulunan samanlık, ahır, kümes, depo, garaj gibi ekler bulunmaktadır. Şekil 3.41’da konumlanışları gösterilen

samanlıklar sokakların köşe başlarında, dönüm noktalarında, yol ayrımalarında bulunma çoğunluğu ise dikkat çekmektedir.

Şekil 3.41. Öğlebeli Mahallesi; samanlık, depo, garaj, ahır yapılarının konumlanması [24].

Samanlık ve ahırlar zamanlar depolama birimlerine dönüşmüş olsa da bu yapıları yoğunluğu mahalle sakininin kırsal yaşama şekline olan bağına göstermektedir. Öğlebeli Mahallesiindeki sık ve yoğun yapılaşma etkisine samanlık ve benzeri depolama birimlerinin varlığı da neden olmaktadır. Bu birimlerin mahalle genelindeki mevcudiyeti belirgin bir değişiklik göstermemektedir.

Öğlebeli Mahallesi sakinleri fabrikada çalışırken aynı zamanda tarım ve hayvancılık yaparak üretime ve geleneksel mahalle hayatını sürdürmeye devam etmiştir ve günümüzde de devam etmektedir. Ayrıca kırsal yörelerden gelmiş nüfus yaşam alanını belleklerinde getirdikleri bilgi birikimi ile oluşturmuştur.

(a)

(b)

(a)

(b)

Şekil 3.42. Öğelebeli Mahallesi ahır ve samanlık yapıları [50].

Yerleşim alanındaki geleneksel mahalle izlerini izlendiğinde ilk oluşum hattından, mahallenin büyüdüğü güney ve güneydoğu bölgesinde sonradan inşa edilen alanlarına kadar süreklilik gösteren (Şekil 3.42) bu ek yapılar mahallenin kırsal kimliğini gözler önüne sürmektedir.

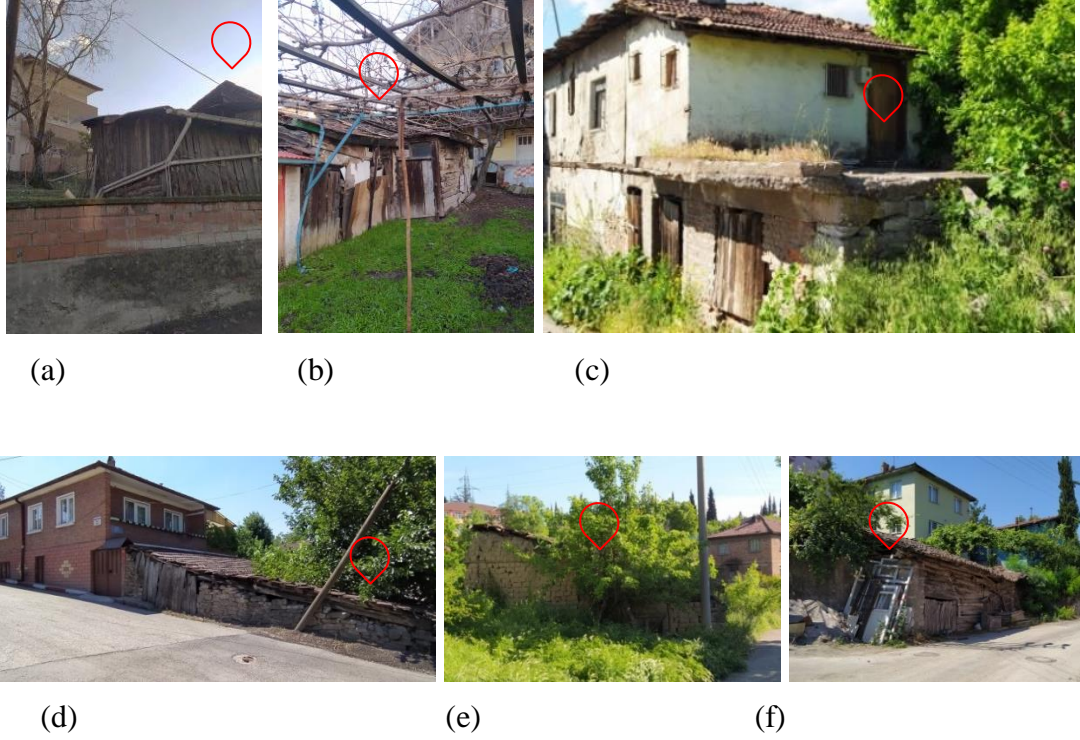
(a)

(b)

Şekil 3.43. Öğlebeli Mahallesinde taş yapı ve bitişik nizam samanlık yapısı

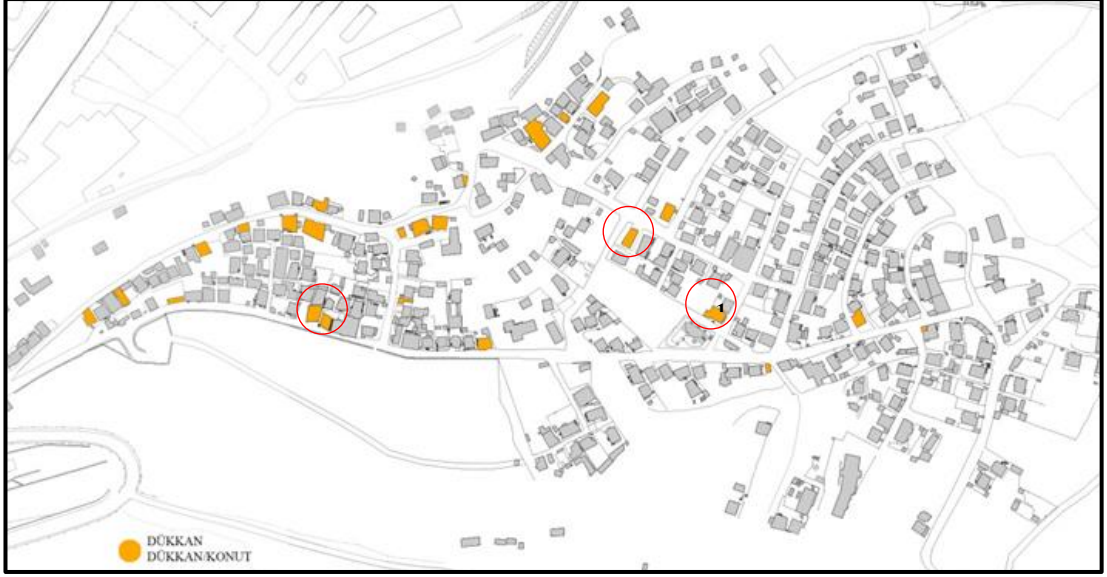
Göç ile gelen nüfus Öğlebeli 'de yeni bir hayat kurarken belleklerinde taşıdıkları tarım ve kır kültürünü de beraberinde getirdiği görülmektedir. Böylece bir konut, Şekil 3.43'de gösterildiği gibi çevresindeki ek birimleri ile bütüncül bir yaşam alanını tanımlamaktadır.

Şekil 3.44. Öğlebeli Mahallesi konutlar ve samanlık, depo, ahır yapılarının gösterimi.

Geleneksel mahalle oluşumu ve günlük yaşamın seyrindeki zenginlik adına önemli yapılardır. Kişi inşa ettiği, ürettiği, üretmek için inşa ettiği ile bir bütündür. Öğlebeli Mahallesinde taş ve ahşap ile yapılan eski yapıların büyük çoğunluğu Şekil 3.44'de görüldüğü gibi yıkılmış, harabe, bakımsız veya atıl durumda bulunmaktadır. Özellikle yol kenarlarında bulunan harap durumdaki samanlıklar güvenlik nedeni ile yıktırılmaktadır.

3.1.6.5. Dükkân Yapıları

Şekil 3.45. Öğlebeli Mahallesi dükkân işlevli yapıların konumu [2].

Öğlebeli Mahallesi günümüzde ticari bakımdan sadece temel ihtiyaçların giderilebileceği dükkânlara sahiptir. Bu durum yerleşim alanının göç vermesi nedenlerinden biridir. Şekil 3.45’de işaretlenmiş olan 4 dükkân günümüzde aktif olarak kullanılan fırın, market, bakkal ve kıraathanedir.

Oluşum hattı olarak tanımladığımız Öğlebeli Mahallesi’nin şehir merkezine cephe olan İstiklal Caddesi kuzeyinde ve Topçular Caddesi izinde sıralanmış olduğunu gözlemlediğimiz dükkânlar kullanılmamaktadır. 1970-1990 yılları arasında, bakkal ve kahvehane işlevleri olan dükkânların, mahalleye hareketlilik ve yoğunluk sağladığı, gün içerisinde mahalle sakinleri dışında da kullanıcı çektiği bilinmektedir.

(a)

(b)

(c)

(d)

Şekil 3.46. Öğlebeli Mahallesi Dükkân/Konut Yapıları

10 Mayıs 2020 tarihinde Öğlebeli Muhtarı Mustafa Akyürek ile yapılan görüşmede, Şekil 3.46'da görülen yapıları için ' Şu an üst katları konut olarak kullanılan yapılar, 1970'lı yıllarda tek katlı kahvehane işlevinde kullanılmaktaydı. Mahalleli olmayıp buralara gelen ahablarımız vardı.' bilgisi edinilmiştir. Mahallenin ilk oluşan hattında bulunan bu ticari birimlerin alanın sosyalleşmesi için önemli yapılar olduğu görülmektedir.

Şekil 3.47'de görüldüğü gibi çoğu dükkan yapısı iptal edilip açıklıkları kapatılıp depo işlevinde kullanılmaktadır.

(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

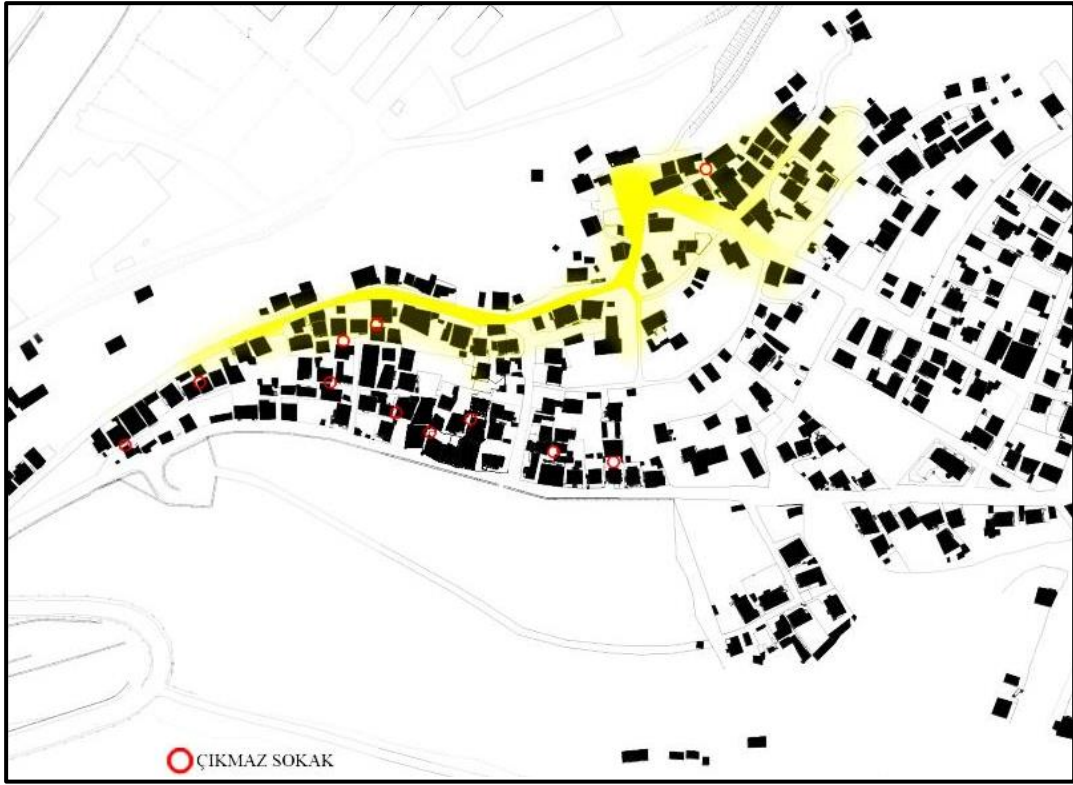
(f)

Şekil 3.47. Öğlebeli Mahallesi Dükkan/Konut yapılarının gösterimi.

3.1.6.6. Çıkamaz Sokaklar

Geleneksel mahallede, çıkamaz sokaklar önemli bir değere sahiptir. Çünkü çıkamaz sokaklar, dışa kapalı içe dönük kırsal konut mimarisinin sosyal hayata açılan kapısıdır. Bu alanlar adeta evin odalarından biridir.

Çıkamaz sokak kapılarının açıldığı konutların mahrem alanlarıdır. Bu sokağı korumak, temizliği ve düzenini sağlamak konut sakinlerinin görevidir. Her aracın her yere ulaşabileceği şekilde planlanan modern şehir yapısında yeri olmayan ve güvensiz mekân algısı oluşturulan çıkamaz sokaklar geleneksel mahallelerde ise, korunaklı ve konut/mahalle ilişkisinin kesiştiği özel alanlardır. Oto-kontrol mekanizmasının önemli odaklarıdır. Mahallenin konut ile sokak arasındaki geçiş noktası olan bu özel alanlar, geleneksel mahalleler için sokağın bittiği, hayatın başladığı önemli noktalar.

Şekil 3.48. Öğlebeli Mahallesi çıkamaz sokakları ve yoğun yapılaşmanın oluşum hattı [2].

Mahallenin oluşum hattı olan İstiklal Caddesi üzerindeki konutlar ve çeşitli işlevlerdeki yapıların sık dokusu içinde; organik, kıvrımlı sokak dokusu, sokağın en etkin şekilde kullanılmasını sağlayan dizilim ve konutlardaki büyümenin etkisiyle

eklemlenme mevcuttur. Şekil 3.48’de gösterildiği gibi bnhallenin bu bölümünde çıkmaz sokakların yoğun olduğu görülmektedir.

Şekil 3.49. Öğlebeli Mahallesi çıkmaz sokakları ve sürpriz mekânlar.

Şekil 3.49’da örnekleri gösterilen çıkmaz sokaklar Öğlebeli Mahallesi’nde İstiklal Caddesindeki yoğun yapılaşmada karşımıza çıkmaktadır. Yolun bittiğini düşündüğünüz yerlerde yeni bir bağlantı ve yapılaşma ile oluşan sürpriz mekan etkisi mevcuttur. Patika yollar ile birbirine bağlanma, alternatif iletişimler, çözüm odaklı büyüme mekanizması, şaşırtıcı ve pratik mekânlar sayesinde Öğlebeli Mahallesi’nin mahalle kültüründeki derinliği göstermektedir.

3.1.7. Öğlebeli Yerleşiminde Göç Kavramı

Çevre köyler, mahalleler, ilçeler, şehirlerden gelen ve mahalleyi şu an ki büyüklüğünün de kaynağı diyebileceğimiz fabrika için yaşanan göç; Öğlebeli mahallesi için yapboz parçalarının bir araya gelmesini ifade etmektedir. Bölgede, sadece fabrika değil, aynı zamanda kültür çeşitliliği sayesinde ‘başlamak’ inşa edilmiştir diyebiliriz. Her inşa etme durumu gibi, bu yöre için bir süreci tanımlamaktadır.

Öğlebeli Mahallesinde yaşanan göç mahalle oluşumunda ve varlığının devamında karakteristik bir değere sahiptir. Birden fazla göç çeşidini içinde barındırmaktadır.

- Başköy’den birkaç ailenin gelip bölgeye yerleşmesi
- Tarım ve hayvancılık için kırsal göç yaşanması
- Geleneksel mahalle oluşumu
- Mahallesi olan Karabük’e tren istasyonu kurulması
- Sanayi göçü yaşanması
- Nüfusunun hızla artması
- Gecekondulaşma
- Karabük’ün şehir olması, Öğlebeli’nin Karabük’e bağlı bir mahalle olması
- Büyüyen ve gelişen Karabük’te diğer mahallelere, başka şehirlere göç vermesi
- Nüfusunun azalması süreci

Bulunduğu konum ve durumlar itibari ile ‘yer’lerinden kopup gelmiş insanlara kopukluk yaşamadan, kimliklerinden uzaklaşmadan mahalleye yerleşilmiştir. Öğlebeli Mahallesi’nde eklenerek, yatay veya dikeyyönde büyüme olmuştur. Sakin görünmesine karşı her geçen değişiklikler yaşamaktadır. Kopma, bırakma, oluşturma olguları arasında, aynı anda her birinden bir miktar ile hem köklü hem de köksüz olmak diye ifade edilebilir [20]. Bu anlatım olumsuz olarak değil hatta somut ve soyut değerlerin devamlılığı için bir kaynak niteliğindedir. Aynı zaman da mahallede

kent ve köy kavramları ayrışmamaktadır. Zaten kırsallık ve kent bir karşıtlık değil sürekliliktir [52].

1927ve 1950 yılları arasında ülke genelinde yaşananlar durumun genelliğini ortaya koymaktadır. Sanayileşme hareketlerinin yeni yeni başladığı bu dönemde iç göç hareketleri henüz yoğunluk göstermemekle birlikte kırdaki yaşanan sorunlar artmaya ve birikmeye devam etmekteydi. 1950 sonrası göç hareketleri yoğunluk başladı. Kırsal nüfusu oranı 1927 'de %75, 1950'de %75, 2009'da %32, 2013'de %27 olacak şekilde bir değişim yaşanmıştır [51]. 50 yıllık bir süre içinde nüfus oranını yarı yarıya bir değişim yaşanmıştır. Özellikle 1950'lerden sonra yaşanan yoğun iç göç hareketi ile sadece insanlar değil, kimlikleri, gelenekleri, alışkanlıkları, bellekleri de yer değiştirmiştir. Göçe neden olan sorunların bir kısmı da onlar ile birlikte geldiği görülmektedir. Fabrikada çalışacak nüfus çekmek adına girişilen adımlar 1950 sonrasında Karabük'te dikkate değer bir şekilde kendini göstermektedir.

Çizelge 3.3. Öğlebeli'nin 1940-1960 yıllarındaki nüfus değişimi [17].

Yıl:	1940	1945	1950	1960
Öğlebeli Nüfusu :	465	346	399	1038

Öğlebeli mahallesinin nüfus değişimleri incelendiğinde de; 1940-1950 yılları arasında iç göç hareketlerinin başlangıcı ve arayışı, 1937 sonrası fabrika etkileri ile de 1950-1960 yılları arasında 10 yıl gibi kısa bir süre içinde nüfusu yaklaşık 3 katına çıkmıştır. Küçük bir mahallede yaşanan bu yoğun değişim, yaşam biçiminden yapısal oluşuma kadar her konuda derin bir etkiye sahiptir. Konumu, fabrikaya yakınlığı, aynı zamanda kırsal ve geleneksel yaşama fırsat vermesi gibi nedenler çok hızlı bir büyümeye neden olmuştur.

Karabük'ün sanayileşmesi ile yaşanan hızlı kentleşme ve sonrasında, gelen kırsal kesimin, şehre adapte olurken şehri de kendilerine uydurmaları gibi bir ilişki ortaya çıkarmıştır. Bu karşılıklı uyum sürecinde, mevzular karşısında takınılan tavırlarda farklılıklar bakımından zengin davranış biçimleri ortaya çıkarmaktadır. Bir araya gelmek konusu üzerinde Nietzsche, ' ... *Bu hızlı anlaşma sayesinde birbirine gitgide daha sıkı bağlanma görülmektedir. Tehlike ne kadar büyükse sıkıntı yaratan şey üzerinde hızlı ve kolay bir anlaşmaya varma ihtiyacı da o kadar büyüktür; tehlike karşısında birbirini yanlış anlamamak, ilişki içindeki insanların kesinlikle vazgeçemeyecekleri bir şeydir...*' [68] diyerek; Öğlebeli sakininin tavrını özetliyor diyebiliriz.

Öğlebeli, ikamet edenler tarafından benimsenmiş bir mahalledir. Farklı bölgelerden gelen insanların ortak bir geleneksel mahalle mekanizması içinde bir bütün oluşturmuştur. Farklılıklar ise zenginlik olarak renk katmaktadır. Günümüzde geleneksel mahalle yapısının, gelenek göreneklerin, mahalleli olma ruhunun devam ettiği Öğlebeli 'de, hızlı nüfus artışı esnasında yaşanan gecekondulaşma, sonrasındaki ilgisizlik ve imkânsızlık mahalle gelişimini olumsuz etkilediği görülmektedir.

Şekil 3.50. Öğlebeli Mahallesi 1990'lar yerleşim dokusu [50].

(a)

(b)

Şekil 3.51. Öğlebeli Mahallesi 2022 yerleşim dokusu.

Şekil 3.50 ve Şekil 3.51’de görülen doku cephe günümüze ulaşmıştır ancak cephe karakteri bakımından değiştiği, ilavelerin olduğu gözlemlenmektedir.

Mimari olarak geleneksel malzeme, yapım sistemleri ve gelişimine sahip yerleşim alanında, konut ihtiyacına karşılık verebilmesi adına bulunan çözüm gecekonduların yapımı veya mevcut yapılara ilave yapmaktır. Zamanla hanedeki kişi sayısı arttıkça mevcut konutların üzerine veya yanına yapılan ekler de yöresel mimarlık ürünlerinin çehresinin değişmesine neden olmuştur.

Konumu ve Karabük’ün engebeli coğrafi yapısı sayesinde birçok konumdan görünen ve kent merkezine silüet sunan Öğlebeli Mahallesi bu değişim nedeni ile sahip olduğu geleneksel Osmanlı Mahallesi ve dönemin Türkiye koşulları da dâhil olmak üzere Karabük kent hafızasını açısından zenginliğini yansıtamamaktadır.

Çizelge 3.3’de verilen değerlerde 2007 ile 2020 yılları arasında Öğlebeli Mahallesi’nde yaşanan nüfus değişimi incelendiğinde ters yönde bir göç yaşandığı görülmektedir. Mahallenin büyümesi ama gelişmemesi, değişen zaman ve döneme

göre imkânlarının eksik ve yetersiz kalması, güncel taleplere karşılık verememesi nüfusunun azalmasına neden olmuştur. Kentleşme; fiziksel çevrenin ve yaşam koşullarında yaşanan gelişme ve değişimin kaynağı olabilmektedir [19].

Çizelge 3.4. Yıllara göre Öğlebeli Mahallesi'nin nüfus değişimi [48].

YIL	TOPLAM NÜFUS
2020	1.037
2019	1.083
2018	1.132
2017	1.254
2016	1.333
2015	1.377
2014	1.407
2013	1.429
2012	1.463
2011	1.461
2010	1.457
2009	1.458
2008	1.464
2007	1.551

Çevrede ve yaşam koşullarında yaratılan bu değişim ise yan yana iki sokakta dahi görülen bir farklılıkla görülmektedir. Kullanıcıların yeteneği ile yapabilecekleri ve neler ortaya çıkarabileceklerini görebildiği yerdir; kent ve Öğlebeli gibi temeli geleneksel mahalleye dayanan kuruluşu doğal sebepler olan mahallede sonradan gelen nüfus, inşa ettiği evler ve mahalle ile birlikte kendini de inşa etmektedir. Farklı ve aşamalı yaşanmış göç dalgaları bölgede derin bir çatlak oluşmasını engellemiş kent ve köy arasında kalan bir geleneksel mahalle meydana getirmiştir. Bu nedenle çalışma alanımız kentleşme ve geleneksellik gibi farklı ifadelerle aynı anda sahiptir.

Her yerin ve her kullanıcının özgün bir şekilde, oluşurken yeni örgütlenme biçimlerini de oluşturduğunu göstermektedir [52]. Sorunların ve ihtiyaçların giderilmesi konusu hemşericilik, komşuluk, akrabalık, aynı meslek grubundan olma gibi başlıklar altında farklı örgütlenmeler sayesinde aşılmaktadır. Gelişimler birlikte sağlanır ve değişimler birlikte karşılanır. Nietzsche'nin de dediği gibi ' *birbiriyle anlaşmak için aynı sözcükleri kullanmak yetmez: aynı türden içsel yaşantılar için aynı sözcükleri kullanmak gerekir, sonunda ortak deneyime sahip olmak gerekir.* ' [68]. Özellikle Öğlebeli gibi küçük bir şehrin küçük bir mahallesinde iseniz, küçük değişimler büyük oranda hayatı etkileyen birer etken olabilmektedir. Göstermiş olduğu bu uyum sayesinde Öğlebeli Mahallesi hem yeni hem de eskidir. Yıllardır aynı kalması, her çeşit yerleşim biçimine imkân vermesi, her çeşit yaşama şeklini içinde bulabileceğimiz ve gerçekleştirebileceğimiz bir alandır. Tüm karmaşaya rağmen öğeleri bir araya gelince bir kargaşa değil bir bütünü oluşturmaktadır.

3.1.8. Öğlebeli Mahallede Gecekondulaşma

KDÇF inşası sonrası büyük kırsal kitleleri hızla kendine çeken Karabük, artan konut ve barınma ihtiyacını yürütülen projeler ve politikalar ile karıştıramayınca kullanıcı kendi imkân, beceri ve bilgisi dâhilinde yaşam alanlarını inşa etmiştir. Özellikle 1950yılları sonrasındaki gördüğümüz yüksek nüfus artışı ile resmi yapılaşmanın Çizelge 3.5'de görüldüğü üzere çok az olması arasındaki dengesizlik net bir şekilde görülmektedir. Elde edilen veriler ışığında ikamet eden büyük çoğunluğun var olan sorunlara hızlı çözümler bulmuş ve gecekondu inşaa etmiş olduğunu çıkarabiliriz.

Çizelge 3.4. Karabük'te 1945 ile 1955 yılları arasında kayıt edilmiş resmi inşaat sayıları [13].

1945	167
1946	20
1948	50
1951	7
1952	7
1953-54	72 (Çamlık)
1955	5 (+ Sosyal bina)

Her türlü kesimden ve farklı bölgelerden çok çeşitli topluluğun oluşturduğu yerleşim alanları Karabük'ün geleninde varlığını göstermektedir. Gecekondulaşma, Öğlebeli Mahallesi'nde ve Karabük'teki benzer süreçlere sahiptir. Karabük'te birçok mahallede kaçınılmaz bir yaşam biçimi ve benzer görünüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğal ortama uyum sağlamış ve sıfırdan bir yaşam kurmuş olan mahalleli bir yaşam alanı inşa etmişti. Fakat zamanla değişen, gelişen, müdahaleler gören bölge; bilgi, yaşanmışlık, imkânsızlığa maruz kalmıştır.

Mahalle kuruluş ve günümüz arasındaki bu zaman zarfında eskimemekte ve yenilenmemektedir. Katmanlaşan bir mekanizmayı andırmaktadır. Bu yapısıyla Öğlebeli mahallesindeki geleneksel biçimlerin çözülmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Öğlebeli Mahallesi, geleneksel konut/ mahalle izleri, kırsal yaşam alanları, hayvancılık ve tarımla ilgilenenler, harabeler, gecekondulaşma, apartman, ilgisiz kalmış ve kullanılmayan alanlar, müstakil ve bakımlı evler gibi çok çeşitli birimlere sahip bir yerleşim alanıdır. Konutlar incelendiğinde, yapılardaki meydana gelmiş değişiklikler malzeme ve yapım sistemleri sayesinde ayırt edilebilir bir şekilde görülmektedir. Konutlarda dönemin kolay bulunabilir malzemesi, değişen koşulların ve artan nesillerin etkisi ile birimlerin eklemleme noktaları analiz edilebilmektedir.

Şekil 3.52. Öğlebeli Mahallesi, İstiklal Caddesi üzerinde gecekondulaşma.

Şekil 3.53. Şekil 3.52’de gösterilen gecekonduların ön cepheleri.

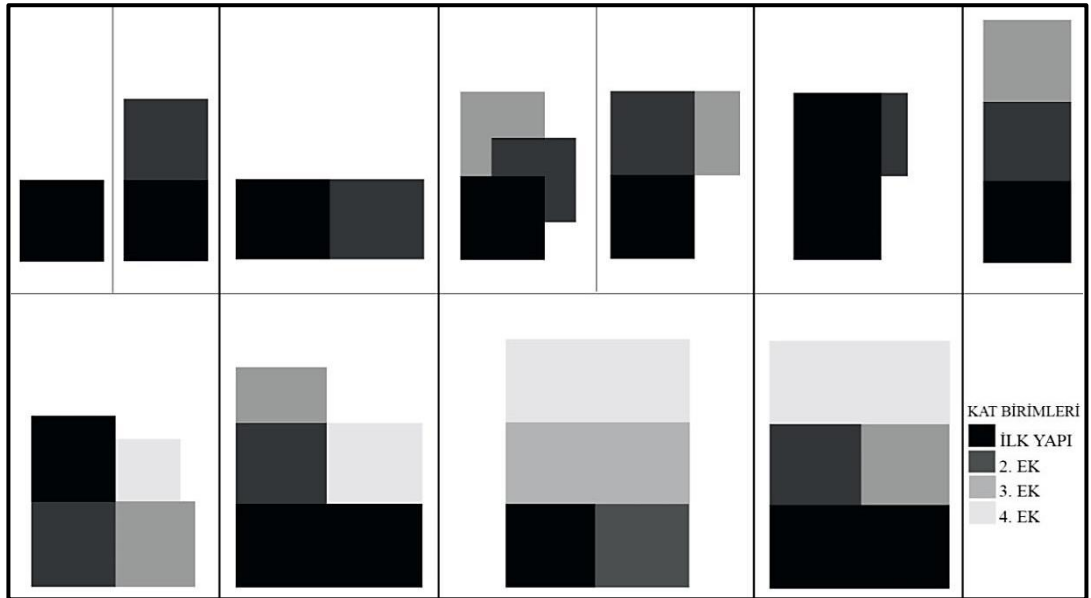
Geleneksel mahalle ve konut tiplerinin yanı sıra, sanayileşme ile birlikte meydana gelen yapılaşma ve her iki tipteki konutların geçirdiği değişimler incelendiğinde bir konutlarda Şekil 3.52 ve Şekil 3.53’de görüldüğü gibi birimlerin artışı ve eklenmesi şematize edilebilmektedir. Her konutun ve yaşayanının ihtiyacını sağlaması görünüm olarak karışık bir görünüm sunsa da, biçimlenme bakımından benzerlikleri bulunmaktadır.

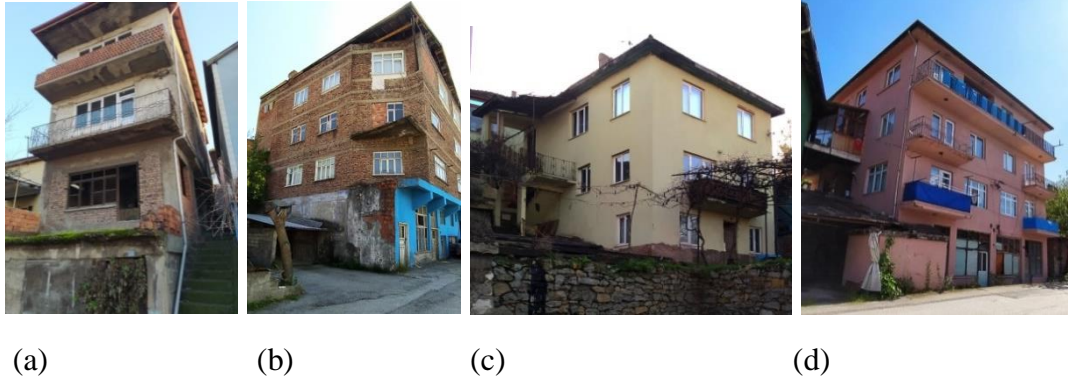
Çizelge 3.5’de analiz edilen, Öğlebeli Mahallesiindeki gecekonduların ve değişim gören konutların özellikleri;

- Samanlık ve ahırların depoya dönüştürülmesi

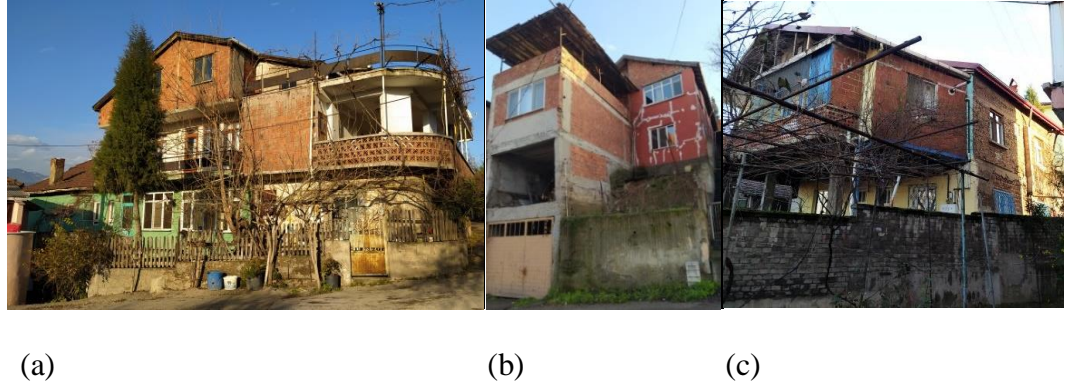
- Dükân açıklıklarının kapatılıp konuta dâhil edilmesi
- Tek veya iki katlı konutlara dikey veya yatay birimler eklenmesi
- Mevcut gecekonduya kat inşa edilmesi
- Birimlerin genişletilmesi için çıkmalar yapılması
- Balkon, cumba eklenmesi, eklenmesi veya iptal edilmesi
- Açıklıkların kapatılması veya yeni açıklık yapılması
- Eklenen katlara ayrı giriş sağlamak için merdivenler eklenmesi
- Farklı malzeme ve tekniğin bir arada kullanılması
- Statik kurallarına dikkat edilmemesi
- İhtiyaç odaklı bir gelişim sağlanması
- Düzensiz cephe görünümüne sahip olması
- Eklenen birimlerin manzara hâkimiyetine göre şekillenmesi
- Az ve çok katlı yapıların bir arada oluşu mahalle dokusunun bütünlüğünü etkilemesi

Çizelge 3.5. Öğlebeli Mahallesi gecekondu tipi konutlar ve eklenen birimlerin oluşum şemaları [2].

Şekil 3.54. Öğlebeli Mahallesi gecekondu tipi konutlardan üste birim eklenerek oluşması örnekleri.

Şekil 3.55. Öğlebeli Mahallesi geleneksel konutlara üste ve yana birim eklenmesi örnekleri

Şekil 3.56. Öğlebeli Mahallesinde düzensiz büyüme ile mahalle dokusunun değişimi örnekleri

Geleneksel Osmanlı mahallelerinin bir özelliği olan insan boyutlarında ve orantılı yapılaşma, Öğlebeli Mahallesi'nin Şekil 3.56'de verilen görsellerinde görüldüğü gibi orantısız hacimlerin birlikteliği görülebilmektedir.

(a)

(b)

Şekil 3.57. Öğlebeli Mahallesinde malzemelerin teknik ve uyum bakımından sorunlu gecekondü örnekleri.

Genellikle tek birim(1-2 odalı) konut veya zemin katı dükkân olarak başlayan yapılaşma zamanla, 'kendiliğinden mimarlık' eseri olarak artmaktadır. Kullanılan malzemelerin ve teknik bakımdan Şekil 3.57 görsellerinde görüldüğü gibi, uyumsuz olmaları bazılarının statik uyumsuzluk ve yetersizlik sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Farklı farklı birçok malzemenin bir arada kullanılması yapılar, karışık ve derme çatma görünümü vermektedir. Tek katlı ve iki odalı konut ile 5 katlı apartman arasında çeşitli geçişler bir arada görülmektedir.

3.2. ÖĞLEBELİ MAHALLESİ GÜNÜMÜZDEKİ YERLEŞİM ANALİZİ

Bu bölümde Karabük Merkez ilçesi Öğlebeli Mahallesi yerleşim alanı oluşumu ve yerleşimi ve yapılaşmasındaki özellikleri açısından incelenmiştir. Mahallenin konumu, komşusu olmayışı ve Karabük merkezine dolaylı şekilde erişimi mahallenin mevcut durumu için avantaj ve dezavantajlar getirmiştir. Sadece sakinlerinin kullanıcısı olduğu alan yapılaşma ve oluşum itibari ile büyük dönüşümler

yaşamamıştır. Mahalle yaşayan bir organizma gibi doğal süreci içerisinde büyüme ve değişim görülmektedir. Bulduğu topoğrafyaya uyum sağlayan, kıvrımlı ince sokaklar ile yoğun ulaşım ilişkisi içindedir. İlişkilerin ve irtibatın yoğun olduğu yapılaşmaya rağmen mahremiyet ve özel alan ilkelerine dikkat edilmiştir.

Mahalle göç kavramı ile bütünleşmiştir. Zaman zaman yaşanan orantısız nüfus artışı ve konut ihtiyacı, mevcut imkân ve kişisel bellekte taşınan bilgilerle oluşan bir yapılaşma bulunmaktadır. Eklemlenen, artan, dönüştürülen mekânlar ile ‘ihtiyaç ve kullanım’ odaklı bir inşa bulunmaktadır. Konutlar çoğunlukla bünyesinde ve çevresinde bulundurduğu ahır, samanlık, kümes, dükkan ve konut sakini tarafından işlenen bahçeler bulunduğu çoklu işlevler ile kompleks birimlerdir. Bu durum bize kırsal yaşamın devam ettiğini göstermektedir. Kırsal yaşam geleneksel mimarlığı ile birlikte apartmanlaşma ve gecekondulaşma içermektedir. İçerdiği çeşitlilik ve kent tarihi boyunca yaşanmışların bir birikim şeklinde günümüze gelmiş olduğu görülmektedir.

3.2.1. Sokak Karakteristiği

Öğlebeli Mahallesi sokak karakteristiği ile geleneksel Osmanlı mahallelerinin yerleşim düzeni arasında benzerlikler ve kesişmeler gözlemlenmektedir.

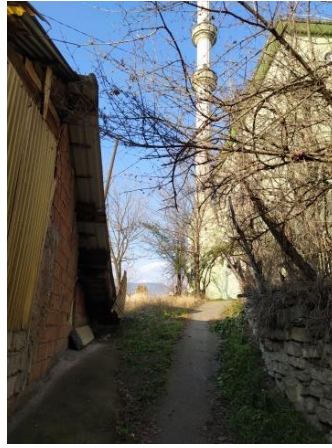
Şekil 3.58. Öğlebeli Mahallesi sokakları [2].

Geleneksel mahallelerde görülen ‘ağ’ formunda bir büyüme ve yerleşim Öğlebeli Mahallesi’nde de rahatlıkla görülmektedir. Çıkılmaz sokaklar, kıvrımlı yollar, kendi aralarında küçük meydanlar ve toplanma alanları oluşturan yol birleşimleri, parselleşmenin kademe kademe oluşmuştur. Mahaltesinde eğimin fazla olduğu sokaklar arasındaki bağlantı dik yokuşlar ve uzun merdivenler ile sağlanmaktadır.

Mahalledenin sokak yapısı; doğal bir oluşum ve uzun süreli bir var olma sürecindeki Şekil 3.58’ de görüldüğü gibi kıvrımlı, dar, organik hatlara sahip yollara rağmen kendine has bir düzen ve hiyerarşiye sahiptir. Araç ulaşımını sağlayan yollar ve ara sokaklar haricinde sık konut yapıları arasında da bağlantılar vardır. Bunlar eğimli bir bölge olması nedeni ile merdivenler, patika yollar bahçeler arası geçişler ile sağlanmaktadır. Bu durumu mahallenin ve kullanıcısının içe dönük sosyal yapısının, mahalleliye özel bu bağlantıların biribiri ile iletişimin gücünün boyutlarını anlamamızda etkilidir. Osmanlı mahallelerinin öğelerinden olan sosyal bağlantı ve konutlar ve bireyler arasındaki ilişkiden Öğlebeli mahallesi için de geçerli olduğu görülmektedir. Mahalle dışarıdan bütün bir kütle gibi görülürken iç yapısı birimler arasında Şekil 3.59’deki görseller de görüldüğü üzere patika yollar ve ince geçişler sayesinde güçlü bağlantıların olduğu bir organizmayı andırmaktadır.

(a)

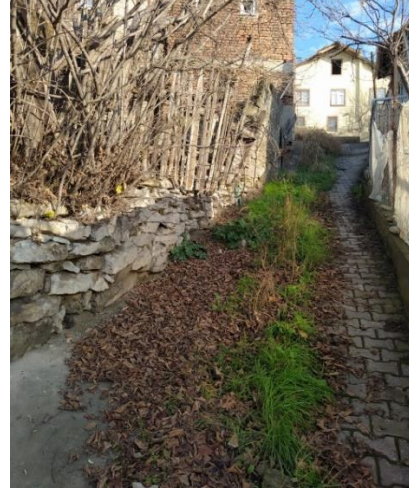
(b)

(c)

(d)

(e)

Şekil 3.59. Mahalledeki patika yol örnekleri.

Öğlebeli Mahallesi'nde sık sık kendini tekrar eden sokak özelliklerinden biri, konutun üst kottaki ve alt kottaki iki farklı sokak ile de giriş sağlayabilmesidir. Bu sayede bir konut aynı anda iki sokağa hakim olabilmektedir. Öğlebeli Mahallesi'ndeki sokak biçimlenişindeki bu kademeli ulaşım ve ilişkilendirme organizasyonu sürpriz mekanlar sunmaktadır. Ulaşımın ve yolun bittiği düşünülen bölgede basamaklar, yeni patika yollar veya koridor ile sadece kullanıcısının aşına olduğu yabancı biri için ise farklı mekanlara ulaşım deneyimi yaşanmaktadır.

Konutların doğrudan sokak üzerinden girişleri bulunmamaktadır. Doğrudan giriş sağlayabildiğimiz bölümler; ahır, depo, garaj, samanlık, dükkan, bahçe kapılarıdır. Konutların girişleri bir merdivenle, bahçeyle veya özelleşen bir cep alan ile mahallenin ana sirkülasyonundan ayrılmaktadır. Yollardan ayrılıp özelleşerek dar ve kıvrımlı yollar, kılcal damarların taşıdığı görevi görere konut ve sokak arasında bağlantıyı sağlamaktadır günlük hayat ve sosyal mekanlar bizi karşılamaktadır. Bu durum, geleneksel Osmanlı mahallelerinin oluşumunda çok önemli bir yere sahip olan, mahremiyet olgusunun varlığı ile alakalıdır. Konut ve sokak hem içeri ve dışarı ile bir noktada birleşir ve kullanıcı yer iki mekanda da rahat ve güvenli iken hem de içe dönük aile yapısının bir gerekliliği olarak doğrudan muhatap olabilmek arasındaki sınır görülmektedir. Böyle bir sınır bulunmayan konutların ise zaten bir

mahremiyet ve koruma alanı olan çıkmaz sokaklarda olduğu görülmektedir. Oto-kontrol mekanizmasının etkin olduğu bu şekilde güvenliğinde sağlandığı görülmektedir. Bu alanların temizliği ve düzeni de bağlantılı olan konutların kullanıcıları tarafından sağlanmaktadır.

3.2.2. Cephe Analizi ve Mahalle Silüeti

Öğlebeli Mahallesi konumu ve bulunduğu yüksek alanda engebeli bir bölgede yer alan Karabük'te çoğu yerden görülebilmektedir. Bununla birlikte mahallenin ilk yerleşim hattı olan İstiklal Caddesi doğrusal bir aks üzerinde bulunan konutlar ile Karabük şehir merkezine bir silüet sunmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda Karabük Belediyesi tarafından mahallenin konutlarına çeşitli renklerde boyama çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu yüzden günümüzde renkli bir görünüme sahiptir. Böylece mahallenin uzaktan eski, bakımsız ve gecekondü algısı kırılmak amaçlanmıştır.

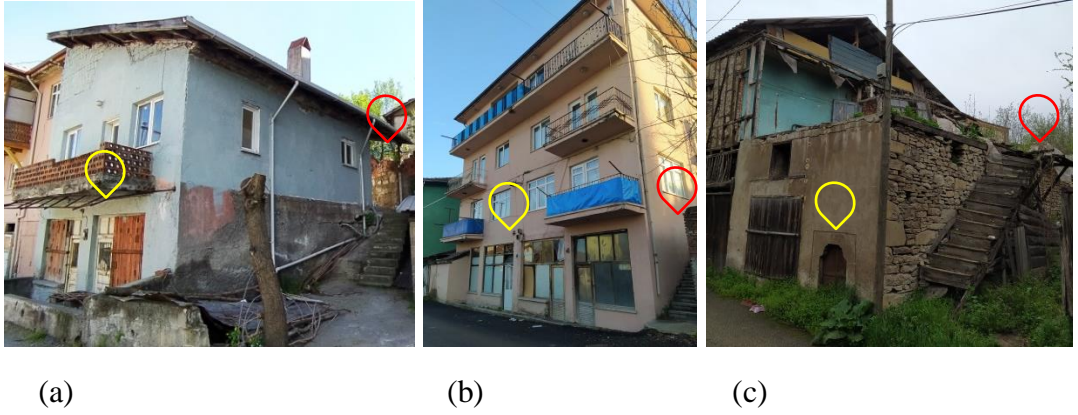

Şekil 3.60. Öğlebeli Mahallesi İstiklal Caddesi silüeti.

Boyama çalışmalarından önce ise mahalledeki ve İstiklal Caddesi üzerindeki çoğu konut geleneksel yapıım sistemi ve malzemelerin doğrudan görünebileceği sıvasız bir görünümde bulunmaktaydı. Boyama çalışmalarının bütün konutlarda olmaması, çalışma yapılan konutlarda ise tüm cephelerde yapılmaması gibi nedenler ile yapıların cephe karakteri bakımından Şekil 3.60'da görüldüğü üzere silüette bütünlük sağlanamamaktadır. Öğlebeli Mahallesi'nin şehir merkezinden katmanlı yapılaşması gözlemlenmektedir.

3.2.3. Konut-Konut ve Konut- Sokak İlişkisi

Öğlebeli Mahallesi'nde kullanıcı aynı zamanda mahalleyi inşa edendir ve inşa etmek bir mekn oluşturmak birçok etmene dayanan bir süreci temsil eder. Akraba bağlantıları, hemşehrlik, aynı meslek grubundan kişilerin ahbablığı, tarım ve hayvancılık ile uğraşıyor olmak gibi çeşitli mevzular, konutların birbiriyle ve sokakla olan ilişkisini etkilemektedir. Aynı zamanda mahallenin bulunduğu konum coğrafi olarak engebeli olması da yapılaşma ilişkilerinde önemli bir faktördür. Cadde üzerindeki konutlara giriş cadde üzerinden doğrudan giriş bulunmamaktadır. Konut pencereleri, dükkân vitrinleri, ahır ve depo kapıları gibi açıklıklar direkt olarak sokak ile ilişkilidir.

Şekil 3.61. Mahallenin dükkân girişi (sarı imge) ön cephede, konut girişi(kırmızı imge) ise merdiven ile yan cephede olan yapı örnekleri.

Şekil 3.61'da görüldüğü gibi dükkân ve depo girişleri ön cepheden sağlanırken konut girişleri ise genellikle merdivenler ile yan veya arka cephelerden, birinci katlardan sağlanmaktadır. Kat ilaveleri olarak büyüyen konutlarda ise girişler ise ön cepheden değil, Şekil 3.62'da görüldüğü üzere yan cephelerdendir. Depo, kömürlük, ahır girişleri ise zemin katta ve yol ile doğrudan bağlantılı olacak şekilde bulunmaktadır.

(a)

(b)

(c)

(d)

Şekil 3.62. Konut yapılarında ilk inşa edilen(sarı imge) ve ilave edilen katın merdiven ile yan cepheden(kırmızı imge) sağlanan girişleri.

(a)

(b)

Şekil 3.63. Öğlebeli Mahallesiinde, sokakların ve konutların merdivenler ile bağlanması

Geleneksel Osmanlı Mahallelerinde görülen mahremiyet olgusunun Öğlebeli sokak dokusunda kendini hissettirmektedir. Konutlar ne kadar birbirine ve sokak yakın ve bağlantılı olursa olsunlar mutlaka ayıran ve her birini özel kılan detaylar mevcuttur. Bu detaylar kapı ve pencerelerin konumları, boyutları, merdivenle ulaşım gibi durumlardır. Barınma dışında farklı işlevler için kullanılan yapıların konutlar arasında bulunmaktadır. Ayrıca Şekil 3.63’de görüldüğü gibi sokaklar arasında merdivenle ulaşım olması mahallenin geçirgen bir ulaşım ağına sahip olduğunu göstermektedir.

(a)

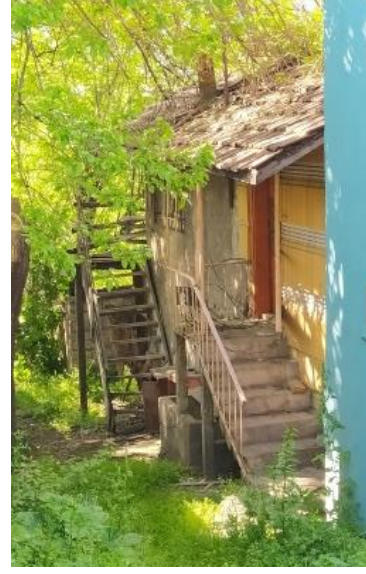
(b)

Şekil 3.64. Öğlebeli Mahallesiinde, merdivenler sayesinde yapı girişlerinin (kırmızı imge) doğrudan ana caddeden olmasının engellenmesi.

Ana caddeden Şekil 3.64’de görüldüğü gibi merdivenle giriş sağlayan konut yapıları ara sokaklar, çıkmaz sokaklarda da Şekil 3.64’da görüldüğü gibi konutların girişleri merdiveler ile sağlanmaktadır.

(a)

(b)

Şekil 3.65. Öğlebeli Mahallesi İstiklal Caddesi'nde yan cephelerden girişi olan konut örnekleri

(a)

(b)

Şekil 3.66. Çevresinde bahçe, bahçe duvarı, çit olan yapıların konut girişleri zemin katta ve cephede bulunması örnekleri.

Zemin katların konutla bağlantısı doğrudan bulunmamaktadır. Barınmadan farklı işlevlere sahiptir. Ailenin büyümesi ve birden fazla ailenin konaklıyor olması, sokak ile ilişkinin doğrudan ilişkiyi keserek mahremiyet ve güvenlik sağlanması gibi nedenler önemlidir. Konut önünde, Şekil 3.66'da görülen görsellerdeki bahçe veya bahçe duvarı varsa girişlerin ön cepheden olduğu görülmektedir.

3.2.4. Doluluk-Boşluk Analizi

Şekil 3.67’de görüldüğü üzere doluluk-boşluk analizi sayesinde İstiklal Caddesi hattında yoğun ve sık bir yapılaşma mevcuttur. Mahalle büyüdükçe ağ şeklinde genişleyen sokak dokusu sırasında daha düzenli ve tek sıra denilebilecek bir yapılaşma gözlenmektedir. Geleneksel mahallelerin karakteristik özelliklerinden olan doğal, organik ve organizasyon içinde meydana gelen yapılaşma dokusu Öğlebeli Mahallesi’nde de izlenmektedir.

Şekil 3.67. Öğlebeli Mahallesi yapılaşmanın kademeli bir şekilde büyümesinin gösterimi [2,54].

Öğlebeli Mahallesi'nin doluluk boşluk analizi sayesinde mahallede bir bütün ve devamlılık ile büyüyen bir yerleşim alanı olduğu görülmektedir. Yerleşim biçimlerindeki kademelenme Şekil 3.67’da olduğu gibi gözlemlenebilmektedir. Bu kademelenmenin ilki, mahallenin oluşum hattı olan İstiklal Caddesidir. İstiklal Caddesi ve bu hat aksındaki yerleşim, geleneksel mimari değeri olmakla beraber en yoğun, çalışmamızda da yoğunlaştığımız yerleşim alanıdır.

En düzenli ve sıralı yerleşim dokusuna sahip alanlarda dahi kullanım esnasında çok yoğunluk hissiyatının oluşması, mahalledeki konutun; depo, samanlık, ahır, garaj, kümes, odunluk, kulübe gibi ilaveler ile bir yapı alanından oluşmasındandır. Bu

şekilde konutlar arasında belli bir mesafe olmasına rağmen sokak hatları boyunca kesintisiz ve bitişik nizam bir yapılaşma meydana gelmektedir. Mahalle; bulunduğu topoğrafya, gelip geçilmiş dönemler, dönemlerin siyasi ve ekonomik koşulları, kullanıcıların göç durumları ve sosyal değerleri gibi etkenler ile birlikte günümüzdeki durumuna gelmiştir. Farklı yörelerden göç ederek yerleşmiş çeşitli kültürlerle sahip bir sosyalliğe sahip bir mahalle olan Öğlebeli de içerdiği çeşitliliğe rağmen mahalle düzeni oluşturma konusunda dil birliğine ulaşılmış olduğu görülmektedir. Geleneksel Osmanlı Mahallelerinin hemen hemen hepsine gözlemleyebileceğimiz yer ve mekan oluşturma konusundaki anlayış burada da devam etmektedir.

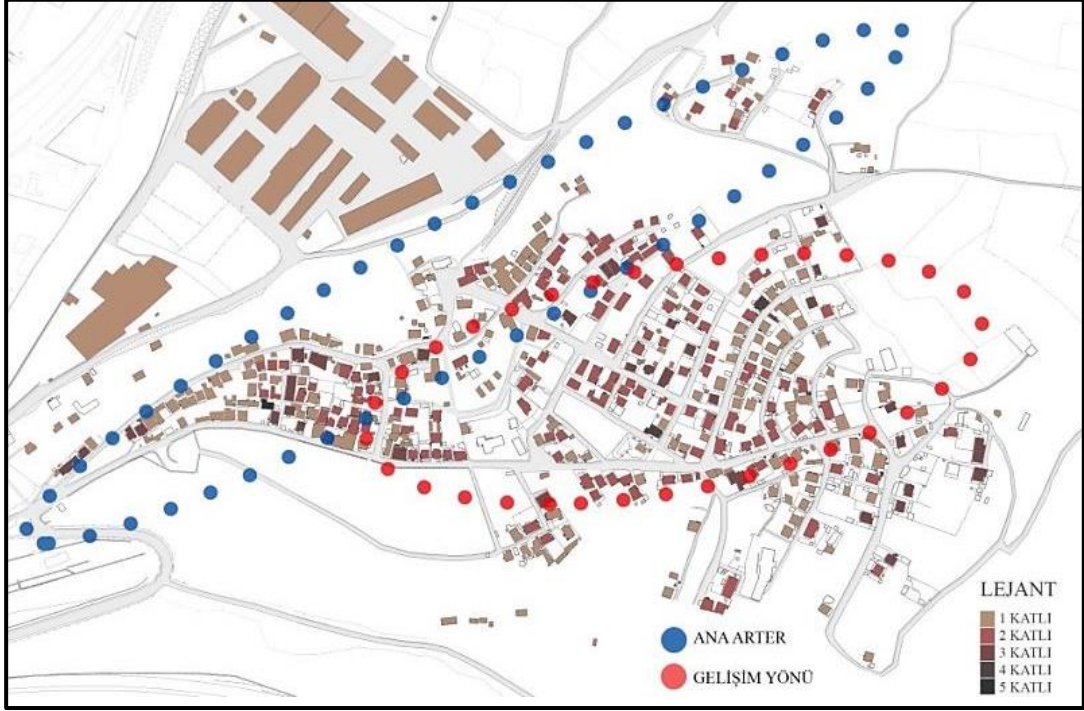
Genişlemesini Kuzey ve Güneydoğu yönünde gerçekleştiren mahallenin seyrekleşen yapılaşma, tarım alanlarının ve hayvancılık ile geçim sağlanmasının sonucudur. Genişlemesi, değişmesi, yenilenmesi gibi durumlara karşı, mahallenin sokak dokusunda bozulma bulunmamaktadır. Karabüklünün 'Öğlebeli hep aynıdır' diye tanımladığı mahalle, dokusunda günümüze kadar bir bozulma yaşamamasından almaktadır.

3.2.5. Kat Adedi- Kat Yüksekliği Analizi

Öğlebeli Mahallesi yapıların kat adetleri açısından incelendiğinde, yoğun ve plansız yapılaşma olmasınakarşı tutarlılığa ve bütünlüğe sahiptir. Eğimli yer şekline uyumluluğu kat adadedin önemli bir etkisi bulunduğu gözlemlenmektedir. Konutlar, tek katlı cepheden ve üst sokaktan giriş almaktadır. Aynı konut bir alt sokakta 2 veya 3 katlı cepheye sahiptir. Bu durumlarda konutun topoğrafyaya uyum sağlama aşamasında sahip olduğu çevre de tarım ve kümes hayvanları birimleri için kullanıldığı görülmektedir.

Öğlebeli Mahallesinin ana arteri ve oluşum hattı olarak tanımladığımız İstiklal Caddesi'nde bulunan konutların kat adetlerinin çoğunlukla, zemin ve zemin kat üzeri

bir katlı olduğu gör÷lmektedir. Bu hat üzerinde sonradan tek katlı konut veya dükkan yapısı üzerinde eklenen ilave katlar ile iki, üç ve dört katlı yapılar da bulunmaktadır.

Şekil 3.68. Öğlebeli Mahallesi kat adedi analizi [2,54].

Şekil 3.68'de mahallenin gelişim yönü olarak tanımladığımız Güneydoğu yönündeki yapılarda ise kat adedinin ortalama olarak bir ve iki kat arttığı gör÷lmektedir. Ana arterdeki tek katlı ve en eğimli alana yerleşmiş olan konutlar gelişim hattında yerini genellikle zemin üzeri bir ve zemin üzeri iki katlı yapılara bırakmaktadır. Gelişim yönünde yerleşim alanda sokaklar arasında kot farkı azalmış olsa da konutların boyut ve yükseklik bakımından uyumu devam etmektedir. Ana arterde, eğim nedeni ile tek kattan oluşan yapılar, gelişim yönünde tarım ve hayvancılıkla ilgilenme nedeni ile tek katlı olduğu gözlemlenmektedir. Gecekondulaşma, ek ve ilavelerle ortaya çıkan değişimler olmaktadır. Apartmanlaşma, zamanlarda mahalle içinde kat adedi bakımından değişimler Şekil 3.65'de verilen örneklerdeki gibi gör÷lmektedir.

(a)

(b)

Şekil 3.69. Öğlebeli Mahallesi sokak doksu, farklı kat adedine sahip konutların birlikteliği.

Günümüzde dönemin koşullarına cevap veremeyen mahalle, ayrıca yoğun apartman yapıların ve sitelerin yapıldığı, kentsel dönüşüm yaşanmış mahallelere göç vermektedir. Mahallenin nüfusunda azalma yaşanmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte mahallede apartmanlaşma ve kentsel dönüşüm ile daha yüksek katlı yapılar elde etme amacı gözlemlenmektedir. Plansız gelişim ve büyüme Şekil 3.68’de görüldüğü gibi mahallenin orantısız ve bozuk sokak dokusuna sahip bir gecekondu mahallesi algısı oluşturmaya neden olmaktadır.

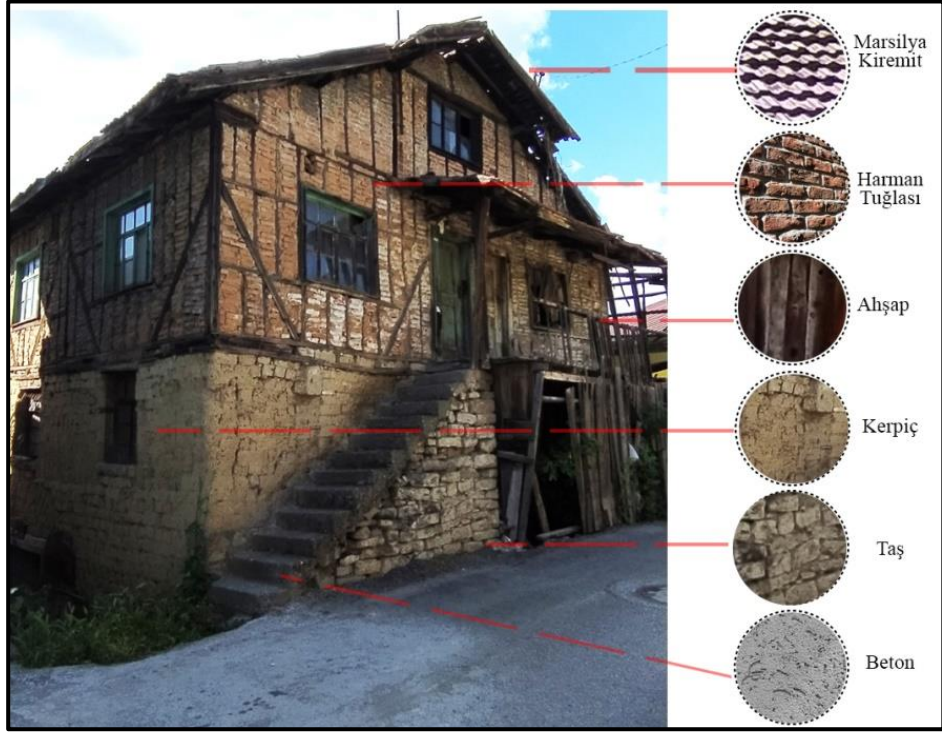
3.2.6. Malzeme ve Yapım Sistemleri Analizi

Karabük Öğlebeli Mahallesi konutlarında bulunan geleneksel yöntem ve malzemeler ile yapılmış, ilaveler ile gelişmiş veya değişmiş, benzer veya farklı malzemeler ile ekler eklenmiş kültürel miras potansiyeli olan yapılar, gecekondu tipi veya apartmanlaştırılmış konutlar bulunmaktadır. Geleneksel yapım tarzının genelleşmiş bir özelliği olan parça bütün ilişkisi rahat kurulan modüler Öğlebeli Mahallesi konutlarında da görülmektedir. Sıvasız ve boyasız konutlarda rahatça analiz

edeildiğimiz malzeme, türünün çeşitliliği mahalle konutlarının genelinde bulunmaktadır. Çeşitlilik olmasına rağmen malzeme seçimleri birbiri ile aynı olduğu söylenmektedir. Geleneksel konutlarda bol pencereler sayesinde, çok işlevli ve aydınlık mekanların olması genel özelliklerindedir. Öğlebeli Mahallesi'ndeki çoğu yapılarda da bol pencereler bulunmaktadır. Ahşap çatıklı yapım sistemi, kerpiç tuğla, taş duvarlar; yapıların onarılmasında, yeniden yapılmasında, malzemelerin değiştirilmesinde, ilaveler eklenmesine olanak veren, alternatiflerin ve planda serbestliğin avantajlarındandır. Bölgede 1940'lı yıllarda kurulan tuğla fabrikalarının etkisiyle bölgede harman tuğlası yöresel bir malzeme olarak görülmekte ve kullanılmış bulunmaktadır.

(a)

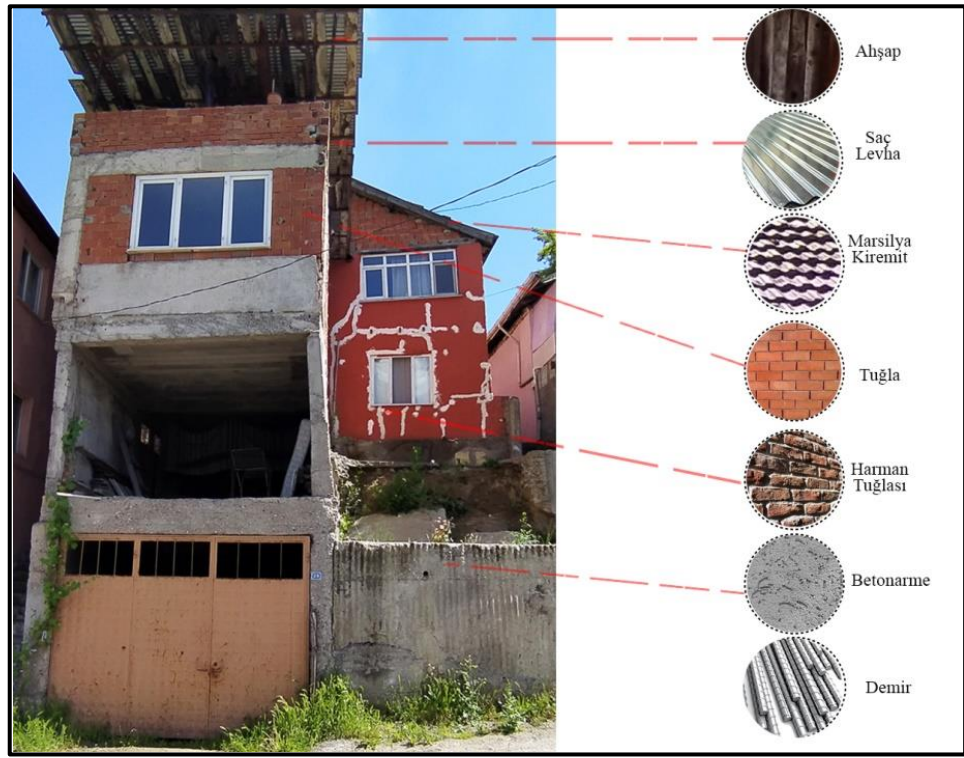
(b)

(c)

(d)

(e)

Şekil 3.70. Öğlebeli Mahallesi konut malzeme analizi.

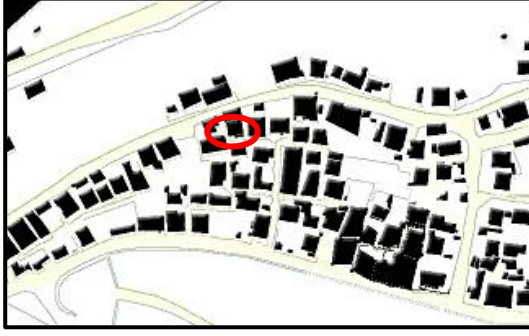
Karabük'te, tek katlı konutlarda, depolarda, sanayi ve ticaret yapılarında, çok katlı apartmanlarda tuğla malzeme ile yapılmış çok sayıda yapı bulunmaktadır.

Ahşap karkas sistemle oluşturulmuş duvarlardahımış sistem kullanılmıştır. Hımış; taş, kerpiç, tuğla, harman tuğlası malzemelerinden oluşmaktadır. Taş, ahşap ve kerpiç malzemeler ile oluşturulmuş yapılara yapılan ilavelerde kullanılmış olan harman tuğlası bu şekilde bize hangi yıllarda eklendiği ile ilgili bilgi verebilmektedir.

Yapılara sonrada eklenen bölümlerin, ilave katların veya yan eklerin malzemeleri ilk inşa edilmiş bölümlerden farklıdır. Şekil 3.70 görsellerinde yapılan analizlerde görülüşü gibi taş ve kerpiçten yapılmış zemin katlar, birinci katlarda ahşap çatkı arası yığma harman tuğlası duvarlar olarak devam etmektedir. Hımış sistem dolgu malzemeleri değişiklik göstermektedir. Sonraki dönemlerde eklenen ilavelerde de beton, demir, blok duvar, saç levha malzemeler ile oluşturulduğu görölmektedir.

3.2.7. Korunmuşluk Durumu

Öğlebeli Mahallesinin 2000'li yıllar ve sonrasında dönem şartlarına uyum sağlayamaması imkanların yetersiz kalması, Karabük'teki diğer mahallelerdeki apartmanlaşmanın artıp cazime noktalarının değişmesi gibi nedenlerden ötürü; nüfusunda azalma meydana gelmiştir. Şekil 3.71'de ki gibi kullanılmayan, atıl durumda kalan yapılar zamanla bakımsız kalması ile güvenlik sorunları otaya çıkarmaktadır.

(a) Yapının konumu.

(b) Yıkılmadan önce (2021).

(c) 2021

(d) 2022 yılında yapının yıkılması ile oluşan boşluk.

Şekil 3.71. Korunamayan konut yapı örneği.

Öğlebeli Mahallesi'nde, KDÇF kurulması sonrasında yaşanan sanayi göçü ve zamanla nüfus artışı gibi olay örgüsünü yapıların oluşumu üzerinde izlenebilmektedir. Bu izlemeyi sağlabildiğimiz yapıların yıkılmış olduğunu görülmektedir. Şekil 3.71'de yıkılan konut yapısı, kerpiç ve taş su basmanı olan ve ahşap çatıklı harman tuğlası malzeme ile inşa edilmiştir. Sonrasında sol cephesine bitişik nizam eklenen ilavelerin boyutları ve oluşumu sayesinde; kullanıcısının nüfus artışı, eklenme dönemi, dönemin malzeme ve imkanları görülebilmekteydi. Bu küçük bir yapı üzerinden dahi bir şehrin geçirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik belleği

hakkında birçok yorum yapılabilmektedirken, korunamadığı ve günümüzde yerinde bir 'temizlemek' olarak adlandırılan bir 'boşluk' bırakmaktadır.

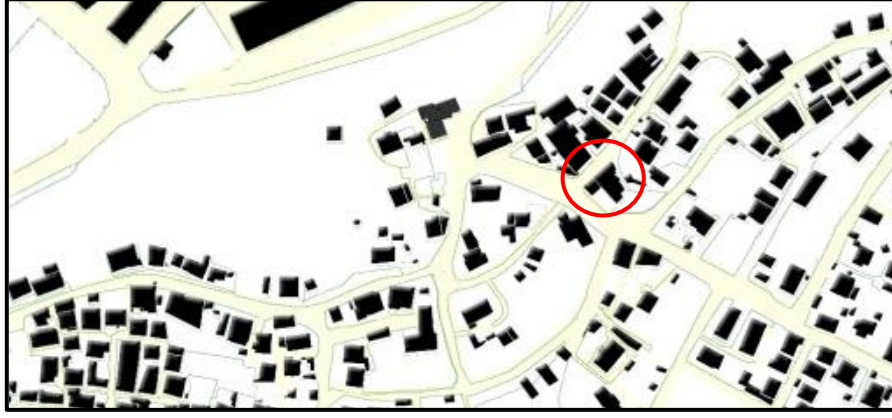

Şekil 3.72. Yıkılan bir samanlık yapısı.

Şekil 3.73. Yıkılan bir ahır yapısı.

Mahallede geleneksel yapım sistemleri ve yerel malzeme ile inşa edilmiş yapılarından Şekil 3.72 ve Şekil 3.73'de görüldüğü üzere bakımsızlık, harap durumda olma ve üzerinden bulunduğu alan adına kurulan kentsel dönüşüm hayalleri gibi nedenler ile yıkıldığı gözlemlenmektedir.

(a)

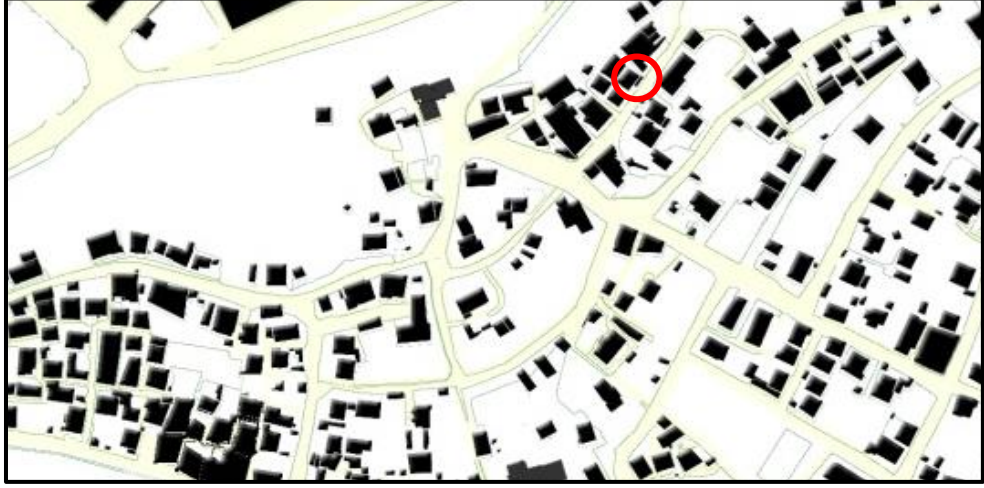

(b)

(c)

Şekil 3.74. İstiklal Caddesi Yüceler Sokakta bulunan bir konut yapısı değişimi.

(a) Yapı konumu

(b) 2021 yılı

(c) 2022 yılında yapının yıkıntı durumu.

Şekil 3.75. İstiklal Caddesi Yüceler Sokakta bulunan bir konut yapısı değişimi.

2021 yılında başladığımız alan çalışmaları 2022 yılında da devam etmektedir. Çalışmaya başlandığı günden itibaren mahalledeki değişimler ve gelişimler takip edilmektedir. Yıkılmalarını önlenmesi, bakımlarının sağlanması ve koruyabilmek adına koruma kuruluna bildirmiş olmak yıkımları engellememiştir.

(a) Yapının konumu.

(b) 2021 yılı yapının terkedilmiş durumu.

(c) 2022 yılında yapı yıkıldığında oluşan boşluk.

Şekil 3.76. Korunamayan konut yapı örneği.

3.2.8. Değişmişlik Analizi

Öğlebeli Mahallesi geçirdiği süreçlerle, konutlar değişimlere ve farklılaşmaya maruz kalmıştır. Çalışma kapsamında yapılan alan çalışmaları süresi boyunca da birçok değişikliğe sahittir.

(a) Yapının konumu.

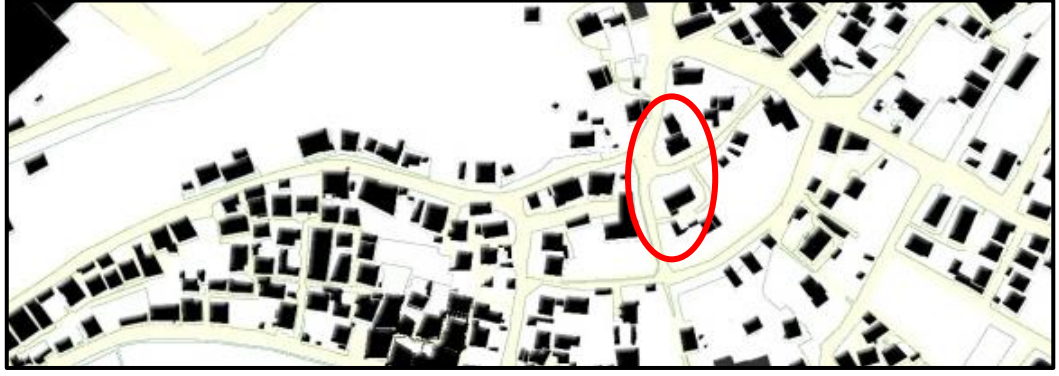

(b) [50].

(c) 2022

Şekil 3.77. Öğlebeli Mahallesi’inde bir konutun değişimi.

(a) Konum

(a) 2021 yılındaki durumu

(b) 2022 yılındaki durumu.

(b) 2019 yılı [41].

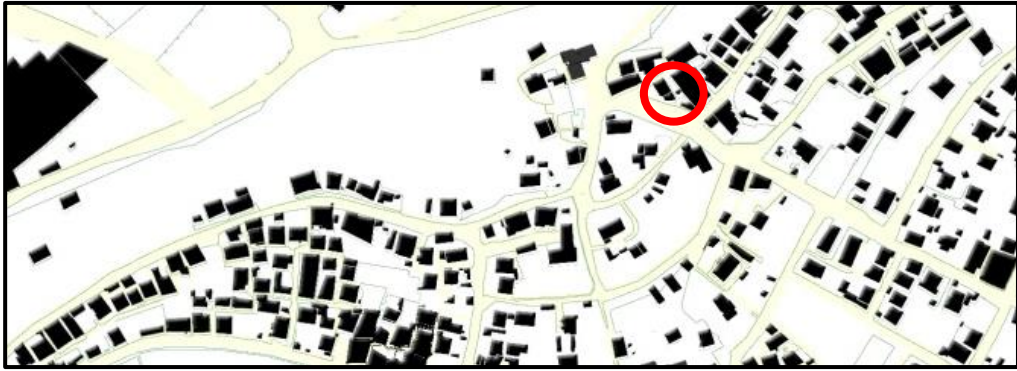
(e) 2021 yılı.

Şekil 3.78. İstiklal Caddesi üzerinde yaşanan değişiklikler.

Değişimler;

- Gecekondulaşma,
- Yapılara yapılan ekler, onarım çalışmaları, eklerin farklı malzemeler ile yapılması,

- Kontrolsüz büyüme, plansız gelişim, özensiz ve statik kurallarına uymayan uygulamalar,
- Mahallenin kimliği ile alakalı olmayan cephe düzenlemeleri
- Hızlı nüfus artışı ve azalması,
- Yol ve sokak bakım/yapım çalışmaları değişimler ile günümüzde gecekondu görünümü Öğlebeli Mahallesi üzerindeki algı üzerinde daha etkili olduğu görülmektedir.

(a) Konum

(b) [50].

(c) 2022 yılı

Şekil 3.79. İstiklal Caddesinde bulunan konutların yıllara göre değişimi.

Öğlebeli mahallesinin sahip olduğu bakımsız ve gecekondu öngörüsünden kurtulabilmesi için Karabük Belediyesi Tarafından İstiklal Caddesi üzerindeki Şekil 3.79’de görüldüğü üzere yapıların sıvası çalışması yapılmıştır. Çeşitli renklerde cephe boyası yapılmıştır. Eski dönemlere ait internet fotoğrafları

sayesinde cephelerde ve konutların planları üzerinde ilave ve değişimler olduğu görölmektedir.

(a) Konum

(b) 2019 yılı [41].

(c) 2022 yılı.

Şekil 3.80. İstiklal Caddesinde bulunan konutların yıllara göre değişimi.

3.2.8. Öğlebeli Mahaltesinde Kültürel Miras Potansiyeli

Öğlebeli Mahallesi'nin barındırdığı kent hafızası, geleneksel mahalle yerleşimi ve yaşamı, kültürel miras potansiyeli, kayıt altına alınması gerekmektedir. Geleneksel Osmanlı mahallesi özellikleri barındıran ve kültürel miras potansiyeli yüksek yapıları belirlediğimizde kendimizi Öğlebeli Mahallesi'nin oluşum aksı dediğimiz İstiklal Caddesi'nde bulmaktayız. Yapım, oluşum, gelişim ve kullanım açısından kent hafızası ve yerel mimarlık ürünlerine sahip oldukları söylenebilir. Yapı çoğunluğu bu aksta bulunmaktadır.

Öğlebeli Mahallesi maruz kaldığı gecekondulaşma ve göçler ile birçok karakteri barındıran bir mahalledir. Hem olumlu hem de olumsuz bir durum olarak yorumlanabilecek değişmemişlik sayesinde Karabük'ün geçirdiği tüm aşamaları sokak dokusunda algılanmaktadır. Öğlebeli Mahallesi'ni kent hafızası ve geleneksel doku sahiptir. Mehmet Kütükçüoğlu'nun çeşitli yazıları ve röportajlarında bahsettiği kent kimliğinden uzak yaşayan bölge Karabük için değerlendirilebilecek bir potansiyele sahiptir [43].

3.2.8.1. Envanter

Karabük Öğlebeli Mahallesi kültürel miras potansiyeli yüksek olduğu düşünülen 25 yapı belirlenerek, envanteri çıkarılmıştır. Belirlenen yapılar geleneksel Osmanlı sivil mimarlık özellikleri barındırması ve yöre mimarisi bakımından değerli bulunmaktadır. Yapıların büyük çoğunluğu oluşum aksı olan İstiklal Caddesi'nde bulunduğu görülmektedir. Mahalle genelinde belirlenen konutlar ile benzer yapısal özelliklere sahip başka konutlar bulunmasına rağmen fazla değişim görerek karakteristik özelliklerini kaybetmiş yapılar dâhil edilmemiştir.

Şekil 3.81. Öğlebeli Mahallesi kültürel miras potansiyeli görülen yapı konumları

Yapılar mahalle yerleşiminin başladığı konumdan itibaren numaralar verilerek belirtilmiştir. Şekil 3.81’de numaralar ile belirtilen yapıların konumları gösterilmiştir. Envanter çizelgelerinde yapılar; fotoğrafları, kat sayısı, cephe özellikleri, malzeme bilgisi ve gördüğü değişimler üzerinden bilgilendirme yapılmıştır. Belirlenen yapılar Çizelge 3.6 ile Çizelge 3.7’de görüldüğü üzere numaraları ile listelenmiştir.

Çizelge 3.6. Kültürel miras potansiyeli olan yapıların, Şekil 3.74'deki numaralara göre listelenmesi.

Çizelge 3.7. Kültürel miras potansiyeli olan yapıların, Şekil 3.74'deki numaralara göre listelenmesi.

Çizelge 3.8. 1.Yapı envanteri

1.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Değişiklik yapılmış. Yapı kullanımda.
 <p>Ön Cephe</p> <p>Arka Cephe</p>	<p>Kat Sayısı: Giriş+ 2+Çatı</p> <p>Giriş: Ön cephesinden zemin katta, arka cephesinde zemin ve 1. Katta yan yana ikişer ahşap kapı bulunmaktadır. Arka cephedeki 1.kat girişleri dışarıdan merdivenle doğrudan değildir. Bir beton döşemeli ve demir korkuluklu bir balkon ile sağlanmaktadır. Eğimli bir alanda bulunma nedeni ile arka cephesi zemin +1+Çatı katından oluşmaktadır.</p> <p>Pencere: Çatı katında bulunan ahşap pencereler haricinde diğer katlardaki pencere PVC malzeme ile değiştirilmiştir. 1. Kattaki balkon giriş için ahşap ve saç malzemedan saçak bulunmaktadır.</p> <p>Çatı: Beşik çatı olup, Marsilya kiremit ile örtülmüştür.</p> <p>Ön cephesi İstiklal Caddesi, Arka cephesi Topçular Caddesi ile ilişkilidir. Ön cephesi Öğlebeli Mahallesi'nin Karabük'e sunduğu silüete katılmaktadır. Hacimsel olarak dikkat çekmektedir. Duvarları yığma sistem harman tuğla ile oluşturulmuştur. Çatı katı ahşap çatkı sistemi ile inşa edilmiştir. İkiz ev plan sistemine sahiptir. Katlar arası silmeler için beton malzeme kullanılmış ve belirginleştirilmiştir.</p>

Çizelge 3.9. 2. Yapı envanteri

2.YAPI	YAPI DURUMU
DÜKKÂN	Değişiklik yapılmış. Yapı kullanımda değil.
	<p>Kat Sayısı: Giriş kattan oluşmaktadır.</p> <p>Giriş: Hasar görmüş orijinal ahşap malzeme orijinal bir depo girişi, iki tane ahşap malzeme dükkân girişi bulunmaktadır.</p> <p>Pencere: Farklı boyutlarda dikdörtgen formunda iki topal pencere bulunmaktadır. Ahşap kapaklar ile kapatılmıştır.</p> <p>Çatı: Dükkân kısmı sundurma, çatı olup saç malzeme ve Marsilya kiremit ile örtülmüştür.</p> <p>Doğu yönünde bitişik nizam konut yapısı bulunan taşınmaz, ahşap çatkı arası harman tuğlası ile yığma duvarlıdır. Daha sonra gördüğü onarımlar ve ilaveler ile çeşitli malzeme ve teknikler ile olan bir yüzeyi bulunmaktadır. Bulunduğu eğimli alan nedeni ile Kuzey yönünde sıvasız tek cephesi vardır.</p>

Çizelge 3.10. 3. Yapı envanteri

3.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Yapı kullanımda.
 <p>Sağ/Ön Cephe</p> <p>Sol/Ön Cephe</p> <p>Sol/Arka Cephe</p>	<p>Kat Sayısı: Bodrum+ giriş+1katlı taşınmaz yapı.</p> <p>Giriş: Sol ve ön cephenin zemin katında ve ön cephenin 1. Katında konut girişi sağlaya 3 ahşap kapı bulunmaktadır. Sol ve sağ cephelerde bodrum girişi mevcuttur. Yapının konut girişlerinin bulunduğu bölüm yığma taş ve tuğla malzeme ile örülmüş istinat duvar ve ahşap kapı ile sokaktan ayrılmıştır. Konut girişleri ulaşım merdiven ile sağlanmaktadır. Bu girişlerin üzeri yağmurluk tarzı kapatılmıştır. Bu bölümlerde oluşturulmuş olan kemer benzeri oluşum cepheye hareketlilik katmaktadır.</p> <p>Pencere: Kare formda ahşap pencereler 4 cephede ve her katta bulunmaktadır.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış kırma çatıdır. Çatı formunda giriş bölümlerinin üstü için T birleşim bulunmaktadır.</p> <p>Bodrum kat seviyesi yığma taş duvardır. Zemin ve 1. Kat yığma sistem harman tuğla ile oluşturulmuştur. Cephe sıvasında dökülmeler mevcuttur.</p>

Çizelge 3.11. 4. Yapı envanteri

4.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Konut aktif kullanımdadır. Dükkân atıl durumdadır.
	<p>Kat Sayısı: Zemin+ 1 katlı taşınmaz yapı.</p> <p>Giriş: Yapıya girişler zemin katta yan cephede ve ön cephede merdiven ve balkonla erişim sağlanmaktadır. Kapılar ahşap malzemedendir.</p> <p>Pencere: Yapının her katında ve her cephesinde kare formda ahşap pencereler bulunmaktadır.. Zemin katta bulunan pencereler demir parmaklıklar bulunmaktadır.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış kırma çatıdır. Ön cepheden bulunan balkon oluşan saçak çatı bütünlüğü devam etmektedir.</p> <p>Yapı yığma sistem harman tuğla malzeme ile oluşturulmuştur. Yapının sonradan ilave edilerek oluşan birinci katı betonarme kolonlar ile desteklenmiştir. İlave bölümlerin zeminleri betonarme malzeme ile çıkmaz yapması 4 cepheden de okunabilmektedir. Balkon korkuluğu tuğla malzemedden oluşturulmuştur. Balkon aynı zamanda, 1. kat girişini Topçular Caddesi ile doğrudan ilişkisini kesmesini sağlayan bir alanı tanımlamaktadır.</p> <p>Sadece ön cephe sıvalı ve boyalı olup diğer üç cepheden yapının malzemesi okunabilmektedir.</p>

Çizelge 3.12. 5. Yapı envanteri

5.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT /DÜKKÂN	Konut kullanımında. Dükkân atıl durumdadır.
	<p>Kat Sayısı: Zemin+ 1</p> <p>Giriş: Konut girişi 1. Kattan sol yan cepheden sağlanmaktadır. Cadde ile ilişkisi demir kapı ve merdiven ile kesilerek bir balkon aracılığı sağlanmaktadır. Girişin bulunduğu balkon ile bahçesi arasında ahşap merdiven ile bağlantı sağlanmıştır. Dükkân girişi ise ön cepheden ahşap malzeme kapı ile sağlanmaktadır. Topçular Caddesi ile doğrudan ilişkilidir.</p> <p>Pencere: tüm cephelerde kare formda pencereler bulunmaktadır. Bir kısmı PVC malzeme ile değiştirilerek özgünlüğünü kaybetmiştir. Zemin katta bulunan kare formdaki pencereler demir parmaklıklar bulunmaktadır. Dükkân pencereleri orijinal olup ahşap kapaklar ile kapatılmıştır.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış beşik çatıdır. İki yan cepheden bulunan balkonlar için olan saçaklar çatı bütünlüğü ile devam etmektedir.</p> <p>Yapı yığma sistem harman tuğla malzeme ile oluşturulmuştur. İki yan cephesinde balkon bulunmaktadır. Ön cephe zemin katta bulunan dükkân bölümü çıkma yaparak cepheden ayrılmaktadır. Yapını cephesi bakım görmüş ve iyi durumdadır.</p>

Çizelge 3.13. 6. Yapı envanteri

6.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Konut kullanımında.
	<p>Kat Sayısı: Zemin+ 1</p> <p>Giriş: Konut girişi 1. Kattan ön cepheden sağlanmaktadır. Topçular Caddesi'nden aşağı kotta bulunan ahşap bir kapısı bulunmaktadır.</p> <p>Pencere: Tüm cephelerde çeşitli boy ve formda pencereler bulunmaktadır. Zemin kattaki pencereler PVC malzeme ile değiştirilerek özgünlüğünü kaybetmiştir. 1. Katta bulunan pencereler ise aslına özgün kare formu ahşap pençelerdir.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış kırma çatıdır.</p> <p>Yapı yığma sistem harman tuğla malzeme ile oluşturulmuştur. Arka cephede zemin katta tuğla malzemedен oluşturulmuş balkon bulunmaktadır. Ön cephede 1. Katta çıkma vardır. Çıkma zemin kattaki girişe saçak görevi göstermektedir.</p> <p>Yapının sadece zemin katı sıvalı ve boyalıdır.</p>

Çizelge 3.14. 7. Yapı envanteri

7.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Konut kullanımdadır.
	<p>Kat Sayısı: Zemin+ 1</p> <p>Giriş: Konut girişi Güneydoğu cephesi üzerinden sağlanmaktadır. 1.kat girişi ise merdiven ve balkon ile ayrılmaktadır.</p> <p>Pencere: Tüm cephelerde kare formda, özgünlüğü kaybetmemiş pencereler ahşap bulunmaktadır. Zemin katta bulunan kare formdaki pencereler demir parmaklıklar bulunmaktadır.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış kırma çatıdır.</p> <p>Yapı geneli yığma sistem harman tuğla malzeme ile oluşturulmuştur. Zemin kata yığma sistem tuğla malzeme ile ilaveler olmuştur. Sonrasında ise betonarme kolon ve döşeme ile 1. Kat çıkma oluşturacak şekilde genişletilmiştir. Güneybatı cephesinde çıkma bulunmaktadır. Çıkma eklenen bir odayı tanımlamaktadır. Yapı bahçe istinat duvarı ile Topçular Caddesinden özelleşmektedir. Zemin kat yol zeminden alt kotta bulunmaktadır. Yapı cephesi sıvasızdır. Çıkmanın bulunduğu cephe asma yaprakları ile kaplanmıştır.</p>

Çizelge 3.15. 8. Yapı envanteri

8.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT/ DÜKKÂN	Konut kullanılmaktadır. Dükkân kullanılmamaktadır.
	<p>Kat Sayısı: Bodrum+ giriş kattan oluşmaktadır.</p> <p>Giriş: Konut ve dükkân girişi yapının kuzey cephesinde, bodrum girişi batı cephesinde ahşap kapılar ile sağlanmaktadır.</p> <p>Pencere: Güney cephede dükkân için dikdörtgen formunda bir total pencere vardır. Ahşap kapak ile kapatılmıştır. Batı cephesinde biri kerpiç malzeme ile kapatılmış, ahşap dikdörtgen formda iki pencere bulunmaktadır. Kare şeklinde çeşitli büyüklükte açıklıklar iki cephede de mevcuttur.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış topuz çatıdır.</p> <p>Kuzey ve doğu cephesinde bitişik nizam konut yapıları bulunan taşınmazın bodrum kat seviyesi yığma taş duvardır. Zemin kat ise ahşap çatkı arası yığma harman tuğla ile oluşturulmuştur. Cephe sıvasında dökülmeler mevcuttur.</p>

Çizelge 3.16. 9. Yapı envanteri

9.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Harabe Yapı kullanımda değil.
	<p>Kat Sayısı: Zemin+ 2</p> <p>Giriş: Güney cephesinin zemin katında ahşap kapı bulunmaktadır. Ayrıca yapının bir kısmı yıkıntı halde olan batı cephesinde sundurma olduğu anlaşılan bölümün iç kısmında 1. Kat kotunda bir ahşap kapı daha mevcuttur. Batı cephesi hariç açıklıklar ve malzemeleri orijinal olmasına rağmen yoğun hasar almış durumdadır.</p> <p>Pencere: Kare ve dikdörtgen formda, 3 cephede ve her katta çeşitli büyüklükte ahşap pencereler bulunmaktadır. 1. ve 3. Kattaki dikdörtgen pencereler giyotin pencere iken diğerleri kanatlı penceredir.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış beşik çatıdır.</p> <p>Yapı geneli ahşap çatki arasında yığma sistemle oluşturulmuştur. Zemin ve 1. Katta kerpiç ile cephe sıvasında dökülmeler mevcuttur. Onarımlar esnasında farklı tipte tuğlalar kullanılmıştır. Yapı bakımsız ve sıvasızdır. Güvenlik açısından tehlike teşkil etmektedir.</p>

Çizelge 3.17. 10. Yapı envanteri

10.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Yapı kullanılmaktadır.
	<p>Kat Sayısı: Giriş+1+ çatı</p> <p>Giriş: Ön cephede 2 arka cephe 1 adet ahşap kapı bulunmaktadır. Ön cephede bulunan kapılar depo girişi olarak kullanılmaktadır.</p> <p>Pencere: Kare ve dikdörtgen formda, 4 cephede ve her katta çeşitli büyüklükte ahşap pencereler bulunmaktadır. 1. ve 3. Kattaki dikdörtgen pencereler giyotin pencere iken diğerleri kanatlı pencerelerdir.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış beşik çatıdır.</p> <p>Taşınmazın zemin katı yığma sistemle taş malzeme ile oluşturulmuştur. Ahşap çatki arasında yığma sistemle oluşturulan yapıda 1. Katta çatki arası dolgu malzemesi olarak taş kullanılmışken çatı katında harman tuğla kullanılmıştır. Giriş ve 1. Katta bulunan cephe sıvasında dökülmeler mevcuttur. Çatı katı sıvalı durumda değildir.</p>

Çizelge 3.18. 11. yapı envanteri

11.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Değişiklik yapılmış. İlaveler eklenmiş. Harabe
   	<p>Kat Sayısı: Zemin+ 1</p> <p>Giriş: Zemin katta kapısız bir giriş bulunmaktadır. Sol cephesine bitişik nizam yapılar ilave birimlerin girişleri arka cepheden sağlanmaktadır.</p> <p>Pencere: Ana yapının ön ve sağ yan cephesinde dikdörtgen formda 4 ahşap pencere bulunmaktadır. Orda bölümde ile bir adet kare formu ve kayıtlı ahşap pencere bulunmaktadır.</p> <p>Çatı: İlk bölüm Marsilya kiremit kullanılmış olup beşik çatıdır. Orta bölüm sundurma çatıdır Marsilya kiremit ile oluşturulmuştur. 3. Bölüm ise çatısızdır.</p> <p>Yapının mahallenin ilk evlerinden olduğu öğrenilmiştir. Ana yapı bir işçi tarafından inşa edilip ve sonradan ilaveler ile hacminin artırılmıştır. Ana yapının zemin kat taş ve kerpiç malzemeden yığma sistemle 1. kat ise ahşap çatki arası harman tuğlası oluşturulmuştur. Yatay ilaveler ile büyüyen hacim kullanıcının edinebilmiş olduğu malzemeye göre değişikliğe uğramaktadır. Orta kısımda beton malzeme kullanılmışken son kısım duvarları ise yığma sistem taş ve tuğladan oluşmaktadır.</p>

Çizelge 3.19. 12. yapı envanteri

12.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Değişiklik yapılmış. İlaveler eklenmiş. Yapı kullanımda.
	<p>Kat Sayısı: Ana konut yapısı sağında sonra eklendiği görülen malzeme ve yapım tekniği olarak uyumlu bitişik nizamlı taşınmazın bütünü bodrum+ 2 katlıdır.</p> <p>Giriş: Eğimli bir alana yerleşmiş olan yapı İstiklal Caddesi üzerinden 2. kata toplamda 3 girişi bulunmaktadır. Arka cephelerde de bahçe ile bağlantı sağlayan kapılar bulunmaktadır.</p> <p>Pencere: Çeşitli form ve büyüklükte farklı malzemelerde, tüm cephelerde ve katlarda pencereler bulunmaktadır.</p> <p>Çatı: Ana yapının Marsilya kiremit kullanılmış kırma çatı, ek yapının Marsilya kiremit kullanılmış sundurma çatısı ile birleşmektedir.</p> <p>Su basman yığma taştan oluşmaktadır. Ana yapı duvarlarının zemin ve 1. Katı ahşap çatki arası harman tuğla ile oluştur. Ek yapının duvarları 1. Kata kadar yığma kerpiç tuğla duvardan oluşmaktadır.</p> <p>Ön cephe haricinde yapı sıvasızdır. Birçok malzemenin ve tekniğin bir arada kullanılmış olduğu görülmektedir.</p>

Çizelge 3.20. 13. Yapı envanteri

13.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT /DÜKKÂN	Konut kullanılmaktadır. Dükkân atıl durumdadır.
	<p>Kat Sayısı: Zemin+ 1</p> <p>Giriş: Konut girişi İstiklal caddesinden merdivenle ayrılarak arka cepheden ahşap kapı ile sağlanmaktadır. Ön cepheden zemin katta bulunan dükkan işlevi için iki adet ahşap kapı bulunmaktadır.</p> <p>Pencere: konut işlevi için 1. Katta kare ve dikdörtgen formda, 3 PVC malzeme ile değiştirilmiş pencereler bulunmaktadır. Dükkân işlevi için iki adet ahşap malzemedен yapılmış topal pencere, ahşap kapaklar ile kapatılmıştır.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış sundurma çatıdır.</p> <p>Yapı Zemin katı Yığma taş malzemedен yapılmış için 1. kat duvarları tuğla malzeme ile yığma sistemle oluşturulmuştur. Zemin katından bulunan atıl durumdaki iki adet dükkan bölümü mahalle bakkalı olarak kullanıldığı öğrenilmiştir. Bitişik nizam bulunan konut yapısı nedeni ile 3 cepheye sahiptir. Ön cephede bulunan beton döşeme balkonun korkuluğu tuğla ile oluşturulmuştur.</p>

Çizelge 3.21. 14. Yapı envanteri

14.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Yapı aktif kullanılmaktadır.
	<p>Kat Sayısı: Giriş+1+Çatı</p> <p>Giriş: Yapı girişi ön cephede bulunan ahşap kapı ile sağlanmaktadır.</p> <p>Pencere: Kare ve dikdörtgen formda, 4 cephede ve her katta çeşitli büyüklükte ahşap pencereler bulunmaktadır. Ön cephede bulunan kare formlu pencereler ahşap kayıtlara sahiptir. Çatı katında ve yan cephelerde bulunan dikdörtgen formlu pençeler ahşap kanatlara sahiptir. Giriş katında bulunan pencerelerin demir parmakları bulunmaktadır.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış beşik çatıdır. Ön cephede bulunan ahşap balkon için çatı bütünlüğünde saçak oluşmaktadır.</p> <p>Yapı giriş katı yığma taş duvarlar ile oluşturulmuştur. 1. ve çatı katı ise ahşap çatkı arası harman tuğladır. Yapı cephesi sıvalı ve boyalıdır.</p>

Çizelge 3.22. 15. Yapı envanteri

15. YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Değişiklik yapılmış. Yapı kullanımda.
	<p>Kat Sayısı: Zemin+2 taşınmaz yapı.</p> <p>Giriş: Ön cephede zemin kata 2, sol cephede 1. katta 1 tanen olmak üzere 3 ahşap malzemedan kapı bulunmaktadır.1.kata giriş merdiven ile sağlanmaktadır.</p> <p>Pencere: Dikdörtgen formda ahşap pencereler 4 cephede ve her katta bulunmaktadır. Ön ve sağ cephedeki pencerelerde PVC malzeme ile değiştirildiği ve bazı açıklıkların kapatıldığı görülmektedir.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış kırma çatıdır. Çatı, ön cephede balkona saçak oluşturmaktadır. Ayrıca sol cephe girişinde beton malzeme saçak bulunmaktadır.</p> <p>Zemin kat seviyesi yığma taş duvardır. Diğer 2 kat yığma sistem harman tuğla ile oluşturulmuştur. Zemin kat depo olarak kullanılmaktadır. Katlar arası silme ile belirginleştirilmiştir. Ön cephede 1. Kattaki iki balkonun iptal edilerek döşemelerinin kaldırıldığı görülmektedir.</p>

Çizelge 3.23. 16. Yapı envanteri

16.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Harabe Yapı kullanımında değil.
 <p>Kuzey Cephesi</p> <p>Doğu Cephe</p> <p>Batı Cephesi</p> <p>Güney Cephesi [50]</p>	<p>Kat Sayısı: Zemin+ 2</p> <p>Giriş: Kuzey cephesinin zemin katında ahşap kapı bulunmaktadır. Ayrıca yapının bir kısmı yıkıntı halde olan batı cephesinde sundurma olduğu anlaşılan bölümün iç kısmında 1. Kat kotunda bir ahşap kapı daha mevcuttur. Batı cephesi hariç açıklıklar ve malzemeleri orijinal olmasına rağmen yoğun hasar almış durumdadır.</p> <p>Pencere: Dikdörtgen formda, 4 cephede ve 1. Ve çatı katında ahşap pencereler bulunmaktadır. 1. ve 3. Kattaki dikdörtgen pencereler aslında uygun olan giyotin pencereler ahşap kanatlara sahiptir.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış beşik çatıdır.</p> <p>Yapı geneli ahşap çatkı arasında yığma sistemle oluşturulmuştur çatkı arası dolgu malzeme olarak harman tuğla kullanılmıştır.</p> <p>Ahır işlevli kullanılan giriş kat duvarları yığma sistem taş ve kerpiç tuğla malzemeden inşa edilmiştir. Eğimli bir alanda bulunan yapının arka cephesi yığma taş istinat duvarı ile desteklenmiştir.</p> <p>2020 yılında harabe durumdaki yapı, güvenlik tehlikesi bulundurması nedeni ile yıkılmıştır. Yıkılıncaya kadar tüm öğelerinin özgün uygun olduğu görülmektedir.</p>

Çizelge 3.24. 17. Yapı envanteri

17. YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Değişiklik yapılmış. Yapı kullanımda.
   <p>[50]</p>	<p>Kat Sayısı: zemin+ giriş+çatı katı taşınmaz yapı.</p> <p>Giriş: Ön cephede zemin bir ahşap kapı ve yanında konut girişini sokaktan ayıran demir kapı bulunmaktadır. Plan olarak ayrı olan yanındaki konut ile aynı dış giriş kullanılmaktadır. Eski fotoğraflardan yola çıkılarak ahır olarak kullanılmış olan muşabaklı ahşap kapı ve hasar almış ve günümüzde demir profil ile desteklenmiştir.</p> <p>Pencere: Dikdörtgen formda ahşap pencereler 3 cephede ve 1 ve çatı katında bulunmaktadır. Pencereler ahşaptan PVC malzeme ile değiştirilerek orijinallliğini yitirmiştir.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış beşik çatıdır. Çatıya zamanla demir taşıyıcı ve saç levha malzeme ile ön cephede saçak ve güneşlik eklenmiştir.</p> <p>Bodrum kat seviyesi yığma taş duvardır. Zemin ve çatı katı ahşap çatkı arası taş dolgu malzemesi ile oluşturulmuştur. Zamanla dökülen sıva tamir edilmiş ve orijinalinden farklı bir renge boyanmıştır.</p>

Çizelge 3.25. 18. yapı envanteri.

18.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Değişiklik yapılmış. Yapı kullanımda.
 <p>[50]</p>	<p>Kat Sayısı: zemin+1+çatı</p> <p>Giriş: Yapıya giriş zemin kotundan aşağıda bulunan batı cephesinden sağlanmaktadır. Kapı değiştirilmiştir. Aslına uygun değildir.</p> <p>Pencere: Kare ve dikdörtgen formda, 4 cephede ve her katta çeşitli form ve büyüklükte pencereler bulunmaktadır. Ahşap kayıtlı ve kapaklı pencerelerin bir kısmı iptal edilmiştir. Geri kalanların tamamı ise PVC malzeme ile değiştirilerek özgünlüğünü kaybetmiştir.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış beşik çatıdır. Çatı bütünlüğünde balkon üzeri saçak oluşumu mevcuttur.</p> <p>Yapının, eski fotoğraflar sayesinde, zemin katı duvarlarının yığma taş, 1. ve çatı katın ise ahşap çatkı arasında taş dolgu malzemesi ile oluşturulduğunu bilmekteyiz. Güney cephesi çatı katında ahşap kafesli bir balkon bulunmaktadır. Yapı kapsamlı bir değişim görmüştür. Cephesi yalıtım malzemesi ile kaplanıp ve boyanarak katlar arasındaki ahşap silmeler kaybolmuş ve cephe özgünlüğü kaybetmiştir.</p>

Çizelge 3.26. 19. yapı envanteri

19.YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Değişiklik yapılmış. Yapı kullanımda.
	<p>Kat Sayısı: Zemin+1 + çatı</p> <p>Giriş: Yapıya giriş Kuzey cephesinin zemin katında çift kanatlı ahşap muşabaklı kapı ile sağlanmaktadır. Konut ile bitişik nizam ahşap muşabaklı çift kanatlı ahşap bahçe kapısı bulunmaktadır</p> <p>Pencere: Doğu ve kuzey cephelerinde dikdörtgen formda, pencereler bulunmaktadır. 1. Kattaki pencereler PVC malzeme ile değiştirilmiştir. Çatı katındaki kapaklı ahşap pencereler özgünlüğünü korumaktadır.</p> <p>Çatı: Marsilya tipi kiremit kullanılmış beşik çatıdır. Çatı bütünlüğünde balkon üzeri saçak oluşumu mevcuttur.</p> <p>Zemin katı yığma taş duvar yapı diğer kat duvarları ahşap çatkı yığma sistemle oluşturulmuştur. Katlar arası silmeler mevcuttur. Dış cephe sıvalı durumdadır.</p>

Çizelge 3.28. 20. Yapı envanteri

20. YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	İlaveler eklenmiş. Değişiklik yapılmış. Yıkım işlemi görmüş/Harabe
 <p>2020 yılı, Perspektif</p>	<p>Kat Sayısı: Bodrum+1+çatı katından meydana gelmektedir.</p> <p>Giriş: 3 kısımdan oluşan yapı girişleri geleneksel dokuya uygun kapılar ile sağ cepheden sağlanmaktadır. Orta kısımda bulunan ahşap muşabaklı çift kanatlı konut girişi bulunur.</p> <p>Pencere: Yapının sağır olan sol cephesi dışında 3 cephede ve her katta çeşitli boyut ve formlarda geleneksel dokuya uygun ahşap kapaklı pencereler bulunmaktadır.</p> <p>Çatı: Marsilya tipi kiremit kullanılmış beşik çatıdır. Çatı iki parçadan oluşmaktadır.</p>
 <p>2022</p>	<p>Eğimli bir alana Kuzeybatı Güneydoğu yönünde dikdörtgen bir şemayla yerleşmiş olan yapı ön görünüşü veren ilk kısım su basman seviyesi yığma taş malzeme, çatı katına kadar kerpiç tuğla, ahşap silme ile ayrılmış çatı katı da ahşap çatkı arası taş dolgu malzemeden oluşmaktadır. Yığma sistem bir yapıdır. İlk kısım ile plan birbirine bağlı orta kısım zemin katı yığma taş, 1. Katı ahşap atkı arası taş dolgu malzemesinden oluşmuş duvarlara sahiptir. Son kısım yığma harman tuğlası ve taş ve beton malzeme ile desteklenmiştir.</p>
 <p>2022- İç Mekân</p>	<p>Taşınmazın giriş bölümleri depo, ahır, samanlık işlevleri için yapılmıştır.</p>
 <p>1. Kat Planı Rölöve</p>	<p>2021 yılı sonunda yıkım tehlikesi barındırması gerekçesi ile yıkılma kararı alınmıştır.</p>

Çizelge 3.29. 21. Yapı envanteri

21. YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Değişiklik yapılmış. Yapı kullanımda.
	<p>Kat Sayısı: Zemin+1+çatı katından meydana gelen taşınmaz yapı.</p> <p>Giriş: Ön cephede orijinal olmayan bir konut girişi ve ahşap bir depo girişi bulunmaktadır. Ayrıca yapının solunda Alaturka kiremit malzemeli, sundurma çatısı olan çift kanatlı ahşap bir bahçe kapısı vardır.</p> <p>Pencere: 1. Katta PVC pencereler bulunurken çatı katınca geleneksel dokuya uygun dikdörtgen formda ahşap 4 pencere bulunmaktadır. ayrıca yapı soluna eklenen kısımda PVC ıslak hacim açıklıkları bulunmaktadır.</p> <p>Çatı: Marsilya kiremit kullanılmış beşik çatıdır.</p> <p>Yapı, su basman seviyesi yığma taş malzemedir. Çatı katına kadar kerpiç tuğla, çatı katı da ahşap çatkı arası taş taş dolgu malzemesinden oluşmaktadır. Yığma sistem bir yapıdır. Ahşap çatkı arası harman tuğlası ile arka cephesinde sonradan eklenen çıkma mevcuttur. Yapının cephesinden, sol kısma yığma sistem harman tuğla malzeme ile eklemeler yapıldığı okunabilmektedir. Cephe sıvasında dökülmeler mevcuttur. Yanında bulunan konut yapısı nedeni ile sağ cephesi sağır cephe dir.</p>

Çizelge 3.29. 22. yapı envanteri.

22. YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Değişiklik yapılmış. Yapı kullanımda.
	<p>Kat Sayısı: Zemin+1+çatı</p> <p>Giriş: Yığma taş bahçe istinat duvarı ile sokaktan doğrudan bağlantılı olmayan yapıya giriş ön cephedeki ahşap kapı ile sağlanmaktadır.</p> <p>Pencere: 4 cephede ve her katta özgünlüğünü korumuş ahşap pencereler bulunmaktadır.</p> <p>Çatı: Marsilya tipi kiremit kullanılmış beşik çatıdır. Çatı bütünlüğünde balkon üzeri saçak oluşumu mevcuttur.</p> <p>Zemin katı yığma taş duvar ile inşa edilmiş olan taşınmazın 1. ve çatı katı ahşap çatkı arası taş dolgu malzemesi ile oluşturulmuştur. 1. kat ve çatı katı ortasında ahşap balkon bulunmaktadır. Yapı cephesi sıvalı ve boyalı durumdadır.</p>

Çizelge 3.30. 23. yapı envanteri

23. YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Değişiklik yapılmış. Harabe.
 <p>2020</p> <p>2022</p> <p>1. Kat Planı Rölöve</p>	<p>Kat Sayısı: Zemin+1+çatı katından meydana gelmektedir.</p> <p>Giriş: Yoldan yığma taş üzeri beton malzemeden yapılmış bir merdivenle ayrılan giriş, ahşap balkonlu bölümde bulunur. Ahşap tek kanatlı iki kapı yan yana bulunmaktadır. Sol cephede zemin katta ahır girişi olarak iki kanatlı ahşap bir kapı vardır.</p> <p>Pencere: 4 cephede ve her katta geleneksel dokuya uygun ahşap pencereler orijinal bulunmaktadır. Pencereler zemin katta dikdörtgen, 1. Ve çatı katında kare formdadır.</p> <p>Çatı: Marsilya tipi kiremit kullanılmış beşik çatıdır. Balkon üzerinde Marsilya tipi kiremit kullanılarak sundurma çatı bulunmaktadır.</p> <p>Karma sistem ile oluşturulmuş olan taşınmaz yapı zemin katı yığma kerpiç tuğla ile inşa edilmiş olan taşınmazın 1. Ve çatı katı ahşap çatı arası harman tuğlası ile oluşturulmuştur. İkiz ev plan şemasına sahiptir.</p> <p>Arka cephesinde yıkılmış ekleri bulunan yapı, yıkılıncaya kadar tüm öğelerinin ile geleneksel dokuya uygun olduğu görülmektedir.</p> <p>2021 yılı sonunda yıkım tehlikesi barındırması gerekçesi ile yıkılma kararı alınmıştır.</p>

Çizelge 3.31. 24. yapı envanteri

24. YAPI	YAPI DURUMU
<p>KONUT/DÜKKÂN</p>	<p>İlaveler /değişiklik yapılmış. Konut yapısı kullanılmaktadır. Dükkân harabe durumdadır.</p>
<p>Perspektif</p> <p>Dükkân Kapısı Detayı</p> <p>Ön Görünüşler:</p> 	<p>Kat Sayısı: Bitişik nizam kısımdan 3 oluşan taşınmaz zemin+1 kattan oluşmaktadır. Dükkân yapısı ile başlayıp sol tarafa doğru konut yapısı olarak devam etmektedir.</p> <p>Giriş: Girişleri hepsi ön cephede bulunmaktadır. Dükkân girişi devşirme malzeme, dilimli kemerli süslemesi olan, düzgün kesme taşlıdır. Süslemede 1909 tarihi ve maşallah yazısı vardır. Metal malzemeden kapısı vardır. Orta kısım konutun girişi ahşap muşabaklı ve çift kanatlı girişi vardır. Sol kısımdaki konutun ise bir ahşap bir metal tek kanatlı, bir tane ahşap depo kapısı bulunmaktadır.</p> <p>Pencere: Dükkân kısmında ahşap kapaklar ile kapatılmış dükkân penceresi ve üzerinde kare formunda açıklık bulunmaktadır. Orta kısımda kara formunda 1. Katta geleneksel dokuya uygun bir pencere bulunurken, son kısımdaki konutta dikdörtgen forma PVC malzeme ile değiştirilmiş zemine ve 1. katta pencereler vardır.</p> <p>Çatı: Marsilya tipi kullanılmış beşik çatıdır. Dükkân bölümü yığma taş duvardan oluşmaktadır sağ cephesinde bulunan ahşap merdiven üst katta yıkılmış bir konut yapısı olabileceğini göstermektedir. Karma sistem ile inşa edilmiştir. Orta bölüm duvarları zemin katı yığma taş ve 1. Katı ahşap çatkı arası taş dolgu malzemeden oluşmaktadır. Son kısımda ise zemin katın ön cephe yığma harman tuğlası, sol cephe yığma taş malzemedendir. 1. Kat çatı katına kadar yığma sitem harman tuğlası malzeme ile oluşturulmuştur. Ön cepheye beton malzemeden balkon ve balkon saçağı eklenmiştir.</p>

Çizelge 3.32. 25. Yapı envanteri

25. YAPI	YAPI DURUMU
KONUT	Yapı kullanılmamaktadır Harabe durumdadır.
  <p>1. Kat Planı Rölöve</p>	<p>Kat Sayısı: Zemin+1+çatı</p> <p>Giriş: Kuzey batı cephesinden sağlanmaktadır.</p> <p>Pencere: 4 cephede ve her katta dikdörtgen formda ahşap pencereler bulunmaktadır. 1.katta</p> <p>Çatı: Marsilya tipi kiremit kullanılmış beşik çatıdır. Çatı bütünlüğünde balkon üzeri saçak oluşumu mevcuttur.</p> <p>Su basman seviyesine taş yığma duvar olan taşınmaz 1.kat ve çatı katı ahşap çatkı arası taş dolgu malzemesi ile yapılmıştır. Katlar arasında ahşap silmeler mevcuttur. Çatı katında ahşap balkon bulunmaktadır. Cephesi sıvalı ve boyalı olan yapı çalılık ve sarmaşıklarla kaplanmıştır, harabe durumdadır.</p>

3.2.9.2. Cephe Özellikleri

Cephe özellikleri ve malzeme bilgisi bağlamında incelenen, kültürel miras potansiyeline sahip olduğu düşünülerek belirlenmiş 25 yapı envanter çizelgeleri ile sunulduktan sonra belirlenen yapıları cephe hareketleri Çizelge 4.33, Çizelge 4.34, Çizelge 4.35, Çizelge 4.36, Çizelge 4.37 ile kategorize edilip yorumlanmıştır. İlk oluşum aksı olarak tanımladığımız İstiklal Caddesi ile mahalle değerli bir akış seyreden Topçular Caddesi'nde bulunan yapılar bulunmaktadır.

Öğlebeli Mahallesi'nde bulunan yapılarda; balkona ve çıkmaya sahip olma, giriş için merdiven bulundurma ve geçirdiği değişimler bakımından cephe hareketini görülmektedir. Bütün cephe hareketlerine sahip olan yapılar ve hiçbirine sahip olmayan yapılar da bulunmaktadır.

Malzeme ve yapım sistemi bakımından birbirine benzeyen mahalledeki yapılar, pencere form ve boyutlarında farklılığa sahiptir. Sürekli değişim ve eklenme durumunda olmak, Öğlebeli Mahallesi'nin ve mimari ürünlerinin karakteristik bir özelliği olması yorumlanabilmektedir. Pencere, kapı ve balkonlar yapılar arasında farklılığa sahip olması yanı sıra bir yapının, tek cephe yüzeyindeki açıklıklar ve malzemeleri de değişiklik ve farklılık görülmektedir.

Kullanıcının en yoğun kullandığı bölümde değiştirme ihtiyacından ve yaşam durumunu günümüz şartlarını çekme istiginden olduğu analiz edilmektedir. Pencereleri değişim görmüş ve farklılığa sahip yapılarda;

- Tek cephede
- Tek katta
- Tek cephe tek katta
- 2 veya 3 cephede
- Tüm cephelerde

- Tüm cephe tüm katlarda pencere değişikliği görülmektedir..

Herhangi bir pencere, kapı değişikliği görmemiş yapıların;

- Kullanım dışı olan
- Atıl durumda kalan
- Harabe durumda olan
- Yıkım işlemi görmüş veya kısa zaman önce tamamen yıkılmış yapılar olduğu görülmektedir.

Yakın konumda komşu bir konut daha olması durumunda birbirine bakan cephelerde pencere bulunmamasına dikkat edilmiştir. Orijinal pencerenin sınırlı sayıda kaldığı analiz edilmiştir. Orijinal pencere ve kapıların ahşap malzemeden yapılmış olması ortak özelliklerindedir.

Belirlenen yapılar arasında, değişim görmüş 18, 21 ve 24. Yapıları haricinde konutların kapıları ahşap ve orijinal kapılar kullanılmaktadır. Yapı girişleri zemin kat ve 1. katlardan farklı kotlardan ve yan ve ön cephe olacak şekilde farklı cephelerden sağlanmaktadır. Geleneksel yerleşim alanlarında mahremiyetin sağlanması önemli ölçülerdendir. Öğlebeli Mahallesi yapılarında da bina girişleri Yolla doğrudan ilişkinin kesilmesi ve mahremiyete önem verilmesi nedeni ile yapılmaktadır. Ön cepheden ve zemin kattan girişi olan yapıların kendi bahçeleri, istinat duvarları ile çevrili alanları içinde olduğu veya bu kapıları ahır, bodrum, dükkân girişleri olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.33 'de belirtilen yapılardan tüm özelliklere aynı anda sahip olanlar da bulunmaktadır. Bu durum Öğlebeli Mahallesi yapılaşmasının önemli özelliklerindedir. Yapılar ve mekânlar çok işlevli, işlevler arasında kolay adaptosyan sağlanabilen ve ihtiyaç odaklıdır. Gerekli bulunan mekanlara ilaveler yapılmıştır.

Çizelge 3.33. Ön cephede, zemin katta kapı bulunan yapıların envanter numaraları ile kategorize edilmesi

	Envanter numarası	Adet
Dükkân olan yapılar	2,5,8,13,24	5
Ahır/bodrum olan yapılar	1,7,11,17,19,20,21	7
Bahçe içinde bulunan yapılar	3,9,15,25	4
İstinat ile çevrili olan yapılar	1,6,10,12,14,22	6
Toplam :		22

* Numaralandırılan 25 yapıdan, Çizelge 3.33de belirtilmeyen 4, 16 ve 23. yapıların ön cephe zemin katta kapı bulunmamaktadır.

2.katların ve ilavelerin eklendiği yapılarda, ilave kısımlara girişleri merdivenle sağlandığı görülmektedir. Belirlenmiş yapılardan 1, 3, 7, 15, 23. Yapılarda merdivenler ile sağlanan girişlerde balkon oluşumu bulunmaktadır. Balkonların ve çıkmaların bulunması Öğlebeli Mahallesi yapılarının cephe hareketlerinde önemli yere sahiptir.

Çizelge 3.34. Belirlenen 25 konutun balkon özelliklerinin kategorize edilmesi.

Çıkma bulunan yapılar	Çıkma bulunmayan yapılar
3, 4, 5, 6, 7, 9, 16, 17	1, 2, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25

Öğlebeli mahallesi yapılarında cephe hareketlerinde, süsleme açısından sadelik bulunmaktadır. Belirlenerek envanteri çıkarılan 24. Yapının dükkân bölümünün devşirme taş üzerindeki, taş üzeri işleme haricinde süsleme bulunmamaktadır.

Çizelge 3.35. Belirlenen 25 konutun balkon özelliklerinin kategorize edilmesi

Balkon	Sayısı			Bulunduğu Cephe			Konumu		Korkuluk Malzemesi		
	1	2	3	Ön	Yan	Arka	Orta	Kenar	Ahşap	Tuğla	Demir
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											
12											
13											
14											
15											
16											
17											
18											
19											
20											
21											
22											
23											
24											
25											

Balkon bulunan yapılarda, bulunduğu konum ve malzemesine ile cephe farklılık göstermektedir. Çizelge 4.33’de görüldüğü üzere Topçular Caddesi üzerinde bulunan yapılarda birden fazla balkon olması, balkonların cephe üzerinde kenarlara konumlanması ve korkuluk malzemesi olarak tuğla ağırlıklı olarak kullanılmış olması çoğunluktur. İstiklal Caddesi üzerindeki yapılarda ise çoğunlukla 1 balkonun

olduğu, ön cephede orta da konumlandığı, ahşap malzeme ile oluşturulduğu görülmektedir.

Çizelge 3.36. Belirlenen 25 konutun değişmişlik durumunun kategorize edilmesi.

Envanter No	Özgünlüğünü Korumuş	Değişiklik Yapılmış	İlaveler Yapılmış	Harabe
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11 *				
12				
13				
14				
15				
16 *				
17				
18				
19				
20 **				
21				
22				
23 **				
24				
25				

* 11.ve 12. konut, 2021 yılında yıkılarak tamamen ortadan kaldırılmıştır.

** 20.ve 23. Konutlar yıkım işlevi görenek yarı yıkık durumda bırakılmıştır.

Çalışma alanı kapsamında kültürel miras potansiyeli taşıdığı gözlemlenerek belirlenen yapıların çoğunluğunda Çizelge 4.36'de görüldüğü gibi değişmişlik bulunmaktadır. Değişmişlik durumunun yoğun olmasının nedeni ahşap pencerelerin PVC malzeme pencereler ile değiştirilmesi, dış cephenin özgün renginden farklı bir renge boyanmış olması veya özgün olmayan bir şekilde onarım görmesidir. Pencere kullanımında yapılarda farklı tip ve formda kullanıldığı görülmüştür. Pencereler

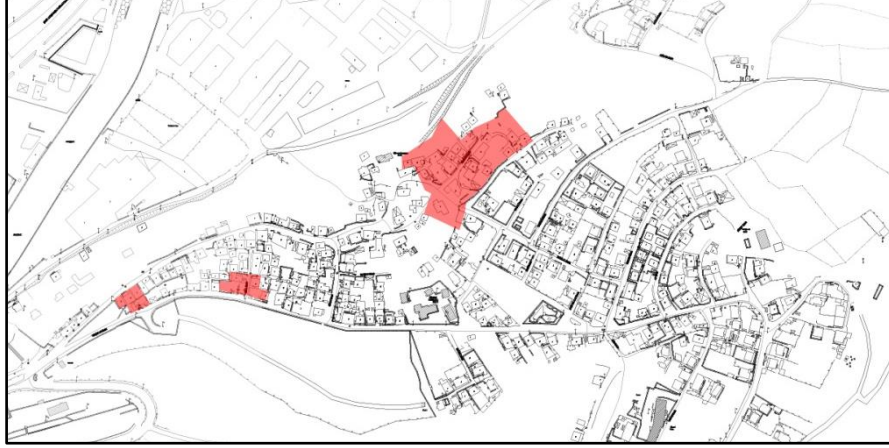
bağlamında yapılan gözlemler Öğlebeli Mahallesi'nin geleneksel mahalle ve gecekondü mahallesi arasındaki gerilimden kaynaklanmaktadır. İhtiyaç odaklı sivil mimarlık, elde bulunan imkân ve gerekli hacimsel birimlerin eklenmesiyle ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 3.37. Belirlenen 25 yapının korunmuşluk durumunun kategorize edilmesi

Envanter No	İyi	Orta	Kötü
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			

Kültürel miras potansiyeli olan, geleneksel yöntem, teknik ve malzeme ile yapılmış yapılar belirlenmiştir. Çalışma kapsamında, çeşitli analizler ve gösterimler için kullanılan görsellerdeki yapılar da dâhil olmak üzere Öğlebeli Mahallesi'nde koruma altına alınmadığı süre boyunca değişmeye, işlem görmeye devam edebilir, ilaveler eklenmesine, bakımsız kalmasına maruz kalabilir veya yıkılabilir. Bu nedenle kayıt altına alınması önemli bulunmaktadır. Çizelge 4.37'de görüldüğü üzere 25 yapıdan 7

tanesi için iyi korunmuş olduğu belirlenen yapılaşmada 18 tanesinin korunmuşluğu orta ve kötü durumdadır. Öğlebeli Mahallesi'nin devingen yapısı ele alındığında yaşanan vakit kaybının mahalle ve kent tarihinin zarar görmesi ve yok olması ihtimali demektir.

Şekil 3.80. Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından tescil kararı alınan 9 taşınmazın bulunduğu parsellerin Öğlebeli Mahalle planı üzerinde gösterimi.

Bu durumla alakalı olarak çalışmanın alan çalışması aşamasında tespit edilen ve korunması gerekli görülen konut ve çeşitli işlevlerdeki yapılar, '*Geleneksel mahalle oluşumu ve yapılarını anı değeri, malzeme çeşitliliği, geleneksel yapı sistemleri bakımından önemini ortaya çıkarıp, arşivlemek istediğim Öğlebeli Mahallesi'ndeki konut, dükkân ve samanlık türü yapıların tescillenmesini*' arz ederek görselleri ile Karabük Kültür Varlıkları Koruma Kurulu'na bildirilmiştir. Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarının raporuna göre 14 konutun tespiti yapılmıştır. Bunlardan 5 tane taşınmazın yapı malzemesi, tekniği ve biçimi bakımından özellik göstermemesi ve örnek teşkil eden bir unsuru bulunmaması nedeni ile tescile uygun bulunmamıştır. Tez çalışması kapsamında bildirilen 12 konut, 3 samanlık, 2 dükkân yapısından, incelemeler sonunda Şekil 3.80'de gösterilen parsellerdeki 9 adet taşınmaz 24.02.2021 tarih ve 6572 sayılı TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından '*Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı*' olarak tescil kararı alınmıştır (Ek Açıklamalar B).

Karar neticesinde mahalle sakinlerinin girişimleri ile yıkımına başlamış yapılar, yıkım aşamasında durdurulmuştur. Harabe duruma getirilmiştir. Koruma önerileri içinde bulunan yapılardan da mahalle kurul tarafından inceleme altında iken yıkımları gerçekleştirilmiştir. Daha sonra mahalle sakinlerinin uğraş ve girişimleri ile tescil kararı iptal edilerek, ‘mahallenin temizlenmesi’ olarak gördükleri yıkım faaliyetleri devam ettirilmiştir. Bu durum neticesinde İstiklal Caddesi üzerinde bulunan terkedilmiş yapılardan başlanarak konut ve samanlık yapılarının yıkılmış olduğu (11,20,23. Yapılar) görülmektedir. Ayrıca tescil kararı alınmış yapılardan bir kısmı yerine yeni yapı yapılmak üzere harabe durumuna getirilerek bekletilmektedir. Öğlebeli Mahallesi'nin kültürel miras potansiyelinin farkındalığı ve korunması için çalışma kapsamında girişimler, kararlar ve sonuçlar; bilinçlilik ve yerel halkın koruma hareketine katılmasının önemini vurgulamaktadır.

BÖLÜM 4

SONUÇLAR

Bu tez çalışması kapsamında Karabük kent tarihi, Karabük'ün geçmişten günümüze gelişimi, değişimi incelenmiştir. Mahalleleri ve yerleşim birimleri irdelenerek aralarından Karabük'ün tanımlanmasında ilk bahsi geçen Öğlebeli Mahallesi analiz edilmiştir. Bu kapsamda mahallede alan çalışmaları yapılmış, mahalleye çalışma boyunca gözlemlenerek takip edilmiştir. Günümüzde bir gecekondü mahallesi önyargısına sahip mahallelerin kent tarihi, kent hafızası açısından önemli kodları içermesi, geleneksel kırsal yaşam ile şehir hayatı arasındaki süreci tanımlayan sıkıştırılmış alanlar olması bağlamından ötürü önemlidir.

(a) [50].

(b) [34].

Şekil 4.1. 1950'li yıllar Öğlebeli tarlalarında kağrı ve düven ile ekin hasat yapan Öğlebeliler. (İstasyon ve Bayır Mahallesi civarı yapılaşması işaretlenmiştir.)

Şekil 4.2. TCDD istasyonu ve Bayır Mahallesi (Şekil4.1'de işaretlenmiş alanın günümüz yapılaşması).

Karabük'ün kent tarihi açısından önemli oluşunun nedeni şehrin Öğlebeli Mahallesi'nin olmadığı bir zaman diliminin olmayışıdır., Öğlebeli Mahallesi şehrin merkezinde yer almasına rağmen aynı zamanda şehrin dışında sayılabilecek bir konumda ve durumdadır. Öğlebeli Mahallesi geleneksel Osmanlı Mahallesi özelliklerini fiziksel ve kültürel, soyut ve somut değerleri ile barındırmaktadır. Aynı zamanda yörenin sanayileşme gibi önemli dönem noktasının süreç ve sonuçlarının canlı şahitidir. Karabük kent merkezinde Karabük'e hâkim bulunduğu yüksek konum ve yerleşim biçimi sayesinde değerlendirilmeye müsait ve ilham verici bir silüete sahiptir.

Öğlebeli Mahallesi sakini, kendini 'Öğlebelili', 'buralı' olarak tanımlayan farklı yörelerden göç etmiş aileler ile birlikte oluşumunu ve büyümesinin sağlamıştır. Farklılara ile beraber ortak bir mahalle kültürü oluşmuştur. Çeşitli yörelerden sakine sahip olmasına rağmen bütünsel bir yaşam alanı oluşturmuş olan bu mahalle, insanların çözümcül yaklaşımları, şartları, gereklilikleri, aitlik hissi; bir kozmopolitlik içinde oluşum farkındalığı ile dışlanmışlıktan uzak yere bağlanma sayesinde geleneksel Osmanlı mahallesi özelliklerini içermekte kısmi olarak koruyarak günümüze ulaşabilmektedir.

(a)

(b)

Şekil 4.3. Öğlebeli Mahallesinde imece usulü düğün hazırlıkları ve eğlenceleri [50].

Mahalle ruhunun varlığı devam etmektedir. Sosyal ve kültürel olaylarda da çok gözlemlenmektedir. Düğün, sünnet, cenaze, mevlüd okutma, iftar verme, spor müsabakaları düzenleme, ekin hasatı, dut dokuma, özel günlerde ikram edilecek yemeklerin yapılması mahalle sakinleri beraber imece usülü ile yapılmaktadır. Asker gönderme, bayramlaşma gibi özel günlerde mahalledeki çıkmaz sokaklar, cami ve meydan geleneklerin devam ettirildiği mekânlar olarak kullanılmaktadır.

Mekânların günümüzde yıkılması, eskimesi, mahalle nüfusunun azalmasına rağmen özel ve önemli günlerde toplanarak aynı mekânların kullanılması ve geleneklerin sürdürülmesi Öğlebeliler için güçlü bir aidiyet duygusunun varlığını göstermektedir. Somut, mimari, yapısal değerlin korunmasında soyut kültür değerlerinin sürdürülebilirliğindeki gibi maalesef bahsedilememektedir. Her ne kadar insanlar yapılardan vazgeçmiş olsalar da yapılar yarım ve harabe halleri ile bile hizmet etmeye ve mekân olark görevini yerine getirmeye devam etmektedir.

(a)

(b)

Şekil 4.4. Öğlebeli Mahallesi'nde aynı mekanda farklı yıllara ait sünnet düğünü(a) düğün(b) fotoğrafları [50]

(a) 2011 yılı [50].

(b) 2021 yılı

Şekil 4.5. Öğlebeli Mahallesi Yüceler Sokak'ta yapılan farklı yıllara ait düğün fotoğrafları

Mahallenin yapısal ve mimari öğeleri, bu günlerde özel anlara tanıklık etmektedir. Kullanıcı belleklerinde anı değerine sahiptir. Zaman ve kullanıcılar değişmesine rağmen, Öğlebeli Mahallesinde mekânların kullanımı değişmemiştir. Geleneklerin günümüzde devam ettiği görülmektedir.

(a)

(b)

Şekil 4.6. Gümümüzde devam eden mahalle düğünleri ve gelenekleri

Mahalleliler ile yapılan görüşmeler ve gözlemler sayesinde, birbiri ile haberleşmeye devam ettiği, farklı mahalle ve şehirlerde yaşamalarına rağmen iletişimin ve

duydıkları özlemin azalmadığı görülmektedir. Sık sık en güzel anılarının mekânı olarak tanımladıkları bu mahalleyi bir kısmı yazlık olarak kullanmaktadır.

4.1. SORUNLAR

Mahallenin kullanıcısı ile inşa edeni aynıdır. Plansız bir mahalle olmasına ile birlikte kendi içinde belirli bir düzene ve organizasyona sahiptir.

Ögelebeli Mahallesi'nin yüzleştiği sorunlar;

- İlkokul dışında eğitim birimlerinin olmaması,
- Dükkanların aktif durumda olmayarak ekonomik sürekliliğe ve yeterliliğe sahip olmaması
- Şehir merkezi ile mahalle arasındaki ulaşım akışının dolaylı yollar ile sağlanması nedeni ile sürkülasyonun kesintiye uğraması. Bu nedenle de mahalle gelişiminin gerilemesi.
- Sosyal mekanlar ve etkinlikler bakımından yetersizlik
- Yol ve yapılarda bakımsızlık
- Sağlık hizmeti birimlerinin olmaması
- Varolan tarım ve hayvancılık potansiyellerinin değerlendirilmesi
- Dışa göç vererek sürekli azalan nüfus ile konutların terkedilmesi
- Düzensiz ve kontrolsüz yapılaşma, gecekondulaşma
- Yapıların güncel ihtiyaçları karşılayamaması
- Yapılara plansız ilaveler ve ekler yapılması
- Yapı inşa edilmesi aşamasında hatalı teknik ve malzeme uyumsuzluğu
- Geleneksel teknikler ile günümüze ulaşmış yapıların korunması,
- Terkedilmiş yapı ve kullanıcısının az olan sokakların vandalizme maruz kalması

- Kullanıcısının kent tarihi ve geleneksel yapıların korunması konusunda bilinçsizliği
- Maddi olanaksızlık,
- Apartmanlaşma ve kentsel dönüşüm için 'eski' yapıların yıkılması
- Mahallede içinde yapı ve adalar için önerilerin koruma kurulu tarafından alınan tescil kararlarının iptal edilmesi
- Mülkiyet sorunları
- Yöre halkının Öğlebeli Mahallesi hakkında yeterli bilgi ve ilgiye sahip olmaması
- Kent belleği, şehir hafızası, konum özellikleri potansiyelinin kullanılamaması
- Yapıların ve mahallenin korunması için girişimlerin tepki olarak sonuçsuz kalması

(a)

(b)

(c)

(d)

(d)

(f)

(g)

(h)

Şekil 4.7. Öğlebeli sakinlerinin toplu fotoğrafları [50].

Yapıların ve mekânların yerleşimi, malzemeleri, teknikleri geleneksel ve yöreye özgü özelliktedir. İçerdiği çeşitlilik ve değerlere rağmen günümüzde son yılda azalan bir nüfus hareketine sahiptir. Kültürel kimliğin günümüzdeki yönetimlerini oluşturmayı sağlayacak temelleri incelemek ve toplumsal, kültürel kimliğin nasıl ortaya çıktığını, oluştuğunu anlayabilmek en büyük güçlüklerdendir [18]. Çünkü bir kimlik oluşumu çok fazla etmeni barındırmaktadır. Zaman, mekân, imkân ve insan arasındaki tutarlılık, değişkenlik, süreklilik ve hepsinin bütünlüğünü görebilmek anlamlandırabilmek gerekmektedir. Öğlebeli Mahallesi'nde günümüzde tutarlılık ve süreklilik kavramlarının kesintiye uğradığı gözlemlenmektedir. Mahalleyi ve Karabük'ü oluşturan 'göç' olgusu ise şimdilerde sessizline neden olmaktadır. Nüfusunun azalıyor olması dönem gerekleri, ekonomik durumlar, eğitim faaliyetleri, istihdam, ulaşım gibi nedenlere dayanmaktadır.

(a) 2015 yılı [50].

(b) 2021 yılı

Şekil 4.8. İstiklal Caddesi'nde aynı konumun yıllara göre değişimi

4.2. ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında yapılan Karabük mahallelerinde ve Öğlebeli Mahallesi özelinde yapılan incelemeler ve analizler sonucunda; geleneksel mahalle, kırsal yaşam ve kentleşme arasında kurulan tampon bir yaşam algısı, Karabük için özgün ve önemli bir nitelik taşıdığı gözlemlenmiştir.

Bu alanlar görmezden gelinmesi veya dönüştürmesi gereken alanlar olarak değil, sağlıklılaştırılarak Karabük kent belleğine katkıda bulunan zengin kültür öğeleri olarak kullanılıp, kazandırılması gerektiği düşünülmektedir.

Böylece gecekondular ve çöküntü algısına maruz kalan, eğitim, sağlık, sosyal hizmetlerin azlığından, gelir kaynağı bulunmayışından kaynaklı göç veren mahalleler, cazibe ve ilgi alanları haline getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

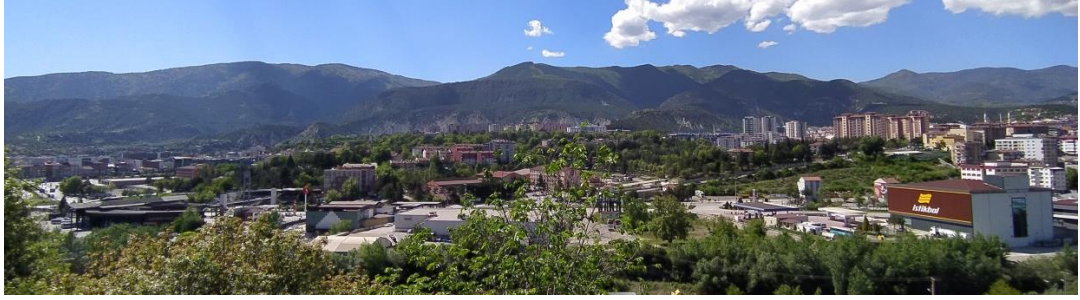
Kent hafızasını yaşatma, potansiyellerinin farkındalığını oluşturma, geleneksel yerleşim birimlerinin korunmasını ve geleneksel kültür mirası öğelerinin sürdürülebilirliğini sağlama hareketinin Öğlebeli Mahallesi'nden başlaması, buranın Karabük kent kimliğine her anlamda sahip oluşuyla önemli bulunmaktadır.

Öğlebeli Mahallesi konumu, yerleşim karakteri ve öğeleri bakımından tez kapsamında detaylı olarak incelenmiştir. Yapılan incelemeler ve analizler sonucunda tüm Karabük'e ve Karabük'e çeşitli nedenler ile misafir olarak gelecek olan kişi ve topluluklara hitap edecek bir güzergâh oluşturulmalıdır. Güzergâh belirlenirken, mahallenin onu özel kılan en önemli değerlerden biri olan mahremiyet kavramına dikkat edilmiştir. Bu güzergâh çalışma boyunca önemle bahsedilen ilk oluşum hattına güçlü bir bağlanma ile dâhil olmaktadır.

Dâhil olmak ve aidiyet kavramları arasındaki ilişkiden faydalanılarak Öğlebeli Mahallesi'nin sosyal hayatının aktif olarak sürdürdüğü İstiklal Caddesi, Merkez Cami, caminin bağlandığı meydan ve meydanın devamlılığıyla oluşan, çıkmaz sokak olan, Yüceler Sokak önerilen güzergâhın aksıdır. İstiklal Caddesi; günümüzde atıl durumda kalmış dükkânların tekrar canlanması, aks boyunca mevcut olan geleneksel teknik ve malzemeler ile inşa edilmiş konutların korunmasını sağlanması, Karabük kent merkezine olan bakış açısı ve manzara hâkimiyeti açısından kültürel ve sosyal hareketlilik için yüksek bir potansiyel içermektedir.

Güzergâh başlangıcı Topçular Caddesi'nden başlaması ve kıvrımlı ve dar bir sokaktan İstiklal Caddesine bağlanması düşüncesi, mahallenin ruhunu güzergâh

üzerindeki kişilere hissettirmesi açısından önemli bulunmaktadır. Hem geleneksel mahalle dokusuna ve yaşantısına zarar vermeyecek hem de mahalleye Karabük kent hafızası bakımından besleyerek canlılık ve tanınırlık kazandıracak bir aks niteliğinde olması önem arz etmektedir. Mahallenin ortaokuluna ve çevresine uzak tutularak, eğitimin aksamına ve akış hareketliliğinden kaynaklı güvenlik ve dikkat dağınıklığı sorunlarına karşı okul ve çevresindeki ara sokaklara doğrudan ulaşılmamalıdır.

Şekil 4.9. İstiklal Caddesi'nin hâkim olduğu Karabük manzarası.

Bir tur ve kültür aksının tasarımının temeli olan önerilen güzergâh boyunca deneyimlenmesi amaçlanan kriterler;

1. Tanımlama
2. Keşfetme
3. Algılama
4. Odaklanma
5. Akış
6. Sentez

Şekil 4.10. Önerilen güzergâhın akış yönü ve sokaklarda bakış açıları [24].

Şekil 4.11. Şekil 10'da gösterilen 1 numaralı bakış açısı

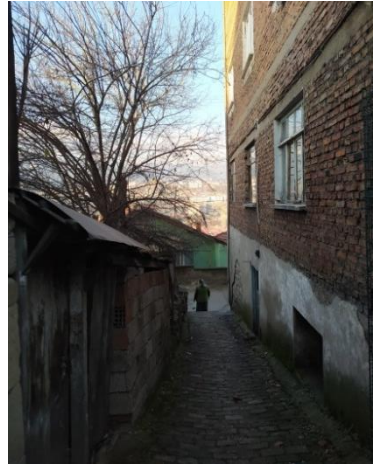
(a)

(b)

Şekil 4.12. Şekil 10'da gösterilen 2 numaralı bakış açısı

(a)

(b)

Şekil 4.13. Şekil 10’da gösterilen 3 numaralı bakış açısı

(a)

(b)

Şekil 4.14. Şekil 4.10’da gösterilen 4 numaralı bakış açısı

Şekil 4.15. Şekil 4.10’da gösterilen 5 numaralı bakış açısı

Şekil 4.16. Şekil 4.10'da gösterilen 6 numaralı bakış açısı

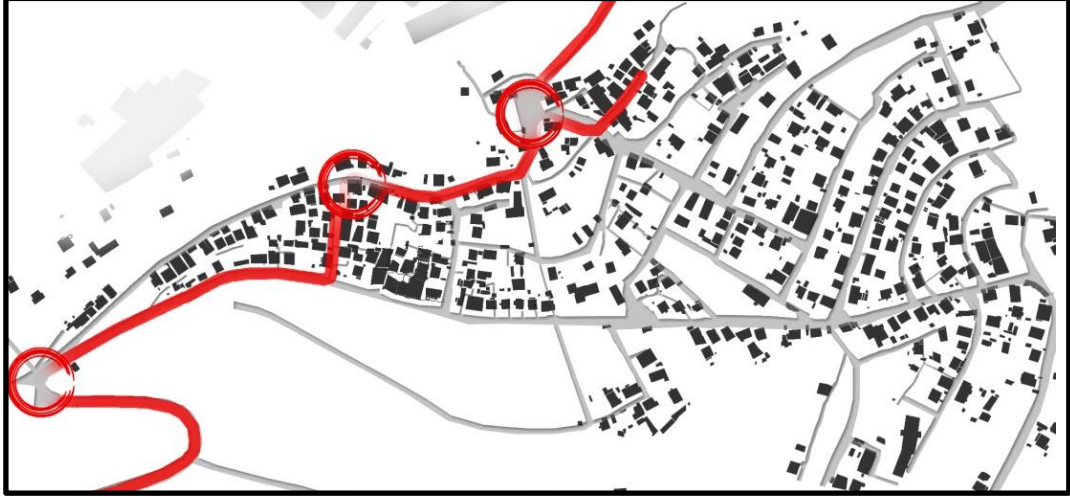
Şekil 4.17. Şekil 4.10'da gösterilen 7 numaralı bakış açısı

Bakış açıları görselleri sayesinde, güzergâh her açıdan Öğlebeli Mahallesi'nin ve Karabük kent kimliğinin tüm öğeleri ile birlikte besleyebileceği silüetlere sahip olduğu görülmektedir. Apartmanlaşmaya, yoğun değişikliklere ve gecekondulaşmaya maruz kalmış hacimlerden ve yerleşim alanlarından insan boyutlarının ön planda olduğu, kat yüksekliklerinin birbiri ile uyumlu olduğu bir ask oluşturulmak önemsemektedir.

Mahalle kendisiyle birlikte Karabük'ün var olması ve sanayileşme ile geleneksel dokuyu bir arada algılanmasını sağlayabilecek öğelere sahiptir. Bünyesindeki katmanlaşmaya da güzergâh boyunca çeşitli deneyimler ile kademelendirilmek hedeflenmiştir. Geleneksel mahalle yapılaşmasının önde tutulması gerekmektedir. Bu yüzden belirlenen aks boyunca geleneksel konutlar yoğunluktadır.

İlk kademe olan giriş bölümü Öğlebeli Mahalle Mezarlığı ile hem zemin olan Topçular Caddesi ile başlamaktadır. Topçular caddesi ve İstiklal Caddesi arasındaki kıvrımlı ve dar sokak boyunca geleneksel doku ve mahallenin yapılaşma karakteristiği net bir şekilde algılanırken İstiklal caddesindeki Karabük manzarası ve dükkânların aktifleştirilmesiyle ticari bir kademe ile mahallenin ekonomik sürdürülebilirliği düşünülmüştür. Üçüncü kademede ise mahallenin sosyal hayat

damarı olan meydan Geleneksel Osmanlı Mahallesi ile sanayi şehri Karabük'ün sentezi amaçlanmaktadır. Sentez kavramı ile Yüceler sokakta bulunan ve günümüzde harabe durumda bulunan üç geleneksel konut yapısı, çıkmaz sokağı bir kültür sokağına dönüşmesi için sahip olduğu harabe değerinden bahsedilmektedir.

Şekil 4.18. Belirlenen güzergâh ve giriş/ask/meydan kademelenmesi [2].

Güzergâh boyunca sokak sağlıklılaştırması, yol bakımlarının yapılması, belirlenen yapılara rekonstrüksiyon çalışmaları ile döneme uygun ve mahalleye katkı sağlayabilecek işlevler kazandırılması, harabe yapılardan yararlanılarak da kültür sokağı tasarımı ile Karabük'ü tanımlayan Öğlebeli mahallesine değerler güzergahı ve bir müze mahalle oluşturulması fikri ise Karabük ve mahalle tarihi açısından değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

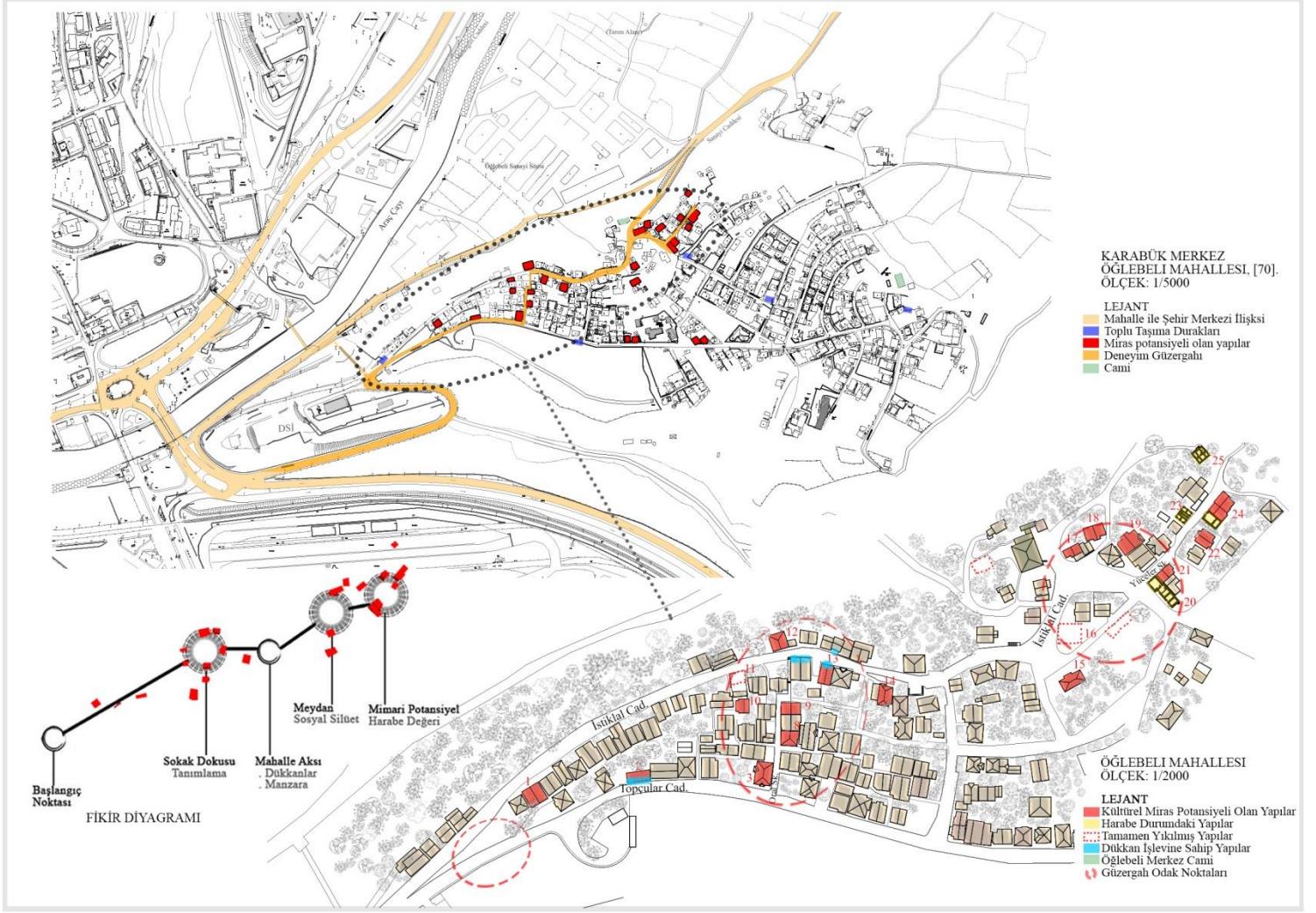
(a)

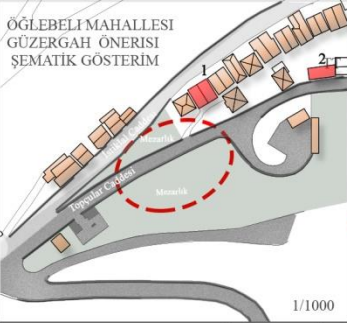
(b)

(c)

(d)

Şekil 4.19. Mahallenin İstiklal Caddesi aksında bulunan değerlendirilebilecek dükkânlar.

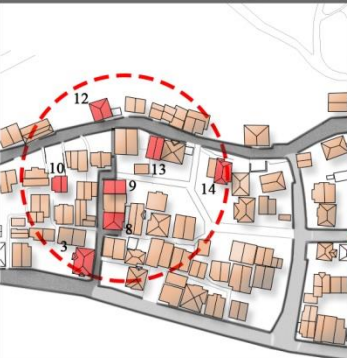

BAŞLANGIÇ NOKTASI

Öğlebeli Mahallesi'nin girişini ikiye ayırarak İstiklal Caddesi ve Topçular Caddesi oluşmaktadır. Deneyim Güzergahı; kültürel olarak daha değişmiş yaşamış olması ve mahalle dokusunu tanımlamaya fırsat vermesi nedeni ile üst kotta devam eden Topçular Caddesi'nden başlamaktadır.

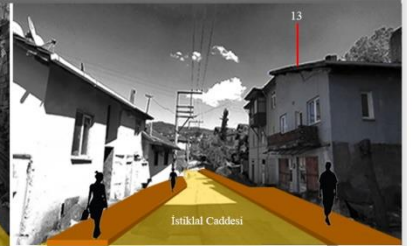

- Topçular Caddesi'nin sağında ve solunda Öğlebeli Mahallesi mezarlığı bulunmaktadır.
- Karabük kent tarihi, Öğlebeli tarihi ve konumu ve katedilecek güzergah hakkında bilgi edinme sağlayan panolar ile sade bir başlangıç olması gerektiği düşünülmektedir.
- Kültürel miras potansiyeline sahip olarak işaretmiş olan 1.2 ve 3. yapılar başlangıç noktasında caddenin sonunda bulunmaktadır. 2 numaralı dükkan yapısının restorasyonu sağlanarak tekrar dükkan işlevine kavuşturulması, Karabük'te önemli noktalar ile Öğlebeli Mahallesi'nin birbirine göre konumları vb. gibi bilgilendirme broşürlerinin, çeşitli yayınların dağıtım noktası olması bilinçli bir gezi için önemli olduğu düşünülmektedir.

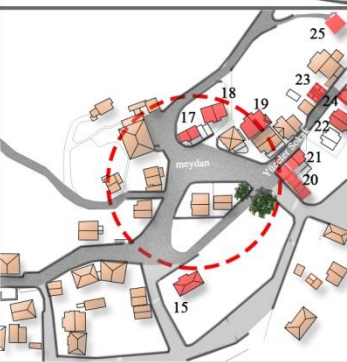

ODAK NOKTASI : 1

1. odak noktası olarak belirlenen konum için 3. 8. ve 9. yapılar köşe noktası görevi üstlenmiştir. Bu köşe ile güzergah yolcuları, Oral Sokak ve devamındaki dar ara geçiş ile İstiklal Caddesi'ne çıkmaktadır. İki ana caddenin arasındaki bağlantı, yapılaşmanın sık, dar ve kıvrımlı sokaklardan sağlanması ile mahalle dokusunun algılanması ve deneyimlenmesi amaçlanmaktadır.

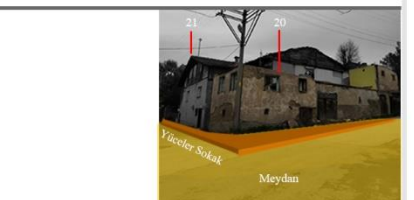

- Oral Sokak devamındaki dar geçiş ile karakteristik yapılaşma deneyimlenmesi ardından, ilk oluşum aksı olan İstiklal Caddesi ve caddenin sahip olduğu Karabük manzarası güzergaha dahil olmaktadır.
- İstiklal Caddesi üzerinde, mahalle tarihinde de bir zamanlar mahallenin sosyal olarak hareketliliğini sağlayan, dükkanların işlevlerine kazandırılması, kalve evi, mahalle bakkalı gibi aslına yâşatan birimler mahalle tarihinin ve ekonomisinin sürdürülebilirliğini sağlayacağına inanılmaktadır.
- Odak noktasındaki yapıların hacimlenmesi olarak birbiri ile uyumlu olması, ticari işlevlerin hareketliliğini dengeleyerek mahalle dokusunu bozmasını önemi bulunmaktadır.

ODAK NOKTASI : 2

İlk oluşum aksına yüklenen ticari işlevler devamında karşımıza çıkan ve Öğlebeli Mahallesi'nin önemli sosyal olaylarının gerçekleştiği meydana ulaşmaktadır. Merkez camii önü ve sokakların birleşimi ile tanımlanan eğimli bir alan olan meydan geleneksel konut dokusu yoğunlukta olması, eğimi sayesinde mahalleye olan hakimiyeti bakımından önemli bulunmaktadır.

- 2. odak noktasında, 16. konutun yıkılması ve çevresinde ağaçların kesilmesi ile oluşan alandan yararlanmak amaçlanmaktadır. Mahalle için önemli köşe noktalarından birini tanımlayan konutun yokluğu ile oluşan 'boşluk' hissi, bu alanda kurulacak olan, mahalle sakinlerinin bahçelerinde yetiştirdikleri ürünleri satabildiği, küçük ölçekli mahalle pazarı ile güzergah için önemli, ekonomik bir çekim noktası olması amaçlanmaktadır. Meydan çevresindeki yapıların cephe sağlığına çalışmaları ile aslına uygun görüntülerine kavuşturularak geleneksel mahalle kimliğinin yoğun olarak algılandığı bir odak olması hedeflenmektedir.
- Meydanı besleyen ve bir çıkamaz sokak olan Yüceler Sokaktaki harabe yapılar ve geleneksel dokunun, günümüzde gelen stürcinin günümüzde entegrasyonu sağlanması ve sokağın bir kültür sokağı haline getirilmesi istenmektedir. Bu hareket için harabe duruma getirilmiş 20. konut önemli bir yere sahiptir. Ayrıca deneyim güzergahının sonunu temsil etmesi nedeni ile 20. yapının karşısında bulunan ağacı ve çevresi düzenlenerek bir rekreasyon alanına dönüştürülmesi mahallenin sosyal hayata katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.4. DEĞERLENDİRME

Tez konusu kapsamın Karabük şehri Merkez ilçesinde bulunan Öğlebeli Mahallesi incelenmiştir. İncelenirken mahalle ve Karabük arasındaki ilişkiyi temelden kurabilmek kent tarihi ile kaynaklandırılmıştır. Karabük kent hafızası, kent kimliği oluşumu aşamaları günümüz durumlarının analizinden faydalanılarak kent hafızasını korumak, ona sahip çıkmaz gerektiği üzerine durulmuştur. Karabük'ün kuruluşu, oluşumu, gelişimi, mahallelerinin süreçleri, sınırları, yerleşim özellikleri ve göç kavramı sayesinde geleneksel yaşam, kültürel miras potansiyellerinin farkındalığı, varoluş süreçlerinin korunması bağlamında bir çalışma ortaya konulmak amaçlanmıştır. Öğlebeli Mahallesi; geleneksel Osmanlı mahallesi ve gecekondu mahallesi olmak üzere farklı bakış açıları ile birlikte tanımlanmıştır. Bu tanımların yapılabilmesi için de göç kavramı ve farklı göç çeşitlerinin Karabük ve Öğlebeli tarihindeki yeri ve önemi açıklanmış, ayırıcı çözümlenme, hızlı uyum sağlama, değişkenlik kavramlarının mekana olan yansıması incelenmiştir.

Analizler genelden özele olacak şekilde oluturulmuştur. Kent hafızası ve belleği için önemli gördüğümüz ve onu değerli kılan farklılık ve çeşitlilikleri irdelemek ve kayıt altına almak için, öncelikle Öğlebeli Mahallesi bütün bir parça olarak irdelenmiştir. Ögeleri ve unsurları tanıtıldıktan , konumları ve durumları ile ilgili analizler yapıldıktan sonra ise ilk oluşum hattı olarak tanımladığımız ve mahallenin Karabük şehir merkezine açılan cephesi olan ana aksı İstiklal Caddesi üzerindeki konutlar ve yapılar üzerinden daha ayrıntılı analizler yapılmıştır.

İstiklal Caddesi'ni çalışma alanının ve çalışma esnasında verilen örneklerin çoğunluğuna sahip olmasının nedeni Karabük kent belleği açısından bulunmuş olduğu iziksel ve sosyal konumudur. Aynı zamanda üzerindeki çeşitlilik ve üstü süt katmanlar halinde birikmişliğe rağmen bir şekilde özünü korumuş olması ve değişmemesidir. Yöre insanının 'gelişmemek' olarak tanımladığı bu durum, kültürel miras potansiyeli bakımından önemli kılmaktadır.

Öğlebeli Mahallesi'nin yoğun yerleşimi İstiklal Caddesi ve Topçular Caddesi arasında gelişmiştir. Karabük ve Öğlebeli adılarını ilke kez sanayileşme ve yaşanan göçler ile artan nüfus sayesinde duyulmuş olsa da mahalle, konumu ve toprak verimliliği bakımından tarım için elverişlidir.

Mahalleyi ve çalışma alanını değerli kılan her özelliğinin aynı zamanda onun günümüzde ters göç yaşamasının nedenleri haline geldiği gözlemlenmiştir. Çalışmada çalışma alanının içerdiği çeşitlilik ve mahallenin ruhu üzerindeki etkileri incelenmiştir. David Morley ve Kevin Robins'in 'Kimlik Mekanları' kitabında belirttikleri gibi, daha geniş alanlarda daha net anaşılabilir olmasına rağmen yerleşim alanlarında algılanan kimlik ve yerel kültür olguları oldukça önemlidir. Yeniden bağlanma ve oluşturma olgusu için topluluk içine dahil olma, yerin ruhu gibi kavramlar sayesinde *'enerjik bir kozmopolitiklik'* gözlenmektedir.

Öğlebeli gibi çeşitli dönemlerde devingen bir şekilde göç almak ve göç vermek gibi önemli toplumsal bir mesele ile yoğrulan mahallelerde yer ruhunun ve uyum yakalanmasının hayati önemi bulunmaktadır. Çalışma temelinde çeşitlilik, süreç ve kimlik kavramlarına odaklanılmıştır. Hem Karabük kent genelinde hem de Öğlebeli'nde birçok farklı özelliğin bir arada bulunması mahalleyi hem günümüzdeki terkedilen durumuna hem de bir miras potansiyeli sahipliği özellikli hale getirmiştir

Tez çalışması esnasında bahsedilen çeşitlilikler;

- Karabük'ün oluşumu sürecinde yaşananlar
- Şehir yapılaşmasındaki karakteristik çeşitlilik
- Karabük'te mevcut olan koruma sorunları
- Mahallede yaşanan göç çeşitliliği
- Mahalle sakinlerinin göç ettiği memleket çeşitliliği
- Sosyal ve kültürel çeşitlilik
- Geleneksel Türk evi ve Gecekondulaşma arasında bulunan konut

- Yapı malzemelerinde çeşitlilik
- Yapım sistemi çeşitliliği
- Yapılara yapılan müdahale çeşitliliği

Mahalle tüm yönleri ile analiz edildikten sonra ilk oluşum hattı olarak tanımladığımız ve mahallenin kuruluşundan günümüze tüm süreçleri içinde barındıran İstiklal Caddesi aksı üzerinde durulmuştur. Bu aks Karabük kent merkezine silüet oluşturması açısından da dikkat çekici bir konumda bulunmaktadır. 1990'lı yıllara kadar konutların zemin katlarındaki ticari birimler ile hareketli bir yapıya sahip cadde, günümüzde sadece konut ve depo amaçlı kullanılan yapılardan oluşmaktadır. İstiklal Caddesi Mahalle girişinden doğu yönüne ayrılan yönlenme ile başlar ve cami ve önünde oluşan meydanlaşma sayesinde mahalle için önemli bir odak noktası ile sonlanır. Meydanlaşma haricinde Öğlebeli Mahallesi'nde bulunan; mezarlık, samanlıklar, dükkan yapılar, cami, kıvrımlı sokak yapısı, çıkmaz sokaklar, ahırlar, tarım alanı ile kompleks bir alanı tanımlayan yerleşim birimleri geleneksel Osmanlı mahallesi özellikleri kapsamında incelenmiştir.

Çalışmamızın en başındaki genel anlatımlardan Öğlebeli Mahallesi üzerinde yapılan detaylı analizle kadar her aşamada tablo, grafik, şema, haritalar ve planlarla ifadelendirerek görselleştirme yöntemleri kullanılmıştır. Çıkarımı yapılan her konu üzerinde mahalle, içindeki yapılar ve mekânlar üzerinden şekil örneklerinin olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmanın bazı bölümlerinde aynı konut veya mekân farklı örnekler için birden fazla kez kullanılmıştır. Bu durum Öğlebeli Mahallesi'ndeki çeşitliliğin birliği konusunun somut örneklerindedir.

Öğlebeli Mahallesi yerel halk tarafından bir gecekondü mahallesi algısına sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bulunduğu konum, yüksek ve eğimli alanı, Araç çayı ile ayrılan mahalle sınırı ve doğrudan ilişkili komşu mahallenin olmaması nedeni ile hem Karabük kent merkezindedir hem de dışındadır diyebiliriz. Bu durum içinde ve çevresinde yaşanan her durumun değişiklik olarak değil, birikmişlik olarak varlığına devam etmesine neden olmuştur. Geleneksel mahallelerde olduğu üzere çalışma alanı, dışarıdan bir bütün olarak algılanır. Mahremiyet duygusunun hala varlığını

koruması sayesinde ulaşım ve erişim, günümüzdeki sitelere sahip ve apartmanlaşma ile modern mahallelerde olduğu gibi rahat değildir. Mahalleye adım attığınız andan itibaren fark edilme, sorgulanma, yabancı hissetme duygusu ile karşılaşmaktadır. Mahalle, hem kullanıcısı hem de kurucu olan insanlar tarafından otokontrol mekanizma ile mevcut olduğu görülmektedir. Mahalle içindeki sirkülasyon o sakakta evi bulunan kişiler ile sınırlıdır. Buna rağmen bakımsız kalmış ara sokaklarda dahi çöp bulunmamaktadır. Fabrika kurulması ile yaşanan endüstri göçü nedeniyle çok hızlı bir şekilde artan ve içinde çok çeşitli memleketlerden insanları barındıran Öğlebeli Mahallesi aidiyet hissi hâkim olduğu görülmektedir. Mahalle içindeki cenaze, düğün, bayramlar, dini günler gibi özel vakitler için toplu bir hareket edebilme yetisi çalışma alanı içindeki organizasyon mekanizmasının aktif rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca mahalle şehrin merkezinde bulunmasına rağmen kırsal hayatın devam ettiği ve imkân verdiği bir yerleşim alanıdır. Her kullanıcı kendi özel alanlarını oluşturabilmekte ve birimler ekleyip çıkarabilmektedir. Bu alternatiflere açık durum, göç gibi büyük bir hayatı değişiklik yaşayan ailelerin, kendilerini yeniden var etmek ve yeni bir hayat kurma yolunda doğal ve rahat olmasını sağlamıştır. Çalışma alanı bu yönü ile kırsal ile kent yaşamı, geleneksel ile modernlik, bireysellik ve topluluk gibi kavramların her birine aynı anda sahip olması açısından da önemli bir değere sahiptir. Tüm bu çeşitlilik ve zenginlikler ile birlikte mahalledeki ticari, eğitim, ulaşım, sosyallik faaliyetlerinin yetersiz kalması geçtiğimiz son yıldır nüfusunun azalan bir grafik izlemesine neden olmuştur. Kırsal yaşama olan yakınlığı nedeniyle ‘köy gibi’ algısı oluşmuştur. Nüfusunun yaş ortalamasının yüksek olmasının da nedeni olarak görülebilmektedir. Çalışmada, detaylı incelemeler devamında Öğlebeli Mahallesi konutlarında kültürel miras potansiyeli olan yapılar plan üzerinde gösterilip numaralandırılarak tablo üzerinde toplanmıştır. Korunmuş ve değişmişlik analizleri ise çalışmaya başlama tarihinde mahalle ile günümüz ve mahallenin bulunan eski fotoğrafları üzerinden görseller sayesinde yapılmıştır. Bölge birçok yönden detaylı incelenip analiz edildikten sonra ilk oluşum hattı İstiklal Caddesinden oluşturulan bir ask belirlenmiş ve bu konum üzerinde önerilerde bulunulmuştur. Ask belirlemedeki başlıca nedenler ve alınacak kararlar sayesinde ‘kent hafızası’ konumu oluşturma, koruma ve yaşatma, sahip olduğu potansiyellerinden bahsedilmiştir.

Yapıların oluşumu ve cephe özellikleri bakımından malzeme ve inşa tekniklerinin benzer olduğu görülmektedir. Özel kılan durumlar ise hane sahibinin ihtiyacına ve imkânına göre ilaveleri, istediği kısımlara ve gerekli gördüğü biçim ve boyutta eklemiş olması ile ortaya çıkan hareketli cephe ve eklemiş planlara sahip olmasıdır. Eklerin malzemesinin aynı olduğu devam ettirildiği gibi her dönemde eklenen eklerin farklı farklı malzeme ve teknikle oluşturulduğu da görülmektedir.

Çalışma alanında gözlemlenen mevcut kırsal yaşam öğelerinin devamlılığı olan depo, ahır, samanlık, kümes gibi konut evresinde veya parçası olarak devam eden birimler mahallenin sokaklarında konutlar arasını doldurarak kesintisiz yoğun bir yapılaşma algısı oluşturmaktadır.

Cephe karakteri açısından süsleme, çıkma gibi detaylardan uzak sade bir oluşum görülmektedir. Cephelerdeki hareketlilik sıvasız duvarlardan okunabilen malzeme çeşitliliği ve ilave edilen bölümlerin şekil, büyüklük ve konumlarının sebep olduğu hareketliliktedir. Balkon ve pencere haricinde bir hareketin olmadığı ön cephelerde ayrıyeten depo veya dükkân girişleri de bulunmaktadır. Konut girişleri geleneksel mahallelerin bir özelliği olan mahremiyet odaklı oluşumda da olduğu gibi yan cephelerden ve merdivenler ile bir üst kata ulaşılacak şekilde bulunmaktadır. Böylece sokak ile en özel birim olan konut arasında bir engel konmuş doğrudan ulaşım engellenmiştir.

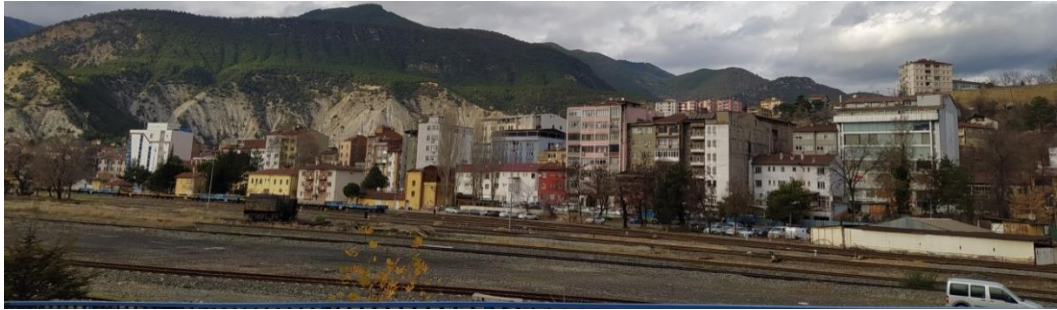
Öğlebeli Mahallesi üzerinde detaylı analizler yaptığımız çalışmayı önemli kılan, Karabük genelinde kırsal, geleneksel, kentleşme, apartmanlaşma, gecekondulaşma birlikteliği durumunun hâkim olmasıdır. Karabük çeşitli yapılaşma ve yaşama biçiminin bir arada bulduran ve bu mevcut durum karakteristik bir özelliği olan bir şehirdi. Dönüştürülmesi, yıkılması, yok edilmesi, görmezden gelinmesi yerine kabullenilmeli, alt yapısının farkına varılmalıdır. Karabük kent kimliğinin çözümlenmesi için mevcut yapılaşma kayıt altına alarak bir değer olduğunun farkına varılmalıdır.

Şekil 4.20. Karabük Merkez, Yenişehir saat kulesinden şehir merkezine bakış.

Şekil 4.21. Karabük Merkez, Karabük Mahallesi.

Şekil 4.22. Karabük Merkez, İstasyon/Bayır Mahallesi.

Çalışmada mahalle öncelikle geleneksel Osmanlı mahallesi özellikleri açısından irdelenmiştir. Mahalle öğeleri, konumları, kullanım durumları ve mahalle için ifade ettikleri anlamları üzerine analizler yapılmıştır. Özellikler ve özelliklere sahip yapılar konumları ile birlikte görselleştirilmiştir. Diğer yoğunlaşılacak durum ise kent kimliği ve hafızası açısından Öğlebeli Mahallesi'nin analiz edilmesidir. Analizleri değerli kılan durum, geleneksel mahalle ile apartmanlaşma arasında bir tampon bölge olarak tanımlanan, mahalledeki gecekondulaşmanın da kentleşme yolunda kat edilen doğal,

sosyal ve mimari açıdan önemli kodlar içeriyor olmasıdır. Karabük Merkez ilçede bulunan ve Öğlebeli ile aynı çehreye sahip mahallelerin çokluğu, bu mimarinin ve yerleşim düzeninin Şekil 4.21, Şekil 4.22, Şekil 4.23’de görüldüğü gibi Karabük için karakteristik bir düzen olduğu da gözlemlenmiştir.

(a) Karayabaşı Mahallesi (b) Öğlebeli Mahallesi

Şekil 4.23. Karabük sokaklarında genel bir mevcudiyet olarak harabe yapılar.

(a) 1939 [33]

(b) [69]

(c) 2022 yılı

Şekil 4.24. Karabük Merkez, Güven Kavşağı’nın yıllara göre değişimi.

Karabük’te yapıların yıkılması, terk edilmesi ve harabe durumda bırakılması eğilimi farkedilmiştir. Bir mekânın değerlendirilmesi için ortadan kaldırılıp yenisini yapılması anlayışı yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Değiştirilemeyen bölgelerin ise yoğun nüfus kaybı yaşaması mevcuttur. Yöre halkı elindeki imkânları oranında yapılar ve yerler üzerinde yaptıkları ekler ve değişimler estetik bakımdan kötü yorumlara açık ve statik açıdan doğru olmayan uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Çok büyük çabalar sarfedilmeden ve büyük miktarda harcamalar

yapılmadan yerel halkın katılımı ile temel düzeyde farkındalık ve küçük müdahaleler ile Karabük'e has ve karakteristik mekânlar oluşturulabileceği görülmüştür. Nüfus kaybedipkentsel dönüşüm bekleyen ve gecekondulu mahallesi olarak adlandırılan mahallelerin Karabük kent hafızası açısından değerlendirilmeye müsait oluşu göze çarpmaktadır.

Bölgenin yapılaşmasında değişimler, dönüşümler ve korunamama olmasına rağmen bu değişimler üst üste gelen bir birikme ve Şekil 4.25'de örneği görülen sürekliliğin de ifade biçimlerinden biri olduğu gözlemlenmektedir. Günümüzde oluşmuş olan sadece estetik değer yargılarından farklı olması Karabük'ü bu güne getiren ve birçok insanın mutlaka bir döneminin geçtiği, hemen hemen herkesin bir anısının olduğu yerleşim yerlerinin değeri tez çalışması boyunca vurgulanmaktadır.

Modernizm etkisi ile aynılaştıran, kimliksizleşen şehirlerimizin; onları özel kılan yönlerinin korunması gerekmektedir. Karabük için çeşitlilik ve yoğun yapılaşma, onun var olması esnasında yaşadığı süreçleri ve kent hafızasını barındırmaktadır. Mahallelerde sokaklarda hacimsel farklılıklar, şehir merkezinde köy yaşamını devam ettiren bölgeler, apartmanlar arasında harabelerin (Şekil 4.24), terkedilmiş geleneksel malzeme yapıların olması, eski ve yeni mimarlık ürünlerinin iç içe varlığı...Karabük için yerin ruhunu temsil etmektedir.

KAYNAKLAR

1. HGM Küre Uygulaması, ‘‘Harita Genel Mdrlg Arşivleri’’ (2022).
2. Yüksel E., ‘‘Kullanılan izelgelerin oluşturulması/Tablo, şema, Grafik Düzenlenmesi’’ (2022).
3. ‘‘Karabük 85’’ *Karabük Belediyesi Yayını, Ufuk Matbaası*, İstanbul (1985).
4. Fındıkoğlu, Z. F., ‘‘Kuruluşunun 25. Yılında Karabük, Türk şehir Sosyolojisinde Yardım Denemesi’’ *Fakülteler Matbaası*, İstanbul (1962).
5. *şafak Gazetesi*, ‘‘Karabük’96’’ (1996).
6. Altunkaya B., ‘‘Karabük İl Yıllığı ’’, *Mdrlg, K. V. İ. K.* (1999).
7. Yılmaz, N. ‘‘ Arşiv Belgeleri Işığında Karabük şehri ve Karabük Demir elik Fabrikası Tarihi Süreci’’ *Kuruluşundan Bugüne Karabük ve Demir elik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Karabük Valiliği Yayınları, 1-15* Karabük (2010).
8. Ktkioğlu, M., ‘‘Milli şef Dönemi’nde Karabük’’, *Doktora Tezi, Marmara Universitesi* (2009).
9. Altınöz, M. ., ‘‘Endüstri Kenti Karabük’n Sosyal Yaşantısının şekillenilşinde Yenişehir Sineması’nın Rolü.’’ *İTOBİAD İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 83-99 (2015).
10. Kaştan, Y., & Demirci, H. İ. ‘‘Karabük demir elik işletmelerinin Karabük ve çevresinin toplum yaşamına Etkisi ’’ *Kuruluşundan Bugüne Karabük ve Demir elik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Karabük Valiliği Yayınları*, Karabük, 311-323 (2010).

11. Çabuk, S., Demir, K., & Gökyerc, E. “Cumhuriyet’in Yeni Kenti Karabük’ün 1937–1988 Dönemi Mekânsal Gelişimi Ve Şehir Planları”, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 20-39 (2016).
12. Karatay, A. “Demir Çelik Karabük/ Bir İşçi Kentinin Hikâyesi”, *İletişim Yayınları* (2018).
13. Dursun, P., “Gecekondu ve Yarı-gecekondularda Morfolojik Analiz” *Doktora Tezi* (1995).
14. Şimşek, S. “Gecekondu olgusunun sosyal ve mekânsal açıdan incelenmesi-Kullanıcıların memnuniyet düzeyinin ölçülmesi, Antalya-Beşkonaklılar mahallesi örneği” *Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü* (2012).
15. Tuztaş, U. “Gölgesiz Şehirde Zaman Ve Mekân. Şehir, Kültür, Mekân Okumaları” *Expoze Kitap*, İstanbul (2018).
16. Artun, N.A., “Muhafaza/Mimarlık”, *İletişim Yayınlar*, İstanbul (2019).
17. Karpat, K. H. “Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm”, *Timaş Yayınları*, İstanbul (2003).
18. Morley, D., & Robins, K. “Kimlik mekanları”, *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul (1997).
19. Henri, L. “Şehir Hakkı”, *Sel Yayıncılık*, İstanbul (2015).
20. Smith, N., “Eşitsiz gelişim: Doğa, sermaye ve mekan üretimi ”, *Sel Yayınları*, İstanbul, (2017).
21. Giddens, A., “Modernliğin Sonuçları. *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul (1998).
22. Chambers, I. M., “Göç, kültür, kimlik”, (s.1-190), *Ayrıntı Yayınları*, (2006).
23. Cantek, F. Ş., “Kenarın Kitabı”, *İletişim Yayınları*, İstanbul (2014).

24. Şentürk, B., “Bu Çamuru Beraber Çiğnedik/Bir Gecekondu Mahallesi Hikâyesi” *İletişim Yayınları*, İstanbul (2015).
25. “Karabük Belediyesi Arşivi”, <https://www.karabuk.bel.tr> (2021).
26. İnternet Resmi: “Paflagonya Sınırları” <https://ozhanozturk.com/2017/12/25/>, (2022).
27. “Karabük Safranbolu Gezi Rehberi”, *TC Karabük Valiliği*, sayfa:8 (2012).
28. İnternet: “Mehmet Kütükçüoğlu ile yapılan Röportaj” <http://www.kirmizimavi.org//2016/12/26/ropotaj-mehmet-kutukcuoglu/>, (2016).
29. “Arşiv Belgelerinde Karabük”, *T.C. Karabük Valiliği* (2013).
30. Kalyoncu, H., “Cumhuriyet Kenti Karabük” (2007).
31. Ayten A., M., Çabuk, S., Özkan, M., Turcan, Y. “Cumhuriyet kenti Karabük’ün planlama tarihi üzerine (1937-1967) bir değerlendirme”, *Kuruluşundan Bugüne Karabük ve Demir- Çelik Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde* (s. 65-77) Karabük (2010).
32. Övgün, B. “Türkiye’de Kamu İktisadî Teşebbüsü Olgusu”, *Mülkiyeliler Birliği Vakfı* (2009).
33. Şinasi Ataman, “Karabük Yeni Cezaevi”, *Karabük*, sayı: 12, Ocak 1946, s. 13. ---344 Girgin, age,s.15.
34. “Kardemir Arşivi” (2019).
35. İnternet Resmi: “Kartpostallar Koleksiyonu Arşivi”, https://www.gittigidiyor.com/koleksiyon/karabuk-genel-gorunus-kartpostal_pdp_54853964 (1973) (2021).

36. İnternet Resmi: “TCDD Arşivi”, <https://www.tcdd.gov.tr/harita/demiryolu-guzergahlari> (2021)
37. İnternet Resmi: “Anadolu Ajansı Arşivi” (2020)
38. Saraçoğlu Gezer, M.A., “Erken Cumhuriyet Döneminde Karabük’te Planlama Alanı Dışında Gelişen Yapıların Cephe Analizi: Bayır Mahallesi Örneği , Karabük Üniversitesi (2018)
39. Soylu, P. Ü., & Yaktı, Ö. “Devletçiliğe Yönelmede Bir Köşe Taşı: Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı”, (*1. Tarih Çalışmaları, Enver Konukçu Armağanı Sayısı*): 365 - 379. *Taner, N. ve Taner, P. 1948*) (2012).
40. “Eflani Belediyesi Arşivi” (2020)
41. İnternet Resmi: 2019 yılına ait görüntü, “Google Earth Arşivi”, <https://earth.google.com/web/> (2022).
42. İnternet: “Karabük İl Kültür Turizm Müdürlüğü Arşivi” <https://karabuk.ktb.gov.tr/> (2022).
43. Özçağlar, A. “Karabük İlinin İdari Coğrafyası”, Onur Kurulu, 113, Uluslararası Geçmişten Günümüze Karabük ve Çevresinde Dini, İlmî ve Kültürel Hayat Sempozyumu, *Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi* (2019).
44. “ Orman Genel Müdürlüğü Arşivi” : <https://web.ogm.gov.tr/> (2022).
45. “İklim Verileri Arşivi” <https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/karabuek/karabuek-264/#climate-graph>, (2022).
46. “İklim Haberleri Arşivi” <https://www.iklimhaber.org/> (2022).
47. “Çevre Mühendisleri Arşivi”, <https://www.tmmob.org.tr/> (2021).
48. “TUİK Arşivi”, <http://data.tuik.gov.tr>, (2022).

49. Bayartan, M. “Osmanlı Şehrinde Bir İdari Birim: Mahalle”, *Coğrafya Dergisi*, sayı:13, (2005).
50. Sosyal Medya Platformu ‘ÖĞLEBELİLER Facebook Grubu Arşivi’ <https://www.facebook.com/groups/oglebeliler> (2022).
51. KILIÇARSLAN İ., “1950’lerden günümüze Kırdan Kente İç Göçün Beli Başlı Nedenleri Ve Sonuçları”, <https://bilimdili.com/toplum/1950lerden-gunumuze-kirdan-kente-ic-gocun-belli-basli-nedenleri-sonuclari/> (2018).
52. Mutlu, A., & Batmaz, N. Y. “Türkiye’de Kent Hakkı”, *Orion Kitabevi* (2013).
53. “Aysun Özköse Arşivi” (2021).
54. “Karabük Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Arşivi”, Karabük İmar Planı (2020).
55. Şahin, M., & Işık Esra, “Osmanlı’dan Cumhuriyete Mahalle Yönetimi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 221-230, (2011).
56. Çabuk, S., & Demir, K., “Osmanlı Kentlerinde Mahallelerin Mekânsallaştırılabilmesi İçin Bir Yöntem Denemesi: Kayseri Örneği/A Osmanlı Kentlerinde Mahallelerin Mekânsallaşmasını Değerlendirmeye Yönelik Metodolojik Bir Girişim: Kayseri Örneği”, *Tarih Kültür Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 135-153, (2012).
57. Çetin, E. “Türkiye’de Gündelik Hayatın Tanziminde Din ve Sekülerizm”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 265-285, (2014).
58. Rouyandozagh, YD ve Açıkgöz, E. (2018). Tarihi Bir Mahallede Toplumsal Belleğin Sürdürülmesi: İran’ın Azerbaycan Bölgesindeki Erdebil Şehrindeki Uch Dukkan Mahallesi Örnek Olayı, *International Journal of Architectural and Environmental Engineering*, 11(3), 334-339 (2018).
59. Çetin, E. “Bir Sosyal Yardımlaşma Pratiği Olarak Askıda Kahve Ve Sadaka Taşı”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (41) (2014).

60. İnternet Resmi, “Zimem Defterleri”, <https://www.haberler.com/zimem-nedir-zimem-defteri-nedir-sadaka-tasi-13258700-haberi/> (2021)
61. İnternet Resmi, “Sadaka Taşı”, <https://www.sadakatasi.org.tr/page/sadaka-taslari/216>, (2021).
62. Karabük Kadıköy Köyü Muhtarı, “Abidin Ertekin Arşivi”, <https://www.facebook.com/abidinertekin/photos>, (2022).
63. Yılmaz, A. “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”. *Elektronik Türkçe Çalışmalar*, 9 (2) (2014).
64. Ekici, S., & Tuncel, G. “Göç ve İnsan ”, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22 (2015).
65. Muharrem, E. S., & Hamza, A. “ Kent yönetimi, kentleşme ve göç: sorunlar ve çözüm önerileri”, *In Journal of Social Policy Conferences*, (No. 48) (2004).
66. Aslanoğlu, İ. “Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, 1923-1938”, *ODTÜ* (2001).
67. Keleş, R., “Kentleşme Politikası”, *İmge Kitabevi Yayınlar* , İstanbul (1996).
68. Nietzsche F., “İyinin ve kötünün ötesinde, s.213, *Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi*, 7. Baskı, İstanbul (2020).
69. İnternet Resmi: “Yılmaz Büktel Arşivi”, http://wownturkey.com/t.php?p=/tr236/yilmaz_buktel_ybuktel1211.jpg (2022)

EK AÇIKLAMALAR A.

ARŞİV BELGELERİNDE KARABÜK

2060

22 / 11 / 1935

Mr. Murdo MacKenzie

For H. A. Brassert and cy Ltd.

Anakara Palas

ANKARA

21 Tarihli mektubunuza C.

Mektubunuzu aldım. Bu sanayii kurmak işi Sumer Banka verilmiş olduğundan sizinle temasa gelmesi için suretini bu bankaya gönderdim.

Sumer Bankla temasa gelmenizi rica ederim.

Saygı ile

İktisat Vekili
Celal Bayar

aslı gibidir.
25/11/1935

030	10			207	413	20
-----	----	--	--	-----	-----	----

Şekil Ek A.1. Karabük'te kurulacak DÇF için M.Mackenzie'nin şirketi adına Ekonomi Bakanı Celal Bayar'a 22 Kasım 1935 tarihinde gönderdiği teklif mektubu [29].

Sümer bank tarafından Karabük'de kurulacak olan demirve çelik fabrikalarına ait H.A. Brassert and Ltd- London ile teati edilip İktisat v. ekilliğinin 1/12/1936 tarih ve 51553/10085 sayılı tezkeresiyle gönderilen ilişik 1/12/1936 tarihli mukavele ile aynı şirketle Londra'da imzalanmış olan 29/9/1936 tarihli anlaşma ve merbutu mektuplar İcra Vekilleri Heyetinin 30/12/1936 toplantısında tetkik edilerek bahsi geçen mukavele ve anlaşma ile merbutu mektupların tasdiki önemmiştir.

30/12/1936

REİSİCUMHUR

K. Atatürk

Bş. V.

I. İsmi

Ad. V.

S. Sarıca

M. M. V.

K. Özalp

Da. V.

S. Kaya

Ha. V. V.

S. Sarıca

Ma. V.

A. Ağralı

Mf. V.

S. Arıkan

Na. V.

A. Çetinkaya

İk. V.

C. Başgöç

S. İ. M. V.

S. R. Hayalov

G. İ. V.

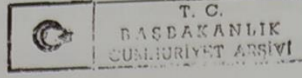
Rana Karahan

Zr. V.

M. İbrahim

080 18 01 02 | 70 98 17

Şekil Ek A.2. Mustafa Kemal Atatürk'ün Karabük'te DÇF kurulması için anlaşması 30 Aralık 1936 tarihinde onaylaması [29].

14548

Kararname

Madde

I Safranbolunun Karabük mevkiinde yeniden teşkil edilecek Belediye hakkında Belediye kanununun 7.inci maddesine tevfikân mahallî tahkik heyeti tarafından tanzim olunan mazbata ile Vilâyet İdare heyetince ve Devlet şurasınca bu hususta ittihâz edilen kararlar tasvib olunmuştur.

Madde

2 Bu kararnamenin hükümünü yürütmeğe Dahiliye vekili memurdur.

3 1 K. Evvel 1938

REİSİCÜMHUR

İsmet İnönü

Başvekil

Dahiliye Vekili

Başvekil *M. F. Daydory*

030	11	7		127	48	12
-----	----	---	--	-----	----	----

Şekil Ek A.3. Karabük'te 1938 yılında belediye teşkil edilmesi üzerine kararname [29].

T. C. DAHİLİYE VEKÂLETİ
U. M.
Ş. M.
Sıra

T. C. HÜKÜM :
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

KARARNAME 15490

Birinci madde: Safranbolu kazası merkez nahiyesine merbut Arıcak ve Öylebeli köyleri Aktaş nahiyesine bağlanmış ve Nahiye merkezi ,Nahiye Karabuk adile anılmak üzere - Aktaş (Zobran) köyünden Karabüke kaldırılmıştır.

İkinci madde: Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

4 K.Sani 1940 REİSİCÜMLÜKUR

İsmail İsmail

BAŞVERKİL
S. P. Akşoncu

DAHİLİYE VEKİLİ
İsmail İsmail

Şekil Ek A.4. Karabük DÇF'nin kurulmasından sonra Arıcak ve Öğlebeli köylerinin Safranbolu Merkez nahiyesinden Aktaş Nahiyesi'ne alınması, Nahiye merkezinin Aktaş (Zobran) köyünden alınıp Karabük'ün nahiye olması üzerine 1940 tarihine ait kararname arşiv belgesi [29].

T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ		T. C. BAŞVEKALET Yazı İşleri Müdürlüğü Sayı : ---		Dosya işaretleri
Gelme Tarihi	4	Müserref	İktisat Vekilliğine	
Evrak No	8829	Teslim tarihi	10.II.1941	
Müserref		Mühür		
Tehric tarihi	10.	Mühür		
Mühür		Sadık No	6-2145	
Sadık No		Hesap	4999	
Mühür		Mühür	9	
Sert tarihi	11-II-41	Sert tarihi	5.II.1941 gün, İşletmeler Servisi Md.I4-4568 sayı	
Makayidde sırası		Makayidde sırası	12 tezkere karşılığıdır :	
			<p>Karabükte vilout bulmağa başladığı bildirilen şehrin iyi bir durumda düzenlenebilmesi için gereken plânın şimdiden bir komisyonca tedkik ve inzarına dair düşünceniz yerinde görüldükçe toplansacak komisyona Vekillikleri adına birer murekhasın tayini hususunun Nafia, Dahiliye ve Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekilliklerine yazıldığı arz ederim .</p>	
			Başvekil yerine	
			Müsteşar N.	
			10 - II - 4999	

Şekil Ek A.4. Nüfusu artan Karabük'te bir şehir meydana gelmesi durumu için düzenli ve iyi durumda kentleşme planı hazırlanması adına Nafia, Dahiliye, Sıhhat ve İctimai Muavenet vekaletlerinden komisyon oluşturulması üzerine 10 Kasım 1941 tarihli arşiv belgesi [29]

EK AÇIKLAMALAR B.

**KÜLTÜR TURİZM BAKANLIĞI KARABÜK KÜLTÜR VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU TARAFINDAN GÖNDERİLMİŞ OLAN
BELGELER**

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

Sayı : E-75059364-165.99-1419854

02.06.2021

Konu : Karabük İli, Merkez İlçe, Öğlebeli Mah.
401 ada 4 parsel, 415 ada 2 parsel, 401 ada
44 parsel, 401 ada 46 parsel, 401 ada 7
parsel, 401 ada 12 parsel, 412 ada 2 parsel,
407 ada 3 parsel, 414 ada 1 parselde yer
alan taşınmazların tescili hk. (78-00-949)

Sayın Esra YÜKSEL
Karabük Mah. Yeşilyurt Cad. Yeşilyurt Sitesi C Blok No:15 Merkez/KARABÜK

İlgi : 29.03.2021 tarihli ve E-75059364-165.99-1264726 sayılı yazımız.

Karabük İli, Merkez İlçe, Öğlebeli Mahallesi, 401 ada 4 parsel, 415 ada 2 parsel, 401 ada 44 parsel, 401 ada 46 parsel, 401 ada 7 parsel, 401 ada 12 parsel, 412 ada 2 parsel, 407 ada 3 parsel, 414 ada 1 parselde yer alan 9 adet taşınmaz Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun **24.02.2021** tarih ve **6572** sayılı kurul kararıyla " Korunması gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı" olarak tescil edilmiştir. Söz konusu karar ile 411 ada 1 parsel ile 405 ada 72 parselin *bir bölümü*, 411 ada 2 parsel, 411 ada 1 parsel, 416 ada 1 parsel, 414 ada 1 parsel, 412 ada 2 parsel, 414 ada 4 parsel, 414 ada 3 parsel, 415 ada 1 parsel, 415 ada 2 parsel, 415 ada 5 parsel, 415 ada 3 parsel, 415 ada 4 parsel, 416 ada 2 parsel, 401 ada 15 parsel, 401 ada 12 parsel, 401 ada 13 parsel, 423 ada 3 parsel, 423 ada 2 parsel, 423 ada 1 parsel, 401 ada 8 parsel, 401 ada 7 parsel, 401 ada 6 parsel, 401 ada 4 parsel, 401 ada 46 parsel, 401 ada 4 parsel, 401 ada 3 parsel, 405 ada 6 - 7 - 8 parsel, 413 ada 1 parsel, 411 ada 2 parsel, 412 ada 2 parsel, 412 ada 1 parsel, 406 ada 16 parsel, 406 ada 15 parsel, 407 ada 2 parsel, 407 ada 3 parsel, 407 ada 4 parsel, 407 ada 31 parsel, 407 ada 32 parselin *tamamı* korunması gerekli taşınmaz kültür varlığının korunma alanı olarak belirlenmiştir.

Ayrıca söz konusu karar "*Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik*" doğrultusunda, gereği ve bilgi için ilgi yazımız ile ilgili idarelere gönderilmiştir.

Ancak söz konusu yazı ekinde yer alan haritanın orijinalinde tescilli taşınmazların sayısı 9 yazarken, gönderilen ekte sehven 15 yazıldığı tespit edildiğinden gerekli düzeltmeler yapılarak yazımız ekinde gönderilmiştir. Ayrıca ilgi yazımız ile Kurullar Daire Başkanlığına gönderilmesi gereken karşı oyun iletilmediği tespit edildiğinden yazımız ekinde gönderilmi sağlanmış olup, ilgi yazı ile Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun **24.02.2021** tarih ve **6572** sayılı kurul kararı ve eklerinin başvuru sahibi Esra YÜKSEL'e de yapılması gerekenden sehven dağıtıma eklenmediği anlaşıldığından gerekli dağıtım yazımız ile sağlanmıştır.

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 0D5C0104-C0E0-49F2-8AC2-0A755C596F55 Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/>
Barış Mh. Ulu Cami Meydanı No:16 Safranbolu / KARABÜK Tel: 0370 712 78 06 - Bilgi için: Reyhan BULDURUCU Arkeolog
0370 712 78 15 Fax: 0370 712 38 38
<http://www.korumakurullari.gov.tr>
e-posta : karabukkurul@kultur.gov.tr

Şekil EK B.1. Karabük Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından belirlenen taşınmaz kültür varlığı koruma alanları.

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Karabük Kültür Varlıklarını
Koruma Bölge Kurulu
KARAR

Toplantı Tarihi ve No: 24/2/2021 379
Karar Tarihi ve No : 24/2/2021 6572

Toplantı Yeri
SAFRANBOLU

Karabük İli, Merkez İlçesi, Öğlebeli Mahallesinde yer alan konut, dükkan ve samanlık türü yapıların geleneksel mahalle oluşumuna, yapı durumları ve anı değeri bakımından katkı sağladıklarından dolayı tescillenmesini konu alan Esra YÜKSEL'in bila tarihli başvurusu ile, Karabük Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'nün 18.12.2020 tarih ve 15214 sayılı yazısı ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarının 24.02.2021 tarih ve 623937 sayılı raporu okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarının 24.02.2021 tarih ve 623937 sayılı raporundan, Karabük İli, Merkez İlçesi, Öğlebeli Mahallesinde, özel mülkiyette ait, 401 ada 3 parsel, 401 ada 4 parsel, 415 ada 2 parsel, 401 ada 44 parsel, 401 ada 46 parsel, 401 ada 7 parsel, 401 ada 12 parsel, 404 ada 81 parsel, 409 ada 29 parsel, 401 ada 28 parsel, 412 ada 2 parsel, 407 ada 3 parsel, 406 ada 18 parsel, 414 ada 1 parsel de yer almak üzere toplam 14 Konutun tespitinin yapıldığının anlaşıldığına,

Söz konusu taşınmazlardan 401 ada 3 parsel, 404 ada 81 parsel, 405 ada 29 parsel, 405 ada 28 parsel, 406 ada 18 parselde yer alan taşınmazların yapım malzemesi, tekniği ve biçim bakımından özellik göstermemesi ayrıca kent ve çevre kimliğine örnek teşkil edecek bir unsurunun bulunmamasından dolayı tescilinin uygun olmadığına,

Karabük İli, Merkez İlçesi, Öğlebeli Mahallesinde, özel mülkiyete ait 401 ada 4 parsel, 415 ada 2 parsel, 401 ada 44 parsel, 401 ada 46 parsel, 401 ada 7 parsel, 401 ada 12 parsel, 412 ada 2 parsel, 407 ada 3 parsel, 414 ada 1 parselde yer alan 9 adet taşınmazın yapısal durum, malzeme ve tekniği ile Karabük'ün kentleşme tarihine mahalli, belgesel, maddi, hatıra, izlenim açısından tanıklık etmeleri ayrıca onarılabilirlik değerlerini taşıyor oldukları anlaşıldığından, söz konusu 9 adet taşınmazın 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı" olarak tescil edilmesine, gruplarının "2" olarak belirlenmesine, taşınmaza ilişkin hazırlanan tescil fişlerinin onaylanmasına ve koruma alanının karar eki 1/1000 ölçekli haritada gösterildiği şekilde belirlenmesine karar verildi.

BAŞKAN
Prof. Dr. Ender Ethem ATAY
İMZA

GEÇİCİ BAŞKAN YARDIMCISI
Dr. M. Mithat ÖZGEN
İMZA

ÜYE
Doç. Dr. Ersin ÇELİKBAŞ
İMZA

ÜYE
Şeref KAYA
İMZA

ÜYE
Erol ÇALIŞKAN
İMZA

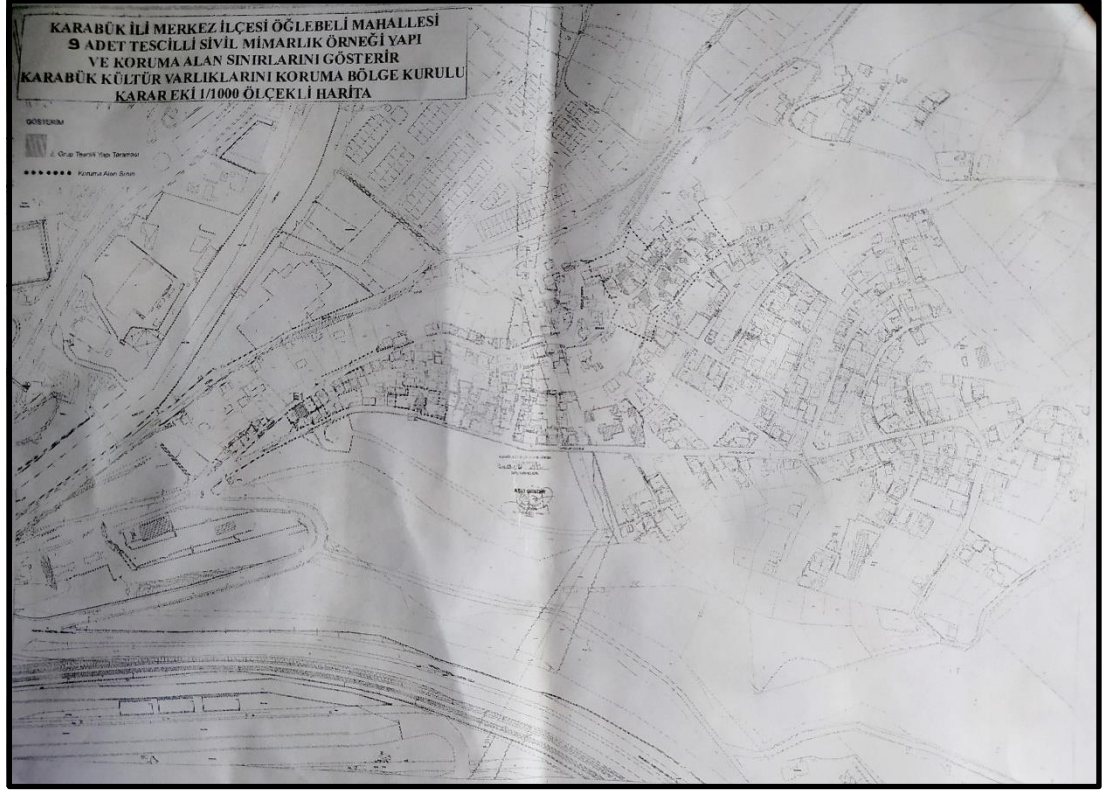
ÜYE
Karabük Bld. Bşk. Tem.
Reyhan ÇELİK
Karşı Oy

ÜYE

ÜYE

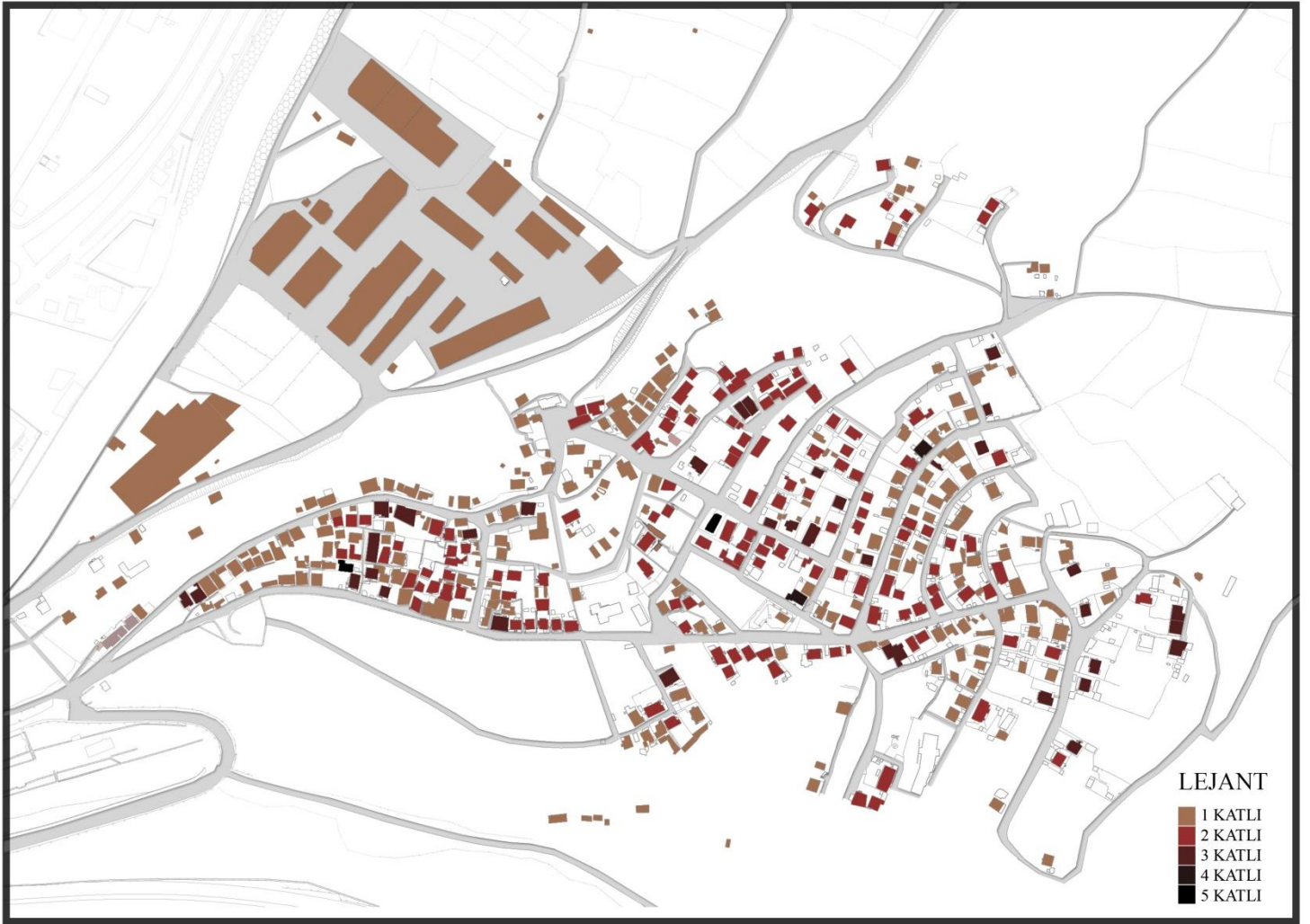
78.00/949 R.B.

Şekil EK B.2. Karabük Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tescil kararı.

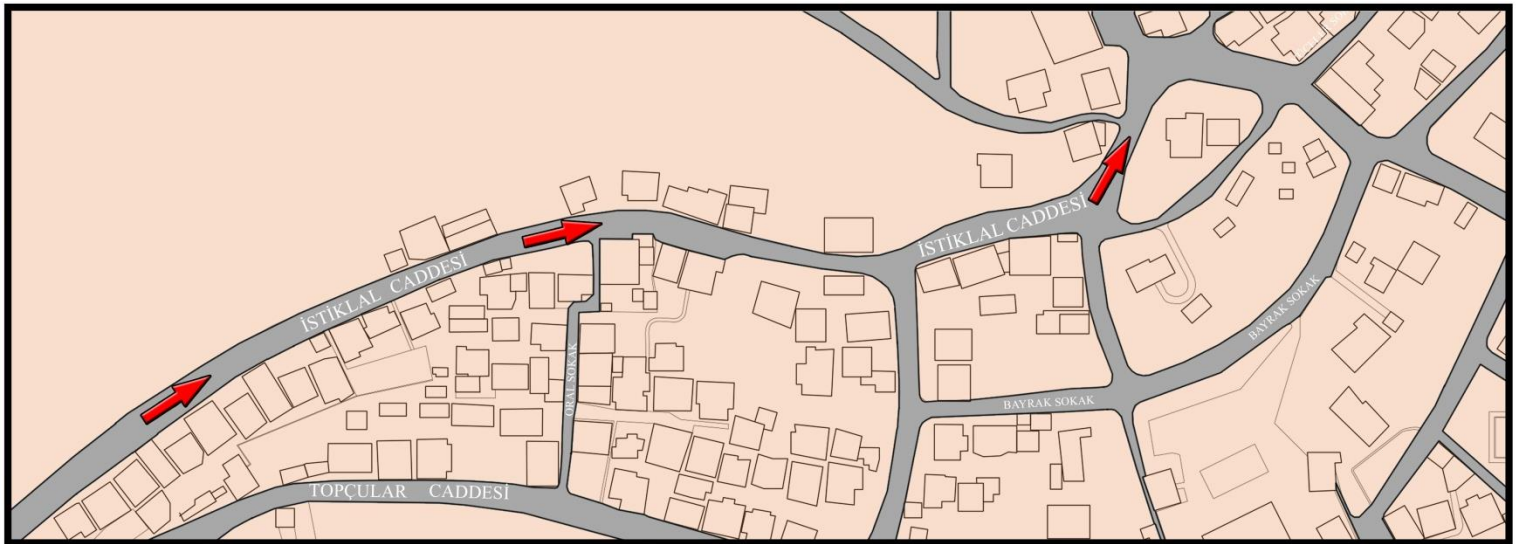

Şekil EK B.3. Karabük Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından tespit edilen taşınmazların konumları.

EK İ KAT ADEDİ ANALİZİ

EK II SILÜET

ÖZGEÇMİŞ

Esra YÜKSEL, ilk ve orta öğrenimini aynı ilde tamamladı. Karabük Anadolu Öğretmen Lisesi'nden mezun oldu. Konya Necmettin ERBAKAN Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nden 2018 yılında mezun oldu. 2019 yılında Karabük Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı.